1st edn. 2 pts in 1 vol
Scarce £12

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

MARCI ZUERII BOXHORNII

ORIGINUM GALLICARUM LIBER.

In quo veteris & nobiliſſimæ Gallorum gentis origines, antiquitates, mores, lingua & alia eruuntur & illuſtrantur.

Cui accedit

ANTIQUÆ LINGUÆ BRITANNICÆ LEXICON BRITANNICO-LATINUM,

Cum adjectis & inſertis

Ejuſdem Authoris ADAGIIS BRITANNICIS *ſapientiæ veterum Druidum reliquiis, & aliis Antiquitatis Britannicæ Gallicæque nonnullis monumentis.*

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM.

cIↃ IↃC LIV.

RBR B7880

NOBILISSIMIS ET AMPLISSIMIS

ACADEMIÆ LUGDUNO-BATAVÆ CURATORIBUS.

D. AMELIO à BOUCKHORST, WIMMENUMIÆ TOPARCHÆ ORDINIS EQUESTRIS NOBILISSIMO VIRO. RHENOLANDIÆ AGGERRUMQUE EIUS PRÆFECTO. GENERALIUM FOED. BELGII ORDINUM SENATUS ASSESSORI.

D. GERHARDO SCHAEP EQUITI, AMSTELODAMENSIUM REIP. EXCONSULI. FOED. BELGII ORD. à CONSILIIS ET EXLEGATO.

D. CORNELIO à BEVEREN EQUITI. STEVELSHOECKIÆ, WESTISELMONDÆ &c. TOPARCHÆ. REIP. DORDRACENÆ EXCONSULI ET FOEDER. BELGII ORDINUM EXLEGATO.

EORUNDEMQUE COLLEGII.

D. PAULO SWANENBURG JC.
D. NICOLAO VAN DER MEER.
D. JOH. VAN DER MAERSCHE.
D. GUILHELMO WARMONT.

REIP. LEIDENS.
COSS.

EIUSDEMQUE SYNDICO AC CURATORUM SECRETARIO

D. JOH. à WEVELICHOVEN JC.

Pus posthumum patris nostri, V. Cl. *M. Zuerii Boxhornii*, de Originibus Gallicis, quod vivus nomini vestro & honori destinaverat munus levidense, ipso jam rebus humanis exempto, repræsentamus, & pietate erga defunctum & debita gratitudine erga vos, Viri Nobilissimi & Amplissimi, impulsi. Neque dubitamus, quin quo affectu superstitem & publicis Academiæ Lugduno-Batavæ commodis pro virili invigilantem complexi fuistis, id vobis, qui tot alia ab eo benevolè accepistis, gratissimum futurum sit. Solet etiam Solis jam occidentis suavior esse aspectus; & clarorum virorum in quibus defecerunt atque expirarunt opera majorem quasi commendationem merentur, quia plura & meliora ab illis imposterum expectari nequeunt. Quanto vos semper

per cultu & obsequio veneratus fuerit parens noster, fama publica & pulcherrimum testimonium, vester tam prolixus erga ipsum & magnificus animus testatur. Quare fiducia præteritorum eò audentiores hoc ultimum monumentum sacrario vestro intulimus, pro quorum incolumitate nil nisi innocentia vota & preces penes nos sunt. Deus vos Patriæ & Academiæ diu incolumes servet. Ita ex animo vovent

Liberi orphani BOXHORNIANI.

GEORGIUS HORNIUS

Lectori Benevolo

S. D.

Pus Gallicarum originum, morte V. Cl. M. ZUERII BOXHORNII, *abruptum imperfectumque tibi exhibemus, Amice Lector, satius rati te qualibuscunque, quam nullis, frui. Et penes nos quidem non est, quæ desiderantur, supplere; solus id poterat præstare author qui Scythicam Linguam primus, tanquam matrem reliquarum, in Occidente in medium produxit, & ex illa, non vero Phœnicia, gentium vocumque Origines, derivari voluit. Vt vero rectius intelligas, quid de Lingua Scythica senserit, ejus tibi opiniones & cogitata paucis exponam: sæpe enim & familiariter mihi, quibus niteretur fundamentis, exposuit, ac quo animo Cl.* BOCHARDI *Phœnicia examinanda constituerit. Cum A. Ch.* CIↃ IↃC XLVI *ex Anglia redux ipsum officii & honoris ergo salutassem, tum forte ex gravissimo convalescentem morbo reperi: cumque virium debilitas consuetos in Academia labores nondum ferret, neque tamen domi otiosus omnino desidere posset, ut longi temporis tædia falleret, Origines vocabulorum Belgicorum examinare cœpit. Vidit innumera vocabula, Germanis, Latinis, Græcis & aliis per Europam nationibus, communia esse. Inde conjiciebat à communi fonte eam similitudinem profectam, id est eâdem omnium illarum gentium Origine. Displicuerunt Goropii & Schrickii conatus, neque satisfaciebant novæ Cl.* BOCHARDI, *pro Phœnicibus, machinationes. Quare alia via rem aggressus, communem quandam Linguam, quam Scythicam vocabat, matrem Græcæ, Latinæ, Germanicæ & Persicæ statuit, ex qua illæ velut Dialecti, proficiscantur. Non ergo vel Latinos à Græcis, vel hos à Germanis, quæ communia inter se habent, hausisse, sed ab eâdem, id est Scythica origine. Hi ipsius conatus cum in publicum emanassent, multis ipsa novitate mirabiles videbantur. Quidam præcipiti judicio*

labores

labores ejus in universum damnabant, quod vel nulla Lingua Scythica communis fuisset, vel saltem penitus obliterata nobisque incognita esset. Hi dicebant eum novam linguam, suo arbitratu, cudere. Alii fatebantur, quidem ejusmodi olim linguam fuisse; cæterum negabant inde Græcos vel Latinos sua vocabula accepisse; nam de Germanis, utcumque id fieri potuisse, fatebantur. Quæ quidem præjudicia non absterruerunt Cl. V. ut vel ab opinione ua semel concepta desisteret, vel cœptum opus abrumperet: quin magis inflammatus fuit ut cunctas Linguas earumque Lexica, cum cura & studio, excuteret, unde silvam infinitarum vocum congessit, ex quarum collatione suam de Lingua Scythica opinionem sibi stabilire posse videbatur. Et animum in proposito ipsius obfirmavit, quod Magnum illum Salmasium, nuper ingenti damno Reip. literariæ ereptum in eadem ferè sententia versari ex Commentario de Lingua Hellenistica deprehendisset.

Lingua igitur Scythica apud antiquos notissima fuit ut & ipsa gens Scytharum, quæ Septentrionales Asiæ & Europæ populos complectebatur. Antiquissima enim Orbis divisio in tres partes fuit, quarum media Græciam, Italiam, Asiam complectebatur; Septentrionalis Scythia, *Australis* Æthiopia *dicebatur. Strabone teste. Scytharum iis genera* Arimaspi, Sarmatæ, Hyperborei, Salæ, *&* Massagetæ *ut idem author libro* XI. *refert. Sub* Hyperboreis *Hispanos, Gallos, Germanos, Illyricos, Britannos complectebantur, quæ nationes in universum* Celtæ *vel* Celto Scythæ.

Iam vero omnes hos Celto Scythas, *id est Illyrios, Germanos, Gallos, Hispanos, Britannos, Suecos, Norvvagos, una lingua usos, ex professo Vir diligens Phil. Cluverius ostendit, ac tum authoritate veterum, tum populorum appellationibus, nominibus, propriis & aliis, quæ communia habebant, rerum vocabulis probavit. Alii vero, quos inter etiam Salmasius, Germanos à Getis & Dacis Ponticis ortos, statuunt. Hi autem ipsissimi Scythæ veterum & ipsorum lingua ea, quam Boxhornius, Scythicam vocabat. Ejus frequenter* Herodotus *meminit, veluti cum Amazonum*

nomen

nomen inde derivat: Τὰς Ἀμάζονας καλέουσι Σκύθαι Ἀιορπατάς: δύνανται δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καθ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι. Αἰὲρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ πατὴ κτείνειν. *Ita* Σκυθισὶ Ἰσίη, Ταβιτί. Ζεὺς πατὴρ, Τῆ ἀπία Ἀπόλλων Οἰτόσυρος, Ποσειδάων Θαμιμασάδης, Οὐρανίη Ἀφροδίτη Ἀρτίμπασα. *Et hujus generis complura extant. Fuit enim Herodoto Scytharum gens & lingua non incognita, quod paullo ante Asiam viginti octo annis obtinuissent ac passim servirent. Neque sane aliunde nomen hoc, quàm à* Kithis, *qui hodieque Cataini profluxit. Sic* Kitii *populi Scythiæ circa mare Caspium apud Strabonem. Hinc Æoles pro Kithis* Σκύθας *dixerunt, quemadmodum, Stephano teste, pro* Κίμβροις, Σκίμβρους. *Nec alii à Kithis Getæ qui & Gotthi. Nam quod Eustathius Scytharum nomen παρὰ τὸ σκύτος & ex Græco derivat, insubidum vanumque est. Harum igitur gentium lingua Scythica fuit toti ferè Occidenti communis. Ex qua Herodotus alibi quoque vocabulum* Ἀμαξάμπες *vel ut alia exemplaria legunt* Ε. Ἐξαμπαῖος *deducit, quod sit κρήνη Σκυθισὶ καλὰ τῇ Ἑλλήνων γλώσσαν Ἱερὰ ὁδοὶ. Apud Euripidem in Oreste extat* Ἀμαξήρη, *quod Scholiastes ex Leophoro ὁδὸν δημοσίαν, id est publicam viam, explicat. In Etymologico magno* Σειληνὸς *est* Χοιροβοσκὸς, *cumque author non intelligeret linguam Scythicam sive Germanicam,* Μεπάθεζιν Ξ λεὶς ρ *finxit. Sic* Σανάπην τῇ οἰνώδη Σκύθαι, *Hesychio. Ita enim legendum esse Vossius Iunior monuit. Scholiastes Apollonii:* οἱ μέθυσοι Σανάπαι λέγονται παρὰ Θρᾳξὶν ἢ Διαλέκτῳ Χρῶνται καὶ Ἀμάζονες. *Qui locus valde memorabilis est & ad linguæ Scythicæ meliorem intellectum apprimè necessarius. Vnde patet Thracum, Scytharum sive Getarum & Amazonum unam eandemque fuisse linguam, ac proculdubio omnium initio Sytharum Occidentalium: postea enim, ut novæ gentes subortæ, ita linguæ quoque variatæ sunt. Sic antiquam linguam Græcorum plane extinctam fuisse testantur, in cujus locum Hellenica successerit, sic tamen ut multa vocabula prisca retineret. Ita antiquissima linguarum Occidentis matrix est Scythica illa, recentiores vero tres, Hellenica sive Macedonica unde Græcæ, Illyrica unde Slavonicæ, Getica,*

Getica, Thracica, Dacica & Danica, unde Germanicæ dialecti. In universum autem de Slavonica & Getica sive Gothica lingua aliquid dicemus. Hanc posterior ætas, maxime in Scandinavia, Runicam *appellavit, ejusque characteres* Runas, *quas ad Ebraicos proxime accessisse volunt. Hæ literæ* Runicæ *in Suecia usque ad A. Ch.* cIↃ *obtinuerunt, & tum demum ab Olao Rege, suasu Sylvesti Papæ Rom. in publicis regni Comitiis abrogatæ, omnesque libri illius scripti, quod idololatriæ præcepta continerent combusti sunt. Sic Latinæ literæ apud Gothos obtinuerunt, à quibus diversæ Runicæ. Nec enim assentire possumus Salmasio qui* Runicas *quasi* Rumicas, *id est Romanas dictas vult, quasi eædem cum Romanis sive Latinis fuissent. Runica igitur lingua eadem planè cum Thracica veteri, Getica & Dacica fuit, quas omnes, uno nomine, Scythicam Linguam dixerunt, quod illæ gentes communi Scytharum nomine censerentur. Ab hac diversa fuit lingua* Sarmatica, *omnium per Asiam & Europam amplissima, quæ cum certo charactere hactenus caruisset, Hieronymus Dalmata scripturam reperit* Buchcoizam, *nomine nescio unde sumto, dictam, Cyrillus aliam, quæ ab ipso* Cyrulviſſa *audit. Horum Sarmatarum linguam eandem cum Colchica fuisse hinc intelligimus; quia pars Colchorum in Illyrico consedit & Epiro, qui Polæ dicti quorum Callimachus, teste Strabone, meminit, & Lycophron his verbis:* Συνοίκους δέξεται Κόλχων Πόλαις. *Ita autem Colchi hi, quod sede migrassent, sua lingua dicti sunt.* Πόλαι *enim, ut ibidem Strabo tradit, Colchis exules vocantur. Quæ sane, paucis animadversa, veram & hactenus in cognitam amplissimæ* Polonorum gentis *originem pandunt. Nam quod vulgo Polonis à Scythica voce* Pole, *quæ planitiem significat, dictos volunt, propterea quod illa Sarmatia Europæa ferè tota in planitiem patentissimam porrigatur, id non nisi ex vulgi opinione profectum ac propterea arguendum est, quod cum aliam illius gentis originem non nossent, hinc allusione facta,*

dictos

dictos putarint. Constat initio inter omnes, Polonorum gentem ex Illyrico profectam, Duce Lecho, unde Lechi *hodieque appellantur, sicut Bohæmi sive Bæmi* Zechi, *ut ex Ioh. Cinnamo multis locis patet. Porro in Illyrico gentem à Colchis profectam* Polas *fuisse, Strabo nos docuit, à quibus Polonorum in Sarmatia nomen derivatum, cum in ea loca migrassent, qui est qui ambigere queat? Nam Asiaticæ originis Polonos esse, vestitus laxus & togatus ostendit, qualis & Colchorum fuit. Neque sermo Colchorum priscus à Sarmatico alius; hodieque enim Tzerkassii ad mare Caspium Rußis Colchisque vicini Sarmatico sermone utuntur. Ita Colchi patria extorres,* Polæ *dicti sunt, sicut eadem de causa Scytharum pars in* Parthorum, *id est exulum nomen, migravit. Igitur harum gentium antiquissima lingua fuit illa Scythica, quam author noster putabat matrem Europeanæ statuendam. In cujus tamen explicatione dubium non est, quin veteres sæpe decepti fuerint. Veluti cum* Arimaspos *ab uno oculo dictos tradunt, quod ut Eustathius in Dionysium tradit,* Ἀρὶ *sit* τὸ ἕν Σκυθιστὶ, μασπὸς δὲ ὀφθαλμὸς. *At quanto probabilius ab equitandi perpetuo studio ac consuetudine ita dictos; neque à voce* Maspos, *sed* Aspa, *quod equum vel equitem hodieque Persis significat. Nam notum est quid de Parthis eorumque equestri vita tradant authores veteres. Sed non nunc vacat his prolixius immorari, quod in Veteri Geographia propediem faciemus. Id nunc monuisse sufficit longè visum convenientius Boxhornio à Scythis Origines, ut gentium, in Occidente, ita linguarum petere, neque in Orientem ad Phœnices recurrendum. Qui non nisi illic locis nomina sua imposuerunt quæ coloniis occupaverant, veluti in Africa, Hispaniæ & Græciæ quibusdam partibus factum, non passim omnibus quæ mercaturæ causa, nullo manendi studio, ut fieri solet, frequentabant. Idem hodie à Belgis, Anglis & Hispanis observatur. Qui utcumque sua vocabula locis imponantur, ea tamen peculiaria ipsis, non communia*

munia omnibus nationibus sunt. Cl. Bochartus, in majorem opinioni suæ filem conciliet, Græcos cunctam orbis, maxime exterioris Europæ notitiam à Phœnicibus hausisse vult. Quod neutiquam ita se habet. Nam Phœnices neque primi, neque soli illa maria navigarunt. In Catalogo eorum qui maris Imperio ordine positi sunt, Phœnices non nisi septimum vel octavum locum obtinent ac eorum θαλασσοκρατία demum in tempora Vziæ Regis Iudæ incidit. Primi omnium Cretenses maritima potentia excelluerunt, de quibus Seneca:

O magna vasti Creta dominatrix freti,
Cujus per omne littus innumeræ rates
Tenuêre pontum, quidquid Assyria tenus,
Tellure Nereus pervium rostris secat.

Cretensibus Lydi, his Pelasgi, deinde Thraces, Rhodii, Phryges Cyprii succesere. Quærere jam libet, an illos qui ante Phœnices maria obtinuerunt, nomina locis imposuerint nec ne? Quod cur negetur causa planè nulla est; omnibus enim id navigantibus solemne est, nomina locis vel imponere, vel ab aliis imposita accipere. Illa igitur quæ Cretenses, cum Imperio maris potirentur, imposuerunt nomina, quomodo iterum exciderunt aut abolita sunt à gente externa & barbara, quales Phœnices? Aut credine potest Græcos, gentem ambitiosissimam, passos peregrina Phœnicum nomina, cum domestica suppeterent? Phœnices igitur cum extra Europam navigarent, nomina gentium locorumque qualia reperiebant, etiam retinebant. Sic cum Britanni quod toto corpore picturati essent, sua lingua, id est Cambrica Prith, *Romana* Picti *dicerentur, idem Britannorum nomen Phœnices retinuerunt, non vero à stanni proventu eam insulam* בריטאנך, *id est agrum plumbi vocarunt. Hyberni sese* Iros *vocant, insulam Eryn, quod Cambrice Occi-*

dens. Quis hic locus Bochardiano עבר נאהר ? *Ita Thules nomen potius ab* Yla *qui quæ hodieque una Hebridun quam à Phœnicio* טולי *derivandum. Atque in his examinandis occupata fuisset Cl. Boxhornii, si fata permisissent, industria*

Quem quoniam non æqua mihi vobisque negarunt,

hoc qualicunque auctario Origenes ipsius Franciias, ita rogante Typographo, obsignare visum, cum aliæ occupationes & temporis angustia neque prolixiorem neque accuratiorem esse sineret. Vale Lector Benevole, & his, qualiacunque sint, fruere. Ludg. Batav. Kal. Iun. cIↃ IↃc LIV.

MARCI

MARCI ZUERII BOXHORNII ORIGINUM GALLICARUM LIBER.

In quo veteris & nobilissimæ Gallorum gentis origines, antiquitates, mores, lingua & alia, eruuntur aut illustrantur.

A

MARCI ZUERII BOXHORNII

DE VETERUM GALLORUM ORIGINE LIBER.

CAPUT I.

Origines gentium obscuræ. Ejus rei ratio. Quomodo certiores possint investigari. Easdem diversarum gentium linguas, easdem earum origines haud obscure testari. Taciti auctoritas. Veterum Gallorum Britannorumque lingua eadem. Error plurimorum in Orientis & Occidentis gentium ac linguarum originibus confundendis. Operis hujus argumentum.

Origines celeberrimarum etiam gentium ut plerumque obscuræ sunt, ita in iis eruendis operæ multum ac studii præclara ingenia olim hodieq; merito posuere. Ceterum cum desint fere, & jam pridē defuerint, paria aut proxima earum initiis scriptorum, aut alia antiquitatis monumenta, fit, ut sæpius incerta pro compertis, & falsa pro veris in medium adferantur. Auctas enim florentesque vetustissimorum populorum res plurimi; primas origines nulli, vel serius, & incerti, aut delusi fabulis, tradidere. Qua de re identidem & serio cogitanti mihi, visum est diligenter & accurate circumspicere, qua potissimum alia ratione in hac vetustissimorum temporum nocte facem aliquam accendere, & præcipuarum, Europæ maxime nostræ, nationum vera exordia, annalium vel obliterata silentio, vel anilibus & ridiculis narratio-

nibus mirum in modum corrupta, aliquando proferre liceret. Placuit vero tandem à linguis præsidium hic petere. Et eædem illæ diversas inter gentes, easdem cognatasque origines haud obscure arguere posse videbantur. Quam qui ingredi viam dubitat, næ ille ignorat, & solam illam ad investigationem veritatis hic superesse, & veterum graviſſimorumque scriptorum judicio ac exemplo esse laudatam. Quis Cornelio Tacito, ut alios jam non dicam, gravior auctor est? Quis ad res memoriæ posterorum tradendas plus fidei contulit & auctoriti? Ille vero, à socero suo Agricola in Britannia olim gesta descripturus, Britannos Gallosque ejusdem originis esse, hoc maxime probat & evincit argumento, quod eâdem linguâ uterentur. *Britanniam*, inquit, *qui mortales initio coluerint, indigenæ an advecti, ut inter Barbaros, parum compertum. Habitus corporum varij: atque ex eo argumenta. Namque rutilæ Caledoniam habitantium comæ, magni artus, Germanicam originem adseverant. Silurum colorati vultus, & torti plerumque crines, & positu contra Hispaniam, Iberos veteres trajecisse, easque sedes occupasse, fidem faciunt. Proximi Gallis, & similes sunt: seu durante originis vi; seu procurrentibus in diversa terris, positio cœli eundem corporibus habitum dedit. In universum tamen æstimanti, Gallos vicinum solum occupasse, credibile est. Eorum sacra deprehendas, superstitionum persuasione.* SERMO HAUD MULTUM DIVERSUS. Igitur ex haud multum diverso Gallorum Britannorumque sermone, communem utriusque gentis originem auctor graviſſimus arguit. Nobis, ut spero, venia erit, si eâdem, quæ in tanta vetustiſſimorum, & à memoria omni remotiſſimorum temporum caligine solam nunc se præbet, ad eruendas nobiliſſimarum gentium Origines viâ grassemur. Neque omnium nunc meminisse animus est. De Gallis solis omnis hic jam sermo instituitur; gente ut hodie, ita & olim, clariſſima, dignaque proinde, cujus prima & vera incunabula propius agnoscantur. Cæteris, quibus eadem à nobis opera destinata est, suus alibi locus erit: quæ interim & nonnulla hic legent, ex quibus, cujates, quibusque majoribus ortæ

sint,

sint, haud obscure intelligant. Galli veteres & Germani, ut pleraque alia omnia, ita linguam inprimis, communia & eadem habuere. Eadem ergo utrique genti origo; neque aliud hujus operis argumentum est. Cæterum cum maximis quibusdam hac ætate viris visum sit, Occidentis origines in Oriente investigare, ac ex iis nonnemo nuper eo opere, quod *Thaleg, seu de Dispersione gentium, & terrarum divisione, facta in ædificatione turris Babel*, inscripsit, petito à vetere Gallorum lingua, qualis ea supereſt hodie in Græcorum aut Romanorum monumentis, argumento, Phœniciæ eos originis esse velit; ejus hac de re dissertatio & exponenda hic nobis, & ita refellenda est, ut pariter & omnibus constet, Occidentis gentium origines in Oriente quæri facilius, quam inveniri, & Gallorum, linguæ inprimis, initia aliunde potius esse arcessenda. Fiet autem id nullo contentionis studio, sed solo, cujus unica nobis semper & præcipua cura fuit, veritatis. Cujus eruendæ illustrandæque causa cum ille, quocum nobis hic res erit, vir multa & incomparabili rerum linguarumque Orientis & Occidentis peritia ante alios insignis, raræ eruditionis Opus, diffusumque, nec minus varium, quam ipsæ Orientis Occidentisque tot late diffusæ nationes, in vulgus nuper emiserit, in magna spe sum fore, ut & ejusdem gratia, modeste hic nos dissentire, æquo animo patiatur. Hujus causa est, quæ hic agitur; huic hoc quasi debitum munus exolvendum est. Et ab hac non dissentiendum nobis, uterque sentimus; qui tamen hactenus dissentimus. Mihi vero eâ, tamque perspicuâ & apertâ rationum gravitate, eâque modestiâ hæc nunc persequi animus est, ut in posterum dissentire non sit necesse. Gratam quippe, & tanquam amico, quod plerisque nescio qua convitiandi libidine nunc negligitur, non gravem aut atrocem veritatem, adversario sistere & probare necesse est. Neque illa fuco & inanibus pigmentis, quorum iis hodie frequens usus est, qui falsa libentius promunt & tuentur, sed idoneis argumentis adserenda est. Nam quæ falsa, iccirco haud minus falsa recte judican-

tibus videri possunt quia specie quadam & apparatu veri ornata exponuntur. Sed plerumque verosimilia potius nos fallunt, quam falsa; dum illa quasi vera sese offerunt, & sic magis nocent; hæc autem statim & promptius agnoscuntur. Supereſt solum certamen, sed modestum, & in quo, si quidem id res & ratio ferant, similis victori victus futurus est. Nec enim turpe aut pudendum, si quis in veritatis examine huic cedat. Ac proinde sic vinci, si forte à vero deflexisse deprehendar, ipse etiam velim. Nec dissensum hunc nostrum, quem veritatis, cui militamus, & nobilissimæ Gentis caussa, publice hic profiteri debuimus, contemptum sui ille, à quo dissentimus, interpretabitur. Haud enim ideo minoris virum facio, quam meretur. Qui scio, novum non esse, in his similibusque antiquitus sepultis, summos etiam homines identidem à vero aberrare. Maneat ei ex præclarissimis studiis, & æternum maneat, illibatus honos, qui debetur. Contra eos enim ego, quod & alibi aliaque in caussa serio me professum memini, semper pronuntio, qui ex ambitione potius, aut petulantia ingenii, quam merito à doctissimis viris dissentiunt; qui non dissentiunt sine contumelia, & nisi convitientur; qui denique dissentire aut non possunt, aut nolunt, nisi testentur, odisse se illos, à quibus dissentiunt; cum tamen, meo certe animo, haud arduum factu sit, & amare eos ac colere, à quibus dissentias, & ab iis quos ames ac colas, dissentire.

CAPUT II.

Bossharti de lingua veterum Gallorum sive sententia sive conjectura. Gallicum sermonem priscum Phœnicio in multis fuisse similem. Id probare I. *Deorum nomina.* Taramis Ζεὺς Βροντῶν, Taram *à* רעם *id est tonare.* Teutates, *Mercurius*, Τάαυτ *Phœnicibus.* Hesus *Mars Syris* Ἄρης. Belenus *Apollo*, *ut Phœnicib.* Bel. *Sol*,

Sol, qui & Beelſamen. Onuana *Minerva, Phœnicibus* Onga. *Minerva* Beliſama. *Potius Luna vel Vrania. Hercules* Ogmius *id eſt barbarus vel peregrinus. Quia venerat ex Africâ & Gadibus. Ejus habitus peregrinus. Eloquentiæ magiſter. Galli tam eloquentiâ quam fortitudine clari.* Andraſte *vel* Adraſte *Britannis Dea Victoria. Forte Aſtarte, id eſt Venus quam ut armatam & belli præſidem coluere Phœnices. Venus,* ἔγχειος, *id eſt haſtata Cypriis. Galli à Dite patre nati. Ibi Dis Iuppiter vel Deus.* Divona *fons Deorum.* Diu *Deus.* Vonan *fons Cambris.* Ouy dea, Νὴ τὴν Δία. *Dei genus ſumus omnes. Rupes pro Deo.* II. *Dignitatum nomina. Brenni duo Gallis celebres. Fortaſſe Brennus imperatorum commune nomen. Camb.* Brenn *rex. Britannis* Barn *judicare,* Barner *judex,* parnas *Syr. princeps,* farga *immutatio,* partum *ſummus præfectus: Hinc Aedui Vergobretum vocabant ſummum magiſtratum annuum.* Mar *Syr. Dominus, unde* Candomarus, Viridomarus *&c.* Rik *Arab.* raik *primus, unde* Sinorix, Dumnorix *&c.* Vrich fras *forti brachio.* Chilperichus *adjutor fortis.* Pateræ *ſacerdotes Apollinis à* patar *interpretari, unde Ioſephus* poter, *quia ſomniorum interpres.* Paterius & Delphidius. Cohen *ſacerdos, unde* Cœnæ *antiſtites novem in inſulâ* Oſiſmicâ. Bardi *Poetæ & cantores, quia* parat *eſt modulari Amos 6. 5. Druides* ἀπὸ τοῦ δρυός. Deru *quercus Britannis.* III. *Militaria vocabula.* Ger, vvarr, guerre *pro bello, unde* Germani. *Hebr.* gera *bellum gerere.* Alauda *legio, Gallice vox ſonabat ut* Alafda, *Syr.* alafata *millenarius numerus. Caterva Syr.* Cat-erva *turma miſtionis, quia conſtabat ex militibus omne genus.* Geſſatæ *vel* Geſatæ *Gallorum milites mercenarii. Syr. Arab.* gais *exercitus.* Vargi *latrones in Arvernis,* farka *rapina.* Grupellarii *Gallici gladiatores cataphracti,* cirbel *amicire,* carbela *paludamentum.* Bagaudæ *in Gallia rebelles, Hebr.* boguedim. Bagauda *rebellio. Chald.* galiar *lixa, calo,* Galiarij *calones è Gallis captis. Scaliger notatus.* Spatha *gladius Gallicus anceps, quaſi* ſbatha *à* שבט *id eſt baculus; enſis etiam Pſ. 2. 9.* Geſſum *grave jaculum, haſtile* giſa *Chald.* Sparum *teli Gallici genus Arab.* שפר. Lancea λόγχη romcha, Cateia *clava quæ impacta in hoſtem nihil*

non

non frangit, à כהת catat, *id est hostiles copias perrumpere.* Matara, mataris, materis, matras, matrasser; *Arab.* matara *jaculari.* Θυρεὸς *Gall. clypeus. Vox ignota Græcis ante Polyb. Chald.* theres, *Arab.* thurs. (θύρεα *Germ.* thur, *Angl.* doore, *Pers.* dare, *Syr.* הרע thera, *ex Hebr.* שער *per metathesin.)* Cetra, Καίτρεαι, Κυτρίας *Gall. clypeos; Ex Phœn.* כהרא cetera *pro* כשרא cesera. *Pro.* 6. 11. mangæ, mangana, mangonalia, *Chald.* manganon, *Hebr.* מחי mechi. Carnon *tuba Gallis, ut Syris* carno. Benna, *Gallici vehiculi genus, an à rotis, id est* אפנים ophannim, *ut* petoritum. (πίτορες *quatuor Camb.* pedvvar, *Britann.* pevar.) Carrus char, karon *idem Thalmud.* karar *auriga.* Covinus *Britan.* covvain *vehere, Chald.* gospan. Essedum, hassedan *idem.* Rheda *Chald.* רדא rheda *idem.* IV. *Vestium nomina. Rheno Gr.* ῥινός. *Aliter in Scaligero. Huc referunt* סרנון sasrhenon *pro pelliceâ veste, sed legendum* σίσυρνον. *Sagum vestis mœroris ut Hebr.* שק sac, *quod* saccum *&* cilicium *reddunt. Læna & linna quid differant.* Linnæ *saga mollia, Arab.* לין lin *mollities.* Gaunacum *vel* Gaunace *sagum majus amphimallon, aliis* ἐπερόμαλλον, gunca *Chald.* Gausapa *idem Talmudicis guspac. Bardiacus, Bardocucullus,* Talmud. bardes, *Arab.* borda. *Quid sint agni* ברורים *Gen.* 31. 12. Cucullus, *Britannis* cucul. *Hebr.* cucla. *Vt à* femore femoralia, *& à cruribus* σκέλεαι, *sic* braccæ *à genibus,* berec *Hebr. genu.* Maniacum *monile aut torquis* מניכא *non à* manu, *ut volunt.* V. *Animalium nomina.* Ramac *equa; Inde* marc *inversum Gall. equus & Britan. Pausaniæ locus assertus.* μάρκα, τεμαρκίσια marchschalc. Rhaphius *animal insatiabile & famelicum, id est* rhaavi. Abranas *Gall. Simias, Arabibus* abrama. Baracacæ *Gall. hircorum aut caprarum pelles, hircus Talmud.* barcha *&* barchakarcha. Taxea *pro* larido *ex* רשן daxen. Lug *corvus, Arab.* לקחה lukcha. Bardæa *vel* bardala *alauda, compositum ex* בר bar, *ut avium alia nonnulla.* Clupæa *piscis qui cum luna mutatur,* חלף chalaph *mutari, forte* alausa. Man *homo,* Mannus *Tuitonis filius,* Menas *primus Ægypti rex. Isis & Æstar (quasi Astarte) in Germania culta. Pascha Anglis* Easter-time. Galba *pinguis ex* cheleb *pinguedo.*

ut gal

ut galbanum ex Chelbena. Cribel *crista galli Britan. ut Hebr.* Cirbel. *V I. Herbarum nomina : Hedera* subites, *Hebr.* hasub. *Pulegium Gall.* albogon, *Mauris* aluegen. *Melissophyllon Gall.* merimorion, *Arab.* marmahor. *Gnaphalium quo sedilia inferciuntur, Gall.* gelasonim ; *Arab.* gialasa *sedere.* Pempedula, *quinque folium, Britan.* pemp *quinque*, delis *vel* delion *folium, Cambr.* deilen, *Hebr.* dalioth *folia.* Eith *frumentum*, bara *panis, Hebr.* hitta *&* bar *frumentum. Syr. vinum* chamra zythum *Gall.* corma *&* curmi. Samolum *herba quam sinistra manu legunt*, semol *sinister.* Volema *grandia pira, Arab.* pheilem *magnus. V I I. Geographicæ voces.* Leuca *sonabat ut* lefca ; *Id decurtatum ex* elef canim *mille cannæ. quæ fere est mensura leucæ.* Allobroges, *ex* al *celsus &* bara *ager, regio, Britan.* bro. Broga *Gallis ager. Britannis* pen *vel* penn *caput, cacumen. Punicum jugum.* pinna *Hebr. fastigium montis. Alpes à nivis albedine*, alben *Phœnic. albescere. Indidem Libano nomen.* Gebennæ *vel* Cebennæ, les Cevennes, *Britan.* Keven. *dorsum montis. Syr.* gebina *supercilium montis ; Hebr.* gab *dorsum*, gabnunim *gibbosi montes.* Dun *collis, unde* Laudunum, Iuliodunum *&c. Arab.* iun *quod eminet.* Dan *Britann. inferius, unde* Danmonij. *Angl.* dovvn, *Arab.* douna. Nant *Britan. vallis, unde* Nantuates, *hodie* pais de Vaux. *Hebr.* נטה *inclinare.* Dole *Britan. planities, ut Arab.* daula, Crag *vel* Careg *petra.* Ce rigi Drudion *lapides Druidarum.* La Crau. *campus lapideus. In Moabitis Petra deserti nunc* Crac. *In Cilicia* Κρᾶγος πέτρα. Kaled *durus Britan. unde* Caledonij. *Hebr.* galad. *durescere ; Arab.* geledon *durities.* Maiatæ *campestres*, Meath *planities, Arab.* mavvath *terra declivis vel expansa.* Camulodunum *regia Cynobellini, ad verbum regis seu domini collis, Arab.* Kimâl *dominus gentis. Sarisberia in aridissimo colle sita, inde olim* Sorbiodunum *collis siccus Britan. Syr.* sorba *siccitas, ut Hebr.* sarab *Es.* 35,7. Laith, *unde* Arelate, *Britan. humiditas ut Hebr.* Lauth. Telon *cithara Britan. unde* Tolonem *dici volunt ad Citharistem promontorium. Forte Phœnic.* תלין tillin *psalterium, ut Hebr.* תלים *Tsalmi.* Aber *unde* Abravanus, havre, *locus ubi duo fluvij vel flu-*

vius marl iungitur, *Hebr.* habar *iungi*, *ſociari*. *Divortium* guet *Chald.* Guith *Britan*, *inde* Vecta. Ara, *unde* Arar, *lentus*, *tardus*, *ut* aharai *Tro.* 28. 23. Garu *vel* garavv *rapidus*, *unde* Garumna, garaph *Arab. idem & Hebr. lud.* 5.21. Ryd *vel* rit *vadum*, *unde* Auguſtoritum, Vagoritum *&c. proprie deſcenſus in aquam ab Hebr.* ירד. Magum, *unde* Rhotomagum, Neomagum *&c. manſio*, *Hebr.* magon. *Britan. urbs* Caer *&* Dinas *&* Tre *unde ? Gallis licet multa vocabula communia cum Pœnis*, *tamen linguæ erant diverſæ.*

GAllicum ſermonem Phœnicio in multis fuiſſe ſimilem, inquit Boſcardus, probant primò Deorum, ſecundò dignitatum & officiorum nomina, tertiò quæ ad bellum pertinent. His addi poſſunt veſtium, animalium, & plantarum appellationes. Geographica denique & chorograghica vocabula.

I. Dij Gallorum fuere quantum memini, Taramis, Heſus, Teutates, Belenus qui & Abellio, Onvana & Hogmius. De Tarami Lucanus lib. 1.

Et Taramis Scythicæ non mitior ara Dianæ.

Taramis eſt Ζεὺς Βροντῶν *Jupiter tonans*, cui templum conſecravit Auguſtus. Nempe *taram* vel *taran* Cambricâ linguâ, hodieque eſt tonitru; Vt Germanicâ *donner* & veteri Suecicâ *thor*; unde Jovis dies Germanicè *donnerſdag* & Suecicâ *Torſdag*, Anglicâ *Thurſday*. Adam Bremenſis de Sueonibus ſive Suecis: *Thor*, inquiunt, *præſidet in aere*, *qui tonitrus & fulmina*, *ventos imbreſque*, *ſerena & fruges gubernat* &c. Et paulo poſt: *Thor cum ſceptro Iovem exprimere videtur.* Taram porro factum videtur ex Phœnicio תרעם *tarem* ſervili *T* præfixo ut in תשבץ. Radix רעם eſt *tonare*. Tarami à Lucano junguntur

Teutates, *horrenſque feris altaribus Heſus.*

Quorum illum eſſe Mercurium Livius docet his verbis lib. 26. *Scipio in tumulum obverſus*, *quem Mercurium Teutatem appellant.* Teutates igitur Gallis idem qui Phœnicibus Τάαυτος & Ægyptiis *Thouth* vel *Theuth* & *Thoth*. Phylo Byblius ex Sanchoniathone Phœ-

Phœnicio ſcriptore vetuſtiſſimo : Ἀπὸ Μισὼρ Τάαυτος, ὅς εὗρε τὴν τῶν πρώτων στοιχείων γραφὴν, ὃν Αἰγύπτιοι μὲν Θωὼρ (lege Θωὼτ) Ἀλεξανδρεῖς δὲ Θωὺθ, Ἕλληνες δὲ Ἑρμῆν ἐκάλεσαν. *E Miſore natus eſt Taautus, qui primorum elementorum ſcripturam invenit, quem Ægyptij Thoot, & Alexandrini Thouth, & Græci Hermen* (Mercurium) *appellarunt.* Plato in Philebo: Φωνὴν ἄπειρον κατενόησεν, εἴτε τις θεὸς, εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος, ὡς λόγος ἐν Αἰγύπτῳ. Θεῦθ τινα τοῦτον γένεσθαι. *Vocem infinitam excogitavit, ſive quis Deus, ſive divinus vir, quomodo fama eſt in Ægypto Theut talem quendam fuiſſe.* Idem πατὴρ γραμμάτων appellatur in Phædro, ubi rex Ægypti Thamus multis cum illo diſſerit de uſu literarum. In Cicerone legitur *Thoyth* & *Theuth*; In Lactantio *Theutus* & *Thot*, ut in Græco Epigrammate :

Πρῶτος Θὼθ ἐδάη δρεπάνην ἐπὶ βότρυν ἐγείρειν.

Quomodocunque legas, Gallicum Teutatis nomen inde apparet eſſe deflexum.

Heſus cur putetur eſſe Mars, diſce ex Gallorum veterum hiſtoriâ, quam ante aliquot annos edidit Antonius Goſſelinus ὁ μακαρίτης in hâc ipsâ Academiâ profeſſor eloquentiæ. *Heſus* propriè fortem ſonat, ut Hebræis עזוז *hizzuz*, & Syris, Chaldæis, Arabibus עזיז *haziz*. Sic verſ. 8. Pſ. 24. ubi Deus dicitur eſſe *Dominus fortis & potens, Dominus potens in bello;* Dominus fortis Hebraicè eſt יהוה עזוז *Jehova Hizzuz*, & Arabice אלרבא לעזיז *alrabbo lhazizo.* Inde Marti factum eſt nomen etiam apud Phœnices. Quod ex Iamblicho docet Iulianus apoſtata oratione in Solem. Verba ſic habent : ἔτι μετριάσαι βούλομαι τῆς Φοινίκων Θεολογίας &c. οἱ τὴν Ἔδεσσαν οἰκοῦντες ἱερὸν ἐξ αἰῶνος ἡλίου χωρίον, Μόνιμον αὐτῷ καὶ Ἄζιζον συγκαθιδρύουσιν. αἰνίττεσθαί φησιν Ἰάμβλιχος &c. ὡς ὁ Μόνιμος μὲν Ἑρμῆς εἴη, Ἄζιζος δὲ Ἄρης. *Volo adhuc è Phœnicum theologiâ nonnihil depromere &c. Qui Edeſſam habitant locum ab omni ævo Soli ſacrum, Monimum & Hazizum una cum Sole collocant. Quod ſic Iamblichus interpretatur, ut Monimus quidem ſit Mercurius, Hazizus autem Mars.* Idem alibi in eâdem oratione : Ἄζιζος λεγομένος ὑπὸ τῶν οἰκούντων τὴν Ἔδεσσαν Σύρων, ἡλίου προπομπεύει *Mars Hazizus dictus à Syris, qui Edeſſam incolunt, Solis eſt ante ambulo.*

Hazizus id est חזיז *Haziz*, à quo חזוז *Hizzuz* & *Hesus*, solâ flexione differunt; nisi quod ז mutatur in ס literam homogeneam. Itaque nomen Martis Gallicum Phœnicio fuit simillimum.

Belenum esse Apollinem, præter Ausonij carmen vulgatissimum de Attio Paterâ in Burdigalensibus professoribus, docent Aquileienses inscriptiones APOLLINI BELLO apud Gruterum; & hæc Julij Capitolini in Maximinis: *Dicens etiam, Deum Belenum per aruspices spopondisse, Maximinum esse vincendum. Vnde etiam postea Maximini milites jactasse dicuntur Apollinem contra se pugnasse.* Quibus concinit Herodianus lib. 8. nisi quod Βέλιν habet pro Beleno: Βέλιν γὰρ καλοῦσι τὸν, σέβεσί τε ὑπερφυῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι ἐθέλοντες. *Ipsum autem Belin vocant, & eximiè colunt, Apollinem esse volentes.* Inde herba ὑοσκύαμος, ut Latinè Apollinaris, ita Gallicè dicebatur *Beli nuntia.* Et eandem Hispani hodieque *Veleno* appellant. *Belenus* vel *Belin* idem qui *Belus.* Ita Phœnices Solem vocabant. Servius in primum Æneidos: *Apud Assyrios* (id est Tyrios) *Bel dicitur quâdam sacrorum ratione & Saturnus & Sol.* Quandoq; composito nomine vocabant בעלשמין *Beelsamen*, id est Dominum cœlorum. Philo Byblius de Sole ex Sanchoniatonis Theologicis: Τῶν γάρ, φησι, θεὸν ἐνόμιζον μόνον ἄρχοντα κόσμου, Βεελσάμην καλοῦντες, ὅ ἐστι παρὰ Φοίνιξι κύριον οὐρανοῦ. *Hunc enim*, inquit, *Deum putabant solum esse cœli Dominum, Beelsamen vocantes, quod Thœnicum linguâ significat cœli Dominum.* An indidem Laconum vox Βέλα pro Sole, & Cretica Ἀβέλιος? Hesychius Βέλα, ἥλιος καὶ αὐγὴ παρὰ Λακώσιν. Item: Ἀβέλιον, ἥλιον Κρῆτες. Omnino ita videtur, & cum Beleno Deo idem esse *Abellio*, cujus monumenta extant in Convenis Novempopulaniæ, ut observat Scaliger Ausonianarum lectionum lib. 1. cap. 9.

Ibidem Onuanæ meminit Deæ Gallorum, quam viri docti suspicantur esse Minervam. Nempe Minerva Phœnicibus *Onca* & *Onga* dicebatur: Euphorion apud Stephanum: Ὄγκα, ἡ Ἀθηνᾶ παρὰ Φοίνιξι. Hesychius: Ὄγκα, Ἀθηνᾶ ἐν Θήβαις. Ex *Onga* factum *Onua* & *Onuana*, G & V permutatis, ut in Vvallis & Vvallonibus pro Gallis, & in Anglico *wave* pro undâ, cujus vocis secundam

dam syllabam Germani, Galli & Belgæ per G scribunt.

Tamen in veteri saxo apud Conseranos in Novempopulaniâ reperto extat inscriptio vetus MINERVÆ BELISAMÆ, unde *Belisamam* colligunt esse Minervæ Gallicum nomen. At cum *Belisama* Punicè significet *cœli Dominam*, videtur id potiùs vel ad Lunam vel ad Vraniam pertinere, quæ in Ieremiâ toties vocatur מלכת השמים *Regina cœlorum*. Luna eadem quæ Diana, quam Galli plurimum coluerunt. Polyænus lib. 8. ubi de Camma: ὦ Ἀρτέμιδος ἱέρεια, ὦ μάλιστα Γαλάται σέβουσι. Quod sumptum ex Plutarchi libro de virtutibus mulierum.

Deos quos diximus hactenus à Gallis fuisse cultos Cæsar his verbis docet: *Deum maxime Mercurium colunt* &c. *Post hunc Apollinem, & Martem, & Iovem, & Minervam.*

Superest de Hercule dicamus; quem Galli vocabant *Ogmion*. Lucianus: Τὸν Ἡρακλέα οἱ Κελτοὶ Ὄγμιον ὀνομάζουσι φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ. *Ogmion*, id est עגמי *agemion*. Barbaros & peregrinos Arabes ita nominant. Nempe vel ex Phœnice Hercules, vel ex Africâ aut Gadibus ad Gallos se contulerat, post multos labores mari & terra exantlatos. Atque id ipsum Herculis pictura referebat. Quippe pingebatur γέρων ἐς τὸ ἔσχατον, ἀναφαλαντίας, πολιὸς ἀκριβῶς, ὅσαι λοιπαὶ τῶν τριχῶν, ῥυσὸς τὸ δέρμα, καὶ διακεκαυμένῳ ἐς τὸ μελάντατον, οἷοί εἰσιν οἱ θαλαττουργοὶ γέροντες. *Decrepitus, recalvaster, reliquis capillis prorsus canis, cute rugosâ & in acerrimum colorem exustâ, quales sunt nautæ senes.* Imo quales Pœni & Phœnices quos vicinioris sideris fervor ita exurit, ut à Gallorum candore plurimum absint. Interim senex ille trahebat hominum ingentem multitudinem, omnes ab auribus revinctos. Pro vinculis autem erant catenulæ ex auro & electro confectæ, quarum ansæ Dei linguæ ita erant annexæ, ut hâc illos ad se traheret. Quod eloquentiæ fuit symbolum. Phœnicius enim sermo, quo utebatur Hercules, cum Gallico permistus, eum ita expoluit & tantâ verborum & rerum ubertate ditavit, ut Galli ultrò agnoscerent Phœnicibus magistris se debere eloquentiam; quam deinceps summo studio semper excoluerunt. Porcius Cato in secundo Ori-

ginum : *Pleraque Gallia duas res industriosissime persecuta, rem militarem & argute loqui.* Cui loco plane geminus hic Hieronymi ad Vigilantium : *Gallia* &c. *viris semper fortissimis & eloquentissimis abundavit.*

Jam quia Britannis & Gallis eadem fuisse sacra ex Tacito & Cæsare scimus ; non erit extra rem hic quærere, quæ fuerit Andraste Dea, quam Britannica Amazon Boodicia vel Bundovica invocasse legitur, antequam cum Romanis confligeret. Dion in Nerone : καὶ ἡ Βουνδουΐκα τὴν χεῖρα ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνασα εἶπε, χάριν τε σοὶ ἔχω, ὦ Ἀνδράστη, καὶ προσεπικαλοῦμαί σε γυνὴ γυναῖκα. *Et Bondovica manibus in cœlum extensis dixit, gratias habeo tibi, ô Andraste, teque mulier mulierem invoco.* Et rursus: ταῦτα πάντα θύοντές τε ἅμα καὶ ἑστιώμενοι, ὑβρίζοντες, ἔν τε τοῖς ἄλλοις σφῶν ἱεροῖς, καὶ ἐν τῷ τῆς Ἀνδάτης μάλιστα ἄλσει ἐποίουν. οὕτω γὰρ καὶ τὴν νίκην ὠνόμαζον, καὶ ἔσεβον αὐτὴν περιττότατα. *Hæc omnia per contumeliam faciebant, dum sacrificabant, atque epulabantur cum in aliis templis tum maxime in luco Andatæ. Sic enim victoriam vocabant, & illam impense colebant.* Pro Ἀνδάτης rescribendum ut supra Ἀνδράστης, vel etiam Ἀδράστης, quomodo legit Guillelmus Blancus Xiphilini interpres ; Sic Adraste eadem erit quæ Phœnicum *Astarte*, literis ut fit trajectis, & permutatis D & T quæ sunt ejusdem organi. Nec obstat quod victoriam interpretatur Dion. Sed & Tacitus. Cujus hæc verba lib. 14. ad eandem Deam pertinent : *Inter quæ nullâ palam causâ delapsum Camaloduni simulacrum victoriæ, ac retro conversum, quasi cederet hostibus.* Astarte enim Venus quidem est, ut Cicero & alii volunt. Sed Venus armata & belli præsens. Quo habitu illam coluisse Cytheræos à Phœnicibus edoctos tradidit Pausanias. Sed & ijsdem magistris Cyprii Venerem Ἔγχειον, id est hastatam, effinxerant. Hesychius : Ἔγχειος, Ἀφροδίτη : Κύπριοι. Spartæ etiam describit Pausanias in Laconicis Ἀφροδίτης ξόανον ὡπλισμένης, *Veneris armatæ statuam.* Unde Ausonius epigr. 41.

Armatam vidit Venerem Lacedæmone Pallas.

Itaq; de Venere hæc habentur in Trachiniis Sophoclis ; Μεγάλα τὸ σθένος ἁ Κύπρις, ἐκφέρεται νίκας ἀεὶ, *Venus pollet magnâ quadam*

vi,

vi, & victorias semper reportat. Et Romæ templum habuit Venus victrix. Plinius: *Dedicatione templi Veneris victricis, pugnavere in circo elephantes viginti.* Ejusdem templi meminit Plutarchus in Pompejo, qui, inquit, se somniavit κοσμεῖν ἱερὰ Ἀφροδίτης νικηφόρου πολλοῖς λαφύροις, *Veneris victricis templum multis ornare spoliis.* Quæ ideo notanda duxi, ne quis miretur, Astartem, id est Phœniciam Venerem, à Britannis pro victoriâ cultam.

Est cur miremur in Diis Gallorum non censeri Plutonem, à quo se prognatos dicebant, siquidem Cæsari credimus: *Galli,* inquit, *se omnes ab Dite patre prognatos prædicant, idque ab Druidibus proditum dicunt.* Fallor an *Dispater* Gallis idem fuit qui *Diespiter,* id est Iupiter, summus Deorum, nomine facto ex Græco Διὸς vel ex Hebr. די *dai.* Id videtur posse probari ex composito nomine *Divona* pro Dei fonte vel Divino fonte. Ita explicat Ausonius in hoc versu,

Divona Celtarum linguâ fons addite Divis.

Et hodieque apud Cambros *Diu* Deum significat, & *Vonan* fontem. Quò pertinet vernaculum *ouy dea* cum affirmamus, sumptum ex Græco νὴ τὸν Δία. Hoc sensu Dispater Gallorum, non quo putavit Cæsar. Nempe Διὸς κεχρήμεθα πάντες. Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Quod ex Arato Paulus ita citat ut palam probet Act. 17. 28. ad verum Deum id referens quod de Jove dixerat Aratus. Tale illud Mosis in Cantico Deut. 32. 18. *Rupem quæ te genuit oblivioni mandavisti,* id est Θεὸν *Deum,* ut recte reddunt LXX & vulg. int. magis ad sensum quam ad verba attendentes. Sic Chaldæi pro rupe habent דהלא חקיפא *Deum fortem,* & Arabs אלהאלק *Creatorem.*

II. Dignitatum & officiorum nomina putantur hæc fuisse apud Gallos, Brennus, Vergobretus, Mar, Rix, Pateræ, Cenæ, Bardi, Druidæ, Saronides & Eubages.

Brenni duo celebres fuere apud Gallos, unus qui Romam, alter junior qui Delphicum templum expilavit. Ille pro Brenno βρὶω *Bren* appellatur apud Suidam. Sunt qui imperatorum tum temporis putant commune fuisse nomen, quia Cambri hodie

die regem *Brennin* appellant, teſte Camdeno. Sed & apud noſtrates *Britannos* *barner* judicem ſonat, & *barn* eſt judicare. Accedit Syrum פרנם *parnas* pro principe & gubernatore. Sic Eſ. 3. 4. in Chald. paraphr. *Conſtituam pueros* פרנסיהון *(parnaſehon) principes ipſorum.* Prov. 14. 28. *In multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis atteritur* פרנסיה *(parnaſeha)* princeps ejus. Radix פרנם *parnes* eſt paſcere; Ergo פרנם nomen proprie ſignificat ποιμένα λαῶν.

Vergobretus aut *Vergobretum* magiſtratus erat annuus apud Æduos, ut Romæ conſulatus. Cæſar; *Divitiacus & Liſcus ſummo magiſtratui præerant quem Vergobretum appellant Ædui, qui creatur annuus, & vitæ neciſque inſuos habet poteſtatem.* Vox videtur compoſita ex Syris פרגא *farga* & פרתום *partum* vel פרהון *partun*, quarum illa mutationem, hæc ſummum præfectum & moderatorem ſonat. Inde Galli *Vergobretum* vocant præfectum illum qui quidem ſummus erat, ſed mutationi obnoxius.

Mar, hodie *Maur*, Britannis magnum ſonat. Hinc compoſita Gallorum principum nomina *Condomarus*, *Civiſmarus*, *Combolomarus*, *Induciomarus*, *Viridomarus*, *Teutomarus* &c. Syris מר *mar* eſt dominus, unde מרן אתא μαραναθὰ dominus noſter venit, 1. Cor. 16. 22.

Rix etiam multo in uſu in magnatum nominibus. Exemplo ſint *Sinorix*, *Dumnorix*, *Orgetorix*, *Ambiorix*, *Vercingetorix*, *Eporedorix.* Puto Gallos ſcripſiſſe *rich*, ut Britones & Germani hodieque. *Rich* id eſt fortis & potens. Hinc in libro triadum Britannico, qui vetuſtiſſimus eſt; *Caradauc vrich fras*, id eſt *Caratacus forti brachio.* Neque aliud fuit *rich* apud Germanos veteres. Fortunatus lib. 8.

Chilperiche potens, ſi interpres barbarus adſit,
Adjutor fortis hoc quoque nomen habet.

Rich videtur eſſe ריק *rik* Arabum. in Giggejo ריק *rik* eſt *vis, robur*, & ראיק *raik prior, primus.* ריוק idem.

Paterę ſunt ſacerdotes Apollinis, oraculorum interpretes, à verbo פהר *patar*, id eſt interpretari. Unde Ioſeph פוהר *poter* dicitur,

citur, quia interpretabatur somnia. Gen. 40. & 41. Ausonius in Professoribus Burdigalensibus, ubi de Attio Paterâ vel Paterio :

Beleni sacratum ducis è templo genus,
Et inde vobis nomina.
Tibi Pateræ ; sic ministros nuncupant
Apollinares mystici.
Fratri patrique nomen à Phœbo datum,
Natoque de Delphis tuo.

De his ita Hieronymus epist. CL. ad Hedibiam : *Majores tui Paterius atque Delphidius : quorum alter, antequam ego nascerer, Rhetoricam Romæ docuit, alter, me jam adolescentulo, omnes Gallias prosâ versuque suo illustravit ingenio.*

Cœnæ quæ sint Mela docet his verbis : *Sena in Britannico mari Osismicis adversa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis est, cujus antistites perpetuâ virginitate sanctæ numero novem esse traduntur. Galli Cenas vocant.* Lege *Cœnas*. Hebraice כוהן *cohen* est sacerdos. Hinc fœminium כוהנה *cohena*. Sena, hodie *Sayne*, insula est ad extremam Aremoricam.

Bardi Gallorum erant poëtæ & cantores. Posidonius : τὰ δ' ἀκέσματα αὐτῶν εἰσιν οἱ καλούμενοι βάρδοι, ποιηταὶ δ' ἔστι τυγχάνουσι μετ' ὠδῆς ἐπαίνους λέγοντες. Strabo : Βάρδοι μὲν ὑμνηταὶ καὶ ποιηταί. Diodorus : Εἰσὶ δὲ παρ' αὐτοῖς καὶ ποιηταὶ μελῶν, οὓς Βάρδους ὀνομάζουσιν. Lucanus :

Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Festus : *Bardus Gallice cantor appellatur, qui virorũ fortium laudes canit.* Hesychius : Βαρδοὶ, αἱ ὀδοὶ παρὰ Γαλάταις. Pro αἱ ὀδοὶ rectè monuit vir doctissimus legendũ esse ἀοιδοὶ cantores vel poëtę. Bardus est ab Hebræo פרט *parat*, mutatis homogeneis : פרט est modulari. Sic Amos 6. 5. הפרטים על פי הנבל *modulantes super nabliũ*. Nabliũ erat Phœnicium organum lyræ vel citharę simile. כנור *cinyram* citharæ speciẽ, & נבל *nablium* Iosephus ita inter se confert, ἡ μὲν κινύρα δέκα χορδαῖς ἐξημμένη τύπτεται πλήκτρῳ, ἡ δὲ νάβλα δώδεκα φθόγγους ἔχουσα ταῖς δακτύλοις κρούεται. *cinyra quidem decem chordis instructa,*

plectro pulsatur, nablium autem duodecim sonos continens digitis carpitur. Ita Bardis aliquod fuit organum lyræ simile quod inter canendum pulsabant. Diodorus de Bardis: ἐπὶ ᾧ μετ' ὀργάνων τῇ λύρᾳ ὁμοίων ᾄδουσι, ἃς μὲν ὑμνοῦσιν, ἃς δὲ βλασφημοῦσι. *Hi cum organis lyræ similibus canentes, alios quidem laudant, alios vero vituperant.* Ammianus lyras vocant: *Bardi*, inquit, *fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyræ modulis cantitarunt.* Nota cantitandi verbo plane exprimi Hebræum פרט *parat*, quod proprie significat cantiones suas vocibus minutim concisis & sono vibrante & frequentato canere. Ita Buxtorfius & alii. Quia פרט de iis dicitur quæ dividuntur in minutas partes. Quo referendum illud Horatii Carm. lib. 1. od. 15.

——— *grataque fœminis*
Imbelli citharâ carmina divides.

Ut à magno Heinsio pridem est observatum.

De nomine Druidum Plinio assentior qui deducit δρῦς à quercu. *Nihil*, inquit, *habent Druidæ viscо & arbore in quâ gignatur, si modo sit robur, sacratius. Jam per se roborum eligunt lucos: nec ulla sacra sine eâ fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Græca possint Druidæ videri.* Nec est quod quis miretur cur Druides Græco nomine appellentur, cum etiam apud Celtas quercus *deru* dicta sit. Britanni in Angliâ *derw* scribunt, & nostrates *deru*.

Saronides in Diodoro iidem qui Druides. *Philosophi*, inquit, *& Theologi quidam sunt in magnâ apud illos veneratione, ἃς καὶ Σαρωνίδας ὀνομάζουσι quos & Saronidas appellant.* Nempe eadem ratio nominis, utroque à quercu ducto, quæ Græce olim σαρὼν vel σαρωνίς. Plinius: *Sinus Saronicus olim querno nemore redimitus, unde nomen, ita Græcia antiquâ appellante quercum.* Callimachus hymno in Jovem:

Ἦ πολλὰς ἐφύτευσε σαρωνίδας ὑγρὸς Ἴαων.
Ἦ ῥ' ἔφεν.
Innumeras quercus liquidus produxit Iaon
Desuper.

Et ibi

Et ibi scoliastes Σαρωνίδας, δρῦς. *Saronidas id est quercus.* Reliqua ibi vide. *Eubages* vel *Euvages*, quorum pensum erat scrutari summa & sublimia naturæ, consulto prætereo, quia vox illa est doctis jure merito suspecta, cum nusquam alibi quam in Marcellino occurrat, qui forte ϑαγεῖς legerat in Timagene, voce corrupta ex ϑαμῖς *vates.* Nam Γ & Τ scriptores sæpe permutant. Tale est ϑιγὸν pro ϑιπὸν in Theophrasto, & in Hesychio ἰσγέων pro ἰστέον. Vide Cl. Salmasij Plinianas exercitationes pag. 708.

III. Militaria vocabula fuere apud Gallos *ger* vel *guerra* pro bello. Item *alauda & caterva* pro Gallicis legionibus; Et in militum generibus *Gæsatæ, Vargi, Crupellarij, Bagaudæ, Galearij;* Et in armis *spatha, gessum, lancea, cateja, matara, thyreos, cetra, carnon;* Et in machinis *mangæ, maugana, mangonalia.* Quorum pleraque sunt Phœnicia. His adde curruum nomina, *bennum, petoritum, carrum, covinum, essedum, rhedam.*

Ger pro bello usurparunt Galli veteres, ut *vvar* Saxones & Angli, & nos *guerram.* Unde Germanos, id est homines belli (gens d'armes) eos dixere qui primi Rhenum transgressi priscos incolas è sedibus suis vi armorum pepulerunt. Tacitus: *Germaniæ vocabulum recens est & nuper additum: quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint, nunc Tungri, tunc Germani vocati sunt. Ita nationis nomen non gentis evaluisse paulatim; ut omnes primum victores à victis ob metum, mox à seipsis invento nomine vocarentur. Ger* est ab Hebræo גרה *gera*, quod Græci interpretes reddunt συνάπτειν πόλεμον, Hieronymus *inire prælium, committere prælium, provocare ad bellum.*

Alaudæ nomen à Gallis pro legione sumptum his verbis docet Plinius: *Gallico vocabulo etiam legioni nomen dederunt alaudæ.* Inde Gallos legionarios Cicero passim alaudas vocat: Sic Philippicâ primâ; *Judices manipulares ex legione alaudarum:* Et quintâ: *Antesignanos, & manipulares, & alaudas judices se constituisse dicebat.* Et decimâ tertiâ: *hunc accedunt alaudæ, cæterique veterani.* Et Suetonius in Julio Cæsare cap. 24. *Vnam etiam* (legionem) *ex transalpinis conscriptam, vocabulo quoque Gallico. Alauda enim*

appellabatur. Ut pateat origo vocis, sciendum *alafdam* veteres dixisse pro alaudâ. Sic *cauneas* idem fere sonasse quod *cafneas* vel *cave ne eas*, docent hæc Ciceronis: *Quum M. Crassus exercitum Brundusij imponeret, quidam in portu caricas Cauno advectas cauneas clamitabat: Dicamus, si placet, monitum ab eo Crassum, caveret ne iret.* Porrò *alafda* pro Syro אלפתא *alafata* millenarium sonat; A quo numero Gallicæ legiones primò dictæ, plurimum auctæ deinceps, tamen priscum nomen retinuerunt. Sic אלוף *alluph* Hebræis proprie est chiliarchus; Tamen pro quovis duce sumitur, ut אלף *eleph* chilias pro quovis numero, etiam multo majore. Vide Mich 5.2.& Jud.6.15.

Caterva etiam juxta Vegetium lib. 2. cap.1. est legio Gallorum. *Galli* (inquit) *atque Celtiberi plurefque barbaricæ nationes catervis utebantur in prælio, in quibus erant sena millia armatorum. Romani legiones habent, in quibus singulis sena millia, interdum amplius, militare consueverunt.* Syris propriè כת ערבא *cat-erva* est turma mixtionis sive miscellanea. Nempe legio constabat ex militibus omne genus. Vegetius: *Legio autem propriis cohortibus plena, cum gravem armaturam, hoc est principes, hastatos, triarios, antesignatos, item levem armaturam, hoc est ferentarios, funditores, balistarios, cum proprios & sibi impositos equites legionarios iisdem matriculis teneat* &c. Caterva Britannis hodie est *caturfa.*

Gessatæ vel *Gasatæ*, ut plerique volunt, sunt Gallorum milites mercenarij. Plutarchus in Marcello: μετεπέμποντο Γαλατῶν τοὺς μισθοῦ στρατευομένους οἳ Γεσσάται καλοῦνται. *miserunt Gallorum milites mercenarios qui Gessatæ vocantur.* Orosius: *Cum etiam ex ulteriore Gallia ingens adventare exercitus nuntiaretur, maxime Gesatorum, quod nomen non gentis, sed mercenariorum Gallorum est.* Polybius, in quo Γαισατοὶ, eos ait sic esse appellatos διὰ τὸ μισθοῦ στρατεύειν, ἡ γὰρ λέξις, inquit, αὕτη τοῦτο σημαίνει κυρίως. Alii scribi volunt Γαζάται vel Γαζῆται, quasi γᾶς ζητοῦντες, propter frequentes migrationes, aut verò ἀπὸ τῆς γάζας, quia plerique Gallorum erant χρυσοφοροῦντες, quæ est Euphorionis sententia apud Stephanum in Γάζα. Vide etiam Etymolog. in Γαιζῆται, & Favorinum in Γαζῆται.

Alii

Alii à geſis deducunt teli genere. Servius in 8. Æneid. *Geſa haſtas viriles ; nam etiam viros fortes Galli Geſos* (lege *Geſatos*) *vocant.* Strabo putavit eſſe gentem ; dicit enim lib. 5. circa Padum habitare Gallos plurimos, *quorum maximæ gentes Boij & Inſubres, & qui Romam aliquando ſubitâ incurſione cœperunt* Senones, καὶ Γαισατῶν *cum Geſatis.* Nempe latuit viros doctos verbum eſſe Phœnicium. Hebræorum magiſtris גיס *gajas*, Syris גיסא *gaiſa*, Arabibus גיש *gaiſ* eſt exercitus. Plurale Hebræum eſt גיסות *gajaſot*, Arabicum גויש *guious*, Syrum גיסין *gaiſin*, vel fœm. termin. גיסתא *gaiſata.* Inde Gallorum copiæ Γαισατῆ dictæ. Hæc eſt vera origo vocis ignotæ hactenus.

Vargi apud Arvernos non tam erant milites quam latrones. Sidonius Epiſt. 4. lib. 6. *Arverni Vargorum nomine indigenas latrunculos nuncupant.* Vargi id eſt Punico ſermone פרקין *farkin* ; Nam Hebræum פרק *perek* vel *pherek* quandoque pro rapinâ ſumitur. Sic Nahum. 3. 1. פרק מלאה *rapina plena.* Abdiæ 14. ואל תעמוד על הפרק *& non ſtabis ad rapinam.*

Crupellarij ſunt Gallorum gladiatores καταφράκτοι. Tacitus lib. 3. Annal. *Adduntur è ſervitiis gladiaturæ deſtinati, quibus more gentico continuum ferri tegimen ; Crupellarios vocant.* Nempe ab Hebræo כרבל *cirbel*, amicire, tegere ; unde מכרבל *mecurbal*, *opertus*, pallio *tectus.* 1. Par. 15. 27. Græci σκιαζωσμένον. Hinc כרבלא *carbela*, Dan. 3. 21. volunt eſſe paludamentum.

Bagaudæ dicti ſunt ij Gallorum qui ſub Diocletiano rebellarunt Amando & Æliano ducibus. Euſebius in Chronico *Bagaudas* appellat, & Oroſius *Vacaudas*, (ſic legendum, non Vacuadas) Eutropius *Eacaudas.* Sed Salvianus, cui plus fidendum in ſuæ gentis vocabulo, conſtanter ſcribit *Bagaudas*, & palam docet hoc nomine rebelles ſignificari, qui Hebraicè בוגדים *boguedim.* Is enim ita de Bagaudis : *Imputamus nomen quod ipſi fecimus. Et vocamus rebelles, vocamus perditos, quos eſſe compulimus criminoſos. Quibus enim aliis rebus Bagaudæ* (rebelles) *facti ſunt, niſi iniquitatibus noſtris, niſi improbitatibus judicum* &c. Item : *Quid aliud etiam nunc agitur quam tunc actum eſt? id eſt ut qui adhuc Bagaudæ*

non sunt esse cogantur. Hoc vult; Romanorum injuriis Gallos in obsequio adhuc perseverantes ad rebellionem compelli. Hinc Prosper; *Omnia pene Galliarum servitia in Bagaudam conspiravere*, id est uno consensu rebellarunt. Nam *Bagauda* est rebellio. Eumenius Rhetor de Scholis: *Latrocinio Bagaudicæ rebellionis obsessa.*

Eusebius in Chronico lib. 1. pag. 35. undecunque id habeat, Galliarios à Romanis appellari dicit Gallicos servos: Ῥωμαῖοι, inquit, Γαλλῶν μυριάδας δ' σὺν πεντακοσίοις ἀνεῖλον. Τοὺς δ' αἰχμαλώτους αὐτῶν καταδουλώσαντο, Γαλιαρίους καλοῦσι αὐτούς. *Romani Gallorum quadraginta millia interfecerunt, & trecentos insuper; captivos autem illorum servituti subjecerunt, Galliarios illos vocantes.* In quem locum Scaliger: *Hoc nusquam legeri memini* &c. *Et sane falsum est ullos homines in bello captos & in servitutem redactos à Romanis Galliarios dictos.* At ex Vegetio saltem id constat, quod viro magno non succurrit, *Galearios* dictos lixas sive calones, id est militares servos: *Lixas*, inquit, *(quos Galearios vocant) ad natandum exercere percommodum est.* Item: *Ex ipsis calonibus (quos Galearios vocant) idoneos ac peritos usu legebant.* Quam vocem ut Romanos putem à Gallis mutuatos, facit Eusebij locus nuper citatus. Hebræis porrò גלייר *galiar* vel גוליר *guliar* id ipsum est. Exempla profert partim ex Talmude, partim ex Targum secundo lib. Esther. cap. 6. vers. 12. doctissimus Buxtorfius Talmudici Lexici pag. 431.

Gallorum arma fuere, ut diximus, spatha, gessum, lancea, sparum, cateja, matara, thyreos & cetrum. *Spatha*, Isidoro *spata*, Italis *spada*, Hispanis *espada*, Hebræis recentioribus ספטי *ispati*, est Gallorum gladius. Diodorus de Gallis lib. 5. ἀντὶ δὲ τῶν ξιφῶν σπάθας ἔχουσι μακρὰς σιδηρᾶς. *pro gladiis autem magnas habent spathas ferreas.* His Romani usi deinceps. Vegetius: *Habebant gladios majores quos spathas vocant.* Spatam definit Isidorus *gladium ex utraque parte acutum*, id est δίστομον ancipitem. Hoc cæsim feriebant, non punctim, διὰ τὸ μηδαμῶς κέντημα τὸ ξίφος ἔχειν, *quia mucrone careat*, ut scribit Polybius lib. 2. Ita etiam Livius lib. 32.

lib.32. *Gallis prælongi gladij, ac sine mucronibus.* Itaque falluntur qui spatham dici volunt à similitudine שפור *sphud.* (Chaldæi sic vocant verutum, ut Itali *spedo*, Belgæ *spet*, Angli *spitte*, Germani *Spiss.*) Nam ex descriptione apparuit, Gallicum gladium nihil habuisse simile cum veruto. Sed spatæ nomen factum ex Hebræo שבט, cujus plurale שבטים *sbatim.* Chaldæi etiam per P שפטין *spatin*, id est spatas, scribunt. שבט est baculus quivis. Sed Psal.2.9. שבט ברזל baculus ferreus est חרב *ensis*, ut recte monent Rabbi Selomo & Aben Ezra. Ita spatha vel spata Gallis, qui nomen generis pro specie usurparunt.

Gessum vel Gesum & Gæsum quidam pro hastâ sumunt. Servius: *Pilum proprie est hasta Romana, ut gessa Gallorum, sarissæ Macedonum.* Augustinus locutionum de Iosue l.6. *Septuaginta interpretes qui posuerunt geson* (Iosue 8. 18.) *miror si & in Græcâ linguâ hastam vel lanceam Gallicanam intelligi voluerunt: Ea quippe dicuntur gesa.* Suidas: Γαῖσα ἢ γαισὸς, κόντος, εἶδος ἀμωντηρίου, οἷον δόρατος. *Gæsa & gæsus, contus, teli genus, ut hasta.* Ita etiam in Γέσοι. Ἔστι δὲ ὅπλον ἢ κόντος μακρόθεν κεντοῦν. *Est autem telum aut contus eminus pungens.* Gæsum tamen est hastile aut jaculum potius quam hasta. Festus: *Gesum grave jaculum.* Hesychius: Γαισὸς, ἐμβόλιον ὁλοσίδηρον *jaculum totum ex ferro.* Proinde singuli bina gerebant. Varro apud Nonium: *cum binis gessis essent.* Claudianus: *binaque gessa tenens.* Virgilius: *duo quisque Alpina coruscant Gesa manu.* Plane ut hastilia; Idem:

Bina manu lato crispans hastilia ferro.

Ovidius:

——*lævâque hastilia bina gerebat.*

Chaldæis idem גיסא *gisa* & גיססא *gisesa.* Sic 2.Sam.18. 14. *Et accepit* תלתא נסכין *tria gesa in manu sua:* Græci τρία βέλη *tria jacula*, melius quam Hieronymus *tres lanceas.* Alludit & Hebræum חץ *chets* pro sagitta & jaculo. Mutatur enim *cheth* in g, ut in galbano ex חלבנה. Quod pæne omiseram, Athenæus Hispanis etiam gæsa tribuit, γαίσων gesorum usum dicens ab iis veniisse ad Romanos.

Est &

Est & *sparum* Gallici teli genus. Paulus: *Rumex genus teli, simile spari Gallici.* Festus à spargendo dici vult. Ego *sparum* suspicor à ferreo acumine dici, quod Arab. dicitur שפר ijsdem literis, sono tamen diverso *sophron.*

Etiam *lancea* Gallicum vocabulum, si Diodoro credimus, qui sic habet: προβάλλον τὸ λόγχας, ἃς ἐκεῖνοι λαγκίας καλοῦσι. Tamen Varro apud Gellium lanceam dicit *Hispanicum verbum esse.* Et apud Nonium Sisenna videtur ad Germanos referre; *Gallia* inquit, *materibus, Suevi lanceis configunt.* Sed authore Festo, *Lancea à Græco dicta, quam illi λόγχην vocant.* Unde & Talmudicis לונכא *loncha* dicitur, & Syris לוכויתא *luchoito.* Nos hanc litem nostram non facimus. Tantùm lanceam monemus Hebraicè dici רומח & Chald. רומחא *romcha.* Huic valde affine λόγχη. E liquidis enim R & L sunt maxime permutabiles. Sic λείριον *lilium*; κρίβανος *clibanus*: *peregrinus*, Gallice *pelerin* &c.

Cateja Isidoro *genus est Gallici teli ex materia quam maxime lenta, quæ jactu quidem non longe propter gravitatem evolat, sed quô pervenit, vi nimia perfringit.* Proinde ad catejas pertinent hæc Ammiani lib. 31. *Barbari ingentes clavas in nostros conjicientes ambustas, mucronesque acrius resistentium pectoribus illidentes, sinistrum cornu perrumpunt.* Catejæ igitur nomen ab Hebræo verbo כתת *catat*, id est hostiles copias perrumpere & perfringere. Ita sumitur Num. 11.45. & Deut. 1.44. & 2. Chron. 15.6. & Ps. 89.24. & Es. 24. 12. & Ierem. 46. 5. & Zachar. 11. 6. Ex כתת dicendum esset *Catteja* duplici T. Sed huic verbo id proprium est ut alterum ת excidat, ut in ואכת Deut. 9. 21. & in ויכתום Num. 14. 45. & in ויכתו Deut. 1. 44. Ideo nonnulli referunt ad defectiva יכת vel נכת.

Pro *matarâ* Cæsaris in libris ad Herennium scribitur *mataris*, in Nonio *materis*, in Hesychio μάδαρις, in Strabone μέρις, μαῖρις, μάρις μάαρις; Sed legendum docti monent μάταρις vel μάτερις. hodie Gallis *matras*, unde *matrasser.* Teli Gallici genus erat. Sisenna: *Galli materibus, Suevi lanceis configunt.* Author librorum ad Herennium; *Nec tam facile ex Italiâ mataris transalpina depulsa est.*

Strabo

Strabo definit πάλτȣ τὶ εἶδος *palti speciem*; Et paltum Pollux μηδικὸν ἀκόντιον *Medicum jaculum*. Vocis origo est aperta. Nam Arabicè מתר *matara* est jaculari. Giggejus: מתר באלסלח *telum jecit*; אלמתר *jactus*, imo jaculatio.

Θυρεὸς idem quod scutum, hoc est clypeus oblongus, ita dictus, ut multi volunt, à similitudine januæ. Sed vox videtur esse barbara. 1. Quia ante Polybium, qui inter Pœnos diu vixit, nemo Græcorum eâ usus est. Addo clypeum Chaldaicè dici תרים *theres*, & Arabice תרס *thurs*. Atque inde verbum התרים Hebræis idem esse quod scuto se munire. 3. Præterea θυρεὸν Græci Barbarorum armis accensent. Athenæus sub finem libri sexti scribit Romanos à Samnitibus didicisse θυρεȣ̃ χρῆσιν. Pausanias in Arcadicis θυρεοὺς *thyreos* Gallis tribuit tanquam proprios, ut *gerra* Persis: *Ferentes*, inquit, *parva hastilia & scuta oblonga* κ̃ τοὺς Κελτικοὺς θυρεοὺς, ἢ τὰ γέρρα τὰ Περσῶν, *ut sunt Celtarum thyrei & Persarum gerrha*. Idem in Phocicis de Gallis Sperchium amnem trajicientibus Brenno duce; τὰ ὅπλα τοὺς ἐπιχωρίους θυρεοὺς ἐποιεῖτο ἕκαστος ἀντὶ σχεδίας, *scuta nempe thyreos patrios unusquisque pro rate adhibuit*. 4. Phœnices igitur verisimile est hujus clypei nomen & usum ex Oriente attulisse. 5. Quamvis utut concederemus θυρεὸν dici ἀπὸ τ̃ θύρας, tamen Phœnicia vox esset. Græcum enim θύρα, Germanicum *thur*, Anglicum *doore*, Persicum *dare*, deflexa sunt ex Syro תרע *thera*, quod vicissim per metathesin factum ab Hebræo שער.

Cetram, brevioris clypei genus, Virgilius Oscis tribuit, Hispanis Plutarchus & Silius, Isidorus Afris, Tacitus Britannis. Id ipsum *Cætreæ* vel *Cyrtiæ*, quas Iberis & Celtis adscribit Hesychius: Καίτρεαι, inquit, ὅπλα Ἰβηρικὰ, ȣ̃τος ἢ κυρτίας. Item, Κυρτίας Κελτοὶ τὰς ἀσπίδας. Puto Phœnices dixisse כתירא *cetera* pro כשירא *cesera*, literis ש & ת de more permutatis, ut in תר & תוב & תום & תבר &c. כשירה pro מגן id est clypeo, reperitur in Chaldæâ paraphrasi Prov. 6. 11. Idem erat *citura* Mauris. Vetus scholiastes ad hæc Iuvenalis Sat. 11. *Et Gætulus Oryx. Oryx animal minus quàm bubalus, quem Mauri uncem vocant: cujus pellis ad cituras proficit, scuta Maurorum minora.*

Mangas, mangana, mangonalia (vernacule *mangoneaux*) ut petrarias Gallorum machinas memorat in Poliorceticis doctissimus Lipsius. Abbo:

Mangana quæ proprio vulgi libitu vocitantur,
Saxa quibus jaciunt ingentia.

Græcum esse probant ex veteri glossario, in quo ballistra redditur μάγγανον πολεμικὸν. Tamen Græcè μάγγανον non machina, sed machinatio potius, saltem apud vetustiores. At מנגנון pro machinâ occurrit in secundo Thargum Esther & passim in Arabum scriptis. Manga forte & Mangana, & synonymæ voces μηχάνη & *machina* fiunt ab Hebræo מחי *mechi*, unde compositum מחי קבלו pro machina helepoli Ezech. 26. 9.

Carnon pro tubâ Galli usurparunt. Hesychius: Κάρνον τὴν σάλπιγγα, Γαλάται. Arabes etiam קרנן *carnon* dicunt, & Syri קרנא *carno* vel *carna*, unde & Romani *cornu*.

Curruum ut genera sic & nomina plura fuere apud Gallos: *benna, petoritum, carrus vel carrum, covinus, essedum, rheda. Benna*, inquit Festus, *linguâ Gallicâ genus vehiculi appellatur, unde vocantur combennones in eâdem bennâ sedentes.* Benna Germanis hodie *benne*, & nostratibus *banneau*. Nomen fecere אופנים *ophannim* rotæ. א excidit, quia non est radicale. Sic aliud rotæ nomen Hebræum גלגל etiam pro curru sumitur Ezech. 23. 24. Et plaustrum עגלה dicitur à rotarum rotunditate. Et aliud genus Gallici currus *petoritum* Festus dici existimat *à numero quatuor rotarum*. Nempe Massilienssium, à quibus Galli numeros didicerant, dialectus erat Æolica. Nam ex Phoceâ venerant, quæ est urbs Æolidis. Æolibus autem πίσυρες & πίτυρες & πέτρες idem sunt quod Ionibus πίσσαρες. Cambri hodie dicunt *pedwar*, & Britanni Galliæ *pevar*.

Carri vel carra sunt currus quibus vehuntur impedimenta exercitus. Cæsar è Gallia creditur hanc vocem in Latium intulisse, quamvis ante Cæsarem etiam Varro & Sisenna usurpaverint. *Carrus* vernaculâ linguâ *char* dicitur, & Thalmudicâ קרון *caron*. Sic קרוני מלחמה *carri bellici*, היושב בקרון *qui sedet in carro*, נבעלת בקרון *adducta est in carro*. Radix est קרר. unde nomen קרר *karar*, id est

id est auriga. R in קרון non geminatur, quia non fert linguæ Hebrææ genius. Sed Arabes scribunt קרן *karron*.

Fuit & covinus currûs bellici species apud Gallos & Britannos, quibus hodieque *Cowain* est vehere. Lucanus lib. 1.

Et docilis rector monstrati Belga covini.

Vel ut corrigendum me monuit vir doctissimus Isaacus Vossius,

—— *constrati Belga covini.*

Mela de Britannis lib. 3. cap. 6. *Dimicant bigis & curribus, Gallice armati. Covinos vocant.* Inde *covinarius* pro aurigâ apud Tacitum in Agricolâ. Covinus Chaldæis est גופן *gophan*. Sic Es. 10.32. legitur Sennacheribus habuisse in exercitu ארבעין אלפין גוספנין *quater mille covinos.*

Essedum etiam esse Gallicum vehiculum discere est ex his Poëtæ:

Belgica vel molli melius feret esseda collo.

In quæ Servius: *Belgica esseda Gallicana vehicula, nam Belgica, civitas est Galliæ; in quâ hujuscemodi vehiculi usus repertus est.* Et Philargyrius: *Esseda autem vehiculi vel currûs genus quo soliti sunt pugnare Galli. Cæsar testis est libro ad Ciceronem tertio. Multa millia equitum atque Essedariorum habet.* Essedum Hebræis est הסרן *hassedan*, ut in Hebræorum adagio de rebus præposteris ונמשכו הסוסין אחר הסרנים *& trahuntur equi post hassedanim*, id est post essedа. Sic סרנין vel סרניא pro curribus occurrit in Chaldæâ paraphrasi Ionathanis Gen. 45.19.27. & 46.5. Græce Σαῆναι sunt plaustra. Hesychius: Σαῆναι, αἱ ἅμαξαι.

Superest rheda. de quâ Quintilianus lib. 1. cap. 9. *Plurima Gallica valuerunt, ut rheda, petoritum quoque, quorum altero Cicero tamen, altero Horatius utitur.* Sic & Chaldæis רדא *rheda* est currus, cujus plurale רדוות *rhidwoth* legitur in Ionathanis & Ierosolymitanâ paraphrasi Exod. 14.25. Agitur de bellicis Ægyptiorum curribus; à singul: רדא factum plur. רדוות ut סבוות à סבא labium.

IV. In Gallicis vestibus censentur *rheno, sagum, linna, gaunacum* aut *gausapa, bardiacus, bardocucullus, braccæ, maniaci.* In his *Rheno* est Græcum ῥινός. Scaliger paulo aliter: *Id videntur acce-*

pisse à Græcis qui ῥῆνας τὰ μῆλα vocant. Absurdè à quodam hûc refertur ססרנון *sasrhenon* ex Beresith Rabba & Baal Aruc pro כתונת עור *pelliceâ veste.* Neque enim legendum *sasrhenon*, sed σίσυρνον. Libycum est vocabulum teste Hesychio, qui Libyas dicit σίσυρνον vel σισυρνὴν appellare τὸ ἐκ τῶν κωδίων ῥαπτόμενον ἀμπεχόνιον *pallium ex villosis pellibus consutum.* Hinc & ס'סרנה *sisyrna* legitur in Talmude Hieros. tractatu *Nedarim* cap. 7. ut observatum à Buxtorfio. Videntur idem esse σισύρα & σίσυς, quamvis distinguant Hesychius & Aristophanis Scholiastes in Avibus. A sisyrnâ Baleares vocantur à Lycophrone σισυρνοδῦται.

Sagum Gallicum esse vestimentum testatur Varro. *In his*, inquit, *multa peregrina, ut sagum, rheno, Gallica.* Sagum aliud majus pro stragulâ, quod proprie gaunacum, aliud minus pro veste; quæ rursus duplex, hyemalis & æstiva. Diodorus: ἐπιπορποῦνται δὲ σάγους ῥαβδώτους, ἐν μὲν τοῖς χειμῶσι δασεῖς, κατὰ δὲ τὸ θέρος ψιλούς. Hyemale proprie *sagum*, æstivum *linna* dicebatur. Illud definio pannum quadratum ex lanâ crassâ & villosâ, quod fibulâ nectebatur. Figura ex Afranio nota, qui habet *sagos quadratos*; & ex his Isidori: *Sagum Gallicum nomen est. Dictum autem sagum quadrum, eò quod apud eos primum quadratum vel quadruplex erat. Quadruplex* id est quadrilaterum. De fibulâ sic Diodorus: ἐπιπορποῦνται δὲ σάγους. Plutarchus itidem: αὐτὸς σάγον ἐκπεπορπήμενος μέλανα. Et Varro apud Nonium: *Cum neque aptam mollis humeris fibulam sagus ferret.* Materiam describit Strabo lib. 4. ἡ δὲ ἐρέα τραχεῖα μὲν, ἀκρόμαλλος δὲ, ἀφ' ἧς τοὺς δασεῖς σάγους ἐξυφαίνουσιν. *Lana autem est aspera & oblongis villis, ex quâ densa saga contexunt.* Et lib. 3. ubi de Celtiberis: φοροῦσι δὲ σάγους μέλανας τραχεῖς, καὶ παραπλήσιον ἔχοντας τὸ ἔριον τῶν αἰγείαις θοίξι. *Ferunt saga nigra & aspera, quorum lana proxime accedit ad caprinas pelles.* Nec multo aliter Hebræi Scholiastæ in Talmudicum tract. Kelim cap. 29. sagum definiunt בגד צמר עב *vestem ex lanâ crassâ.* Baal Aruc in סגום *sagus*: ושל צמר חיא וכולה ציצית כמו עור בהמה *est ex lanâ plane villosâ ut exuviæ pecudis.* Sed & in Hieronymo *saga cilicina* legas Exod. cap. 26. 7. pro Hebr. יריעות עזים. Unum addo, sagum olim habitum pro veste

mœroris.

mœroris. Oroſius lib. 5. *Cumque ab exercitu imperator appellatus eſſet, Romamque nuntios de victoriâ miſiſſet, Senatus ſagum, hoc eſt veſtem mœroris, quam exorto ſociali bello ſumpſerat, hac ſpe arridente depoſuit.* Ex his locis colligas Gallorum *ſagum* pæne idem fuiſſe quod שק *ſac*, id eſt ſaccum Hebræorum. Pro quo Arabs interpres מסח μέσκ & vulgatus *cilicium* habent. Erat enim villoſa veſtis vel cilicina. Hinc Eſaias ſacco veſtitur cap. 20. verſ. 2. id eſt veſte villosâ de more Prophetarum. 2. Reg. 1. 8. Et Zachar. 13. 4. Et ad hæc Eſaiæ verba cap. 50. verſ. 3, *Induo cœlos atrore, velut ſaccum pono operimentum eorum*, Johannes ita alludit Apoc. 6. 12. *Sol factus eſt niger ut ſaccus cilicinus.* Saccus denique in luctu ſumebatur, quod nemo neſcit. Iſidorus ſaccum & ſagum vidit eſſe valde affinia, proinde ſtatuit *ſaccum à ſago dici*, cum contra ſagum à ſacco fiat. Saccus enim eſt antiquior.

Denſa Gallorum ſaga Strabo λαίνας *lenas* vocari dicit. Nempe *læna* idem quod χλαῖνα, ἀπὸ τῦ χλιαίνειν, ut volunt. Sed *linna* eſt ſagum mollius. Iſidorus: *Linnæ ſaga quadra & mollia ſunt de quibus Plautus. Linnæ cooperta eſt textrino Gallia.* Linna Diodoro eſt σάγος ψιλὸς, & Varroni *mollis ſagus.* Nomen habet à mollitie. Arabicè ſaltem לין *lein* mollem ſignificat, & לין *lin* לינה *lina* mollitiem. Nulla eſt vox frequentior.

Gaunacum Varroni eſt *majus ſagum & amphimallon.* Sed Græci pro amphimallo definiunt heteromallon, id eſt unâ parte villoſum. Heſychius: Καυνάκαι, ῥάμματα ἢ ἐπιβόλαια ἑτερομαλῆ. Vocem eſſe Perſicam docent hæc Ariſtophanis in Veſpis: οἱ μὲν καλοῦσι Περσίδ', οἱ δὲ Καυνάκλω. Eodem recidit quod Pollux Babylonicam eſſe dicit: Βαβυλωνίων δ' ἐστὶν ὁ Καυνάκης. Sic Ælianus mures deſcribit circa Teredonem Babyloniæ, quarum pelles in veſtium uſum conſutas ad Perſas ferri dicit, & incolarum ſermone vocari Καύνακας ut quidem legit Geſnerus. *Caunace* igitur vel *gaunacum* eſt Chaldæorum גונכא *gunca.* Hinc Iudic. 4. 18. Iahel Siſaram decumbentem operuit בגנכא *gaunaco.* Ubi Kimchius: *eſt ſtragulum craſſius ex utraque parte villoſum.* Quæ eſt definitio Varronis. Rurſus 2. Reg. 8. 15. וגנסיב גונכא. *Et accepit*

gaunacum, & immersit aquæ, & expandit superfaciem ejus, & mortuus est. Hebr. est מכבר. quod exponunt pannum densum aut cilicium. Et priore loco est שמיכה *stragulum*, cui nomen à densitate. Nam Chald. סומכא & Arab. סמכה est crassities, densitas.

Gaunacum in Isidori glossario exponitur *gausapa*. Gausapa Talmudicis est גושפק *gustak*. גשפקין definit Baal Aruc גלופקרין ואויין בימות הגשמים *crassa & villosa pallia, quorum usus est pluviæ tempore*. Id ipsum gausape & gausapine. Ideo à Martiali pro paradoxo habetur :

Mense vel Augusto sumere gausapinas.

Et in apophoretis inde commendatur Gausapina, quod præ solito tam sit tenuis, ut vel æstivis mensibus possit esse usui :

Is mihi candor inest villorum & gratia tanta,
Vt me vel mediâ sumere messe velis.

Bardiacus est Gallicæ lacernæ genus, de quâ Martialis lib. 4. epigr. 4.

Lassi bardiacus quod evocati,
Malles quam quod oles olere, Bassa.

Fallor aut pro Bardiaco dicebatur etiam *Bardus*. Inde compositum *Bardocucullus*, de quo mox. Alludit Talmudicum ברדס *bardes*, in plur. ברדסין. Aruc bifariam explicat. 1. גלופקרין שמכסין את המטות *stragula ex lana crassiore quibus teguntur lecti*. 2. בגדי צמר שאינן הפורין *vestimenta ex lana inconsutilia*, qualis erat Christi tunica. Sed error est manifestus ; quia Talmudici multis disputant in tract. כלאים an vestis licita sit *bardes:* & licitam esse concludunt, si consuta sit filis cannabinis ; at secus si laneis. Ergo non fuit ἄῤῥαφος inconsutilis. Eodem alludit Arabum ברד *bord* vel ברדה *bordæ*, quæ definitur à Giggejo *vestis variis linæis contexta & variegata : Nigra vestis flavo colore intexta, quam induunt Arabes*. Nomine ut videtur deducto ab hac ipsa colorum varietate. Sic Gen. 31. 12. ברדים dicuntur agni & hoedi qui variis coloribus erant interstincti & interpuncti. Inde lux Augustini verbis ep. 68. ubi de Circumcellionum immanitate : *Presbyterum* &c. *burdâ vestitum, cum quibusdam dolendum, quibusdam ridendum in pom-*

in pompâ facinoris sui ostentassent. Et rursus epist. 166. de eodem, ut videtur. *Restitutus Victorianensis* &c. *quare raptus est de domo, suâ, cæsus, in aquâ volutatus, burdâ vestitus:* Id est veste varia in derisionem presbyteratus.

Cucullus putatur aliud fuisse Gallis quam vulgo, nempe pallij genus. Ut Britannis hodie *cucul*, & Hebræis ככלא *cucla.* Sic in *Ielammedenu* עשו מלובש ככלא ויעקוב מלוכש ציצית *Esau vestitus erat cucullo, & Iacob veste fimbriata.* Ibidem ככלא exponitur כלמיס *chlamys.* Inde compositum bardocucullus pro pallio breviore. Martialis :

Gallia Santonico vestit te bardocucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

In Capitolini Pertinace leguntur *cuculli Bardaici*, tanquam à Bardeis vel Bardæis Illyrici populis, qui Ptolemæo Οὐαρδαῖοι vel Οὐάρδεοι. Sed aliis potior lectio, *cuculli Bardiaci.*

Gallos dicit Diodorus uti ἀναξυρίσιν ἃς ἐκεῖνοι βράκας προσαγορεύουσι *femoralibus quas illi bracas vocant.* Inde Hesychius : Βράκεις, ἀναξυρίδες. Et alibi : Ἀναξυρίδες, φημινάλια, βρακία βαρβαρικά. Origo vocis ברך *berec* genu ; Nempe ut à femore dicuntur femoralia, & à cruribus σκέλεια, & talaria à talis, & à pedibus πέδιλα : Sic à genibus *bracæ* vel *braccæ*, quia infra genu & ad crura usque descendunt. Agathias de Francis lib. 2. ἀναξυρίδας οἱ μὲν λινᾶς, οἱ δὲ ἐκ σκυτίνας ἀλλήλοις ἐπιζωννύμενοι τοῖς σκέλεσι προσαμπέχονται. Ex eadem est origine ברי״ר *braciar*, id est corium seu ventrale opificum quod genua contegit. ר in fine additum ut in סנרלך & similibus.

Maniacum definit Polybius lib. 2. χρυσοῦν ψέλλιον ὃ φοροῦσι περὶ τοὺς χεῖρας ἢ τὸ τράχηλον οἱ Γαλάται. *Torquis* aut *monile aureum quod ferunt Galli circa collum & manus.* Fallūntur qui à manu deducunt. Est enim Chaldæum מניכא *menica*, quo pro torque utitur Daniel cap. 5. vers. 7. ut & paraphrastæ passim.

Accedit etiam ad Ebræum, Syrum, & Arabicum purpuræ nomen, ארגון *arguan*, Gallicum *virga.* De quo Servius in illud Virgilij de Gallis lib. 8. Æn. *Virgatis lucent sagulis. Bene allusit ad Galli-*

Gallicam linguam, per quam virga purpura dicitur. Virgatis ergo, ac si diceret purpuratis Interim abſit à me ut putem Virgilium hoc voluiſſe quod illi imponit Servius. Quid ſint virgata ſagula, multi exponunt: ſed nemo melius Scaligero conjectaneis in Varronem lib. 4.

V. Animalium nomina ſermonis Gallici veteris pauca ſuperſunt. Tamen in iis paucis palam eſtid quod diximus, pleraque eſſe Phœnicia. Hebraicè רמך *ramac* eſt equa. Eſt. 8.10. Inde *marc* equus Gallis, per literarum trajectionem, ut in *formâ* ex Græco μορφή. *Marc* equum fuiſſe ſcimus ex Pauſaniâ. Cujus hæc verba in Phocicis: ἵππων τὸ ὄνομα ἴσως τις μαρ'καν ὄνθα ὑπὸ τῶν Κελτῶν, *unuſquiſque ſciat, à Gallis equum vocari marcam.* Μάρραν reponendum ſuſpicantur Camerarius, Sylburgius, Amerbachius, alii, ut propius accedat ad Germanicum *mare*, id eſt equam. Sed vanam eſſe hanc ſuſpicionem multa docent. 1. Quod ex *marca* Pauſanias deducit alteram vocem Gallicam τριμαρκίσιαν, id eſt equitum agmen. 2. Quod in legibus Boaricis eodem modo ſcribitur: *Si quis aliquem de equo ſuo depoſuerit, quem marc Galli vocant.* Item: *ſi equus eſt quod march dicimus.* 3. Quod *marc* vel *march* pro equo hodieque eſt in uſu apud utroſque Britannos, Galliæ inquam & Angliæ. 4. Adde voces Germanicas inde conflatas, ut *marck ſchalck* pro equorum vel equitum miniſtro, & *marckſtaller* pro equorum ſtabulario, id eſt magiſtro ſtabuli.

Rhaphius eſt animal quadrupes. De quo Plinius: *Pompeij Magni primum ludi oſtenderunt Chaum, quem Galli Rhaphium vocabant, effigie lupi, pardorum maculis.* Lupum cervarium intelligi docent hæc ejuſdem Plinij: *Sunt in luporum genere qui cervarij vocantur, qualem è Gallia in Pompeij Magni arena ſpectatum diximus.* Nomen Gallicum, ut puto, erat רעבי *rhaavi*, quaſi famelicum dixeris; quia creditur eſſe animal inſatiabile. Idem Plinius: *inſatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto inteſtino tranſeunt cibi, ut lupis cervariis.*

Abranas Galli ſimias vocabant. Heſychius: Ἀβράνας, Κελτοὶ τὰς

τὺς κερκοπιθήκους. Quomodo Arabes אברמה *abrama* à singulari בראם *boram*. ita legitur in Giggejo.

Baracacæ ijsdem erant hircorum aut caprarum pelles. Hesychius : Βαρακάκαι, ἁγιοι (lege αἰγεοι) διφθέραι παρὰ Κελτοῖς. Nempe Chaldæis & Syris ברח *berach* vel ברחא *barcha* est hircus. A Talmudicis dicitur conjunctis vocibus ברחא-קרחא *barcha-karcha*, ad verbum *hircus caluus*. Sic in tractatu Sanhedrim : Quid est *Asima* 2. Reg 17. 30. est ברחא קרחא *hircus calvus*. Ita etiam exponit Kimchius in notis in hunc locum. Hircus calvus dicitur לפי שאין לו צמר quia non habet lanam. Ex *barcha karcha* Galli fecerunt *baracacas*.

Taxea pro larido fit ex Hebræo דשן *daxen*, id est saginare. Isidorus : *Taxea lardum est Gallicè dictum, unde dicit Afranius in rosa, Gallum saginatum pingui pastum taxea.* ש per x effero more Hispanorum.

Lug, unde Lugduno nomen, corvum exponit Clitophon Rhodius historicus, qui τῶν Κτίσεων sive Originum libros scripsit; ex quorum decimo tertio hæc citantur apud Plutarchum libro de fluviis in Arari : *Cum Momorus & Atepomarus à Seseroneo regno dejecti, in eo colle ex oraculi præcepto urbem ædificare vellent, jactis jam fundamentis, corvi subito apparentes, expansis alis arbores quæ circa erant replevere. Momorus autem augurij callentissimus civitatem Lugdunum vocavit.* λοῦγον γὰρ τῇ σφῶν διαλέκτῳ τὸν κόρακα καλοῦσιν, δουῶν δὲ τόπον ἐξέχοντα. *Lugum enim lingua sua corvum vocant. Dunum verò locum eminentem.* Lug pro corvo videtur factum ex Arabico לקחה *lukcha* ejusdem significationis. Vide Giggejum & alios Lexicographos.

Bardæa vel *bardala* Gallice est alauda, si Turnebo credimus. cujus verba sunt Adversar. lib. 13. cap. 25. *Bardi apud Gallos sunt cantores, & bardæa vel bardala alauda.* Quod idem in antiquo lexico se legisse profitetur lib. 20. cap. 37. Rationem nominis non capio, nisi quod videtur esse vox composita ex Syro בר *bar*, id est filio, unde ברגזא *bargeza* est halyæetus, ברהדיא *barhaddaja* species accipitris, בר יוכנה *bar jucne* avis *magna*, Judæis apponenda in epulo Messiæ.

In Arari fluvio piscem gigni scribit Callisthenes τῶν Γαλατικῶν lib. 13. qui αὐξομένης τῆς σελήνης λευκός ἐστι, μειουμένης δὲ μέλας γίνεται παντελῶς, *Crescente lunâ albus est, decrescente autem totus nigrescit.* Piscis ille ab incolis, eodem autore, Κλουπεία *Clupea* dicitur, nempe ab hâc mutatione. Phœnicibus enim חלף *chalaph* est immutare, & חלוף *chaluph* mutatus. Porro Gallos jam sæpe notavimus mutasse *chet* in *kappa*. De hoc eodem pisce Ennius in Phagiticis apud Apulejum:

Omnibus vt clupea præstet mustela marina.

Et Plinius ubi de Padi attilo: *Hunc minimus appellatus clupea venam quandam in faucibus ejus mira cupiditate appetens morsu exanimat.* Minimum appellat præ attilo, qui inertiâ pinguescens ad mille aliquando libras, catenato capitur hamo, nec nisi boum jugis extrahitur. Alioqui clupea vocatur à Callisthene μέγας ἰχθὺς, & putatur esse alausa, quæ nonnunquam superat cubiti magnitudinem. Huc facit quod alausam Veneti *chiepam* vocant, voce à clupeâ deflexâ. Addo piscem esse valde spinosum, quod de clupeâ scribit Callisthenes: ὑπεραυξήσας δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀκάνθων ἀναιρεῖται *cum in extremam magnitudinem crevit, à propriis spinis interimitur.* Proinde alausam Græci recentiores pro θρίσσᾳ φρίσσαν vocant quasi ἀπὸ τοῦ φρίσσειν, quod est spinis inhorrescere. Et recentiorum quidam ficto nomine aristosum piscem appellant. Sed hæc sunt alterius loci.

Man Teutonicâ linguâ esse hominem, nemo nescit. Germanis & Gallis commune fuisse vocabulum, multis asserit Cluverius, & inde dici Germanos, Alemanos, Cenomanos, Marcomanos, Normanos &c. Origo vocis est in Tacito, qui de Germanis scribit: *Celebrant carminibus antiquis Tuitonem Deum terrâ editum, & filium* MANUM *originem gentis conditoresque.* Utrumque acceptum ab Ægyptiis, à quibus in Diis maxime colitur *Theuth* seu Mercurius tanquam artium & scientiarum repertor, & in hominibus *Menas* vel *Menes*, quem omnium hominum primum in Ægypto regnasse asserunt. Herodotus lib. 2. Βασιλεῦσαι δὲ Αἰγύπτου πρῶτον ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα. Diodorus lib. 1. Μετὰ

τοὺς

τοὺς θεοὺς τοίνυν πρῶτόν φασι βασιλεῦσαι τῆς Αἰγύπτου Μενᾶν. Africanus ex Manethone: Μετὰ νέκυας τοὺς ἡμιθέους, &c. Α' Μήνης Θεινίτης ἐβασίλευσεν. *Post mortuos semideos* &c. *primus regnavit Menes Thinites.* Tale est, quod teste Tacito, *pars Suevorum & Isidi sacrificat.* Et ad Astartes Deæ Phœnicum nomen alludit *Aestar* vel *Easter.* Ea fuit Dea Saxonum, cui mense Aprili sacrificarunt. Unde Aprilem mensem vocarunt *Easter monath*, ut scribit Beda in libro de temporibus. Quin hodieque Angli Paschales ferias appellant *Eastertime.* Quid quod Germanos Hebræi volunt Chananæorum esse progeniem, ut alibi probavimus ex Aben-Ezra.

Addo ex Suetonio Galbam imperatorem primum Sulpiciorum cognomen Galbæ tulisse, *quod præpinguis fuerit visus; quem galbam Galli vocant.* Nempe Galba factum ex חלב *cheleb*, id est pinguedo, ut galbanum ex חלבנא *chelbena.*

Pro corollario sit, quod Britanni nostrates galli cristam *cribell* appellant, ut Hebræi כרבל *carbel* & *cirbel.*

VI. In herbis vix quicquam video, quia Gallica herbarum nomina in Apulejo & auctario Dioscoridis pleraque sunt corruptissima. Tamen pauca hæc videntur esse Phœnicia. Hedera Gall. Σουβίτης, Hebr. חצוב *hasub.* Pulegium Gall. ἄλβογον, Mauris *alvegen* in Pandectario. Male legitur ἄλβολον in auctario, inverso γ. Melissophyllon seu apiastrum Gall. μεριμόριον, Arabice מרמאהור *marmahor.* Avic. lib. 2. Pro μεριμόριον in Dioscoride perperam scriptum μερισειμόριον. *Gnaphalion* Gallis γελαζανὲμ ab Arab. גלם *galasa*, quod sedere est, quia ex ejus foliis fit tomentum quo sedilia & culcitæ inferciuntur, unde & Græcum nomen est. Galenus de simplic. l. 6. c. 3. §. 11. de gnaphalio, ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ φύλλοις αὐτοῦ, μαλακοῖς οὖσιν, ἀντὶ γναφάλων χρῆσθαι. *Inde nominata est quod foliis ejus mollibus pro tomento utantur.* Male editio nupera *fomneto* pro *tomento.* Dioscorides: τούτου τοῖς φύλλοις τινὲς ἀντὶ γναφάλου χρῶνται λευκοῖς οὖσι καὶ μαλακοῖς. Quæ Plinius ita reddidit l. 27. c. 10. *Gnaphalion alij chama zelon vocant, cujus foliis albis mollibusque pro tomento utuntur.* In *pempedulâ* pro pentaphyllo apud Dioscoridem & Apulejum, prior pars vocis

palam est Aeolica, sed posterior Phœnicia. Nam דליות *dalioth* frondes reddunt Ezech. 17.23. Inde igitur Gallis *dula* folium & *pempedula* quinque folium. Sic Cambris hodieque *deilen* est folium, & *pymp* quinque. Armoricani Britones *pemp* dicunt, & *delis* vel *delion* pro *folio*. Iisdem *eith* est frumentum, & *bara* panis, ex Hebræis חטה *hitta* & בר *bar*. Et ut vinum Syri חמרא *chamra*; ita *zythum*, quod pro vino erat, Galli vocabant *corma*. In Athenæo legebatur, καλῆτη δέρκομα. Sed ex epitomâ & membranis corrigit doctissimus Casaubonus: καλῆτη ὃ κόρμα. Dioscorides habet κῶρμι, Marcellus itidem *curmi*.

Gallorum Druidas dicit Plinius *Samolum* herbam nominasse, nascentem in humidis, quam sinistrâ manu legi à jejunis oportebat, contra morbos suum boumque, nec respicere legentes. Quam herbam describat, nullus scio. Sed *Samolus* dicta videtur à superstitioso ritu illam legendi sinistrâ manu. Hebr. שמאל *semol* vel *samol* est sinistra.

Servius in 2. Georg. ubi de volemis pyris: *Volema*, inquit, *Gallica lingua bona & grandia dicuntur*. Sic Arab. פילם *pheilem* & פילמאני *pheilemani* est magnus.

VII. Jam pro mantissâ libet Geographica quædam & Chorographica Gallorum vocabula ex Phœniciâ linguâ interpretari. *Leuca* vel *leuga* fuit olim & est hodieque viarum mensura apud Gallos. Hesychius: λεύγη, μέτρον τι γάλακτος, *leuca mensura quædam Gallis*. Nam pro γάλακτος legendum esse Γαλάτης Meursius rectè monuit. Isidorus: *Mensuras viarum nos milliaria dicimus, Græci stadia, Galli leucas*. Et paulo post: *leuca finitur passibus quingentis*. Legendum *mille quingentis*, quomodo apud Iordanem vel Iornandem: *Leuga autem Gallica mille & quingentorum passuum quantitate metitur*. Quamvis ne sic quidem constet numerus. Utut enim leucæ Gallicæ sint valde inæquales, tamen ubi sunt brevissimæ, continent minimum bis mille passus. *Lefcam* pro leucâ dicebant veteres, ut *alafdam* & *cafneas* pro *alauda* & *cauneis*, ut jam ante probavimus. Porro *lefca* factum ex Phœniciis vocibus אלף קנים *eleph-canim* utrinque decurtatis. *Eleph-canim* sunt millæ

millæ cannæ. Canna Phœnicum erat אמות ושפח שש *sex cubitorum & palmi.* Ita habet Ezechiel. 40. 5. Itaque mille cannæ, si cubitus Phœnicius nostro esset æqualis, darent passus MDCCCLXVI. Sed cum sit aliquanto major, mille cannæ dant circiter bis mille passus.

Apud utrosque Britannos *bro* regionem vel agrum sonat, ut Syris ברא *baro*; & *hel* vel *uhel excelsum*, ut Hebræis על *hal* vel *al*, & Syris עליא *ellojio*. Inde à Gallis dicti Allobroges qui montanam Sabaudiæ regionem obtinebant. Hoc multo verisimilius quam quod scribit vetus Juvenalis Scholiastes: *Dicti sunt Allobrogæ, quoniam* broga *Galli agrum dicunt*, allo *autem aliud; dicti igitur quia ex alio loco translati.* Allo aliud significat, sed Græcè, non Gallicè. Interim hoc accipimus quod *broga* vult Gallis agrum sonare; quod sermo Britannicus adeoque Syrus confirmant.

Utrisque Britannis *pen* vel *penn* est caput; & montis cacumen summum. Inde Pœnninis Alpibus nomen, non à Pœnis, ut volunt. Neque enim per Penninum jugum Annibal in Italiam ingressus est, sed per Taurinos, ubi triginta sex millia hominum, ingentemq; numerum equorum, & aliorum jumentorum, amisit. *Id cum inter omnes constet,* (inquit Livius l. 21.) *eò magis miror ambigi quânam Alpes transierit: & vulgo credere* (leg. *vulgo credi* vel *vulgus credere*) *Pœnnino, atque inde nomen & jugo Alpium inditum, transgressum.* Et paulo post: *Neque hercule montibus his* (*si quem forte id movit*) *ab transitu Pœnorum ullo Veragri incolæ juri* (leg. *jugi*) *ejus norunt nomen inditum; sed ab eo quem in summo sacratum vertice Pœninum montem appellant.* Iovem fuisse putant qui Pœnninus ideo dictus sit, quod aram vel sacellum habuerit in summo *penn*, id est vertice Alpium. Petitum id ex sermone Hebræo quo פנה *pinna* proprie angulum sonat, sed & fastigium montis quod in angulum desinit. Sic Sophon. 1. 16. הפנות הגבהות Chaldæus reddit רמתא מנטלתא *colles excelsos.* Aben Ezra etiam פנות dicit idem esse quod גבעות *colles.* Unde ductâ metaphorâ Iud. 20. 2. & 1. Sam. 14. 39. duces populi vocantur פנות *pinnoth*, Chaldæus habet רישי *capita.* Vide & Soph. 3. 6. & Zach. cap. 10. vers. 4. & Es. 19. 13.

Alpes Gallorum linguâ vocari montes altos scribunt Isidorus & Philargyrius. Et Eustathius in Dionysium Ἄλπιν dicit idem esse quod τὴν κλεισῦραν clusuram. Græci recentiores ita nominant τὰ ὀχυρώματα τῶν Ἀλβάνων. Tamen plerisque visum Alpes dici ab albedine nivium. Festus : *Album quod nos dicimus, à Græco, quod est ἄλφον, est appellatum. Sabini tamen Alpum dixerant. Vnde credi potest nomen Alpium à candore nivium vocitatum.* Etymologus : Ἀλφὸ τὸ πολιὸς ἢ λευκῆς χιόνος, Ἄλπις σκληρὸν τὸ ὄρος. Nempe in summis Alpibus, ut recte Silius lib. 3,

——— *una pruinæ*
Canentis, quâcunque datur promittere visus,
Ingeritur facies.

Itaque ut alpus & albus, ita Ἄλπεια ὄρη καὶ Ἄλβια dicuntur pro variâ dialecto : ut post Strabonem notant Stephanus & Eustathius. Neque vox Gallorum fuit propria, cum illam Sabini etjam Græcique usurpaverint. Debetur tamen Phœnicibus, quibus לבן *laban* erat albus, & אלבן *alben* formâ Syrâ albescere. Unde & Libano nomen, quem Paraphrastæ vocant אולבנין *Olbanim* Cant. 4. 11. Quippe in Libani vertice nives tam perpetuæ sunt quam in Alpium jugis. Hieronymus in Ieremiam lib. 4. *Nix de Libani summitatibus deficere non potest, nec ullo ut omnis liquescat Solis ardore superatur.* In Cretâ etiam Λευκὰ *Leuca* dicta sunt Idæ montis vel prope Idam juga quædam in quibus nix nunquam deficit. Theophrastus hist. plant. lib. 4. cap. 1. Ἐν Κρήτῃ γάρ φασιν, ἐν τοῖς Ἰδαίοις ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς Λευκοῖς καλουμένοις, ἀπὸ τῶν ἄκρων ἔπερ ἀδέποτε ἀπολείπει χιών. *In Cretâ igitur, ut ajunt, in Idæis montibus & iis qui Leuci vocantur, ubi nix nunquam deest.* Non tamen de nihilo Ἄλπιν alij altum montem explicant, cum & *al* celsum sonet, & *pen* collem aut verticem montis, ut jam ante monuimus.

Qui Cemmeni montes dicuntur Straboni & Ptolemæo, rectius Cæsari, & Pomponio, & Plinio, & Ausonio, & Lucano Gebennæ vocantur & Gebennici. Sunt & libri bonæ notæ in quibus Cebennæ scriptum, quod propius accedit ad vernaculum nomen *Les Cevennes*, & Britannicum *Keven*, quo vocabulo Cam-

Cambri montis dorsum appellant, teste Camdeno. Montes porro Gebennici à Strabone definiuntur ῥάχις ὀρθὴ πρὸς ὀρθὰς τῇ Πυρήνῃ, *dorsum montanum ad rectos angulos Pyrenæ incumbens.* Sic גבינא *gebina* Syris est supercilium montis Luc. 4. 29. Et Hebræis גב dorsum, & גבנונים *gabnunim* celsi montes Ps. 68. 17. quod Hebræi deducunt à nomine גבן *gibben.* Id gibbosum significat. Levit. 21. 20.

Dun Gallis erat collis, ut hodieque Germanis & Britannis & Anglis. Clithophon: Δῆνον καλέσι τὸν ἐξέχοντα. *Locum eminentem Dunum vocant.* Inde Lugdunum *corvi collis*, ut idem docet apud Plutarchum & Stobæum, quia colli est imposita. Senecæ epist. 91. *Civitas uni imposita & huic non altissimo monti.* Itaque apud Strabonem, ubi dicitur λόγδινον ἐκπεσόν ἀπὸ λόφου, legi mavult vir magnus ἐπὶ λόφου; Quamvis utrumque sit verum. Vrbis enim pars una in ipso colle est, altera colli adjacet. Sunt & alia Galliæ & Britanniæ oppida triginta minimum in *dunum* desinentia, ut *Augustodunum, Axellodunum, Iuliodunum, Melodunum, Noviodunum, Sedunum, Vellaunodunum* &c. quia omnia sunt in collibus & locis editis. Scribitur & per T, ut Lingonum metropolis Andomatunum in Ptolemæo. Atq; id accedit propius ad טן *tun* Arabum. טן *tun* propriè est quod eminet inter res duas æquales. Vide Giggejum.

At contrariâ significatione *Dan* Britannis est inferius, ut Anglicè *down*, & Arabice דון *douna*, quæ sedulo sunt distinguenda. Hinc Ptolemæo *Danmonij* sunt qui habitant in valle fodinarum in extremo cornu Vvalliæ.

Aliud vallis nomen *Nant* Britannis est notissimum. Hinc *Nant badon*, vallis Badonica in Belgis apud Camdenum pag. 170. Et *Duff-neint*, id est depressæ valles, locus in Danmonijs, ibid. pag. 144. & *Nantuates* Galliæ populi ad Acronium lacum, Straboni, Cæsari, Plinio &c. hodie *le païs de Vaux*. Nempe Hebr. נטה *natá* est inclinare, unde מטה inferius.

Alibi notat Camdenus *Dole* à Britannis appellari *jacentem & aptam ad mare vel flumen planitiem.* Inde legas in Ninnio vetusto scri-

ſcriptore Britannico; *Cæſar ad Dole bellum pugnavit.* Indidem nomen habet *Dole* Armoricæ urbs maritima. Gregorio Turonenſi *Dolenſis vicus.* Sic & Arabice apud Gigg. דולע *daula* eſt planities.

Crag vel *Careg* ijſdem petram ſonat. Camdenus in Danmoniis pag. 136. *Mons Michaëlis incolis Caregcowſe. id eſt rupes cana.* Et pag. 137. *In ipſo aditu rupes ardua & prærupta Crag ab incolis vocata ſurgit.* Et pag. 546. locum deſcribit in Ordevicibus *Cerygi Drudion* dictus, id eſt lapides Druidarum, in quo cernuntur columnulæ peregrinis characteribus inſcriptæ, quas Druidum fuiſſe ſuſpicantur. Hinc prope Rhodani oſtia πεδίον λιθῶδες campus lapideus, de quo Strabo, Mela, Plinius, Solinus, alij, hodieque vocatur *la Crau.* Videtur etiam in Oriente *crac* pro petrâ uſurpari. Brochardus in deſcriptione terræ ſanctæ cap. 5. *Tranſibis terram Moab uſque ad petram deſerti quæ nunc Crac dicitur.* In Stephano legitur Χαράκμωβα & Μωβȣκαράξ, cum verum nomen ſit כרך-מואב *crac-moab.* Sic in Ciliciâ rupes eſt Cragus nomine. Strabo lib. 14. εἶτα Κράγος πέτρα περίκρημνος πρὸς θαλάττῃ. *Hinc Cragus præceps ad mare petra.* In Lyciâ item alius Cragus octiceps, in quo fuiſſe ſcribunt τὰ τῶν θεῶν ἀγρίων ἄντρα *ruſticorum Deorum antra.* Tamen כרך *crac* Syris non tam rupem quamarcem ſonat, aut munitum oppidum.

Caledonios Camdenus recte deducit à Britannico *kaled*, quod durum ſonat. Duri enim & aſperi erant incolæ. Et terra etiam tota horridis & confragoſis montibus attollitur. Ita Hebræorum magiſtris גלד *galad* eſt dureſcere. Syris item & Arabibus. Unde גליד *gelid* pro glacie & cryſtallo ſæpe occurrit. Quaſi duramen dixeris cum Lucretio lib. 6.

Et vis magna geli, magnum duramen aquarum.

Sed & pro firmamento ſumitur גליד in Arabicâ paraphraſi Gen. 1. 6. In quem locum Erpenius ὁ μακαρίτης: גלדן (*geledon*) *eſt durities, firmitas, robur; unde* גליד *gelid firmamentum; quomodo verterunt* στερέωμα *Græcorum interpretum.* Levi & facili mutatione Britanni noſtrates dicunt *kalet* pro *kaled*, & nos vernacule coclacam

cam *galet* vocamus, id est littoreum calculum, quod silicis genus est durissimum.

Caledoniis opponuntur Majatæ. Camdenus de Britanniâ Septentrionali pag. 111. *Incolæ olim in Majatas & Caledonios distincti erant, id est in campestres & montanos.* Idem pag. 501. *De heu-Meath, id est planities ad Austrum.* Itaque *Meath* fere idem est quod Arabiæ מאות *mawath* terra declivis : vel *expansa*, à verbo מאו id est extendere, expandere.

In eâdem Britanniâ *Camulodunum* erat Cynobellini regia. Dio Cassius lib. 60. τὸ Καμυλόδωνον τὸ Κυνοβελλίνου βασίλειον ἦλε. Ptolemæus ordine literarum præpostero legit *Camudolanum.* Sed Antoninus cum Dione *Camulodunum.* Plinius item & Tacitus *Camalodunum.* Id est, ut conjectamus, *Domini* seu *Regis collem.* Nam Arabice קמעל *kamala* dominari, & קמעאל *kimâl*, significat dominum gentis seu provinciæ. Ita explicatur in Giggejo. Proinde regia urbs merito dicta *Camalodunum.* Inde in fabulosis scriptoribus quos Galli Romanos vocant, *Camalot* est Arturi regia, ut me monuit vir eximius D. Sarrasin, à quo & alia didici momenti multo majoris.

Ibidem duplex fuit Sarisberia, quarum vetustior collem occupabat aridissimum, & prorsus inaquosum. Id testantur disertis verbis Britannici scriptores Guillelmus Malmesburiensis : *Castellum erat &c. aquæ penuriâ laborans, adeo ut mirabili commercio aqua ibi vendatur.* Et poëta anonymus ejusdem ævi apud Camdenum pag. 180.

Est ibi defectus lymphæ, sed copia cretæ.

Et è nostris Petrus Blesensis in epistolis : *Erat locus ille ventis expositus, sterilis, aridus, desertus &c.* Proinde vetustior illa Sarisberia in itinerario Antonini *Sorbiodunum* dicitur prisco nomine, quod ex Britannicâ linguâ Camdenus *siccum collem* interpretatur. Nempe *dunum* est collis, ut jam diximus ; & *sorb* vel *sorba* tam Syris quam Britannis est siccitas. Radix שרב *serab* est siccum esse. Unde שריב siccus, & שרבא *sarba*, שרובא *seroba*, שורבא *sorba* vel *sorbo* siccitas. Hebræis etiam nota vox. Ubi enim habet Esaias c. 35.

verſ. 7, *Erit locus aridus in ſtagnum, & locus ſiticuloſus in fontes aquarum*, pro loco arido in Hebræo textu eſt שרב *ſarab.*

Contra *laith* Britannis eſt humiditas, planè ut Hebræis לחוח *laüth.* Unde Arelates nomen Camdenus ita deducit: *Arelate celeberrima Galliæ vrbs ſolo uliginoſo & humido poſita, ab ipſo ſitu nomen ſumpſiſſe videtur.* Ar *enim Britannis ſuper, &* laith *humidum ſignificat.*

Idem à Britannico *telen*, id eſt citharâ, *Tolonem* vocari obſervat, Maſſiliæ vicinum oppidum ad Chariſtem promontorium, quomodo appellant Mela, Ptolemæus, Plinius, & Antoninus. Malim *Telonem* ſcribere, cum & propius accedat ad Britannicum *telen*, & in Antonino vocetur oppidum illud *Telo Martius.* Cæterum quia תהלים *tehillim*, id eſt pſalmos, Hebræi contractius הלים *tillim* & הלין *tillin* ſcribunt, puto Britannicum vocabulum inde deductum *telen* primò pſalmos ſignificaſſe, deinde ψάλτηγα vel ψαλτήριον, id eſt ὄργανον ψαλτικὸν inſtrumentum quod pulſat pſaltes, nempe citharam. Id enim proprie ψάλτηξ. Heſychius: ψάλτηξ, κιθάρα. Idem: ψαλτὴς, κιθαρισὴς. Legendum ψάλτης. Dicitur & compoſitâ voce *pſallocithariſtes.* Unde *pſallocithariſtæ* in Domitiano Suetonij cap. 4. ubi tamen ab aliis legitur *pſilocithariſtæ.* Sed & ψαλμὸς proprie Græcis citharæ ſonus. Scholiaſtes Ariſtophanis in Avibus: ψαλμὸς ἢ κυρίως ὁ τῆς κιθάρας ἦχος. Et in theſauro Stephani ψαλτὸς *qui citharæ aptus eſt.* Ibidem multis probatur ψαλτήριον id eſſe quod nobis *harpam.*

Abravanus in Ptolemæo promontorij nomen eſt in Britanniæ Novantibus; voce conflata ex duabus, ut rectè docet Camdenus pag. 693. nempe *Aber* & *Ruan*; Itaque Abravanus eſt oſtium amnis *Ruan* vel *Rian*, qui ibi loci exit in mare. *Aber* enim, unde *Havre*, apud nos vernacula vox, eſt oſtium fluminis. Neque hoc ſolum, ſed & amnium confluentes apud Britannos eâdem voce appellantur. Id me docuit Cambrenſis ſcriptor, qui floruit ante annos prope quingentos, Sylveſter Giraldus. Illius verba ſic habent Itinerarij Cambriæ l. 2. c. 1. *Aber linguâ Britannicâ dicitur locus omnis ubi fluvius in fluvium cadit.* Et in deſcriptione Cambriæ

cap. 5.

cap. 5. *Aber Britannice dicitur locus omnis ubi aqua in aquam cadit.* Itaque seu mari fluvij, seu duo fluvij junctis aquis consocientur, locus in quo fit hæc conjunctio Britannice vocatur *Aber*, voce merè Phœniciâ. Hebræis enim חבר *habar* est consociari, חבר *haber* socius, חבר *heber* consociatio.

Conjunctioni opponitur divortium, quod Britannicè *Guith* dicitur, ut Chaldaice גט *guet*. Inde, si Camdeno credimus, Vectæ insulæ nomen est, quæ quodam quasi terrarum divortio à vicinâ Britanniâ putatur esse avulsa. Diodori saltem ævo, cum mare refluxerat, exsiccato Euripo quo à continente dividitur, Britanni prisci covinis eô stannum devehere solebant, quod in Galliam exportaretur.

Ara Britannis lentum sonat, ut Hebræis אחר' *aharai* Pro. 28. 23. à verbo אחר *ahar* tardare, morari. Inde Arari fluvio nomen, qui, Cæsare teste, fertur *incredibili lenitate, ita ut oculis in quam partem fluat judicari non possit.* Hinc Claudianus: *Lentus Arar, Rhodanusque celer.* Et Seneca in apotheosi: *Ararque dubitans quô suos cursus agat.* Est & in Brigantibus fluvius *Aru*, quem vix fluere scribit Camdenus pag. 565, & Mæandris ita ludere, quasi dubium fontes an mare petat, ut septies semihoræ spatio recto itinere sibi trajiciendus fuerit.

Contra *garw* vel *garaw* rapidum sonat, etiam Britannis nostratibus; unde suspicatur Camdenus nomen habuisse Garumnam. De quo Claudianus in Ruffinum lib. 2.

——*pernicior unda Garumnæ.*

Et Sidonius Apollinaris carm. 22.

Est locus irriguâ quâ rupe Garumna rotatus.

Utut sit, ad *garaw* alludit Arabicum גרף *garaph* prope ejusdem significationis. Giggejus סיל גרף (*sail garaph*) *torrens omnia avehens*, גרפתה אלסיל (*garaphatho-lsail*) *illud torrens avexit.* Sic & Hebraice, torrens Kison גרפם (*gerapham*) *avexit eos*, Iud. 5. 21. Ita ex Arabismo reddenda vox. In cujus explicatione multum sudarunt interpretes, quia una est ἐκ τῶν ἅπαξ λεγομένων.

Ryd Britannis erat vadum. Giraldus Cambrensis: *Ryd pen carn,*

sonat Latine vadum sub capite rupis. Ryd enim Britannice, vadum Latine, pen caput, carn rupes. Idem alibi: *Ryd-Helic Latine vadum salicis.* Alij *rit* efferunt, unde composita, *Augustoritum, Vagoritum, Darioritum, Camboritum*, quorum illa Galliæ sunt oppida, hoc Britanniæ. רד *rid* vel רד *red* Phœnicibus proprie descensum sonabat, sive locum διάβασιν, quo descendebatur in flumen. Est enim רד verbale nomen formæ דע à verbo ירד *descendere*.

Multo plura in *magum* desinunt, ut *Rhotomagum, Cæsaromagum, Neomagum, Noviomagum, Drusomagum, Argentomagum*, & alia triginta minimum, fere Gallica, aut Britannica, aut Germaniæ circa Rhenum. Falluntur qui *vadum* explicant; neque enim Rhotomagi Sequana vadosus est, nec Padus Bodincomagi, ubi præcipua Padi altitudo incipit. Unde est quod Ligurum linguâ *Bodincum* ibi vocant, id est *fundo carentem.* Ita Plinius lib. 3. cap. 16. Proinde Rhenanum, & Ortelium, & Camdenum sequor potius, qui domum aut oppidum interpretantur, tanquam authore Plinio, cui, eo loco quem citavimus, Bodincomagum est oppidum ad Bodincum. Hanc interpretationem maxime firmat lingua Phœnicum, quâ מעון *magon* est habitaculū. Sic ממעון קדשך *ex habitaculo sanctitatis tuæ*, id est è cœlis, Deut. 26. 15. מעון ביתך *habitaculum domûs tuæ*, id est templum, Psal. 26. 8. מעון תנים *habituculum draconum*, Ierem. 9. 10. מעון אריות *habitaculum leonum.* Nahum 2. 12. Hac voce nil frequentius. Literam ע per g effero, ut in Gazâ, Gomorrhâ, Segor &c. Inde & מעון *Magon* urbs Iudæ, Ios. 15. 55. Et alia מעון *Magon* Iud. 10. 12. cui servierunt Israelitæ, & בעלמעון *Baalmagon* urbs Moab. Ezech. 25. 9.

Britannis hodie urbs est *caer*, id est קריה *kirja* vel קרתא *kartha*; Et *dinas*, id est מדינה *medina*; Et *tre*, id est טירה *tira.* Turris & arx *brin*, id est בירן *biran*, unde plurale ברניות *birnaioth*, 2. Paral. 17. 12. Sed hæc sunt alterius loci. Nam è Gallicis & Britannicis vocibus ea solùm hîc explicamus quæ palam est esse antiqua. Non possum tamen non addere ex ampliſſimi doctiſſimique Usheri Armachani in Hiberniâ Archiepiscopi libro eximiæ

miæ eruditionis de Britannicarum Ecclesiarum primordiis locum, qui maxime ad hanc rem facit. Verba sic habent cap. 5. pag. 65. *Joh. Cajus ex Gervasio Tilberiensi Cair linguâ Trojanâ civitatem dici addit, & Cambris murum quoque significare. Vt quemadmodum Ebræi* קיר *(kir) murum & קריה (kirja) vrbem vocant, ita Britannis vox non absimilis cair & mœnia & vrbem mœnibus cinctam denotet.* Sed & apud Scythas *car* est urbs, & Carpaluc πόλις ἰχθύων. Ita explicat Tzetz. Chil. 8. hist. 224.

Cum appareat hactenus ex iis quæ disputata sunt, sermoni Gallico & Punico multa fuisse communia : Non est tamen quod quisquam putet Pœnis & Gallis aut eandem fuisse linguam aut solâ dialectô diversam. Saltem id certum, Gallos Punicam nonnisi longo usu addidicisse. Ita enim asserit Polybius de Autarito Gallo : Πάλαι στρατευόμενος ἤδη διαλέγεσθαι Φοινικιστὶ. *Punice loqui didicerat longo militiæ usu.* Et de aliis ejusdem gentis : Ταύτῃ δέ πως οἱ πλεῖστοι σωτεσήνοντο τῇ διαλέκτῳ, διὰ τὸ μῆκος τῆς προγεγενημένης στρατείας. *Plerique cum se blandius compellabant, hâc linguâ utebantur, quia diu sub signis fuerant.* Alioqui Galli cum Pœnis non agebant sine interprete. Sic in exercitu Hannibalis, unus è Gallorum regulis circa Padum, Magilus nomine, δι' ἑρμηνέως τὰ δεδογμένα παρ' αὐτῶν διεσάφει τοῖς ὄχλοις, *per interpretem quæ à Gallis decreta fuerant Pœnorum multitudini declaravit.* Constat igitur, Gallos & Pœnos, etsi propter commercia, vel communia bella, vel, quod suspicamur potius, propter vetustam aliquam Phœnicum coloniam in Gallias deductam; alij ab aliis multa vocabula mutuati sint, fuisse tamen ἑπτογλώσσους. Quod abunde docent virorum nomina, quæ apud Gallos in usu erant. Horum enim pleraque à sacræ linguæ genio prorsus abhorrent : cum Pœnorum nomina ferè omnia merè sint Hebraica. Nihil opus est ut exemplis probemus rem per se manifestam. Hæc hactenus Bouschardus.

CAPUT III.

De veterum Gallorum lingua, ejusque origine & reliquijs alia, nec una, aliorum sententia. Turnebi de ignotâ hodie ista Gallorum linguâ. De Solduriis, Lugduno, Duno, *antiquis Gallicis vocabulis, judicium. Damasceni apud Athenæum locus.* Adiatomus, *sive* Adcantuarius, *Gallorum Rex.* Sotiani, Sotiates, *aut* Sontiates, *Galliæ populi.* Siloduri *Gallorum milites. An Gallorum veterum lingua neque literis, neque sermone hodie celebrata aut usitata sit, quæritur. Turnebus refellitur. Vsitatam esse ostenditur.* Dunus *Gallicum olim, mansit Belgis vocabulum.* Taunus *mons Germaniæ. De eo Taciti locus illustratur. Colles Batavis* Duni. *T. & D. literæ facile mutantur.* Tu *Romanorum, & Germanorum* Du *eadem vocabula.* Soldurii *Gallorum &* Solderi *Germanorum ijdem. Alia, quæ antiqui recitant, Gallorum vocabula, Germanis hodieque manserunt. Populis quibusdam nunc quoque in usu vetus Gallorum lingua. Illa in Britannia imprimis hodie superstes. Britanni & Galli eâdem olim usi lingua sunt. Variæ ejus rei argumenta.*

SI in eruendis Gallicæ & gentis & linguæ Originibus cum solo Bosscharto mihi res hic esset, potuissem facile cum eo nunc congredi, & diversæ aliorum eâ de re sententiæ non meminisse. Alii enim plane alia omnia, nec tamen eadem, sentiunt. Cæterum cum in hac dissertatione non à Bosscharto tantum, sed & alijs necessario veritatisque caussa dissentiendum nobis sit, horum quoque judicium promendum hic fuit. Sunt enim principes in his litteris viri, qui veteris Gallorum linguæ nihil hodie, præter reliquias pauciſſimas in Romanorum Græcorumque scriptis supereſſe, ac idcirco nihil certi pronunciari de eâ posse, affirmant. Quidnî enim inter illos Adrianum Turnebum merito reponam? Illius ergo, quæ lib. Adversariorum xx. cap. xv. existant hac de re verba nunc audiamus. *Scribit lib.* 3. *Commentariorum Cæsar*; Alia ex parte oppidi Adcuantanus, qui sum-

ſummam imperii tenebat, cum ſexcentis devotis, quos illi *ſoldurios* appellant: quorum hæc conditio eſt, ut omnibus in vita commodis unà cum iis fruantur, quorum ſe amicitiæ dediderunt: ſi quid his per vim accidat, ut eundem caſum unà ferant, aut ſibi mortem conſciſcant: neque adhuc hominum memoria repertus eſt quiſquam, qui eo interfecto, cujus amicitiæ ſe devoviſſet, mori recuſaret. *Quorſum hæc à me ſcripta ſunt? nimirum ut doceam, eſſe perdifficile in ea lingua, quæ neque literis, neque ſermone hodie celebrata & uſitata eſt, quid verum & emendatum ſit perſpicere. Nam in Athenæo è Nicolao Damaſceno hoc ipſum, quod memoriæ Cæſar tradidit, reperi: ita tamen, ut pro* ſoldurio *illic* ſolidunus *ſcriptum ſit: pro* Adcuantano Adiatomus. *Scio antiquis Gallis* dunum *collem ſignificaſſe: & hodie etiam quibuſdam in Galliæ locis aggerem. Nam aggeres mari oppoſitos, & moles,* dunos *noſtri homines vocant. Sic* Lugdunum *quòd in monte olim ſitum erat (nam poſtea cùm incendio conſumptum fuiſſet, in planum deductum eſt) dicitur tanquam* Lucij mons: *cùm ipſam urbem à L. Munatio Planco conditam fuiſſe multi cenſeant. Plutarchus in libro de fluminibus* Lugdunum *montem eſſe vocatum ait & oppidum in monte collocatum: quòd* lugum *lingua Gallorum corvum ſignificet,* dunum *eminentem. Sic multis Galliæ oppidis* dunum *adjunctum non ignoramus: cujus ſignificatio ad ambactum & devotum nihil quicquam pertinere videtur. Sed nihil in præſentia commodius quàm ipſa Damaſceni verba adhibere:* Ἀδιάτομον τὸν τῶν Σωτιαντῶν βασιλέα. ἔθνος δὲ τοῦτο Κελτικὸν, ἑξακοσίους ἔχειν λογάδας περὶ αὐτὸν, οὓς καλεῖσθαι ὑπὸ Κελτῶν τῇ πατρίῳ γλώττῃ σολιδούνους. τοῦτο δέ ἐστιν ἑλληνιστὶ εὐχωλιμαῖοι. τούτους δὲ οἱ βασιλεῖς ἔχουσι συζῶντας, καὶ συναποθνήσκοντας, ταύτην ἐκείνων εὐχὴν ποιουμένων, ἀνθ' ἧς συνδυναστεύουσί τ' αὐτῷ, τὴν αὐτὴν ἐσθῆτα καὶ δίαιταν ἔχοντες, καὶ συναποθνήσκουσι κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, εἴτ' ἐν νόσῳ τελευτήσει ὁ βασιλεὺς, εἴτε πολέμῳ, εἴτ' ἄλλως πως, καὶ οὐδεὶς εἰπεῖν ἔχει τινὰ ἀποδειλιάσαντα τούτων τὸν θάνατον, ὅταν ἥκῃ βασιλεῖ, ἢ διεκδῦντα. Hoc eſt; Nicolaum Damaſcenum ex Peripateticis unum, in Hiſtoria multis libris condita, nimirum centum quadraginta quatuór, libro centeſimo decimo ſexto narrare, *Adiatomum Regem Sotianorum,* (ita edidit Caſaubonus;

Tur-

Turnebus; alii *Sociates*, *Sotiatæ*, aut *Sontiates*) *quæ Gallica natio, sexcentos habuisse proximos homines sibi dilectos. Galli propria lingua* Silodunos *vocant.* (in scriptis libris est Σιλοδούρας.) *quæ dictio Græcis devotos significat. Qui cum rege & vitam agunt, & moriuntur, id summopere votis optantes. Ob quam erga regem fidem cum eo principatum gerunt, eodem victu & corporis cultu; quoties ejus necessitatis contingit occasio, mortem libenter oppetentes, sive rex intereat morbo, sive cadat in prælio, sive alia quavis de caussa vita excesserit. Nec est, qui dicere possit, ex illis amisso rege quempiam mortem vel expavisse, vel recusasse tergiversantem.* Locus exstat apud Athenæum lib. 6. Deipnosoph. Ad quem Casaubonus lib. 6. Animadvers. Cap. 13. *In Ecloga*, inquit, *è lib.* 116, *Nicolai Damasceni*, Adiatomus *dicitur*, *quem certum est appellari in Commentariis Cæsaris* Adcantuanum. *Scripti libri variant: constat tamen, alterutro loco mendose scribi hoc nomen.* Σωτιανὸς *Athenæus vocat, vel potius Damascenus, quos Cæsar* Sociates *aut* Sontiates. *Nam id nomen varie scribitur. Omnino autem scribendum,* ὃς καλεῖται ὑπὸ Γαλατῶν Σιλοδόρας. *non* Σιλοδόνας: *non solum quia sic in Cæsaris codicibus scriptum: sed etiam quia sic scripsisse Nicolaum & Athenæum ex Eustathio probare possumus.* Cæterum fallitur Turnebus, cum veterum Gallorum linguam neque sermone, neque literis hodie celebratam aut usitatam scribit. Aliud eum docere poterant vel duo illa vocabula, *Dunus* & *Soldurius*, sive *Silodurius*, quorum hic facit mentionem. Utrumque hodie Belgis alijsque, & eâdem, quâ Gallis olim, significatione, in usu est. *Dun*, *Doun*, aut *Duyn* collem aut montem notat. Colles illi arenarii, qui in Bataviæ nostræ littore passim exstant, non aliud vulgo nomen habent. Agnosco, montibus idem illud à Germanis olim tributum apud Tacitum lib. Annal. 1. ubi de expeditione Germanici in Cattos, Germaniæ populum. Montem *Taunum* vocat. *Germanicus*, inquit, *posito castello super vestigia paterni vestigij in monte* Tauno, *expeditum exercitum in Cattos rapit. Taunus* idem quod *Daunus*, vel, *Duyn*, ut hodie loquuntur. D & T literæ facile mutantur. Romanorum *tu* & Germanorum *du*; *Danubius* sive *Donau*, aut *Danau*, & *Tanais*, eadem

eadem sunt vocabula, & idem significant. Similis Taciti locus exstat Annal. 12. ubi de ijsdem Cattis, latrocinia agitantibus: *Præda*, inquit, *famaque onusti Romani ad montem* Taunum *revertuntur, ubi Pomponius cum legionibus opperiebatur, si Catti cupidine ulciscendi casum pugnæ præberent. Soldurij* milites sunt, singulari sacramento Principi obstricti, & *Solders* passim adhuc in Germania appellantur. Sed de his mox plura, ubi antiquæ Gallorum linguæ reliquias, quales illæ nunc supersunt in veterum monumentis, accuratius exponemus, & in Germanorum lingua hodieque exstare ostendemus. Quomodo ergo excidere Turnebo potuit, antiquam Gallorum linguam neque literis, neque sermone celebratam hodie aut usitatam esse? Certe tanto id viro excidere non debuit. Supersunt etiam hodie nobiles populi, pars olim Gallorum, qui majorum linguam in hunc usque diem constanter retinuere, ut Belgarum plerique, Helvetii, & alii. Britannis quoque, (quorum linguam veteri Gallicæ similem fuisse in Agricolæ vita disertim testatur Tacitus, quorumque vicinum solum Gallos olim occupasse, veterum nonnulli, petito ab eâdem utriusque gentis lingua argumento, ut auctor est idem Tacitus, affirmant) illa mansit in eâ, quæ *Antiqua lingua Britannorum*, vulgo *Cambro-Britannica*, à suis *Cymræca* vel *Cambrica*, ab aliis *Wallica* hodie appellatur. Qua de re clarissimum, mihique, dum vita Deusque sinebant, non tantum sanguine, sed & amicitia conjunctissimum, Johannem Isacium Pontanum, in elegantissimis Originibus Francicis lib. 6. cap. 24, ubi de veteri Francorum lingua, graviter differentem audire hic lubet. *Qui veterem*, inquit, *Gallorum linguam, Britannicam, & mere quidem Britannicam asserunt, his utuntur rationibus. Primum, quia scribat Cæsar, moris fuisse, ut Galli, qui Druidum disciplinas diligentius cognoscere vellent, in Britanniam trajicerent. Consentaneum ergo videri, eos eodem, quo Galli, usos fuisse in docendo sermone. Deinde, quia tradat Corn. Tacitus*, Britannorum Gallorumque sermonem haud multum esse diversum. *Quæ certe duo argumenta abunde quidem ostendunt Gallicæ Britannicæque linguæ maximam fuisse*

antiquitus affinitatem. Addo & aliud, quod haud minoris momenti est. Cum enim ea quæ Gallis antiqui auctores tribuunt vocabula, in vetere Britannorum lingua, quæ etiamnum Wallis usitata est, exstare deprehendantur, quidnî ex eo quoque utriusq; veteris linguæ Gallicæ Britannicæque similitudinem illam & affinitatem, cujus meminit Tacitus, qui socerum habuit Agricolam, Britanniæ Romanorum nomine præpositum, ac proinde quis qualisque Britannorum sermo fuerit, ignorare non potuit, merito hic arguamus? Singula suo mox loco videbimus, & eadem Gallis Britanniſque significasse, ostendemus. Interim vel duo ista, *Dunus* & *Soldurius*, quæ Turnebus hic promit, liquido id evincunt. Utrumque enim & Gallicum vocabulum, & Britannis hodie multo in usu est. *Dunus* sive *Dounus* Gallis montem, collem, arenæ cumulum significat. Belgis *Dune* dicitur tumulus arenarius, imprimis mari in littore oppositus, ipsum quasi littus. Unde celebris in Flandria portus nomen *Duïnkerca*, in littore inter ejusmodi tumulos & colles sita. Britannis autem *Tywod*, arena, *Tywodlyd*, arenosus, & hinc *Tywyn*, littus maris, arena maris, dicuntur. Quis autem, Britannorum *Tywyn*, sive *Tyouyn*, (ita enim pronunciant. Nam *W* illis effertur ut ϒ Græcorum; quod observandum hic erat) & *Duin* Gallorum Belgarumque sive *Dounos*, quomodo id efferunt Græci, aut *Taunus*, quomodo Tacitus, cujus supra meminimus, eadem vocabula esse non statim agnoscat? Plane idem est Græcorum θὶν, *acervus*, *cumulus*, *agger*. Herodoto θίνες τῆς ψάμμυ, *cumuli arenæ*, dicuntur; nonnunquam etiam, non addito ψάμμυ vocabulo, (quod *arenam* notat Græcis, & Scythicum *Sandt*, quod id ipsum nunc quoque Germanis significat, palam exprimit) simpliciter θίνες, quomodo apud Pausaniam in Eliacis. Θῖνα θαλάσσης *littus* vocat Homerus Il. α. Inde θινώδης, litoreus, seu θῖνας referens locus, leviter elatus in cumulorum arenæ, quales θῖνες dicuntur, modum. Θῆν pro θὶν scribitur apud Hesychium. Quæ eadem esse cum Gallorum *Duin*, aut *Dounus*, idemque significare, arenarium nempe collem, nemo non videt. Ταινία legitur apud Polybium, cui sic nominatur sur-

surgens & editus ex arena collis. Grammatici enim, qui à similitudine tæniæ sive fasciæ, quæ & ταινία Græcis dicitur, ejusmodi aggeres id nomen habere volunt, more suo nugantur. A communi Græcis, Gallis, Britannis, Germanis aliisque populis origine, Scythica nempe, hæc tam cognata & similia, ut plane eadem videantur, vocabula fluxere. Qua de re alibi commodior erit ac ex professo dicendi locus. Id enim modo probandum hic erat, & jam haud dubie probavimus, *Duni*, aut *Douni* nomen vetus Gallicum ab illis ipsis Britannis agnosci, qui vetustissimâ linguâ Britannicâ hodie adhuc utuntur. Neque aliter sese res habet in voce *Soldurij*. Est illa vetus Gallica, & devotum duci militem significat. Sed & Britannica est, neque aliud notat. In Lexico Britannico; *Sawdiwr*, sive *Saoudiour*, miles, bellator. Idem ergo, quod *Soldurius*. Nomen haud dubie factum à *Sawd*, quod ijsdem Britannis *prælium, bellum, conflictum*, significat. *Solliers*, & *Solders*, Germanis *milites* dicuntur. Plura de his alibi in ipso hoc opere exponemus. Horum nunc meminisse debuimus, quia & horum modo Turnebus meminit, & in refellenda ejus sententia hic sumus. Accedunt & alia. Cætera enim omnia, mores & instituta tam publica, quam privata, eadem utrique genti fuere. Eadem dignitatum & munerum nomina. Noti sunt Gallorum sacerdotes, *Druidæ* dicti; noti & eodem nomine sunt Britannorum. Qui à Græco δρυὸς originem petunt, falli mox ostendam. Lexicon Britannicum; *Derwyddon* (ita scribunt; pronunciant autem *Derouyddon*) Sapientes, Vates. Sunt Gallis Poetæ *Bardi* dicti, sunt & Britannis. Idem Lexicon; *Bardd*, Poeta, Propheta: *Barddas*, Historia, Poetica. Sed de his plura in sequentibus dicenda sunt. Et veritatis studiosis haud dubie hac in parte à nobis abunde nunc satisfactum est. Si enim cognoscendæ sapientiæ Druidum & disciplinæ gratia, quam Britannica lingua Druidæ tradebant, in Britanniam olim Galli Philosophi, aut sapientiæ studiosi, profecti sunt, ut memorat omni exceptione major, & Gallicarum vicinarumque Britannicarum rerum haud dubie peritissimus Cæsar; si etiam Gallorum Britanno-

rumque sermo olim haud multum fuerit diversus, ut disertim docet gravissimus scriptor, & Julij Agricolæ, Britanniæ sub Domitiano Cæsare præfecti gener, Cornelius Tacitus; si denique prisca Gallorum vocabula in superstite hodie veterum Britannorum lingua inveniantur, cujus rei specimen jam dedimus certissimum, & mox multo illustrius ampliſſimumque daturi sumus: sequitur profecto, quod Turnebus negat, exstare hodieque linguam, Britannicam nempe, ex quâ, præter ea quæ ab antiquis auctoribus conservata sunt Gallica vocabula, qualis vetusta illa Gallica fuerit, liquido possit agnosci. An ergo illa, & ubi, & qualis, id est, an integra & incorrupta hac ætate supersit, propius nunc videndum est. Hoc ergo proxime sequenti capite agemus.

CAPUT IV.

Vetus Britannorum lingua, à qua Gallorum non diversa, in Wallia Britanniæ aut Cambria hodie superest, ut Hispanorum veterum in Cantabria, sive Biscaia. Lingua Cymræca, *sive* Wallica *dicta. Cambriæ descriptio, longitudo ejus & latitudo, divisio, genealogia Principum, Cantredi & Curiæ, flumina, amænitas & fertilitas, nomina & eorum ratio, gentis mores, ingenium, cultus, ex Giraldo Cambrensi. Ejus sententia de reliquiis prisci sermonis Britannici in Wallia, Cornubia, & Armorica Galliæ, Guilielmi Povelli verbis confirmata. Dubium an Galli à Britannis, an vero hi ab istis linguam, quæ utriusque gentis eadem fuit, acceperint. A Gallis Britannos accepisse, Taciti conjectura.* Walli *&* Galli *iidem.* W *&* G *facile permutantur. Wali in Belgio iidem qui Galli.* Walli *Angliæ* Gales *dicti.*

VEtus ergo Gallorum lingua, si haud multum diversa fuerit à veteri illa Britannorum, quod jam ostendimus, sequitur quoque, ubi hæc hodie usitata est, illam quoque superesse. Operæ igitur pretium, neque ab hoc instituto Originibusque Gallicis alienum nunc erit, vetustam illam Britannicam inve-

inveſtigare diligenter & inſpicere, quo in eâ vetus Gallica propius promptiuſque poſſit agnoſci. Eſt autem nobilis Britanniæ ditio, quæ *Cambria* olim, nunc fere *Wallia* dicitur, & priſcum Britannorum ſermonem in hunc uſque diem ſervat, à Cambria *Camrǽcum* aut *Cymrǽcum*, à Wallia *Wallicum* appellatum, eumque integrum, neque à Romanis olim, neque deinde ab Anglo-Saxonibus, quorũ notæ in hanc inſulam expeditiones ſunt, aut ſublatum, aut corruptum: haud aliter atque in Hiſpania apud Cantabros, quos *Biſcainos* nunc vocant, hodieque ſupereſſe vetus Hiſpanica lingua agnoſcitur, quam neque Romani, neque Gothi, neque Mauri, delere hactenus aut tollere potuere. Cujus rei ut plurima nobis, & certa argumenta ſunt, ita haud abs re erit, Cambriæ illius aut Walliæ deſcriptionem præmittere, & quidem verbis Giraldi Cambrenſis, qui patriæ peritiſſimus linguæ, illam de ſuperſtite apud Cambros priſco Britannorum ſermone, cui veterem Gallicum ſimilem fuiſſe diſertim docet Tacitus, ſententiam non uno loco confirmat. Gallicas enim Origines nobiſcum ſerio indagantibus non erit non gratiſſimum ea hic circumſpicere loca, in quibus illæ ætate noſtrâ incorruptæ ſuperſunt. Illum ergo audiamus.

GIRALDI CAMBRENSIS CAMBRIÆ, IN QUA VETUS GALLORUM BRITANNORUMQUE LINGUA HODIE SUPEREST, DESCRIPTIO.

Cambria, quæ adulterino vocabulo uſitatoque magis, ſed proprio minus, modernis diebus Wallia dicitur, ducenta millia paſſuum in longum, circiter vero centum millia in latum habet. Longitudo namque à portu *Gordŵer* in Mona uſque ad portum *Eskewin* in *Venta* quaſi per octo diætas extenditur. Latitudo vero à *Porthmawr* Meneviæ, id eſt, portu magno, uſque *Rydhelic*, quod Latinè Vadum ſalicis, Anglice vero nunc *Wilowforde* dicitur, quaſi per quatuor diætas expanditur. Montibus excelſis,

vallibus imis, silvis immensis, aquis & paludibus, terra munitissima, adeo ut à tempore quo Saxones primum insulam occupaverant, reliquiæ Britonum qui in has partes secesserunt, nec ab Anglis olim, nec à Normannis postmodum expugnari ad plenum potuissent. Illi vero qui australem angulum, qui à ducis Corinæi nomine nomen accepit, susceperunt, quia terra tam munita non est, adeo rebelles esse non valuerunt. Tertia namque Britonum extantium pars, quæ Armoricum australis Galliæ sinum obtinuit, non post Britannicum excidium sed longe ante à Maximo rege tyranno translata est: & post multos graves quos Britannica juventus cum ipso sustinuit bellicos sudores, ultimis his Galliarum finibus, imperiali munificentia est remunerata. Divisa est antiquitus Wallia totalis in tres partes tanquam æquales, plus æquivalentiæ tamen, quam justæ quantitatis & proportionis habita consideratione. *Venedotiam* scilicet, quæ nunc *Nordwallia*, id est, Borealis Wallia dicitur. *Demetiam* vel *Sudwalliam* id est Australem Walliam, quæ Britannice *Deheubarth*, id est dextralis pars dicitur. *Powisiam*, quasi mediam & orientalem. Divisionis autem hujus causa erat Rodericus Magnus, qui Britannice Roderi Mawr dicebatur, totique Walliæ præsidebat. Hic tres filios habuit, Mervinum, Anarawt & Cadelh, qui tres totam Walliam inter se diviserunt. Mervino cessit Nordwallia, Anarawt Powisia. Cadelh cum populi totius & fratrum benedictione Sudwallia. Ipsa nimirum quanquam quantitate longe major, propter nobiles tamen, qui *Vchelwyr* quasi superiores viri vocantur, quibus abundabat, qui & dominis rebelles esse solebant, dominumque ferre detrectabant, deterior esse videbatur. Cadelh autem præmortuis fratribus totius Walliæ demum monarchiam obtinuit, & successores sui similiter usque ad Theodorum. Descendentes enim à Theodoro tantum Sudwalliam obtinuerunt, sicut & pater eorum. Hi scilicet: Resus filius Theodori, Gruffinus filius Resi, & Resus Gruffini filius, qui diebus nostris præfuit.

Hæc itaque est generatio principum Sudwalliæ; Resus filius Gruf-

Gruffini, Gruffinus filius Resi, Resus filius Theodori, Theodorus filius Æneæ, Æneas filius Oeni, Oenus filius Hoeli Dha, id est, Hoeli boni, Hoelus filius Cadelli, filii Rhoderici Magni. De Cadello igitur filio Rhoderici Magni descenderunt principes Sudwalliæ. De Mervino principes Nordwalliæ in hunc modum: Leolinus filius Iorovarti, Iorovartus filius Oeni, Oenus filius Gruffini, Gruffinus filius Conani, Conanus filius Iago, Iago filius Edoual, Edoual filius Meyrici, Meyricus filius Anandhrec, filius Mervini filii Roderici Magni. De Anaraut autem generatio non provenit: unde & principes Powisiæ suam habent per se generationem.

Hoc etiam mihi notandum videtur, quod Bardi Cambrenses, & Cantores seu recitatores, genealogiam habent prædictorum principum in libris eorum antiquis & authenticis, sed tamen Cambrice scriptam, eandemque memoriter tenent à Roderico Magno usque ad B. M. & inde usque ad Silvium, Ascanium & Æneam: & ab Ænea usque ad Adam generationem linealiter producunt.

Sed quoniam tam longinqua, tamque remotissima generis enarratio multis trutanica potius quam historica esse videretur, eam huic nostro compendio inserere ex industria supersedimus.

Continet autem Sudwallia cantredos viginti novem, Nordwallia duodecim, Powisia sex, quorum tamen hodie multi ab Anglis & Francis occupati sunt. Terra namque, quæ Slopesburia dicitur, olim Powisiæ fuerat. Unde & locus, ubi nunc castrum Slopesburiæ situm est, olim *Pengwern*, id est, caput alneti vocabatur.

Tres enim fuerant Walliæ totius Curiæ principales, *Dinevour* in Sudwallia, modernis diebus; (antiquitus enim apud urbem legionum erat) *Aberfraw* in Nordwallia: *Pengwern* in Powisia.

Est itaque numerus omnium Cantredorum totius Walliæ quinquaginta quatuor. Cantredus autem, id est, Cantref, à *Cant*, quod centum, & *Tref*, villa, compositio vocabulo, tam Britanni-

tannica quam Hibernica lingua dicitur tanta terræ portio, quanta centum villas continere solet.

Sunt autem in Wallia sedes Cathedrales quatuor. In Sudwallia *Menevensis* super Hibernicum mare, David Archiepiscopo patrocinante. Hæc antiquitus Metropolitana fuerat, & Cantredos continet viginti quatuor, cum tamen hodie tantum viginti tribus contenta sit. *Ergengl* etenim, quæ Anglice *Vrchenfeld* dicitur, intra diœcesin Menevensem olim aliquando: intra Landavensem quoque quandoque, fuisse perhibetur. Habuerat autem sedes Menevensis Archiepiscopos successive viginti quinque. Sublato vero pallio usque ad hodiernum diem, viginti duo, quorum nomina & ordinem causamque pallii sublati si scire volueris, nostrum itinerarium quæras.

In eadem quoque Australi Wallia sedes Landafensis super mare Sabrinum juxta nobile castrum de Caerdyf, præsule Teilo præsidente, quinque continens Cantredos & quartam partem unius, sc. Senghennyd.

In Nordwallia inter Monam & montes Eiryri sedes Banchorensis, Danielis Abbatis patrocinio gaudens, Cantredos continens circiter novem.

In eadem paupercula cathedra *Lanelwensis*, cui & Powisia subest, Assaph Episcopo præsidente, Cantredos continens quasi sex.

Scinditur autem & distinguitur aquis Wallia nobilibus, quæ ex montibus duobus originem habent. *Elennith* scilicet in Sudwallia, quæ Angli *Moruge* vocant, quasi paludum cacumina. *Eryri* quoque in Nordwallia, quæ Anglice *Schnowdon* dicuntur, id est, montes nivium. Hi tantæ quantitatis & capacitatis esse perhibentur, quod si cuncta totius Walliæ armenta in unum coacta fuerint, eis ad pascua multo tempore sufficere possent. In his & duo lacus illi esse perhibentur, quorum alterum insulam erraticam, alterum autem pisces omnes monoculos certum est continere, sicut in Itinerario nostro declaravimus.

Notandum hic &, quod in Albania quoque duobus in locis,

uno

uno ad mare Orientale, altero Occidentale, piſces marini, qui Mulnelli dicuntur, monoculi, dextrum ſimiliter oculum habentes, & ſiniſtro carentes.

De montanis igitur *Elennith* nobilis emanat *Sabrinæ* fluvius, per caſtrum Slopeſburiæ, & Brugenſe, per urbem Vigorniæ, per Gloverniam ferream atque fabrilem, fluens, ſub qua paucis paſſuum millibus in mare deſcendit, quod ab ejus quoque nomine Sabrinum mare vocatur. Hæc aqua multis olim temporibus inter Cambriam & Loegriam, hoc eſt, inter Walliam & Angliam Marchia fuit. Hæc Britannice *Hafren* à nomine puellæ, filiæ ſc. Locrini, ibi à noverca ſubmerſæ, vocata eſt. Unde & Latine mutatione aſpirationis in S, ut in diſtortis à Græcis in Latinum fieri ſolet, dicta eſt Sabrina, ſicut pro hal ſal, pro hemi ſemi, pro hepta ſeptem. *Vaga* fluvius ab eiſdem quoque montanis Elennith per Hajæ caſtrum, & Cliffordiæ, per urbem Herefordiæ, per Caſtellum de Wiltonia, & Caſtellum Godricii diſcurrens, ſilvam quoque Danubiæ, ferro fertilem, atque ferina, tranſpenetrando uſque Strigulenſe caſtrum, ſub quo & in mare dilabitur, & Angliam ibidem à Wallia ſeparans, modernis diebus Marchiam facit. *Oſca* vero non ab Elennith, ſed à montanis de Cantrebachan originem trahens, per principale caſtrum de Brecheinoc, (quod *Aberhodni* dicunt, id eſt, caſum Hodni in Oſcam. *Aber* enim Britannice dicitur locus omnis, ubi aqua in aquam cadit,) per caſtrum de Abergevenni, per Oſcæ caſtrum, per antiquam & autenticam Legionum urbem deſcendens, non procul à Novoburgo in Sabrinum mare demergitur. *Remni* fluvius de montanis de Brecheinoc per caſtellum & pontem de Remni in mare deſcendit. Et ab eiſdem montanis *Taf* per ſedem Cathedralem de Landaf, cui & nomen dedit, uſque ad caſtrum de Caerdyf, ubi ſe mari immiſcet, impetuoſe tranſcurrit. De montibus Wladmorgan, inter egregia Ciſtercienſis ordinis cœnobia de Margan & Neth, *Avenniæ* fluvius, & *Neth* de montibus Brecheinoc, vivo ſabulo, & abſorbente, terribiles in mare deproperant; Neth fluvio juxta Caſtellum de Neth profluente.

De montanis quoque de Brecheinoc *Tawe* fluvius per caſtellum de Abertawe, quod Anglice Swainſey dicitur, *Lochor* per caſtellum de Lochor, & *Wendreath* per Cydwely in profundum dilabuntur. Ab Elennith iterum nobile flumen *Tywy* Cantref mawr, & Cantref bachan ab invicem ſeparans per caſtrum Lhanymdhyfri, per caſtellum Dinevor ſilvis & ſitu munitiſſimum, ubi & principalis Sudwalliæ curia fuit, per nobile caſtrum de Caermardhin, ubi Merlinus inventus fuerat, à quo & nomen accepit, uſque ad caſtellum de Lhanſtephan in mare transfertur.

De montanis Preſſeleu *Taf* fluvius non procul ab Albæ domus monaſterio, per caſtellum de Sancto Claro non longe ab Abercorran & Talacharn in mare devolvitur. De Montanis ejuſdem *Cledheu* provinciam Daugledheu complectentes, eique de ſuo nomine nomen donantes, alter per caſtellum de Lahaden, alter per Haferfordiam in mare decurrunt, & dicuntur Britannice *Dangledheu*, quaſi duo gladii.

A montibus etiam Elennith aqua *Teivi* nobilis emanat à ſuperiori parte Cantref mawr, & Caerdigan, non procul ab armentis; & optimo de Stratflur monaſterio, inferius autem Demetriam & Caerdigan, uſque in Hibernicum mare longe diſterminans. Hæc aqua ſola in Cambria caſtores habet, quorum miracula ſi ſcire volueris, Itinerarium quæras. Salmone quoque præpingui præ cunctis Cambriæ fluvius magis abundat. Sed quoniam in multorum forte manus liber iſte deveniet, ad quas non ille, multa quæ de caſtoribus ſpecialia reperies, & notabilia quædam, hic interſerere præter rem non putavi. De hujus enim beſtiæ natura, qualiter à ſilvis ad aquas materiam vehant; quanto artificio extracta materia mediis in fluctibus munimenta connectant; quam defenſionis artem contra venatores in occidente prætendant, & quam in oriente; de caudis quoque piſceis, ut ajunt, potius quam carneis, pauca interſerere, non inutile reputavi.

Montibus eiſdem *Yſtuyth* erumpit, & ſuperiores Cereticæ regionis partes de Penwedic tranſpenetrando ſub caſtro Aberſtuyth

ſtuyth in mare deſcendit. A niveis autem Eryri montibus nobilis *Deui* fluvius originem trahens, Sudwalliam à Nordwallia longe diſcernit & diſtinguit. Ab eiſdem quoque montibus *Mawr* fluvius magnus emanans, Traeth Mawr, & Traeth bachan, id eſt, tractum majorem & minorem facit. *Diſſennith* ſimiliter & *Arthro* per Meryonnith & terram Conanni dilabuntur. *Conwy* vero deſub Eryri pede boreali montis emergens, ſub nobili caſtello Degannwy ſe marinis undis immiſcet. A latere montis ejuſdem per caſtellum Ruthlan, & ſic uſque in mare *Cloyd* dilabitur. De lacu Pemeleſmere *Douerdwy*, quem Angli Deiam vocant, originem ducens, & per Ceſtriam currens, longeque à latere dextro ſilvam de Colſhille, Baſingwerke, & divitem non procul inde argenti venam, vivum & abſorbens mare, in fluendo ſabulum facit, & inter Walliam à parte boreali, ſicut & Vaga ab auſtrali, moderno tempore marchiam facit.

Totius autem Walliæ ſicut auſtralis pars circa regionem Cereticam, & præcipue Demeticam campeſtri planicie maritimoque littore longe amœnior: ſic borealis Venedotia & ſitu terrarum munitior, & robuſtis virorum corporibus fœcundior, uberique gleba fertilior eſſe dinoſcitur. Sicut montes Eryri cunctis Walliæ totius armentis in unum coactis ad paſcua: ſic inſula Mona triticei graminis fertilitate toti Walliæ fertur aliquandiu ſufficere poſſe: Unde *Mon mam Cymry*, id eſt, *Mona mater Cambriæ*, Britannice dici ſolet. Merionyth autem & terra Conani, præ aliis omnibus hiſpida & minus culta eſt, & inacceſſibilis. Pars iſta Walliæ lanceis longis præſtat, ſicut auſtralis, & præcipue circa Ventæ fines arcu ſolet prævalere.

Notandum etiam, quia in Nordwallia lingua Britannica delicatior, ornatior & laudabilior eſt, quanto alienigenis terra illa impermixtior eſſe perhibetur. Cereticam tamen in Sudwallia regionem, tanquam in medio Cambriæ ac meditullio ſitam, lingua præcipua uti & laudatiſſima, plerique teſtantur.

Cornubienſes vero & Armoricani Britonum lingua utuntur fere perſimili; Cambris tamen propter originem & convenien-

tiam in multis adhuc & fere cunctis intelligibili. Quæ quanto delicata minus & incompositа; magis tamen antiquo linguæ Britannicæ idiomati, ut arbitror, appropriata. Sicut in australibus Angliæ finibus, & præcipue circa Devoniam, Anglica lingua hodie magis videtur incompositа, ea tamen vetustatem longe plus redolens, (borealibus insulæ partibus per crebras Dacorum & Norwagiensium irruptiones valde corruptis) originalis linguæ proprietatem & antiquum loquendi modum magis observat. Cujus etiam rei non solum argumentum, sed & certitudinem inde habere potes, quod omnes libros Anglicos Bedæ, Rabani, Regis Alfredi, vel aliorum quorumcunque, sub hujus idiomatis proprietate scriptos invenies.

Dicta est autem Cambria à Duce Cambro, Bruti filio. Brutus etenim, mediantibus avo Ascanio & patre Silvio, à Trojanis descendens, & Trojanorum reliquias, qui in Græcia detenti fuerant, in occiduam hanc insulam ducens, cum annis non paucis feliciter regnasset, & tam terræ quam genti de suo nomine nomina dedisset, in extremo tandem positus articulo, tribus filiis suis regnum Britanniæ totale divisit.

Primo, primævo sc., Locrino, medium illud & meditullium inter Humbrum & Sabrinam, quod & ab ejus nomine Loegria vocatur.

Medio vero, sc. Albanacto, totam trans Humbrum insulæ partem, quæ & ab ejus nomine Albania dicitur.

Natu vero minori, sc. Cambro, totam trans Sabrinam regionem, quæ similiter & ejus nomine Cambria nuncupatur. Hinc igitur & proprie & vere patria Cambria. Hinc patriotæ Cambri vel Cambrenses dicuntur. Eorum autem linguam à *Cam* & *Græco* dictam dicunt, hoc est, distorto Græco, propter linguarum affinitatem, quæ ob diutinam in Græcia moram contracta est, probabilis quidem & verisimilis est, minus tamen vera relatio.

Wallia vero non à Wallone duce vel Wandolena Regina, sicut fabulosa Galfridi Arthuri mentitur historia, quia revera neutra

neutra eorum apud Cambros invenies, ſed à Barbarica potius nuncupatione nomen iſtud inolevit. Saxones enim occupato regno Britannico, quoniam lingua ſua extraneum quemlibet *Wallum* vocant, & gentes has ſibi extraneas Wallenſes vocant, & inde uſque in hodiernum, Barbara nuncupatione, & homines Wallenſes & terra Wallia vocitatur. Sed quoniam de qualitate terræ & quantitate, de generatione Principum, origine fluminum, & ratione nominum hactenus explicuimus, naturam gentis & proprietatem evolvere ſubſequenter aggrediemur.

Gens hæc igitur gens levis & agilis, gens aſpera magis quam robuſta, gens armis dedita tota. Non enim nobiles hic ſolum, ſed totus populus ad arma paratus eſt. Bellica tuba ſonante non ſegnius ab aratro ruricola, quam aulicus ab aula prorumpit ad arma. Non etenim hic, ut alibi,

——— *redit agricolis labor actus in orbem.*

Solum quippe Martio & Aprili ſolum ſemel aperiunt ad avenas; nec non bis in æſtate, tertioque in hyeme ad tritici trituram terras vertendo laborant. Totus propemodum populus armentis paſcitur & avenis, lacte, caſeo & butyro: carne plenius, pane parcius veſci ſolent. Non mercimoniis, non navigiis, non mechanicis artibus, nec ullo prorſus niſi Martio labore vexantur: patriæ tamen tutelæ ſtudent & libertatis: pro patria pugnant, pro libertate laborant: pro quibus non ſolum ferro dimicare, verum etiam vitam dare dulce videtur. Unde & in thoro turpe, in bello mori decus reputant. Ac illud Poetæ dixerunt: *Procul hinc avertite pacem, Nobilitas cum pace perit.* nec mirum, ſi non degenerant. Quorum etenim hi reliquiæ ſunt, olim Æneadæ in ferrum pro libertate ruebant. De his igitur hoc ſpectabile, quod nudi multoties cum ferro veſtitis, inermes cum armatis, pedites cum equitibus congredi non verentur, in quo plerunque conflictu ſola fiunt agilitate & animoſitate victores. Illis, quorum Poeta ſic meminit, ſicut ſitu ſic & natura non diſſimiles,

——— *populi quos deſpicit arctos,*

Felices errore suo, quos ille timorum
Maximus haud urget leti metus; inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis, & ignavum redituræ parcere vitæ.

Armis tamen utuntur levibus agilitatem non impedientibus, loricis minoribus, sagittarum manipulis, & lanceis longis, galeis & clypeis, ocreisque ferreis rarius: equis autem cursoribus & generosis, quos patria gignit, nobiliores ad bella feruntur. Pars autem populi major propter terras paluſtres pariter & inæquales ad prælia pedestres incedunt: equites autem pro locorum & temporum oportunitate seu dimicando, sed fugiendo facile pedites fiunt: nudis autem pedibus ambulant, vel corio crudo consutis, barbaris pro calciamento peronibus utentes. Pacis quoque & juventutis tempore silvas & saltus transpenetrare, montium alta transcurrere, dies huic labori noctibus continuare ex industria prædiscunt, & quasi sub pace prælia dum cogitant, nunc lanceando, nunc sagittando bella præludunt. Illud autem in hoc loco notandum videtur, quod Anglorum Rex Henricus secundus nostris diebus Imperatori Constantinopolitano Emanueli, super Insulæ Britannicæ situ ac natura, magisque notabilibus, literis & nuntiis inquirenti, inter cætera hoc quasi præcipue notabile rescripsit; In quadam Insulæ parte sunt gentes, quæ Wallenses dicuntur, tantæ audaciæ & ferocitatis, ut nudi cum armatis congredi non vereantur, adeo ut sanguinem pro patria fundere promptissime, vitamque velint pro laude pacisci. Quod & mirandum, quia bestiæ per totam propemodum insulæ faciem quasi mansuescunt, homines vero projecti bestiales mansuescere nesciunt. In tanta quoque multitudine ob pacem eis indultam hic feræ, præcipueque cervi & damæ abundant, ut in borealibus insulæ finibus versus Pech, nostris diebus, canes eorumque duces in impetu numerositatis suæ ad interitum cervi suppeditaverint.

Præterea nec crapulæ dediti nec temulentiæ, quibus est nec cœna, nec vestium ulla sumptuositas: sed in equis solum & armis

mis eorumque apparatibus tota versatur intentio. Quibus ad patriæ prædæque tuitionem mens semper erecta. A mane in vesperam jejuni, totum rebus agendis animum, totum consiliis providentiæ diem donant, vespere vero cœna sobria. Et si forte nulla vel minima fuerit, vesperam alteram patienter expectant. Et tamen nec fame nec frigore tardati, ad hostiles irrogandum invasiones noctes tenebrosas deligunt & procellosas.

Nemo in hac gente mendicus, omnium enim hospitia omnibus sunt communia, largitatem quippe & præcipue dapsilitatem cunctis virtutibus anteponunt: adeo nempe hospitalis hic gratia communione lætatur, quod itinerantibus ea nec offeratur nec petatur: tantum etenim domum intrantes protinus arma custodiæ tradunt; deinde statim aquam offerentibus, si pedes ablui permiserint, hospitio suscepti sunt. Aquæ nimirum pedibus oblatio, hospitalis apud hanc gentem est invitatio. Obsequium autem oblatum si forte recusant, matutinas recreationes, & non hospitia volunt. Per turbas igitur & familias capite sibi præfecto gentis hujus juventus incedit, solum armis & otio data, patriæque defensioni promptissima; unde & tecta cujuslibet veluti propria secure subintrant.

Qui matutinis autem horis adveniunt, puellarum affatibus, & citharārum modulis usque ad vesperam delectantur: domus enim hic quælibet puellas habet, & citharas ad hoc deputatas. Unde & duo notabilia hic reperies, quia zelotypiæ vitio sicut nulla magis quam Hibernica, nulla minus quam Cambrica gens laborat. In omni quoque decuria seu familia viri, citra doctrinam, omnem citharizandi per se peritiam tenent. Vespere vero, cessantibus jam adventantium turbis, juxta numerum virorum & dignitatem, juxta domus quoque facultatem, exhibitio procuratur; ubi non ferculis multis, non saporibus & gularum irritamentis coquina gravatur, non mensis, non mappis, vel manutergiis domus ornatur. Naturæ magis student quam nitori. Unde cœnantibus non binis, ut alibi, sed trinis, scirpeis, & herbæ nitidæ scutellis & latis & amplis fercula cuncta simul apponunt.

nunt. Pani quoque tenui & lato, quotidiano labore decocto, cujusmodi in veteri instrumento Lagana dici solent, interdum pulmentaria supponunt. Talibus olim usus est mensis puer ille nobilis, de cujus & hi se genere jactant, & cujus adhuc ex parte mores observant, testante Poeta:

Heu mensas consumpsimus, inquit Iulus.

Cum autem certatim obsequiis familia tota deserviat, soli præ ceteris hospes & hospita, semper astando solicite cuncta perlustrant, nec unquam nisi post plenam omnium refectionem cibos sumunt, ut si quis forte defectus accidere debeat, in ipsos cadat. Demum autem hora soporis instante, publico strato, per latera domus in longum, juncis solum tenuiter insertis, panno quoque duro & aspero, quem patria parit, (qui & vulgari vocabulo *Brychan* dicitur) superposito, communiter accumbunt: nec alius eis nocte cultus, quam die: pallio namque tenui, & interula solum, omni tempore frigora pellunt: igne tamen sicut die, sic & nocte tota ad pedes accenso, propinquo pariter concubantium calore multum adjuti. Cum autem vel latus inferius thori duritia lassari, vel etiam nimio superius algore frigescere cœpit, ilico ad ignem prosiliunt, de cujus beneficio promptissima utriusque incommodi remedia quærunt, & sic ad strata revertentes alternis vicibus latus unum frigori, alterum vero duritiæ donant.

Tam mulieribus autem in hac gente, quam etiam maribus ad aures & oculos tonsura rotunda. Mulieres etiam peplo candido & amplo, more Parthico, in coronam per gradus erecto capita velant.

Dentes vero in utroque sexu præ omni quam vidimus natione propensius curant, quos assidua coryli viridis confricatione, lanei quoq; panni purgatione, tanquam eburneos reddunt. Eorundem etiam culturæ gratia alimentis abstinent calidis; frigidis autem, tepidis & temperatis semper utuntur. Barbam viri, præter Gernoboda solum, radere solent. Et hanc non de novo, sed ab antiquo longisque retro seculis consuetudinem tenent, sicut ex libro de Gestis Julii Cæsaris, ab ipso conscripto, perpendi potest, ubi & hæc verba reperies. Britan-

Britannorum gens omni parte corporis abrasa, præter caput & labrum superius. Solent etiam, ut agiliores fierent, & comis capita nudare, casum Absolonis, quoniam silvas & nemora sæpe percurrunt, vitare volentes: unde & usque in hodiernum gens hæc quoque præ gentibus aliis pilositatem magis abradit. Refert etiam Julius, quod Britones temporibus illis martio certamine congressuri facies suas nitreo quodam unguento liniebant; inde & easdem tam luridas habebant & perlucidas, ut vix in earum vultus, præsertim sole repercusso, hostes aciem intendere prævaluissent.

Item ingenii gens subtilis, acuti, cuicunque studio animum applicuerint, venæ divitis dote præcellunt, totaque communiter hæc natio præ gentibus aliis occiduo climate degentibus arguta nimis & astuta.

In musicis instrumentis dulcedine aures deliniunt & demulcent, tantaque modulorum celeritate pariter & subtilitate feruntur, tantamque discrepantium sub tam præcipiti digitorum rapacitate consonantiam præstant, quantam, ut breviter transeam, in tribus nationibus, titulo de Musicis instrumentis, Hibernica Topographia nostra declarat in hæc verba: Mirum quod in tanta tam præcipiti digitorum rapacitate Musica servatur proportio & ars per omnia indemniter, crispatos modulos organaque, per multipliciter intricata, tam suavi velocitate, tam dispari paritate, tam discordi concordia consona redditur, & completur melodia, seu Διαπασάων, seu Διαπέντε chordæ concrepent. Semper autem à b molli incipiunt, & in idem redeunt, ut cuncta sub jucundæ sonoritatis dulcedine compleantur. Tam subtiliter modulos intrant & exeunt, sicque sub obtuso grossioris chordæ sonitu gracilium tinnitus licentius ludunt, latentius delectant, lasciviusque demulcent, ut pars artis maxima videatur artem velare, tanquam

Si lateat prosit; ferat ars deprensa pudorem.

Hinc accidit, ut ea, quæ subtilius intuentibus, & artis arcana acute discutientibus, internas & ineffabiles comparant animi delitias,

ea non attendentibus, ſed tanquam videndo non videntibus, & audiendo non intelligentibus, aures potius onerent quam delectent, & tanquam confuſo, inordinatoque ſtrepitu invitis auditoribus faſtidia pariant tædioſa. Tribus utuntur inſtrumentis, cithara, tibiis, & choro.

In cauſis, actionibus, & foro civili, captando, inſinuando, inveniendo, diſponendo, refutando & confirmando, nullas penitus naturalis Rhetoricæ partes omittunt. In cantilenis, rhythmicis, & dictamine tam ſubtiles inveniuntur, ut miræ & exquiſitæ inventionis lingua propria tam verborum quam ſententiarum proferant exornationes. Unde & Poetas (quos *Bardos* vocant) ad hoc deputatos in hac natione multos invenies, juxta illud poeticum:

Plurima concreti fuderunt carmina Bardi.

Præ cunctis autem Rhetoricis exornationibus Annominatione magis utuntur, eaque præcipue ſpecie, quæ primas dictionum literas vel ſyllabas convenientia jungit. Adeo igitur hoc verborum ornatu duæ nationes, Angli ſcil. & Cambri, in omni ſermone exquiſito utuntur, ut nihil ab his eleganter dictum, nullum niſi rude & agreſte cenſeatur eloquium, ſi non ſchematis hujus lima plene fuerit expolitum; ſicut Britannice in hunc modum:

Digawn dûw da y vnic.
Wrth bob crybwylh parawd.

Anglice vero:

God is together gammen & wiſedome.

In Latino quoque haud diſſimiliter eloquio eandem exornationem frequens eſt invenire in hunc modum. Virgilius:

Tales caſus Caſſandra canebat.

Et illud ejuſdem ad Auguſtum:

Dum dubitat natura, marem faceretve puellam,
Natus es, ô pulcher, pene puella, puer.

In nullis tamen linguis, quas novimus, hæc exornatio adeo ut in prioribus duabus eſt uſitata. Mirum autem, quod Gallica lingua alias tam ornata, hunc verborum ornatum ab aliis tam uſitatum

tum prorsus ignorat. Nec ego tamen id crediderim, quod priores populi duo tam diversi ab invicem & adversi in hoc verborum ornatu ex arte conveniant. Sed potius ex usu longo, qui quia placuit solum, & facili similium ad similia transitu aures demulcet, per succedentia tempora inolevit. Sicut Tullius in libro de Elocutione, de talibus, qui usum habent, & non artem, loquitur, dicens: Ceteri cum legunt orationes bonas, aut poëmata, probant Oratores & Poëtas, neque intelligunt, qualiter commoti probent, eo quod scire non possunt, ubi sit, aut quid sit, quomodo factum sit id, quod eos maxime delectat.

In Musico modulamine non uniformiter, ut alibi, sed multipliciter, multisque modis & modulis cantilenas emittunt, adeo ut in turba canentium, sicut huic genti mos est, quot videas capita, tot audias carmina discriminaque vocum, varia in unam denique sub B mollis dulcedine blanda consonantiam & organicam convenientia melodiam. In Borealibus quoque majoris Britanniæ partibus trans Humbrum, Eboracique finibus, Anglorum populi, qui partes illas inhabitant, simili in canendo symphoniaca utuntur harmonia: binis tamen solummodo tonorum differentiis, & vocum modulando varietatibus, una inferius submurmurante, altera vero superne demulcente pariter & delectante. Nec arte tantum, sed usu longævo, & quasi in naturam mora diutina jam conversa, hæc vel illa sibi gens hanc specialitatem comparavit. Qui adeo apud utranque invaluit, & altas jam radices posuit, ut nihil hic simpliciter, ubi multipliciter, ut apud priores, vel saltem dupliciter, ut apud sequentes, mellite proferri consueverit. Pueris etiam (quod magis admirandum) & fere infantibus (cum primum à fletibus in cantus erumpunt) eandem modulationem observantibus. Angli vero quoniam non generaliter omnes, sed boreales solum hujusmodi vocum utuntur modulationibus, credo quod à Dacis & Norwagiensibus, qui partes illas insulæ frequentius occupare, ac diutius obtinere solebant, sicut loquendi affinitatem, sic canendi proprietatem contraxerunt.

Decuria vero & familia viri, ut circumstantibus risum moveant, sibique loquendo laudem comparent, facetiam in sermone plurimam observant, dum vel sales, vel lædoria, nunc levi lingua, nunc mordaci sub æquivocationis vel amphiboliæ nebula, relatione diversa, transpositione verborum, & trajectione, subtiles & dicaces emittunt. Unde & exempla quædam, explanandi gratia, subsequenter annecti non superfluum reputavi. *Tegengl* est nomen provinciæ apud Venedotiam, cui dominabatur David Oeni filius, quam & quidam frater ejus quandoque possederat. Hoc idem & nomen fuit mulieris cujusdam, quam uterque habuisse dicebatur. Unde & aliquoddam dictum est injuriosum, *Tegengel habere*, cum frater ejusdem ante Tegengel habuerit.

Item cum Ecclesiam Menevensem provinciæ princeps Resus Gruffini filius cum suorum multitudine peregrinandi causa aliquando devotius adiisset, factis oblationibus & missarum solemnitate completa, accessit ad eum juvenis quidam in ipsa Ecclesia, seque filium ejus esse publice protestando, & ad pedem ipsius se prosternendo, quatenus eidem rei certitudinem ferri candentis examine probare liceret, cum lachrymis humiliter imploravit. Quo verbo ad familiam & filios ejusdem duos, qui jam exierant extra, delato, subjecit juvenis quidam. Nec mirum; alii enim aurum obtulerunt, alii argentum, hic autem, qui utroque caruit, quod habuit, obtulit, scil. ferrum, paupertatis incommodum juveni dicaciter improperans. Cum de domo quadam forti, & quasi inexpugnabili, sermo à quibusdam factus fuisset, dixit unus eorum: Vere domus hæc fortis est, quia si in ea esca fuerit, nunquam erit conquisita. ad utrunque referri potuit, & ad escam & ad domum. Similiter & dominam domus cujusdam quidam avaritiæ notans, dixit: Hoc solum in hospita nostra reprehensibile invenio, quod parum butyri ex consuetudine sali imponit, cum accessorium rei principali soleat apponi, subtili verborum trajectione, quoniam in quantitate abundare videbatur accessorium, principale constituens. Similia in Macrobio

de

de Saturnalibus, philosophorum & magnorum virorum dicta scripto commendata hæc & hujusmodi multa reperies. Cicero cum Lentulum generum suum exiguæ staturæ hominem longo gladio accinctum vidisset : Quis, inquit, generum meum ad gladium alligavit ? Accessorium causa præscripta in principale convertens. Idem, cum Q. Ciceronis fratris imaginem clypeatam cum ingentibus lineamentis usque ad pectus ex more pictam vidisset, ait ; Frater meus dimidius major est quam totus. Cum soror Fausti mœchum haberet fullonem : Mirum, inquit, sororem meam maculam habere, cum fullonem habeat. Cum Hannibali Antiochus copias bellatorum & armorum ingentes in campis ostenderet, quas bellum facturus populo Romano comparaverat : Putasne, inquit, ô Hannibal, hæc satis esse Romanis ? Hannibal imbelles militum ejusdem cohortes eludens : Plane, inquit, satis esse credo Romanis hæc, etsi avari sint. Lepide satis & acerbe respondens, cum Rex de æstimanda ejus præparatione quæreret, ille de præda dixit.

Loquendi audaciam & respondendi fiduciam coram principibus & magnatibus cunctis communiter & minimis in plebe, sicut majoribus in omni negotio, natura dedit. Romanos & Francos hanc eandem naturæ dotem habere videmus : non autem Anglos, sicut nec Saxones, à quibus descenderunt, nec Germanos. Si enim servitutem causaris in Anglis, & hunc eis inde defectum assignas : in Saxonibus & Germanis, qui & libertate gaudent, & eodem tamen vitio vexantur, ratio non provenit. Saxones igitur & Germani à gelida poli regione, cui subjacent, hanc trahunt naturæ geliditatem. Angli quoque quanquam olim à regione remoti, originali tamen natura tam exteriorem in candore qualitatem, quam etiam interiorem illam geliditatis, eadem ex causa, liquida scil. & gelida complexionis natura, proprietatem inseparabiliter tenent. Britones autem è diverso, ex calida & adusta Dardaniæ plaga, quanquam in fines hos temperatos advecti, (quia

Cœlum, non animum, mutant qui trans mare currunt,)

tam exterius fuscum illum cognatumque terræ colorem, quam etiam naturalem interius ex adusto humore calorem, unde securitas oritur, originaliter trahunt. Tres etenim populi, Romani Ænea duce, Franci Antenore, Britones Bruto, post Trojanum excidium reliquiæ Danaûm, ab Asia in Europam varias ad partes profugerunt. Tribus igitur his nationibus hinc animositas, hinc nobilitas, & tanta generositatis antiquitas, perspicacis ingenii subtilitas, & loquendi securitas. Inter has autem gentes, quæ Trojani reliquiæ sunt excidii, soli Britones, qui (ut videtur) multis post vastationem & eversionem patriæ annorum curriculis in Græcia detenti, tardius in occiduos hos Europæ fines advecti sunt, & primæva gentis suæ vocabula, & originalis linguæ proprietatem abundantius retinuerunt. Invenies etenim in his hæc nomina, Oenus, Resus, Æneas, Hector, Achilles, Heliodorus, Theodorus, Ajax, Evander, Vliex, Anianus, Elisa, Guendolena, & alia multa in hunc modum antiquitatem redolentia. Notandum etiam, quod verba linguæ Britannicæ omnia fere vel Græco conveniunt vel Latino. Græci ὕδωρ aquam vocant, Britones *dour*, Salem ἅλ, Britones *Halen*, ὄνομα *eno*, πέντε, *pump*, δέκα *dec*. Item Latini frenum dicunt, & tripodem, gladium & loricam; Britones *froyn*, *trepet*, *cledhyf* & *lhuric*: unicus *unic*, canis *can*, belua *beleu*.

FINIS DESCRIPTIONIS CAMBRIÆ GYRALDI CAMERENSIS.

Hactenus Gyraldus ille Cambrensis; quem non tam Cambrorum aut Wallorum in Britannia, quam veterum Gallorum caussa differentem illa, audire hic debuimus. Si enim tribus in regionibus hodie supersint veterum Britannorum, eorumque sermonis reliquiæ, Cambria nempe aut Wallia, Cornubia, & Armorica Galliæ, quæ Britannorum colonia etiamnum Britannia appellatur, & Gallorum sermo ille vetustissimus à Britannico haud multum, id est, dialecto tantum, testante Tacito, fuerit diversus, sequitur, ex earum gentium lingua, qualis vetusta, de qua

qua hic agitur, Gallorum fuerit, facile posse intelligi. Faciunt & huc verba Davidis Povelli; qui in Annotationibus ad Gyraldi exhibitam nunc Cambriæ descriptionem; *Veterum*, inquit, *Britannorum reliquiæ, quæ nunc in tribus regionibus, Cambria scilicet, Cornubia, & Armorica, disjunctæ habitant, Britannici sermonis antiquitatem ita etiam hodie retinent, ut in ipsis vocabulis & rerum nomenclaturis unius regionis incolæ cum alterius incolis loquentes, sensum facile percipiant, quamquam in syntaxi & loquutionis forma, qua in re, ex Anglorum & Gallorum permixtione & jurisdictionis prærogativa, à Britannici idiomatis antiquâ consuetudine nonnihil declinaverunt, ut in Odis & Rhythmis antiquis videre licet, aliquando discrepent.* Haud dubie in Wallia Britanniæ incorruptior mansit; cujus rei argumenta & rationes mox reddemus.

Exstant & ejusdem Gyraldi Cambrensis *Itinerarii* (ut ipse inscribit) *Cambriæ, seu laboriosæ B. Cant. Archiepiscopi per Walliam legationis Libri duo.* Incidit illa in annum Domini cIↃ c lxxxviii. ejusque comes Gyraldus ipse fuit. Totum illud hic exhibere non est necesse. Visum tamen est, nonnulla ex eo excerpta hic dare, quo & ex illis, qualis Wallia, ac inprimis Wallorum aut Cambrorum, simulque veterum Britannorum Gallorumque lingua sit, propius posset agnosci.

EXCERPTA EX GYRALDI CAMBRENSIS ITINERARIO CAMBRIÆ.

Anno igitur ab incarnatione Domini millesimo centesimo octuagesimo octavo, vir venerabilis, & tam literatura, quam religione conspicuus, Cantuariorum ARCHIPRÆSUL BALDUINUS, in Salutiferæ Crucis obsequium ab Anglia in Walliam tendens, apud Herefordiæ fines Cambriam intravit.

Mane vero versus *Aberhodni* iter arripuimus, & verbo Domini apud Landeu seminato ibidem pernoctavimus. Dicitur autem *Aberhodni*, castrum & provinciæ caput, ibi situm ubi rivus Hodni in aquam Oscæ devolvitur. *Aber* enim lingua Britannica dicitur locus omnis ubi fluvius in fluvium cadit.

Stat

Stat autem in valle de Ewyas profundissima, quantum sagittæ est jactus arcu emissæ, montibus æthereis orbiculariter undique concluſa eccleſia ſancti Joannis Baptiſtæ, plumbeis laminis operta, lapideo tabulato pro loci natura non indecenter extructa. In loco videlicet ubi paupercula prius ſancti David Archiepiſcopi capella ſteterat, muſco ſilveſtri ſolum & hederæ nexibus adornata. Vere religioni locus idoneus, & diſciplinæ canonicæ præ cunctis inſulæ Britannicæ cœnobiis competentiſſimus, à duobus eremitis in honorem eremiticæ vitæ primo fundatus, ab omni populari ſtrepitu in ſolitudine quadam longe remotus, ſuper fluvium Hodeni per vallis ima labentis ſitus: unde ab Hodeni *Lanhodeni* dictus. *Lan* enim locus eccleſiaſticus ſonat. Exquiſitius tamen dici poteſt, quod propria loci illius nuncupatio Cambrice eſt, *Nanthodeni*. *Nant* etenim rivus dicitur aquæ decurrentis, unde uſque hodie ab accolis locus iſte lingua Cambrica *Landewi Lanthodeni* vocatur, i. Eccleſia Davidis ſuper rivum Hodeni.

Tranſivimus inde verſus *Abergevenni* per arctum illud Silveſtre, quod malum paſſum de *Coed Grono* vocant, nobile Cœnobium de Lanthoni, montibus ſuis incluſum, à latere ſiniſtro relinquentes. Dicitur autem *Abergevenni* caſtrum eo loco ſitum, ubi fluvius *Gevenni* in *Oſcam* cadit.

Hoc autem mihi notabile videtur, quod gens hæc, quæ Venta gens vocatur, & Martiis conflictibus uſitatiſſima, & ſtrenuitatis opera laudatiſſima, & arte ſagittandi præ ceteris Cambriæ finibus inſtructiſſima reperitur. Ad hujus autem aſſertionis ultimæ certitudinem exempla proponere non pigeat. In extrema Caſtri prædicti expugnatione noſtris diebus perpetrata, militibus duobus in turrim cumulato terrarum aggere ſitam per pontem tranſugientibus, Wallenſes ut ipſos à tergo percuterent, ſagittas arcu mittentes portam turris iliceam, palmaris fere ſpiſſitudinis, tranſpenetrarunt, ad tantorum ictuum vehementiæ perpetuam memoriam ſagittis in porta ferro repercuſſo reſervatis. Accidit & tempore Gulielmi de Breuſa (ipſo teſtante,) quendam

dam militem suum in conflictu contra Wallenses à quodam ipsorum per mediam coxam, cum panno loricæ ocreali ferro utrinque vestitam, sagitta percussum esse, eadem quoque sagitta per partem illam sellæ, quæ *alva* vocatur, usque ad ipsum equum lethaliter transpenetrante. Alia quoque sagitta militis alterius coxam, ferro similiter utrinque munitam cum panno loricę, usque in sellam perforavit. Et cum miles ille loris equum in gyrum flecteret, alio sagittam eodem contorquente, in opposita coxa similem ictum susćepit, equo ab utraque parte firmiter affixus. Quod ergo à balista tormentum majus expectes? Non autem arcu utuntur corneo, non alburneo, non taxeo, solum ex ulmellis silvestribus arcus formant, (*Bwac* dictos) non formosos, non politos, imo rudes prorsus & informes: rigidos tamen & fortes: non tamen ad eminus missilia mittenda, sed ad graves cominus ictus percutiendo tolerandos.

Transeuntes inde per *Carleon*, *Monemuthæ* castrum, nobilemque *Dan-biæ* sylvam, quæ ferinam ferrique copiam Gloverniæ ministrat, trans *Vagam*, citraque *Sabrinam*, longe à læva relinquentes, in *Novoburgo*, ter Osca flumine jam transcurso, pernoctavimus. Dicitur autem *Caer leon* urbs legionum. *Caer* enim Britannice urbs vel castrum dicitur.

Apud novum burgum itaque, ubi Oscæ flumen ab originali de *Cantrefbachan* fonte descendens in mare dilabitur, ad crucis obsequia multis allectis, fluvio *Remni* transcurso ad nobile super aquam Taf de *Caerdyf* castrum pervenimus. Serpit in Noviburgi finibus, terra scil. de Gwentlwc, rivulus cui nomen *Nant Pencarn*, non tam aquarum profunditate, quam alvei concavitate, paluströque limositate, non nisi certa per loca vadaque transmeabilis. Habuerat autem antiquitus vadum, cui nomen *Ryd Pencarn*, ad quod publica strata ducebat. Sonat autem Latine, vadum sub capite rupis. *Ryd* enim Britannice, vadum latine: *Pen* caput: *Carn* rupes. De quo Merlin. Silvestris mentionem faciens, in hæc verba prorupit; Cum fontem lentiginosum in dextrales Britones irruere videris, si *Ryd Pencarn* transierit, Cambriæ vires no-

veris enervari. Contigit autem noſtris temporibus, cum Anglorum rex Henricus II. in Reſum Gruffini filium arma ſumeret, & per maritimam dextralis Cambriæ viam verſus Caermardin tenderet, die quo *Nant Pencarn* tranſire debuerat, antiqui partium illarum Britones circa prædictum vadum cum ſumma ſolicitudine principis adventum obſervabant: ſcituri pro certo, quoniam & fortem noverant & lentiginoſum, ſi vadi tranſitus concordaverit, de ipſo proculdubio vaticinium eſſe complendum. Cum igitur rex ad prædictam aquam via duce feſtinaſſet, & vaticinali veterique vado dudum obſoleto, ad aliud ejuſdem aquæ vadum (quod modernior uſus frequentaverat) jam tranſire paraſſet, tubicines, & buccinatores, quos *Cornhiriet* vocant, ab *hir*, quod eſt longum, & *cornu*, eo quod longis in cornibus flatum emittant, ex altera vadi ripa quaſi regi exultantes in ejuſdem honorem buccinare cœperunt.

Intrantes itaque provinciam, quæ *Goer* dicitur, in caſtro de *Sweynſei*, quod & Cambrice *Abertawe* vocatur, id eſt, caſus *Tawe* fluvii, pernoctavimus.

Habuerat etiam gentis illius linguæ notitiam, cujus & verba recitare conſueverat, quæ ſibi puerilibus (ut moris eſt) annis rapide comparaverat. Erant autem verba, ſicut ab Epiſcopo prædicto mihi ſunt ſæpe propoſita, Græco idiomati valde conformia. Cum enim aquam requirebant, dicebant *Ydor ydorum*, quod latine ſonat, aquam affer: *Ydor* enim aqua eorum lingua, ſicut & Græca, dicebatur, unde & vaſa aquatica ὑδρίαι dicuntur, & *Dûr* lingua Britannica ſimiliter aqua dicitur. Item Salem requirentes dicebant, *Halgein Ydorum*, ſalem affer; ἅλς vero Græce ſal dicitur, & *Halen* Britannice. Lingua namque Britannica propter diutinam, quam Britones, qui tunc Trojani, & poſtea Britones à Brito eorum Duce ſunt vocati, poſt Trojæ excidium moram in Græcia fecerant, in multis Græco conformis invenitur.

Hic autem mihi notabile videtur, quod in uno verbo tot linguas convenire non invenio, ſicut in iſto: ἅλς enim Græce, *Halen* Britannice, ſimiliter Hibernice. *Halgein* interpoſitâ G. lingua

lingua prædicta : item *Sal* Latine, quia, ut ait Priscianus, in quibusdam dictionibus pro aspiratione ponitur S. ut ἅλς Græce, sal Latine, ἕμι semi, ἑπτὰ septem ; *Sel* Gallice, mutatione a vocalis in e, à Latino additione t literæ *Salt* Anglice, *Sout* Teutonice. Habetis ergo septem vel octo linguas in hac una dictione plurimum concordantes.

Transeuntes inde navigio flumen *Tywyense*, & versus *Caermardyn* iter arripientes, *Lanstephan* & *Talachar* marinis in scopulis à læva reliquimus. Erant autem hæc duo castra, quæ Resus filius Gruffini post obitum Anglorum regis Henrici I I. desperatione custodum citra insultum occupavit ; deinde provinciis de *Penbroch* & *Ros* cædibus, incendiis & prædationibus, fere exterminio datis, frustrato conamine *Caermardyn* obsedit. Sonat autem Caermardyn *urbs Merlini*, eo quod juxta Britannicam historiam ibi ex incubo genitus, inventus fuerat Merlinus.

Est igitur hæc urbs antiqua coctilibus muris partim adhuc extantibus egregie clausa super nobilem *Tywy* fluvium sita, silvis & pratis abundans. Habet autem *Cantref Mawr*, id est, Cantredum magnum ab oriente, copiosa silvarum condensitate australis Cambriæ civibus tutissimum in necessitate refugium, ubi & castrum *Dinevor* in collis excelsi vertice super fluvium *Tywy* situm : quod & principalis Sudwalliæ curia dicitur. Fuerant enim antiquitus tres principales in Wallia curiæ : *Dinevor* in Sudwallia : *Aberfrau* in Nordwallia scilicet apud *Monam*. In Powisia apud *Pengwern*, quod & nunc Slopesburia dicitur. Sonat autem *Pengwarn* caput alneti. In his autem de *Cantref mawr* finibus Commoto videlicet de Caos, illud ad animam revocans, *dolus an virtus quis in hoste requirat :* & illud ; *& si non recte possis quocunque modo rem :* quam enormiter in subditos hoc nostro tempore curia vindictam exercuerit, noster explicare stilus abhorruit. Juxta *Dinevor* transflumen scil. Tywy in *Cantref bachan*, id est, Cantredo brevi, fons est qui die naturali bis undis deficiens, & toties exuberans, marinas imitari solet instabilitates.

Adjacet autem territorio Rossensi meridionali maritimoque

ex latere, interlabente brachio marino, Provincia Penbrochienſis, cujus principale municipium totiuſque provinciæ Demeticæ caput, in ſaxoſa quadam & oblonga rupis eminentia ſitum lingua marina de Milverdico portu proſiliens in capite bifurco complectitur. Unde & *Penbrochia* caput maritimæ ſonat. Diſtat autem à *Penbrochiæ* caſtro quaſi milliaribus tribus, caſtellum quod *Maenor Pyrr*, id eſt, manſio Pyrri dicitur: qui & inſulam *Chaldei* habebat, quam Cambri *Tnys Pyrr*, id eſt, inſulam Pyrri vocant.

Erat autem hoc nomen lapidis, qui trans flumen *Aluni*, quod cœmiterium à boreali eccleſiæ parte præterfluendo diſterminat, jacens vice pontis fungebatur. Erat autem lapis hic marmoreus & pulcher, tranſeuntium pedibus ſuperficie tenus (ut dictum eſt) perpolitus, decem pedes in longum, & ſex in latum præferens, atque unius pedis ſpiſſitudinem habens. Sonat autem *Lechlavar* Britannica lingua, *Lapis Loquax*.

Simile quoque legitur occulto Dei judicio, ſed nunquam injuſto, murium majorum, qui vulgariter *Rati* dicuntur, in virum quendam olim factam perſecutionem.

Habet autem hæc inſula Monæ trecentas quadraginta tres villas, & pro tribus Cantredis reputatur.

Dicitur autem Cantredus compoſito vocabulo tam Britannica quam Hibernica lingua, tanta terræ portio, quanta 100. villas continere ſolet. Adjacent autem inſulæ *Britanniæ* tres lateraliter diverſis ex partibus inſulæ, quæ ejuſdem fere quantitatis eſſe perhibentur. Ab Auſtro *Vecta*, à Zephyro *Mona*, à Circio *Mania*. Sed duæ priores propinquius adjacent, modicis diſtinctæ maris interſtitiis. Tertia vero, quæ *Mania* dicitur, media inter Hibernicam *Vltoniam* & *Scoticas Galovidias* libramine jacens, remotius extenditur. Eſt autem *Mona* arida tellus & ſaxoſa, deformis aſpectu & inamœna, terræ de *Pebidion* (quæ adjacet *Meneviæ*) exteriori qualitate ſimilima: veruntamen interiori naturæ dote longe diſſimilis.

Montana vero, quæ à Cambris *Eryri*, ab Anglis vero *Snowdone*, id

id est, Nivium montes dicuntur, quæ à terra filiorum Conani paulatim incrementa suscipiunt, & prope *Deganwy* in Boream se protendunt, contra *Monam* vero turribus aëreis nimis enormiter usque ad nubes excrescunt, sub silentio non sunt prætereunda. Tantæ siquidem & tam immensæ quantitatis esse perhibentur ut antiquo proverbio dici soleat; Sicut *Mônam* insulam hominibus in annona, sic *Eryri* in pascuis, coactis in unum armentis omnibus, toti Walliæ sufficere posse.

Est fons non procul à Ruthlan in provincia de Tegengel, quem non bis tantum die naturali, more marino, vicissim, sed crebro diebus & noctibus nunc undis deficere, nunc exuberare certum est. Idem refert Trogus Pompejus, quod *Garamantum* est oppidum, in quo fons ebullit, qui vicissim nocte dieque friget & fervet. Multis itaque mane ad Christi obsequium allectis, ad pauperculam sedis Lanelvensis ecclesiam parum inde distantem transivimus, ubi & missa ab Archiepiscopo celebrata iter incontinenti aggressi sumus, & per divitem venam fructuosumque argenti scrutinium, ubi pecuniam scrutando *itum est in viscera terræ*, transeuntes, in cellula de *Basinwerk* pernoctavimus. In crastino vero longum vivumque per loca Sabulum non absque formine permeantes, silvestria de *Coleshulle*, id est, carbonis colle, à dextra reliquimus.

Hæc Gyraldus. Quemadmodum autem ex iis, quæ hactenus in medium à nobis allata sunt, abunde liquet, veterum Gallorum Britannorumque sermonem haud multum diversum fuisse, ita hujus rei origines accuratius rimanti dubium relinquitur, an Britanni suum à Gallis acceperint, an contra Galli suum Britannis debeant. Gallos in proximam Britanniam trajecisse, eique sermonem suum dedisse, suspicatur Tacitus, cujus verba ex Agricolæ Vita jam recitata sunt, neque hic repetere necesse est. Nec absimile vero videtur, continentem Galliæ ante Britanniæ insulam fuisse habitatum. Sed de re obscura plane & incerta nihil temere affirmaverim. Constat interim ex Tacito, antiquis, qui Galliam & Britanniam habitaverunt, populis ejusdem sermo-

nis usum fuisse, & ex Gyraldo, Britannici reliquias in Cambria, aut Wallia, nunc quoque conservari. Sed & id admonere hoc loco visum, *Galliæ* & *Walliæ* vocabula, sola dialecto, sive diversâ pronunciandi & scribendi ratione, esse diversa.

Revera enim sunt eadem. W sive V & G, pro dialectorum varietate, facile & frequenter permutantur. Ita iidem populi Galliæ *Vascones* & *Gascones*, aut *Guascones* dicuntur. *Getæ* veteribus appellantur, qui nunc *Swetæ*, aut *Sueti*, de quibus alibi plura. *Guerra* & *Werra*, pro bello, promiscue legitur apud posterioris sæculi scriptores. Sic *Galli* & *Walli*, unum idemque nomen. Neque aliter qui Belgium Gallicum hodie incolunt populi, & Gallorum sermone utuntur, *Wali*, aut *Walli* Belgis appellantur. Idem est, ac si dixeris, *Galli*. Qui enim aliam ejus nominis originem aut significationem promunt, nugantur. Accedit, quod huc inprimis facit, *Wallos* Britanniæ, quibus vetustissima Britannorum, & sic etiam Gallorum, quia utraque, ut jam ostendimus, eadem, mansit, in antiquis scriptis non *Wallos*, sed *Galos*, aut *Gallos* disertim nominari. Fidem facere possunt Glossæ, quibus in foro Anglorum recepta antiqua vocabula quædam & Anglorum & Gallorum lingua exponuntur. In his Anglis *Wales*, qui Gallis *Gales*, disertim dicuntur. Unum ex iis petitum exemplum nunc sufficerit. Titulus est; *Marches*. In eo Anglice legitur; **Marches be the bounds and limits betwixt us and** WALES, **so called either from the Germans word** / March, **which signifies a frontire or border / or else from the French word** / Marq, **that is to say / a signe or token of distinction / these being the notorious distinctions of two divers countries**: Gallice autem; *Marches sont les limits entre nous &* GALES, *issint appels ou del parol Germanois*, March, *que signifie* limitem, *ou del parol François*, Marq, *cest à scavoire, un signe del distinction, ceux eunts le notorious distinctions de deux divers regions*. Romanorum sermone sic reddas; *Marcæ sunt limites inter nos & Galos*, (Ita Gallica versio. Anglica habet; *Wales*) *sic dicti vel à vocabulo Germanico* March, *quod limitem significat, aut Gallico*, Marq, *quomodo* signum, *sive id quod discrimen ostendit*,

dit, vocant. Marcæ *enim sunt maxime conspicui duarum regionum limites*. Scribuntur hic disertim *Wales* Anglis, qui Gallice, *Gales*. Sed de his plura alias & alibi dicenda sunt. Liquet interim, *Galliæ* & *Walliæ* vocabula diversarum quidem regionum, sed non diversa nisi solâ pronunciandi & scribendi dialecto esse. Non ergo sola auctoritas Taciti, tradentis priscum Gallorum & Britannorum sermonem haud multum fuisse diversum, nec sola vocabula Gallis ab antiquis tributa, quæ etiamnum Britannis agnoscuntur, sed & ipsa Galliæ & Walliæ vocabula satis superque evincunt, non temere in Britanniæ Wallia, sive Cambria, cui mansisse veterem Britannorum linguam jam probavimus, & à qua prisca Gallica non ablusit, à nobis hæc investigari.

CAPUT V.

Britannicus vetus sermo Wallis in Anglia mansit, ut & vetus Gallicus, à quo Britannicus ille haud multum diversus. Caussæ durantis adhuc in Wallia priscæ Britannorum linguæ. Romanorum studium in lingua sua simul cum imperio propaganda. Britannis ea non accepta. Obstinatio gentis, situs, & auctoritas legum ad conservandam majorum linguam concurrêre. Gallorum veterum sermonem in Wallia nunc supereſſe. Quæ linguæ haud multum diversæ sint, & Tacito dicantur.

GAllorum Britannorumque veterum sermonem eumdem, sive, ut cum Tacito loquamur, haud multum diversum fuisse, apertum est. Britannicus autem ille suis mansit in eâ ditione, quæ nunc Wallia appellatur. Ergo & Gallicus, qui Britannico haud multum dissimilis fuit. Galli enim à Romanis domiti simul cum imperio horum quoq; linguam excepere; incorruptam autem & integram suam, & sic Gallorum quoque, Britanni conservavere. De qua hujus integritate ut plane hic constet, necesse est. Johannem Davies ergo, Britannum, & in Cambria aut Wallia natum, de patria lingua eaque post tot sæculorum intervallum adhuc incorrupta, differentem audiamus. *Duratione*, inquit in præfa-

præfatione ad antiquæ linguæ Britannicæ, nunc vulgo dictæ Cambro-Britannicæ, à suis Cymræcæ vel Cambricæ, ab aliis Wallicæ, Rudimenta, *pleraſque, ſi non omnes, ſaltem vulgares hæc lingua ſuperat. Mirandum etiam quod in angulo tam anguſto, per tot annorum centena, non obſtante Saxonum Normannorumque tyrannide, non avitum tantum nomen, ut in Britannia Cambdenus loquitur, ſed & linguam ſuam primigeniam, ſine ulla aut inſigni mutatione, aut alterius linguæ admixtione, in hæc uſque tempora, ſartam, tectam, illæſam propemodum & incorruptam conſervarit reliquiarum Britannicarum manipulus. Idque, quod majus eſt, invitis Romanis, urbis imperioſæ civibus, ut loquitur Auguſtinus de Civit. Dei lib.* XIX, *cap.* VII. qui gentibus ſibi ſubditis omnibus linguæ ſuæ jugum, omni conatu, etiam latis legibus, imponebant, ita ut Gallicas & Hiſpanicas Provincias, Latinas prorſus facerent; & omnes fere gentes Latine loquerentur. Leges enim, quibus Provinciæ regebantur, Latinas eſſe oportuit, & Provinciarum Prætores ſententiam Latine dicere. Exſtantque exempla ademptæ civitatis ob Latinæ linguæ ignorantiam. Narrat enim Suetonius, ſplendidum virum Græciæque principem, è judicum albo eraſum, & in peregrinitatem redactum, quod Latinam linguam ignoraverit. In Scholis etiam illa ſola fuit approbata. Nec legatis, ſupplicantibus, appellantibus in Senatu loqui permiſſum eſt, niſi Latine. Imo & Græcos ipſos Latine loqui cogebant, non in urbe tantum, ſed in Græcia & Aſia, quo Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior, ut Valerius Maximus loquitur, diffunderetur. Nec enim ſeſe victores, aut rerum potitos, actionũ humanarum domini putabant, niſi & loquelæ etiam dominarentur. Britanni tamen, linguam ſuam una cum religione, invitis victoribus omnibus, invitis paganis, inconcuſſe, ut cum Gyraldo in Itinerario Cambriæ hic loquar, retinuerunt. Addit præterea, cum aliæ fere omnes linguæ ſingulis pene ſæculis, tantam patiantur mutationem, ut eædẽ eſſe vix videantur, Britannicam tamen ante mille & plures annos idem habuiſſe idioma, quod nunc retinet, ut ex Poëmatis utriuſque Merlini, Sylveſtris, Ambroſii, Anerinni, & Ambroſii Tele-

Teleſini, quorum alii quarto, alii quinto poſt Chriſtum natum ſæculo floruere, liquet manifeſto. quæ à nunc recepta loquendi ratione non ita diſcrepant, quin ab iis, qui vel mediocriter in lingua Britannica ſunt verſati, poſſint intelligi. Neque alia magni Cambdeni ſententia eſt, qui in Britanniæ deſcriptione, *linguam hanc Britannicam minime permiſtam & longe antiquiſſimam* dicit; niſi quod nuperrime per quotidianum cum Anglis commercium, & juventutem in Anglia educatam, & plerumque ad Anglicam linguam magis quam ſuam à pueritia proniorem, Anglicæ quædam voces ſeſe ei permiſcuerint, & plures quotidie permiſceantur.

Porro ad conſervandam in Britannia, ſive Cambria ſive Wallia, veterem Gallorum Britannorumque linguam (utriuſque gentis eamdem olim fuiſſe & in ſola Wallia nunc ſupereſſe, jam oſtendimus) plurima, inprimis in traditis à majoribus, ſermone præſertim, retinendis obſtinatio, auctoritas legum, & ſitus gentis, concurrêre. Situm quod attinet, Britanni, & quidem Walli ipſi, idem, quod de Germania noſtrâ olim Tacitus, pronunciant, eſſe informem terris, aſperam cœlo, triſtem cultu adſpectuque, niſi ſi patria ſit. Et cum haud dubie ſuæ cuique patriæ, ſive, ut ſic dixerim, alumnæ notiſſimæ ſedes ſint, hic quoque in eorum, quæ diximus, fidem, Davieſius audiendus eſt. *Plerumque ſit*, inquit, *ut in montanis, ſterilibus, rigidis, & inamœnis regionibus, quale Wallis nobis reliquum ſolum, linguæ vetuſtæ poſt plura ſæcula illæſæ maneant, cum vellus aureum non habeant, quod Jaſones invitet.* Sic conſtat, ut jam diximus, aquilonarem illam montoſamque Hiſpaniæ oram, quæ à Carthaginienſibus, Romanis, Mauris non eſt debellata, etiam nunc vetuſtâ lingua Cantabrica uti. Idem illud de Atticis affirmat Thucydides, quemadmodum & de Arcadiæ incolis: quare illi ſe αὐτόχθονας, hi ſe προσελήνους prædicabant. In Granatenſi quoque Hiſpaniæ ditione, Maurorum reliquiæ Arabicam linguam retinent, Hiſpanis *Araviga* dictam; cum melioris ſoli cultores ſermone, quem Caſtellanum vocant, utantur. Ita & lingua Epirotica adhuc manet iis, qui Epiri montes habitant.

Adde datas Wallis de retinendo majorum sermone leges, & sancte obsservatas. Certe eorum scriptores testantur, cum reliquis fere nationibus in more semper positum fuerit, ut vicinarum linguarum cognitioni, & vocabulorum novitati studerent, ab ea Wallos semper adeo abhorruisse, ut legibus cautum fuerit, ne *Bardi*, quomodo Poëtæ & sapientiæ in hac gente professores dicebantur, vocibus novis aut à majorum sermone alienis uterentur, sed vetustæ linguæ custodes, etiam propositis amplissimis præmiis, constituerentur. Pertinaciam gentis ut in aliis, à majoribus acceptis, ita lingua inprimis, retinendis vel illud solum evincat responsum, quod Henrico Secundo, Anglorum Regi, nobilem & senem Britannum dedisse, Britannicarum rerum scriptores tradunt. Quid de Britannorum opibus & potentia, & regio in eos maximi terroris apparatu videretur, interrogatus: *Gravari*, respondit, *plurimaque ex parte destrui vestris, Rex, aliorumque viribus, nunc ut olim & pluries, gens ista valebit: ad plenum autem propter hominis iram, nisi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, ut arbitror, gens quam Cambrica*, NEC ALIA LINGUA, *pro parte majori, in die districti examinis, coram supremo judice, quidquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo respondebit.* De lingua igitur majorum conservanda, non minus quam imperio solliciti Walli fuere. Sed & huc vel inprimis facit, ut ex ingenio gentis petitum, vetusti in eâ Poëtæ, quem Telesinum vocant, vaticinium; qui, cum Britannorum cladem, servitutem, captivitatem, atque alia iis eventura mala ceciniisset, tandem de duratura genti majorum lingua hæc addit;

Eu Ner a folant,
Eu hiaith a gadwant,
Eu tir a gollant
Ond gwyllt Wallia.

Quæ Romano carmine Britannicarum rerum scriptores reddidere;

Vsque laudabunt Dominum creantem,
Vsque servabunt idioma linguæ,

Arva-

Arvaque amittent ſua cuncta, præter
Wallica rura.

Quæ hoc inprimis volunt; nunquam Britannorum Wallos majorum linguæ jacturam facturos. Atque hæc in medium nobis adducenda hic fuere, ut ex iis palam conſtaret, non temere ſtatui, in eâ Britanniæ ditione, quam Cambriam aut Walliam nunc vocant, ſupereſſe integrum & incorruptum illum ſermonem Gallorum veterum, qui, ut cum Tacito iterum hic loquar, à Britannico haud multum, id eſt, ut ego interpretor, dialecto tantum, diverſus fuit. Quæ haud multum diverſa ſunt & dicuntur, in pleriſque & præcipuis conveniunt, ac ſimilitudinis plus, quam diſſimilitudinis habent. Quod, ubi de linguis & diverſis earum dialectis ſermo inſtituitur, maxime, hic inprimis, nobis obſervandum eſt. Ita ſuperiorum hodie & inferiorum, quos vocant, Germanorum ſermo haud multum diverſus, id eſt, ſi dialectum exceperis, idem eſt. *Dat* & *Das*, quorum illo hi, hoc iſti utuntur, eadem vocabula, diverſa tamen, ſed haud multum, ut Tacitus loquitur, diverſa ſunt. *Can* aut *Cana* Regem ſive Principem Tartari vocant, *Con* aut *Cona* Germani (vulgo dicunt *Coning*) neque dubitari tamen poteſt, quin vocabula eadem ſint, ſive haud multum diverſa. Romanorum *Caput*, Germanorum *Cap*, aut *Cop*; Romanorum *Pes*, Græcorum πῆς, ſuperiorum Germanorum *Vous* aut *Voet* inferiorum, quis non dixerit eadem, ſive haud multum diverſa eſſe? Exempla alia infinita ſunt. Neque aliud de Britannorum & Gallorum veterum ſermone pronuntiavit Tacitus, cum hunc ab illo haud multum diverſum eſſe affirmavit.

CAPUT VI.

Cujas, & quibus accepta ferenda ſit vetus lingua Britannica, quæ à Gallica haud multum diverſa. Græcis deberi, Gyraldi; Romanis, Povelli ſententia, ſed utraque rejecta. Variæ cauſſæ ſimilitudinis linguarum in diverſis & longe diſſitis terrarum oris. Ad communem origi-

nem in causſa ſimilitudinis linguarum, quæ diverſis gentibus receptæ ſunt, indaganda, nonnunquam recurrendum eſſe. Id Perſarum, Græcorum, Romanorum, Germanorum ſermonis, qui tot gentibus haud multum diverſus, exemplo probatum. Perſarum lingua ſimilis Germanicæ. Nec tamen Germani à Perſis orti, ſed à Scythis, ut & ipſi Perſæ. Bernardi Furmerii, aliorumque, Origines Friſiorum ad Perſas, petito à ſimilitudine linguæ argumento, referentium error.

HActenus cum Turnebo, qui nullam hac ætate linguam, ex qua vetus Gallica agnoſci poſſet, ſupereſſe docuerat, res nobis ac certamen fuit. Britannicam hodieque ſupereſſe, à qua Gallica non multum diverſa fuit, idoneis & luculentis argumentis jam oſtendimus. Supereſt ergo, ut Gallicæ cauſſa, quid de Britannicæ origine hactenus eruditi ſentiant, videamus. Nec idem omnes ſentiunt. Ab aliis Græcæ, aliis Ebrææ origines offeruntur. Quorum ſententias & rationes hic expendere, ab inſtituto hoc alienum non erit. Gyraldi Cambrenſis quæ fuerit, jam vidimus. Britannicum ſermonem ortu vult eſſe Trojanum aut Græcum, ut & gentem ac imperium. Quo nihil dici aut fingi poteſt inſulſius. Quâ enim annalium fide hæc traduntur? Qua ratione veritatis ſtudioſis vel tantum ut veriſimilia poſſunt offerri? Græcorum de rebus Trojanis ac ducibus mendacia & fabulas, novis additis auxere. David Povellus in ſuis ad Gyraldi Cambriæ deſcriptionem annotationibus, linguæ Britannicæ vocabula pauciora à Græcis, infinita à Latinis accepta, hoc, quod ſequitur, edito ſpecimine, docet.

Anuodh,	Invitus.	*Bendith*,	Benedictio.
Aradr,	Aratrum.	*Ber*,	Veru.
Ariant,	Argentum.	*Cader*,	Cathedra.
Arueu,	Arma.	*Calch*,	Calx.
Aur,	Aurum.	*Canwylh*,	Candela.
Awr,	Hora.	*Car*,	Carrus.
Bacl,	Baculus.	*Carw*,	Cervus.

Caſw

Caſw,	Caſeus.
Celh,	Cella.
Cely,	Celare.
Ciſt,	Ciſta.
Coch,	Coccineum.
Corn,	Cornu.
Cuyr,	Cera.
Cybydh,	Cupidus.
Cybydhdra,	Cupiditas.
Cylhelh,	Cultellus.
Dant,	Dens.
Die,	Dies.
Dilyw,	Diluvium.
Dyſc,	Diſciplina.
Dyſcibl,	Diſcipulus.
Eccleys,	Eccleſia.
Feneſter,	Feneſtra.
Feſt,	Feſtinanter.
Feſta,	Feſtina.
Fos,	Foſſa.
Fyrf,	Forma.
Gwal,	Vallum.
Glud,	Gluten.
Gwenwyn,	Venenum.
Gwiber,	Vipera.
Gwyder,	Vitrum.
Gwyrdh,	Viride.
Lhavurys,	Laborioſus.
Lheo,	Leo.
Lhin,	Linum, Linea.
Lhuric,	Lorica.
Lhyver,	Liber.
Magwyr,	Maceria.
Malaïs,	Malitia.
Marw,	Mori.
Mawr,	Magnus.
Medheginiaeth,	Medicina.
Medhic,	Medicus.
Mel,	Mel.
Melhtith,	Maledictio.
Membrwn,	Membrana.
Menyber,	Manubrium.
Milwr,	Miles.
Moes,	Mos.
Monwent,	Monumentum
Mor,	Mare.
Mur,	Murus.
Mynyth,	Mons.
Nos,	Nox.
Orie,	Hora.
Pared,	Paries.
Pawl,	Palus.
Pont,	Pons.
Porth,	Porta.
Piſc,	Piſcis.
Scriven,	Scriptura.
Sych,	Siccus.
Stabl,	Stabulum,
Tarw,	Taurus.
Tembl,	Templum.
Tir,	Terra.
Tyner,	Tener.
Tyſt,	Teſtis.
Yſcal,	Scala.
Yſcol,	Scola.
Yſprid,	Spiritus.

Atque ſexcenta alia, ita concludit, *trita & vulgaria quidem illa, quæ*

non recens nata sunt, sed ante mille annos elapsos in usu recepta, & apud imperitum vulgus in hodiernum usque diem communiter usurpata sunt.

Græcorum Romanorumque sermoni quin plurima simillima Britannicus habeat, negari non potest. Exempla, quæ jam recitata sunt, satis id evincunt. Et addi possunt alia prope infinita. Neque tamen ex eo sequitur, vel à Græcis vel à Romanis sermonem suum Britannos accepisse. Quam multa sese offerunt eadem & Græcis & Romanis & Germanis nostris recepta vocabula? Interim ex iis non recte colligas, Germanorum linguam Græcæ aut Romanæ deberi. Id potius ex illo sermonis consensu sequitur, ex eâdem gente, tanquam matre, id est Scythica, prodiisse has nationes, & ab eâdem eumdem sermonem, sed dialecto fere tantum distantem, didicisse. Quod & vulgato nuper opere luculenter demonstravimus, & alias, si quidem vitam Deus & otium dederit, pluribus docebimus.

Illa tamen similitudo viros doctissimos, in explicanda vera ejus origine, in errorem jam pridem traxit. Cum enim facile ac promptum esset similitudinem illam observare, communibus harum gentium incunabulis, id est, Scythicis non animadversis, origine Græca esse, quæ Scythica, ut & Græca ipsa, falsi tradidere. Inter quos etiam est eruditissimus Hadrianus Junius, qui in Libris Animadversorum, plurima vocabula Germanica, tanquam ex Græco fonte cadentia, singulari capite, annotavit. Non ex fonte Græco cadunt illa Germanica vocabula, sed ex Scythico, quemadmodum & Græca. Ita Danica quædam vocabula ortu Græca, quia simillima sunt, eruditi quidam volunt, ut *Smor*, quod butyrum Danis significat, à Græco μύρον, quod unguentum notat; de quibus vide quæ Lib. 1. Fastorum Danicorum tradit Olaus Wormius, Vir doctissimus, ac antiquitatis omnis, præsertim Septentrionalium Europæ populorum, peritissimus, deque iis optime meritus. Non autem horum vocabulorum origo à Græcis petenda est, ut illi volunt, sed ab iis, à quibus Græci juxta cum aliis ea accepere, ut Scythis. *Smur*, aut *Smer* hodieque Scythæ unguentum vocant, quomodo & nostrates

ſtrates Belgæ. Britanni dicunt *Mer*, quod ipſis medullam ſignificat, ut & Belgis, quod ad Græcorum μύελον proxime accedit. Perſarum Germanorumque ſermonem in plurimis congruere non eſt dubium. Exſtant certiſſima ejus rei ſpecimina, quæ eruditi vulgavere. Quis vero ex iis colligat Germanos à Perſis eſſe ortos? Reperti tamen ſunt, qui hac ſimilitudine deluſi nobiliſſimarum vetuſtiſſimarumque Germaniæ gentium origines ad Perſas retulere. *Germanos*, inquit Bernhardus Furmerius lib. 1. Rerum Friſicarum, cap. 1. quod de Phreſone, primo Friſiorum, ut vult, Rege, & ex Perſis orto, inſcripſit, *ex Perſia ortos nomen ſuum huic orbis parti contuliſſe, plerique docti & ex lingua & ex moribus utrique nationi communibus acute conjiciunt. Nam* **Fader / Mader / Bzuder / Tuchter / Band** / *& plurima ſimilia vocabula in lingua Perſica etiam hodie inveniri*, pro Patre, Matre, Filia, Vinculo, *indicat multarum linguarum peritia inſignis Joſephus Scaliger: & Juſtus Lipſius fatetur ſe ſtudioſè obſervaſſe, Perſas in pleraque omni vitæ ratione & lingua cum Germanis conſentire.*

Quid in ea ſententia acuminis ſit, ego non video; hoc ſcio, nihil in ea eſſe veritatis, certe nihil certitudinis. Plurima Turcis & Germanis eadem & idem ſignificantia ſunt vocabula.

TURCICA.	GERMANICA.
As, victus,	*Aes.*
Athli, eques,	*Aethel*, Nobiles enim & Equites vocantur.
Balda, ſecuris,	*Bailte.*
Baſſa, præfectus,	*Baes.*
Chaſna, theſaurus,	*Schas.*
Chu, horreum,	*Schur.*
Dert, dolor,	*Deerte.*
Dibi, fundus,	*Diepte.*
Ey, bene, euge,	*Ei.*
Eski, acidus,	*Eſſich.*
Gas, anſer,	*Gans.*
Gazi, miles,	*Gaſt.*

Halli,

Halli, collum,	*Hals.*
Han, Dominus,	*Hans.*
Juk, onus,	*Juck*, *Jock.*
Itſigſiak, calor,	*Hitſchait.*
Kuſch, hyems,	*Ku*, *Kou.*
Keti, felis,	*Ket*, *Kat.*

Sunt alia ſimilia infinita. Abſurdum eſſet ex his colligere, à Turcis ortos eſſe Germanos. Hoc potius verum eſt, Perſas, Turcas & Germanos ejuſdem generis ac originis, id eſt, Scythicæ, & hanc cauſſam ſimilitudinis linguarum in his populis, eſſe.

Nam duo inprimis in ejuſmodi argumento accurate & obſervanda & diſtinguenda ſunt. quibus neglectis, hactenus à pleriſque veræ harum rerum cauſſæ & origines haud traduntur. Quæ eadem in non eiſdem ſive diverſis nationibus, linguam inprimis ſpectantia, offeruntur, vel eidem primæ earum origini, vel occaſionibus mutationibuſque, quibus factum eſt, ut permiſcerentur, tribuenda ſunt. Fit plerumque, ut à victore populo in victum ſimul cum imperio victoris lingua derivetur. Tot Provinciæ Romanæ, Romano etiam ſermone infectæ, teſtes ſunt. Teſtis Hiſpania, quæ Romanis, Mauris, Gothis parere juſſa & habitata, ſermone hodie fere non alio utitur, quam ex tribus diverſarum gentium linguis conflato. De Italia, aut aliis Europæ populis, cum res aperta ſit, nihil nunc dicendum. Infinita hodie vocabula Græci Turcis, ſed dominis, debent. Ægyptii figuris litterarum Græcis per multa jam ſæcula utuntur, paucis exceptis. Ægyptii enim, ut vir maximus Salmaſius recte obſervat, poſt dominationem Macedonum Alphabetum Græcum receperunt integrum, cui & de ſuo antiquo adjunxere ſeptem litteras, ideo retentas, ut voces exprimerent propriæ dialecti, quibus pronuntiandis & ſcribendis Græcarum litterarum characteres non ſufficiebant. Nec aliis, quam Græcorum, litteris in nummorum aliiſque inſcriptionibus, utuntur. Neque has ab aliis, quam victoribus Macedonibus, accepere. Neque vi tantum aut ferro, ſed & religione ac ſacris perſuaſis, idem evenit. Perſæ, Turcæque Arabi-

Arabicis literis, pluribusque etiam vocabulis utuntur, quæ ab Arabe Muhammede, sacrorum suorum auctore, habent. Idem de Moscis sive Russis dicendum est. Traditâ iis religione Christiana à Græcis, Cyrillo inprimis, ut volunt, Græcas simul literas accepere, paucis exceptis, ut & plurima Græca vocabula, quibus hodieque utuntur. Alphabeta Russorum & lingua, satis superque id ostendunt.

Ubi horum nihil ex fide dignorum annalium monumentis in medium adferri potest, ratio profecto suadet, ut similitudinis linguarum diversis in gentibus causam ad communem quandam earum originem referamus. Cum igitur Græcorum in Britanniam missas olim colonias apud veteres & idoneos auctores non legamus, & in domanda Britannia occupatis Romanis Cambri sive Walli, de quorum sermone, cui Gallicus simillimus fuit, hic agitur, Romanorum lingua Britannicam suam non passi sint tolli aut inquinari, quod omni exceptione majoribus argumentis jam probavimus, sequitur haud dubie eos errare, qui Britannicum sermonem, & sic quoque Gallicum, qui non multum ab illo diversus fuit, Græcis aut Romanis ferunt acceptum. Cum etiam constet Britannicum sermonem à Gallico non multum fuisse diversum, & Gallicum, ut mox docebimus, cum Germanico convenisse, & Germanicum esse haud alium quam Scythicum, non aliæ quam Scythicæ origines hic nobis admittendæ sunt.

CAPUT VII.

Davies, qui sermonem veterem Britannicum, à quo Gallicus non diversus, origine Ebræum esse contendit, sententia expenditur. Ebræus antiquissimus. Duplex in explicanda pœna confusionis aut divisionis linguarum error, aliorum majorem, aliorum minorem statuentium, quam fuit. Qualis fuerit divisio linguarum. Quale donum linguarum in Historia Actorum Apostolicorum. Divisio linguarum non fuit tantum varietas dialectorum. Ridiculæ eorum rationes, qui omnia aut

pleraque ad Ebræos fontes referunt vocabula. Soteph *Ebræorum, judex.* Scolthet *Germanorum unde.* Scelto *Frisiorum. Nomina propria plurima Germanorum Ebræis similima, sed tamen ab his diversa. Lyscander refutatus.* Isis *Germanorum Dea Tacito*, Disa. Barn *puerum significat Cymbris.* Ver *quid Anglosaxonibus notet.* Vir *&* puer *& alia Romanorum vocabula ortu Scythica.* Cambri, Cymræci, Cymbri, & Gambrivii, *quales populi.*

VEteris Gallici sermonis, cui haud multum absimilem Britannicum fuisse ex Tacito sæpius jam dictum est, caussâ de Britannico, ejusque origine, propter discrepantes auctorum opiniones, nonnulla adjicienda sunt. Eorum, qui ortu Græcum aut Romanum volunt, sententiam & rationes jam expendimus. Restat, ut illorum quoque judicium vocetur sub examen, qui ab Ebræo haud multum diversum esse, tradidere. Est inter eos, cujus jam semel iterumque meminimus, Johannes Davies. Is præfatione ad Lexicon Britannicum (quo ex illustris Viri, Guilielmi Boswelli, sereniſſimi Magnæ Britanniæ Regis apud Fœderatos Belgas legati, cujus & eruditionem summam & comitatem præsenti mihi nuper agnoscere & colere licuit, bibliotheca deprompto utor; aditu mihi ad has opes facto benevolentia Johannis de Laet, Viri, in quo etiam maxima & harum, ut de aliis nunc non dicam, rerum peritia, & humanitas concurrunt) ubi de hujus sermonis origine differit: *Vtut*, inquit, *igitur aliæ linguæ de sua antiquitate jactent, & inter se certent, utut an Ebræa prima sit dubitare videatur R. Moses Ægyptius, non esse primam etiam juramento affirment quatuor illi, apud Guevaram, Ebræorum doctores, & gnaviter contendat Goropius, hanc palmam omnes Ebrææ concedere oportet, ut sit omnium linguarum matrix, omnium prima, quâ Deus ipse usus est, quâ usi sunt ad sanctos patres angeli, quam paradisi incolæ locuti sunt, quâ rebus nomina prima data sunt, ut quæ cum ipsis rebus nata est; quâ vitæ æternæ documenta inde ab orbe condito tradita sunt, ad consummationem usque seculi duratura; quæ universæ terræ, omniumque hominum, per* 2000 *ferè annos, sola fuit & unica; quæ, reliquis omnibus in pœnam fa-*

stuosi

ſtuoſi operis Babylonici à Deo miſſis, ſola ab illa pœna immunis fuit, & in familia Heber & Peleg, aliorumque ſanctorum patrum, qui Babelis ædificationi non interfuiſſe creduntur, cum fide & vera religione manſit. Et ſi, ut quidam opinantur, ulla lingua à natura ſit, hanc ſolam eſſe hominum linguam naturalem credimus, noſtram & reliquas matris hujus venuſtæ degeneres filias, & adulterinos peccatorum fœtus ex gigantum γιγαντων *nequitia ortos; in quibus tamen ſanctæ matris pauca reſplendent lineamenta, unitatis antiquæ teſtimonia & reliquiæ. Sed quibus ſingulæ intermediis progenitricibus ab illa omnium matrice defluxerint, vix conjecturâ quidem aſſequi poſſumus. Quibus modis ab ea ſingulæ, & ab aliis matricibus, & à ſe invicem deductæ ſint, ſi diligentius & accuratius ſcrutari libebit, conjecturæ fortaſſis nonnihil valebunt. Sic autem ſe res habere videtur. Sermonem hominibus ab ipſa creatione datum eſſe, nemo unquam tam excors fuit qui dubitaret, ut* quo uno præſtant maxime feris: *adeoque literarum ſonos, qui quo tandem tempore figuris deſcribi cœperint, quæ voces* in memoriæ ſubſidium *cuſtodirent, eaſque* velut depoſitum legentibus redderent, *non adeo certum eſt. Vulgaris omnium opinio eſt literas Ebræas omnium primas Moſem habuiſſe authorem, eaſque Judæis tradidiſſe, à quibus Phœnices acceperunt, à Phœnicibus Græci per Cadmum. Philo Abrahamo earum inventionem aſcribit; quæ tamen ante ipſum videntur extitiſſe, ſi verum eſt quod Joſephus narrat, à poſteris Seth binas fuiſſe erectas columnas, lapideam unam, alteram lateritiam, quibus inventas ab ipſis artes inſcripſerunt, & quarum alteram ſuo ſeculo manere ait. Sed de literarum inventione & initio quicquid ſtatuatur, certum eſt, earum poteſtatem & ſonos apud omnes fere gentes in linguarum confuſione manſiſſe. Nam linguarum confuſio ſicpote fortaſſis facta eſſe creditur; ut operarii Babelis primum ſurditate ad tempus percuſſi ſint, (quod illud* לא ישמע, proprie auditus, non intellectus privationem denotans, *docere videtur) deinde quam ante callerent linguam, divino miraculo, obliviſcerentur, quod Meſſalæ Corvino, Georgio Trapezuntio & aliis, ex naturalibus cauſis contigiſſe ferunt; tum, ne pecorum inſtar forent muti, novas ſibi ad placitum, ex literarum ſonis quos retinebant, & vocibus nonnullis, quarum non fuerant obliti, effingerent; unde & linguarum differentia*

nata est. Deus enim in linguarum confusione, (nam & ea Dei artificium est, quanquam Origenes Angelorum operam huc advocet) ipse fecit ut homines μέροπες sint & dicantur; literas cognatas inter se commutare, alias transponere, alias addere, alias demere, alias aliter pronunciare, radicales è servilibus, serviles è radicalibus facere, duras & fortes leviorum & molliorum, leves & molles duriorum & fortiorum loco ponere, homines docuit: atque ita matrices nonnullas condidit linguas, ab Ebræa & à se invicem diversas; & ex his homines primo illo ducti instinctu alias atque alias fecerunt linguas, ex quibus proculdubio variæ deinceps fluxerunt mixturæ & dialecti, & fluunt mutationes ferè quotidianæ. Nam linguas vernaculas paucis sæculis ita variari videmus, ut vix aliquid præter ipsa retineant nomina. Scimus enim antiquos Gallos, Italos, Hispanos, Teutonas, &c. etiam & Anglos nostros, sic olim locutos esse, quemadmodum si quis inter eos hodie loqueretur, sibilo risuque excipiendum judicarent. Neque hoc mirum. Faciunt enim nationum mutua inter se commercia, ut etiam linguarum exerceantur commercia. Faciunt amicitiæ, connubia, vicinitas, coloniæ, ut gens una alterius linguam edisca. Et quo præclariores & victoriosæ magis gentes, eo magis suæ linguæ studium, vel legibus imponunt victis, ut Romani & ante eos Græci, vel necessarium faciunt captivis, ut Judæis Assyrii. Quo etiam lingua antiquior, delicatior, celebrior, elegantior, copiosior existimatur, eo istam quisque pro suo ingenio magis admiratur, ejusque ambit cognitionem, & propriâ interim posthabitâ suæ immiscet. Mutationem autem non minimam acceperunt linguæ, quod hominum, etiam imperitorum, idiotarum, fœminarum, puerorum, balbutientibus linguis per tot secula ad libitum jactentur, & ad posteros traducantur. A malâ enim vulgi pronunciatione mala scriptio, & mala scriptio errorem tradit posteritati. Orthographiam enim consuetudini inservire, ideoque sæpè mutari dicit Quint. Et verba valent usu sicut & nummi. Multa renascentur quæ jam cecidere, cadentque Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus; Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi. *Præterea in linguis aliis ad alias traducendis sæpe decipiuntur audiendo aures, ut aliam vel vocem vel literam pro aliâ accipiant, & facile mutantur voces diversitate pro-*

te pronunciationis. Adde, quod plures voces in transitu à linguâ unâ ad aliam perierint, & in vulgaribus quotidie pereant, quarum loco aliæ ad placitum formantur: & Verborum vetus interit ætas, Et, juvenum ritu, florent modo nata vigentque. *Huc accedit, quod novis rebus, novis inventis, nova sint vel cudenda vel mutuanda nomina: cum* verborum certus ac definitus sit numerus, rerum infinitus. *Quod cum de linguâ Græcâ omnium copiosissimâ & verbosissimâ verum sit, non mirum si* paupertati anguſtiæque Romanæ *(ut cum Seneca loquar) idem accidat; cujus tamen vocabula* quinquies centena millia *numeravit Varro; cum Ebræi, ut ipsi fatentur, ultra quingentas radices non habeant. Quantumvis autem ita quotidie mutentur, & sibi invicem immisceantur linguæ, cum tamen omnes ab Ebræa defluxerint, non mirum est si in omnibus ejus umbræ reluceant; in his plures & manifestiores, in aliis pauciores & obscuriores. Nam ut rivuli eo magis vel minus turbidi sunt, quo fontibus sunt propinquiores aut ab illis remotiores; ita quanto gens quæque remotius à Babylone, & citius post confusionem se recepit, tanto minus ut cum Ebræâ conveniat eorum lingua, tanta fecit locorum & temporum intercapedo. Unde est quod Syrorum, Babyloniorum, Arabum, Samaritanorum, Medorum, Persarum, Æthiopum, Armeniorum, Ægyptiorum, Phrygum, Tœnorum linguæ, sint Ebrææ multo magis affines quam Occidentalium & Septentrionalium. Sunt denique ista Ebrææ vestigia in aliis linguis aliquando tam manifesta, ut voces aliquæ in omnibus linguis eædem sint & sono & significatione, ut Saccus, Vinum, Cornu, Camelus, quem* nomine Syriaco in Latium venisse *dicit Varro: aliquæ in pluribus, ut Kir, Kiriah, Kiriath, Urbs, unde Carta & Cartago, & Cair, magna Ægypti urbs, & Sarmaticum seu Scythicum Car & Carm, & Parthorum Certa in Dadocerta, Tigranocerta, Vologesocerta, &c. & nostrum* Caer. *Sic Græcum* πελλακὴ, *ab Hebr.* פלגש, *Pillegesh, unde nostrum* Ffilog. *Et Latinum mensura à* משורה, *Mesurah, unde & nostrum* Mesur, *& Angl.* Measure. *Aliquando manent in aliis linguis voces Ebrææ, mutatâ significatione, ut* סוס, *Sus, Ebraicè Equus est, Latinè Porcus;* Salus *Ebraice* Tria, *Latinè* Sanitatem *significat. Aliquando literæ mutantur in similis figuræ literas; & à literarum*

similitudine errores multi magnique ab oscitantibus tum librariis, tum interpretibus in Bibliorum versiones aliquas sunt introducti: atque inde factum est ut literarum ה, ו, י, *Hebr. &* Π *&* ι *Gr. similitudine decepti, nomen Dei sanctum* יהוה, *Jehovah, Græcè* ΠΙΠΙ, ππ, *per nonnulla secula legerint. Eodem errore decepti* 70 *interpretes* 1 Sam. 2. 18. ΕΦΩΔ ΒΑΡ *dixerunt pro* ΕΦΩΔ ΒΑΔ: *&* Es. 29. 3. *pro* כרור, *Cedur, sicut sphæra, legerunt* כרור, *Cedavid, reddentes,* ὡς ΔΑΒΙΔ: *&* Es. 28. 9. *pro Docebit* רערה, *Dungah, scientiam, legentes* רערה, *Rangah, reddiderunt, Docebit* τὴ κακὰ. *Et quis non videt ab Hebræa, Chaldæa, Arabica, aliisque Orientalibus linguis, quæ à dextra ad sinistram leguntur, voces facile in linguas, quæ à sinistra ad dextram leguntur, transire, his suo more legentibus quæ illi suo scripserunt, ut videre est in erronea lectione* ππ *pro* יהוה, *de qua ante: sic à* דרך *Dharac, nos dicimus* Cerdded, *à radice* Cerdd, *incede, ambula; & à* טרף, *Terep, dicimus* Praidd; *quod veteres scribebant* Prait, *&* Praid; *& à* נשף, *Nesek,* Kusan, *&c. Sic nimirum confusionis pœna cum linguis ludit, ut quæ vox à primaria lingua in aliam modica transit mutatione, ab ista in aliam denuo facta mutatione traducatur, atque ita deinceps in alias, ut tandem primariæ linguæ ne umbra quidem supersit.*

Hactenus ille: cujus hæc omnia nunc exhibenda videbantur, ut constaret, quæ & cujusmodi sint illorum rationes, qui linguarum omnium origines ex Ebræa petendas esse arbitrantur. Mihi certe à veritate alienæ, frivolæ & ineptæ esse videntur. Sit sermo Ebræus omnium primus & antiquissimus, ut communi consensu creditur; neque tamen ideo reliquos omnes ex eo, velut fonte, profluxisse, & dialecto tantum, & haud multum absimili eorumdem vocabulorum usu distare, statuendum est. In historia confusionis & divisionis linguarum in ædificatione turris Babel explicanda, duplicem errorem vulgo ab eruditissimis etiam viris committi, observo. Alius eorum est, qui pœnam illam, generi humano ob peccatum à justissimo & sapientissimo Deo immissam majorem, alius eorum, qui prope nullam, saltem minorem faciunt, quam oportet. Qui majorem faciunt, pro diversis plane linguis habent, quæ haud multum sunt diversæ, &

dialecto

dialecto tantum, si quis aur es & animum recte arrigat, distare deprehenduntur; quales sunt Persica, Græca, Romana, Germanica, & tot aliorum Scythiam in Asia & Europa habitantium, aut ex ea profectorum populorum. quod vulgato nuper opere satis superque probavimus. Qui minorem faciunt, ab Ebræa haud multum, id est, dialecto tantum diversas statuunt linguas, quæ plane sunt alienæ. Hi Ebræas tantum origines promunt, & egregie falluntur. Non negaverim, in omni sermone reliqua esse quædam Ebræi sermonis vestigia & vocabula; sed sunt illa pauciſſima. Si pleraque aut omnia ex Ebræis fontibus petita ad ipsos illos tam facile, ut illi volunt, liceret referre, modica & prope nulla in confusione linguarum esset pœna, quam tamen maximam graviſſimamque fuisse, sacrarum literarum auctoritate docemur. Illa confusio linguarum revera fuit divisio, & ejusmodi quidem divisio, qua factum est, ut, si pauciſſima vocabula exceperis, linguæ reliquæ nihil cum prima & Ebræa retinuerint cognationis. In stupenda illa Historia Actorum Apostolicorum, ubi de misso Spiritu Sancto & dono linguarum, dicuntur Apostolis datæ linguæ plane diversæ. Unde facile colligere est, in ædificatione turris Babel, linguas omnino fuisse diversas, & ab Ebræa alienas. Nempe magnitudini pœnæ in confusione linguarum, par remedii & beneficii magnitudo à clementiſſimo Deo est opposita. Plane aliæ & ab Ebræa diversæ erant aliarum gentium linguæ; ac iccirco plane diversæ datæ sunt Apostolis, Euangelicam doctrinam toti terrarum orbi, omnibusque adeo nationibus, tradituris. Quod inprimis observandum expendendumque illis fuit, qui ad Ebræam reliquarum pene omnium linguarum exordia tanto, sed irrito conatu, nostro maxime sæculo, retulere. Si illi in confusione linguarum pœnam aliquam gravem statuant, (ut profecto statuere necesse habent) non possunt non admittere illam, quam jam diximus, quaque ab Ebræa alienæ plane factæ sunt, linguarum divisionem. Varietas dialectorum haud multum diversas linguas facit, sed non plane & omnino divisas. At in ædificatione turris

ris Babel diviſæ ſunt linguæ. Apud Græcos Æolica, Jonica, Dorica dialecti haud multum diverſas, ſed non diverſas linguas conſtituunt. In confuſione autem linguarum, plane diviſæ ſunt. Faciunt huc illa Sulpicii Severi, quæ Lib. 1. Hiſtoriæ Sacræ leguntur: *Cum multiplicaretur*, inquit, *humanum genus, diverſaque loca atque inſulas mortales haberent, una tantum omnes lingua utebantur; donec ſe in unum diſpergenda per totum orbem multitudo contraxit. His more humani ingenii conſilium fuit, inſigni aliquo opere, famam quærere, priuſquam à ſe invicem diducerentur. Ita turrim facere aggreſſi, quæ cœlo accederet, nutu Dei, ut officia operantium præpedirentur, inaſſueto ſermonis genere, multa diverſo, neque ulli invicem intellecto linguarum ritu, loquebantur. Quo promptius diſperſi ſunt, cum alter alterum, velut alienigenam, facile relinquebat.* Ad quem locum quæ à doctiſſimo ac amiciſſimo Georgio Hornio nuper annotata, videnda ſunt. Inaſſueto ergo ſermonis genere, & multa diverſo, neque ulli invicem intellecto linguarum ritu, adeo ut alii alios velut alienigenas audierint, ſuperbi mortales juſtiſſimo Dei judicio tunc puniti ſunt. Cujus ego ſupplicii gravitatem capere ex eorum ſententia aut colligere non poſſum, à quibus ad Ebræos fontes aliarum omnium linguarum origines referuntur. Et cui cordato, veritatiſque, ut oportet, ſtudioſo probare ſe poſſunt, illa quæ ſibi fingunt principia, quibuſque innituntur? Sunt eorum pleraque tam inſulſa & ridicula, ut ne quidem refutari mereantur. *Sunt*, inquit Davieſius, *iſta Ebræa veſtigia in aliis linguæ aliquando tam manifeſta, ut voces aliquæ in omnibus linguis eædem ſint & ſono & ſignificatione.* Sunt ſane, ſed ſunt pauciſſimæ; &, niſi eſſent pauciſſimæ & prope nullæ, nulla eſſet pœna, quam confuſione linguarum humano generi Deus immiſit. Cur igitur boni illi viri omnia propemodum aliarum linguarum vocabula ad Ebræam referunt, tanquam haud multum diſſimilia & cognata? Cur reliquæ linguæ Ebrææ, tanquam matris, degeneres filiæ, ſed filiæ tamen, appellantur? Multa in diverſis linguis eadem ſunt ſono & ſignificatione, nec tamen iccirco eadem origine. Cujus rei unum exemplum hic ſuffecerit. *Soteph*

judicem

judicem significat Ebræorum lingua. Germani *Scoteth* aut *Scoutheth* vocant, quem Latine vulgo Prætorem nunc dicunt. Quid similius & sono & significatione? Quid tamen dissimilius origine? Antiquissimum Germanicum vocabulum est *Scelto*, quod judicem significat, cujus frequentem in antiquis Frisiorum legibus, quas nobilissimus Siccama edidit, invenire est mentionem. Brabanti mei hodieque *Scholtes*, aut *Sceltes* dicunt. Reliqui Belgæ, mollioris, ut fit, pronunciationis caussa, *Scout*. Frustra ergo hujus vocabuli *Scoutheth* originem ad illud Ebræum, quamquam simillimum & prope idem, retuleris.

Eumdem errorem errant, qui Danicas hodie in Septentrione Europæ nostræ origines investigant. *De Danicæ linguæ origine*, inquit Cl. Wormius, jam merito nobis laudatus sed à quo veritatis caussa hic dissentiendum est, *quamvis alii aliter disputent, placet tamen quænam fuerit saniorum de ea sententia, in medium proferre.* Inter saniores præcipuus illi est Johannes Lyscander, antiquitatum patriæ suæ nec indoctus, nec indiligens investigator. Ejus verba sunt Sermone IV Antiq. Danic. *De Cimbrorum idiomate, qui Balticum nunc incolunt Oceanum, plurimos audivi Danorum disputare, Germanicane ea sit propemodum, an ex Germanica composita; & placuit plurimis Germanicam non esse origine omnino, sed ex Teutonicâ & veteri mixtam. Jamque processu temporis plus ex Germanica novi accepere. Veterem autem ajunt fuisse Ebræi sermonis aliquam dialectum. Quod uti non dubiis videtur inniti rationibus, placuit hoc ipsum observare. Primum quidem istam opinionem antiquissima vetustissimorum Ducum & Regum nomina confirmare sane possunt, quæ omnino Ebraica sunt, nihil quicquam commercii cum Teutonum lingua habentia; qualia sunt*, Dan, Humblus, Loth, Lotherus, Gormo, Togorma, & *similia Ebræis usitatissima. Aliud tamen majus firmiusque adjiciunt; linguam Gothorum sane Germanicam videri; sed in omnibus nequaquam communicare. At si quando Gothicus Cimmericusve sermo à generali Teutonum idiomate manifeste dissentire videatur, tum vocem illam extemplo Ebraicam fieri, Ebræam illico sapere antiquitatem. Quod in pluribus probatum est, & nos exemplo idem didicimus. Puerum aut filium Teuto-*

nes Kindt *dicere solent, id quod Cimbris barbarum fieret, qui pro eo* Barn *retinuerunt, & pro diversis dialectorum generibus idem aliter effertur. Cimbrorum in Chersoneso quidam* Bar, *quidam* Ban, *Scandi* Bel, *Balthi, quorum fere communis oratio est*, Barn, *communiter vocaverunt; quod manifestissimum est ab Hebraicis Chaldaicisve*, Bar, *& Ben, derivari.* At fallitur petito illo à nominibus propriis Danorum argumento, dum Teutonibus illa vult esse ignota. *Dini, Digni, Dammii*, aut *Damii, Humbli* aut, *Humbaldi, Lothi*, aut *Lotheri, Lutheri*, & *Lotharii, Germani*, notissima hodie Germanis, Belgis certe nostris, sunt propria virorum vocabula. Cur origine Ebræa videri & credi debeant, hactenus non video. An quia similia sunt? Vero similia potius sunt argumenta hæc, quam vera. Vero similia & vera integris judiciis sæpe tam diversa & contraria, quam vera & falsa offeruntur. Similia enim non omni ex parte sunt eadem. Eadem sæpe sono, non eadem sunt significatione, vel origine. *Ado*, veteribus Germanis receptum proprium nomen, & Ebræorum *Adam*, haud adeo abludere videntur, quin eadem possint videri. Quis tamen non agnoscat esse diversa? *Cain* proprium Ebræis nomen notissimum est. Notissimum est & *Cajus* Romanorum. Quis, qui sapit, eadem origine esse affirmaverit? Sunt tamen sono, ut illi loquuntur, simillima. Dissimillima nihilominus esse, quis non credat? Ejusmodi similitudine decepti veteres, inter quos & gravissimus auctor Tacitus, tradunt, quod majoribus nostris culta fuerit *Isis*. Sed unde Ægyptium aut nomen, aut numen Germanis? *Disam* Deam inter Germanorum numina fuisse olim lego, quam eandem cum *Iside*, similitudine nominis delusi, veteres credidere. Sunt tamen numina hæc & nomina origine, & significatione dissimillima. De quibus plura alias.

Barn vocabulum, *puerum* Cimbris notans, quod attinet, agnosco profecto ego ejus cum Ebræorum *Bar*, quod puerum iis significat, similitudinem. At aliunde, & ex cognatarum gentium linguis peti potest certior & indubitata magis origo.

Ver

Ver significat antiquis Saxonibus virum & quicquid sexus est virilis, aut puerum. In Psalterio Anglosaxonico, sub initium Psalmi 1. lego ; *Eath Ver*, Beatus vir. Unde factum est *Vir* Romanorum⏑. Alii, pro dialecti varietate, dicunt *Vaer*. Ita pueros etiam nostrates nutriculæ hodie vocant. Cimbri dicunt *Barn*. B & V facile & frequenter permutantur. *Ber* veteris Britannicæ linguæ custodes aliique septemtrionis populi vocant *Veru*. Et inde Romanorum *Veru*. Alii *Bauor* aut *Bouor* pro *Barn*. Unde & *Puer* Romanorum, & vetustum illud *Por*. Vnde *Marcipor*, id est, *Marci puer* aut *filius*. Caussa ergo nulla est, quare in promenda hujus voculæ origine ad Ebræorum *Bar* confugiamus. *Aliquando*, ita idem Davies*ius*, *manent in aliis linguis voces Ebrææ, mutata significatione, ut* Sus *Ebraice equus est, Latine porcus. Salus Ebraice tria, Latine sanitatem significat*⌐. Quod quis sine risu legat? Et tamen sunt, qui ejusmodi deliria tanquam oracula amplectuntur. Cogitare debebant, multa in diversis linguis simillima literis & syllabis vocabula offerri, quorum' ut dissimilis significatio, ita & diversa origo est. Καύσων Græcis *ardor* dicitur⏑, *Kau* Germanis *frigus*. *Calor* quid Romanis notet⌐, notum est; *Cald* frigus vocant Germani. Quis eadem origine vocabula dixerit, quæ licet literis & syllabis prope eadem, tam diversa sunt significatione? Ex Scythis haud dubie orti populi, sicut Germani, ut & Græci, *Scau* ignem, ardorem vocant. Hinc *Scau* locus, in quo ignis asservatur; *Scauwen*, amburere. Gothi veteres *Causon* ignem vocant⌐. Unde Hispanorum, qui Gothis olim permixti, *Causon*, quod *calentura ardentissima* in Lexicis suis interpretantur. Eamdem cum his omnibus otiginem habet Græcorum, Κάυσων, quod *æstum, ardorem, febrem æstuantem* significat. Pro *Caude*, quod *frigus* & *frigidum* Belgis notat, *Kalde* aut *Keldte* superiores Germani dicunt. Hinc, *gelidus* Romanorum. K enim aut C & G facile permutantur. In lexico Anglosaxonico, quod Virum amplissimum & hujus linguæ peritissimum mihique amicissimum, Iohannem Laëtium auctorem

rem agnoscit; *Cyle*, frigus, algor. Huic simile est Belgarum *Cule*, aut, *Culte*, & superiorum Germanorum, *Kelte*. At *calidus* & *calor* Latinorum factum est ex Scythico & Germanico *Calmt*, & *Calmte*, quo *Calor* significatur. Belgæ hodieque eo vocabulo adhuc utuntur. Ridiculum ergo est, similia Ebræis vocabula literis & syllabis, sed significatione plane diversa & aliena, ad Ebræas origines referre. Ne quidem omnia quæ literis, & syllabis & significatione conveniunt, eo referenda putaverim. De quibus jam dictum est. Casu enim id accidere potuit. Nec qui aliis vultu similes sunt ideo ex iis ipsis, etiam quibus simillimi sunt, nati recte aut certo dicuntur. Quod & in expendenda linguarum origine locum habet. Multo minus admittenda illa Davieſii; *Aliquando manere in aliis linguis, ut antiqua Britannica, voces Ebræas, mutata significatione.* Ineptum est, ne quid dicam gravius, *Sus* Romanorum, quod *porcam* significat, referre ad Ebræorum *Sus*, quod *equum* notat. *Sus* Belgis nostris dicitur *soror*. An ergo & id Ebræum origine, quia *Sus* equus est & dicitur Ebræis? Pudet his ineptiis diutius immorari. Nihil illa, quam sibi fingunt, similitudine est dissimilius. *Su* Latinorum factum haud dubie est ex Scythico & Germanico *Such*, sive *Suin*, quod porcam significat.

Addit idem Davieſius; *Neminem non videre, ab Ebræa, Chaldæa, Arabica, aliisque orientalibus linguis, quæ à dextra ad sinistram leguntur, voces fluxisse in linguas, quæ à sinistra ad dextram leguntur, his suo more legentibus, quæ illi suo scripsere.* Aïo ego neminem, cui mens sana est, non videre illud ridiculum esse. Quis à sinistra ad dextram legat, quæ à dextra ad sinistram legenda sunt nisi cui caput helleboro purgandum est? Et tamen hujus sententiæ suæ promunt exempla; sed ad quæ

Spectatum admissi risum teneatis amici.

Ab Ebræorum *Terep* deducit Britannorum *Praidd*, quod veteres scribebant *Prait* & *Traidu*, & *prædam* significat. Potestne quid fingi insulsius? Aut stolidos fuisse & amentes primos harum

harum linguarum auctores oportet, aut illos, qui hæc tam absurda comminiscuntur. Quid enim absurdius, quam à sinistrâ ad dextram legere, quæ, plane inverso ordine, à dextra ad sinistram, ut Ebræa, legenda sunt? *Traid* Britannorum idem est cum Scythico Germanorum *Proi* aut *Proid*, quod *prædam* significat. Vnde & factum haud dubie est *Præda* Romanorum.

Hæc tamen illa sunt, quibus, tanquam idoneis remis velisque, aut ferentibus ventis in Orientem securus navigat Davies, ut inde veteris Britannici sermonis origines arcessat. Ego ei ejusdemque sententiæ aliis putaverim Anticyras esse navigandum. Neque aliud videri poterit iis, qui quæ in medium jam allata nobis sunt, sano judicio expenderint. His simillimæ, id est, non minus ridiculæ & contemnendæ sunt ineptiæ eorum, qui Francis hodie recepta Francica, id est, Germanica vocabula ad Ebræos fontes referenda docent. Est inter eos Claudius Mitalerius, qui in Epistola ad Hieronymum Castilioneum, in qua de vocabulis, quæ Judæi, ut ipse vult, in Galliam introduxere, agit,; *Jahar*, inquit, *sylvam Ebræi indigitant. Galli ab hoc* Iardinum *viridarium & hortum appellant*. Fallitur. *Jardin* est à Francis Germanorum acceptum vocabulum. *Harte*, *Horte*, & *Garte* Hortum vocant. Et ejusdem originis est *Hortus* Romanorum. Vide nostram de nominis Paradisi originatione dissertationem, quam suis ad Sulpicium Severum annotationibus inserendam Hornius noster existimavit. *Guerra*, addit idem Mitallerius, *ortum videtur ab Ebræo* Gharach; *quod bellum, rixas, & pugnas excitare, significat*. At *Gewere* arma Francis Germanorum, aliisque Germanis, notat. Inde *Guerra*, quomodo Franci in Gallia hodie *bellum* vocant. *Funem Galli*, ita & idem ille, Chablum *appellant. Id descendit à Chabel Ebræorum, quod rudentem significat*. Cur non potius à *Chabel*, quod Germanis omnibus funem significat? Ortu enim Germani haud dubie sunt, qui nunc Franci dicuntur, non Ebræi. Sed his inhærendum diutius hic nobis

non est, ubi de veterum Gallorum sermone instituta est disputatio. Britannicus vetus sermo, qui in Cambria hodieque in usu est, à Gallico haud multum diversus; Gallicus autem haud dissimilis Germanico fuit; ut mox ostendemus. Ergo in Germania potius Britannicæ linguæ, ut & Gallicæ, origines, quam apnd Ebræos investigandæ sunt. Antiqua Britannica vocabula in Germanorum & cognatarum vicinarumque nationum linguis pene omnia inveniuntur; sicut & Gallica. Et, ut hoc addam, cum *Cambrorum* & *Cymræcorum* nomina simillima sint eorum Germaniæ vetustissimorum populorum nominibus, qui *Cimbri*, & Cornelio Tacito in Germania *Gambrivii* appellantur, haud absimile vero possit videri (quis enim id certo affirmaverit?) ex his Germaniæ vetustissimis gentibus *Cambros* illos aut *Cymræcos* Britannorum originem trahere, quemadmodum *Anglos* origines suas *Saxonibus*, itidem Germaniæ populo, debere in confesso est. Id interim certissimis evincere licet argumentis (& mox pluribus evincemus) à Gallico sermone Britannicum, à Germanico Gallicum veterem haud multum fuisse diversum.

CAPUT VIII.

Bocharti, qui sermonem veterum Gallorum origine Thœnicium esse vult, sententia expenditur. Phœnicum in Galliis Coloniæ olim nullæ. Gallorum Coloniæ in Asia. Galatia à Gallis sic dicta. Trevirorum sermone coloni Galli in Asia usi, non Asiatico. Quare Paulus Apostolus ad Galatas Græce scripserit. Græcorum in Gallia olim Coloniæ, nec tamen ex Græcorum sermone veteris Gallici origines petendæ sunt. Eorum, qui plurima hodie Francis in Gallia usitata vocabula, Græcis & sono & significatione simillima, Græcis accepta ferunt, sententia refellitur. Postelli opinio rejecta. Figuræ literarum veterum Gallicarum & Germanicarum similes Græcis non debentur Græcis, sed Scythis, ex quibus & orti

orti & Græci & Galli & Romani. Taciti de Græca veterum Germanorum literatura locus expenditur. Literarum, quæ similes Græcis, in scriptura Anglosaxonum vestigia. Cyfræ, sive vulgo receptæ numerorum notæ, quibus debeantur. Græcis & Gallis communia vocabula non Galli à Græcis, sed Francis Germanis habent. Postellus iterum refutatur. Ecclesiastica vocabula Christianis hodie recepta Græcis debentur, à quibus religio Christiana olim per Europam propagata. Cum religione Christiana tradita gentibus vocabula à cæteris distinguenda. Ioannis Piccardi sententia refutata. Vocabula aliquot, quæ Græcis, Gallis, Germanis eadem sunt, & idem significant. Græcorum lingua non fuit olim vulgaris Gallorum. Verosimilia magis, sed nihilominus falsa, promunt, qui Græca esse origine volunt plurima hodie recepta Francis in Gallia vocabula, quam Bochartus, qui prisca Gallica origine Phœnicia esse contendit.

EAdem, quæ de Britannorum veterum sermone, cui priscus Gallicus haud multum absimilis, Davieſius, de Gallico pronunciat Bochartus. quæ ex majore ejus laudato jam nobis opere in ipso quasi limine hujus dissertationis, ipsisque ac totidem ejus verbis, jam repræsentavimus; & ut iis, in quorum manus hæc nostra venient, ac ea cognoscere cura aut otium erit, in promptu ac obvia essent, quæ refellenda nunc suscepimus; & ne ille, cum quo contendimus, omnibus cum auxiliis velut in campum productus, suis aliquid copiis hic detractum, merito quereretur. Inter eos, qui Orientalium linguarum cognitione ætate nostra excellunt, haud dubie locus illi debetur. Cæterum, quibus alibi feliciter usus est linguis, Gallicam veterem referre non debuit acceptam. Florentissimæ hodie in Europa & jam obviæ eruditis Orientis linguæ cereæ pridem factæ sunt, ex quibus quævis in alienis & diversissimis linguis, velut ex istis orta, finguntur. Ut Phœnicium origine Gallicum sermonem veterem esse constet, quod suspicatur ille, constare debet de Coloniis Phœnicum in Galliis, & iis

& iis quidem, quibus factum sit, ut & eorum lingua persuaderi Gallis potuerit. Galli olim in Asiam colonias miserunt. Unde & *Galatia* à Gallis appellata est. Suo tamen sermone usi, suum Asiaticis non tradidere. Quo facit, quod tradit D. Hieronymus, Galatas, ad quos scripsit Paulus Apostolus, quique Celtarum soboles sunt, ut Livius & alii docent, eâdem loquutos suo tempore lingua, qua Treveri, Gallorum populus, utebantur. Gnari erant & Græcæ, quam ab Asiaticis, ad quos migraverant, accepere. Quare & Græce ad eos Apostolus scripsit. Et haud absimile vero est, in sacris tandem, persuasa Christiana religione, Græcorum, vulgo autem majorum, id est, Gallico, sive Trevirorum sermone usos eos fuisse: quomodo hodieque Iberi, qui Georgiani dicuntur, sua, id est Tartarica & Armenica vulgo, in sacris autem Græca lingua utuntur. Si igitur Celtæ, aut Galatæ, aut Galli, ex Europa in Asiam profecti avitum vulgo retinuerint sermonem, qui fiat credibile, eos domi in Europa, ob Phœnicum commercia forte & Colonias, ab iis à majoribus traditis acceptisque vocabulis abstinuisse, Phœniciis admissis, quibus res necessariæ, & vulgatissimæ, & ubique obviæ, & quotidie nominandæ, denotantur? Quæ enim ab exteris, & remotis alienisque populis habentur, simul cum alienis nominibus fere admittuntur. Plane ut Indicæ pleræque merces nobis aliisque Indica etiam nomina tradidere. Contra autem in domesticis sese res habet. Earum nomina accipiunt plerique peregrini, non abolent, aut mutant. Quis etiam credat pecularia nationi & propria, locorum, vestium, armorum, animalium, dignitatum, numinum genera ab advenis & peregrinis, aut colonis, quibus illa hactenus invisa sunt & ignota, nomina derivari? Nulla profecto ratio est, quæ homini sano id persuadeat. Et tamen ejus generis illa vocabula prisca Gallica sunt, quæ Phœnicibus à Bocharto tribuuntur. Adde, quod certo & antiquorum annalium auctoritate constet, Græcorum etiam olim Colonias in Galliam missas fuisse. De Massilia non dubitatur; quem

quem locum Græca comitate & provinciali parcimonia mixtum Tacitus in soceri sui Agricolæ Vita appellavit. Quis tamen veteris Gallorum sermonis reliquias, quæ hodie supersunt, ad Græcos merito retulerit? Et tamen id facilius pomptiusque factu est, quam, quod Bochartus fecit, auctoribus aut colonis aut mercatoribus Phœnicibus eas ferre acceptas. Neque desunt, qui petito ab his Græcorum in Gallia Coloniis argumento, plurima Gallorum hodieque usitata vocabula Græcis deberi, docuere. Cæterum & hi quoque egregie falluntur. Inter quos est, ut de aliis jam non dicam, Guilielmus Postellus Barentinius, qui in Libello, quem *Linguarum duodecim characteribus differentium Alphabetum* inscripsit, *Verisimile*, inquit, *mihi videtur, Gallos litteris caruisse usque ad adventum Phocensium, qui Massiliam in sinu Gallico condidere. Visum est in conjecturæ fidem verba Justini adferre. Ab his, (de Phocensibus intelligit) Galli & usum vitæ cultioris, deposita & mansuefacta barbarie, & agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc legibus, non armis vivere, tunc & vitem putare, tunc olivam serere consueverunt. Adeoque magnus & rebus & hominibus impositus est nitor, ut non Græcia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Græciam translata videretur. Tanta civilitas, tantus cultus mihi etiam facile persuadet, literas habuisse comites, quæ inde fuerunt in tota Gallia in usu, ac præcipue in rebus publicis ac privatis tabulis, auctore Cæsare non in uno tantum Commentariorum loco, peculiares.* Verum quidem est, Gallorum litteras à Græcis haud multum fuisse diversas, sed ex eo non sequitur, Gallos eas à Græcis colonis accepisse. Germani veteres etiam litterarum figuris, quæ Græcis non dissimiles, usi sunt; an ergo & hos à Græcis eas accepisse dicendum est? Scio in ea sententia esse vetustissimos auctores, quorum Tacitus in Libello de vita & moribus Germanorum, meminit; *Vlixem*, inquit, *quidam opinantur longo illo & fabuloso errore in hunc Oceanum delatum adisse Germaniæ terras. Aram quin etiam Vlixi consecratam, adjecto Laertæ patris nomine, olim repertam; monumentaque & tumulos quosdam Græcis litteris inscriptos in confi-*

nio Germaniæ Rhætiæque adhuc exstare. quæ neque confirmare argumentis, neque refellere in animo est: ex ingenio suo quisque vel addat, vel demat fidem. Quod Taciti judicium hic observandum est. Græcis litteris usi sunt Galli pariter & Germani, at non acceptis à Græcis, sed Scythis, à quibus & suas Græci, Scytharum soboles, accepere. Earum Græcis similium litterarum vestigia adhuc hodie supersunt in litteratura Anglosaxonum, quos ortu Germanos esse constat. Gillis hoc modo pingitur 3. cui simillimum est Græcorum γ, Germanis hodieque usitatum. Cum illa Anglosaxonum littera 3 eadem est ternarii in numeris vulgo recepta nota, 3. In Alphabeto enim Scythico, & Scythis ortorum populorum, inter quos sunt & Græci, γ sive 3 littera ordine tertia est. Quare & ternarium significat. Notæ enim illæ vulgares numerorum nihil aliud sunt, quam litteræ Scythicæ, ut alibi docuimus, aliasque pluribus docebimus. Qui enim ab Indis acceptas eas volunt, ut hactenus volunt viri doctissimi, falluntur. Indi easdem numerales notas habent, sed habent à Persis. Persæ autem ortu sunt Scythæ. Sed de his alibi plura dicenda sunt.

Subiicit idem Postellus specimen vocum, quas Gallis & Græcis communes, & Gallos Græcis coloniis debere, statuit. Cæterum & hic quoque fallitur. Vocabula illa, quæ & Græcis & Gallis idem significant, Galli habent aut à Francis, Germaniæ populo, aut ab iis, ex quibus Galli pariter & Germani & Græci orti sunt, hoc est, Scythis. Eadem enim vocabula, & eadem significatione, Germani hodieque agnoscunt. Exempla ipsa quæ Postellus promit, ut de aliis nunc non dicam, omnino id evincunt.

GRÆCE.	GALLICE.	GERMANICE.
γλοῖος, lubricus,	*Gliant, Coulant,*	Glot, Glat,
πίνθα, vini mensura,	*Pinte,*	Pinte,

Βεάσω,

Βράσω, ferveo,	*Embrazer*,	Brajen,
Βρίσω, impetum facio,	*Briſer*,	Briſen,
Πανύρος, pauper,	*Pauure*,	Pover,
Μοῦστος, muſtum,	*Mouſt*,	Moſt,
Βρύχα, tegulæ minores,	*Briche*,	Bricken,
Λάκκος, lacus, foſſa,	*Lac*,	*Lec.* Unde & *Lecca*, celebris Bataviæ foſſa, nomen habet.
Λείχειν, lambere,	*Licher*,	Licken,
Πείκειν, pungere,	*Piquer*,	Picken,
Βύρσα, burſa,	*Bourſe*,	Beurſe,
Κόιλη, lectulus,	*Coete*,	Coetſe,
Ταξις, cumulus,	*Taſſ*,	Tas,
Παῖς, Puer,	*Paje*,	Boi, ut Angli, ſive Angloſaxones, loquuntur,
Εν, in,	*En*,	In,
Ρώξ, rupes,	*Roch*,	Rotts,
Πυὸς, pus,	*Boue*,	Puiſt.

Addit Poſtellus, quod ridiculum eſt, rei eccleſiaſticæ complures voces Gallis receptas origine Græcas eſſe, ut *egliſe*, *cemetiere*, *Euangile*, *Clerc*, *Eveſque*, *Diacre*, *Chanoine*, *Moyne*, & ejuſmodi plura alia. Stultum eſt horum vocabulorum meminiſſe, ubi de veteribus Græcorum in Gallia coloniis agitur. A Græcis ſunt illa, ſed poſterioribus, & Chriſtianis, & ſimul cum religione Chriſtiana per Europam propagata Gallis aliiſque nationibus tradita. Horum ergo meminiſſe Poſtellus non debuit, cum de Gallicæ, qualis ea hodie eſt, & Græcæ linguæ cognatione ageret. In linguarum origine hodie indaganda, duum generum vocabula à reliquis diverſa accurate diſtinguenda ſunt; alia, quæ pariter cum Chriſtiana religione; alia, quæ cum Græcorum Romanorumque litteris ac diſciplinis invecta ſunt. Talia enim plurima in Chriſtianis cultiori-

busque gentibus hodie offeruntur; ex quibus de genuinis illarum linguis non est judicandum. Κυριακὴ Græcis Christianis dicitur *templum*. Inde factum Germanorum, *Kurcke*, aut *Kercke*, quod idem significat. *Curiacea* appellatur Anglosaxonibus. Id plane idem est cum Κυριακὴ Græcorum. *Presbyter* vocabulum est ad Romanos à Græcis Christianæ religionis propagatoribus haud dubie translatum. Inde factum est Germanorum, *Priester*; quemadmodum ab *Episcopus*, *Biscop*, & similia alia. *Biblia* Græcum vocabulum est, Christianis Romanis, aliisque Europæ nationibus simul cum religione traditum. *Lessenaer* dicunt Germani. *Lectionarium* dicebant illi, qui posterioribus temporibus primi, sed semibarbari, Germanis Romanam linguam tradidere. Nemo non videt ex eo factum esse, *Lessenaer*, Germanorum. Nemo tamen recte aut merito ex his colligat, Germanorum sermonem à Romano aut Græco fluxisse. Christianis Græcis aut Romanis illa debentur. Et tamen, ut hoc obiter addam, communem harum gentium, Græcorum nempe, & Romanorum, & Germanorum linguam in his etiam ut & infinitis aliis, licet animadvertere. Διάκονος Græcis minister est. *Dianskanecht* (hodie contracte *Dienstknecht* dicunt) veteribus Germanis idem significat. Ἐπίσκοπος Græcis inspectorem designat. Factum vocabulum à σκοπεῖν, quod *videre* notat. *Scouwen* dicunt Germani, id est, *inspicere*, *videre*. Unde *aenschouwen*, adspicere. Cæterum de his plura alibi.

Eodem petito à missis veterum Græcorum in Galliam Coloniis argumento utitur Joannes Picardus Toutrerianus in Opere de prisca Celtopædia: quo *admiranda* (hoc titulo se jactat) *priscorum Gallorum doctrina & eruditio ostenditur, nec non literas prius in Gallia fuisse, quam vel in Græcia vel Italia; simulque Græcos, nedum Latinos, scientiam à priscis Gallis, (quos vel ab ipso Noachi tempore Græce philosophatos constat) habuisse.* Verba ejus sunt statim sub initium Lib. I v. de prisca Celtopædia; *Multæ*, inquit, *Græcorum verborum myriades hodie in Gallorum idiomate à doctioribus observantur; quæ perspicuum faciant, & magis*

gis magisque confirment, Græcam linguam nostris aliquando fuisse familiarem, ne dicam peculiarem. Et certe mirum est, si quis propius intueatur, tam multas Græcas voces vulgo apud nos audiri vel à rusticis: meracius tamen, inquit Paradinus, apud ipsos Burgundiones: qui quo longius abesse videntur à novo illo atque hodierno Gallicæ linguæ nitore, hoc magis Græcam, eamque priscam loquendi consuetudinem referunt. Præcipue tamen in rusticanis hominibus, atque illis quidem indigenis, itemque in mulierculis (quæ quia domi, velut in nido suo, sese perpetuo continent, facilius linguam ab avis atque proavis traditam possunt retinere) manifesta linguæ ipsius Græcæ vestigia perseverare conspiciuntur. Addit deinde syllabum multarum dictionum mere Græcarum, (ita loquitur) à doctissimis viris & sese in Gallica lingua observatarum. Cæterum pleraque eorum, quæ ipse recitat, vocabulorum etiamnum Germanis nota sunt, quos à Græcis ea accepisse nemo, qui sapit, facile dixerit. Fidem ejus rei veritatis studiosis facere possunt ea quæ sequuntur, quibusque pro confirmanda sua hac sententia Picardus usus est.

GRÆCA.	GALLICA.	GERMANICA.
Ζυγὸν vel Ζυγὸν, jugum,	*Ioug*,	*Iock*,
Κέφαλη, caput,	*Chef*,	*Kepf*, *Koph*,
Κόκκυξ, cuculus,	*Coccu*,	*Coeccoec*,
Κλοτεῖν, clamare,	*Crier*,	*Crieſſen*,
Κύπριον, æs,	*Cuivre*,	*Cuper*,
Λάχνη, lana,	*Laine*,	*Laecken*,
Λείχειν, lambere,	*Licher*,	*Licken*,
Μανδύα, penulæ genus,	*Manteau*,	*Mantel*,
Νάνος, nanus,	*Nain*,	*Naneke*, Brabantis,
Νεῦρον, nervus,	*Nerf*,	*Sner*, *Snaer*,
Ποινη, pœna,	*Poine*,	*Peine*,
Πύργος, arx, mons,	*Bourg*,	*Burih*, *Berih*,
Ραίειν, delere,	*Raier*,	*Rojen*, *uytrojen*,

τεύχειν, fallere,	*Tricher, Triegen, bedriegen,*
τύμβος, sepulchrum,	*Tumbe, Tombe,*
φλέγμα, pituita,	*Flegme, Phleume.*

Quis non agnoscat omnia hæc vocabula, ut & infinita alia, de quibus alias dicendum erit, in tribus his linguis, Græca, Gallica & Germanica, eadem, sive ejusdem originis, esse? Quis interim Picardo habeat fidem, qui ex iis colligit, Græcam linguam propriam, & familiarem, & peculiarem (ita enim loquitur) Gallorum olim fuisse? Galli ejusmodi vocabula non magis Græcis debent, quam Germani. Germanos autem debere, quis dixerit? Debent Scythis, ex quibus orti sunt Græci, sicut & Germani. Missas constat in Galliam Græcorum colonias. Sed ut ex eo colligamus, Gallos hæc simillima Græcis vocabula à colonis Græcis accepisse, ratio dissuadet. Id vero esset similius, à Francica Germaniæ gente ea ad Gallos esse derivata; & istius Germanicæ Græcæque linguæ similitudinis causam non Græcorum coloniis, sed communi Scythicæ origini deberi. Nec vero tantum simile illud, sed verissimum est. Atque hæc ideo dicenda nobis hic erant, ut constaret, si temere nimis accepta Græcis referantur vocabula, quæ simillima Græcis hodie Galli usurpant, quamvis missas olim in Galliam Græcorum colonias esse non sit dubium; temeritatis maxime eos esse incusandos, qui vocabula prisca Gallica Phœnicia esse volunt origine, ut vult Bochartus, cum nullas Phœnicum in Galliis colonias apud veteres & idoneos auctores legamus. Sed nec similia quidem sunt Phœniciis illa vetustæ linguæ Gallicæ vocabula, quæ illi volunt esse simillima. quod mox nobis ostendendum est.

CAPVT IX.

Joannis Rhellicani, Tigurini, de veterum Gallorum sermone dubia sententia. Ea varie expenditur & refellitur.

Restat,

REstat ut reliquorum quoque hac de re sententiam audiamus. Et Joannis Rhellicani, Helvetii, anceps & dubia nunc nobis offertur. Is Annotationibus in Lib. 1. Cæsaris de Bello Gallico, ubi traditur in castris Helvetiorum tabulas repertas esse litteris Græcis confectas, & ad Cæsarem perlatas; Quidam putant, inquit, istas Helvetiorum tabulas Græcis duntaxat literis, & sermone Gallico confectas esse. At magis crediderim eas & literis & vocibus Græcis eo more conscriptas fuisse, quo majores nostri ante centum & quinquaginta annos Latino sermone in publicis instrumentis, & rationibus usi sunt. Quemadmodum namque in hunc usque diem apud nos ingenui Latinis, sic veteres illi Helvetii, & alii Galli, in Græcis instituebantur literis. Quum enim Massiliam Romani studiorum causa adierint, vero non dissimile est, etiam Gallos eo gratia discendi Græcas literas concessisse, præsertim quum hæc urbs in ipsorum terra esset sita. Cui conjecturæ & Strabo, & Cæsar ipse locuples dant testimonium. Ille nanque Lib. 4. sic de Gallorum studio scribit; ἡ φιλέλληνας κατασκέυαζε τὺς Γαλάτας, ὥστε καὶ τὰ συμβόλαια Ἑλληνιστὶ γεγράφειν. Hoc est, Budæo paraphraste, *Eadem urbs Massilia Gallos linguæ Græcæ studiosos fecit, & eo usque amantes, ut contractus, & conventa apud eos Græco sermone concipiantur.* Hic vero infra Lib. 6. de bello Gallico refert, *Gallos in omnibus fere rebus publicis, & privatis rationibus, Græcis literis usos esse.* Hæc illi. Unde primo manifestum fit, Gallos non tantum Græcorum elementis in scribendo, verum etiam eorum sermone in diplomatis usos esse. Deinde non vulgus, sed tantum scribas, & potentiores nobilioresque homines Græcitati studuisse, hac nota fere Cæsar innuere videtur. Quum namque dicit, *pene in omnibus, cum publicis, tum privatis rationibus, & contractibus literis Græcis usos*, aliquos nimirum excludit. Quorum posterius idem Cæsar adhuc planius facit Li. 5. de bel. Gal. ubi ait, *Epistolam Græcis literis ad Ciceronem in hybernis obsessum ideo exaratam*

tam, ne, ea intercepta, Romanorum consilia hostibus proderentur. „
Nam si vulgo apud Gallos Græcè sciviſſent, fruſtra hoc „
consilium Cæsar in scribenda Graja epiſtola cepiſſet. Sed „
dices, qua ergo lingua veteres Gallos usos esse arbitraris? „
Peculiari quadam; cujus usus apud eos propter varia bella „
cum Romanis gesta, & servitutis jugum eisdem impositum, „
intercidit. Hujus tamen vestigia aliqua adhuc apud Bri- „
tones maritimos Lugdunensis Galliæ populos extant. Sive „
enim hi ex Britannia in maritima Galliæ loca conceſſerint, „
sive ex Galliis in Britanniam migrantes insulæ nomen dede- „
rint; certe illorum lingua (ut mihi fide digniſſimus D. Io- „
annes Burcheirus Anglus retulit) à semiromana aliorum Gal- „
lorum dialecto prorsus aliena est, & convenit pulchre cum „
eorum Britannorum lingua, qui in montanis habitant, „
quos Angli *Walos* vocant. Hi autem (ut Anglorum anna- „
les ferunt, & D. quoque Ioannes Butlerus dixit) indige- „
næ in sua insula sunt, moribus ac lingua differentes à no- „
vis incolis, qui ante aliquot annos illa loca occupaverunt. „
Atque hanc meam sententiam, ac illorum bonorum virorum „
relationem, duo doctiſſimi viri in editis suis libris confirmant. „
Volaterranus enim Lib. 3. Geographiæ de Britonibus hæc „
literis mandavit: *Ante omnes*, inquit, *Britones summum oc-* „
cupant ad mare locum. Hos Procopius ex Britannia insula colo- „
nos esse dicit. Beda vero hos potius in Angliam traiicientes insu- „
læ nomen dedisse. Plinius Britannos populos in hoc Gallorum lito- „
re nominat. Strabo etiam Britanniam urbem inter Aquitanos Bri- „
tonibus vicinos ponit. Cæsar in Commentariis scribit, Gallos pro- „
xima Britanniæ litora ad prædandum occupasse. Gens est nunc bello „
fortissima, sæpe Gallorum regibus formidolosa. Hæc ille. Rhe- „
nanus vero Lib. 2. Rerum Germanicarum, *Sermo*, inquit, „
quo peculiariter Gallia fuit usa priusquam in provinciæ formam „
redigeretur à Romanis, prorsum putatur abolitus. Non secus suum „
amisere & Hispaniæ. Cæterum non desunt, qui putent veterum „
Gallorum linguam non absimilem fuisse Britannorum dialecto, quos „
Anglia „

Anglia Walos vocat. Nam in vitâ Agricolæ Tacitus de Brittan- „
nis agens; *in universum tamen*, inquit, *æstimanti, Gallos vici-* „
num solum occupasse credibile est. Eorum sacra deprehendas super- „
stitionum persuasione. Sermo haud multum diversus. Hæc ille. „
Cujus sanè sententia mihi plus arridet, quam eorum qui putant Gallorum & Germanorum eandem olim linguam: & confœderatos, seu Suitores; pleroſque non in veterum Helvetiorum sedeis migrasse, sed ab iisdem ortos, & priscam parentum linguam reservasse. Argumenta enim, quibus id probare volunt, non satis solida videntur. Tametsi enim multa Gallica, & hominum, & rerum nomina, ad Germanicam etymologiam utcunque detorqueri possint: tamen non statim consequitur Gallos omnes Germanicè locutos. Cum enim Cæsar ipse à principio lib. 1. & secundi asserat, *non eandem omnibus Gallis linguam fuisse, ac pleroſque Belgas à Germanis ortos, Rhenumque antiquitus traductos:* fieri potest, ut aliqui ex eis patriam linguam retinuerint, donec una cum jugo Romanorum linguam receperunt. Atque ita verisimile est, *margam* à Plinio & *Galbam* à Suetonio &c. inter Gallicas voces recensèri: aliasque multas Germanissimi reliquias etiamnum in Gallorum linguâ extare. Ut taceam interim quod nulla lingua tàm propria nunquam fuerit, quin ab aliâ quasdam voces mutuata sit. Nostra namque, hoc est Germanica lingua, multa ex tribus illis nobilissimis totius Orbis vocabula habet: ut *gadol, midda, zimna. Gadol* enim nos *prægrandem & vastam domum, midda modum*, ac *zimna tempus opportunum* dicimus, quando significamus arborem suo tempore amputandam. Quæ voces Hebræis cognatæ sunt, imò eædem. Adhæc θύρα, *thur*, μύλη *muli*, βρόσκειν *broesslem*, μῆκος *miggis*, λύειν *luuen*, hoc est *requiescere*, ἡσύχειν *spuven*. Quæ vocabula Græcus statim agnoscit. Item *vinum Win, vas vass, esse essen spinetum spinet, prunum pfrum, Persicum pomum Persich:* aliaque sexcenta. Atque hæc verba latinus homo statim capit. Si quis autem hinc evincere vellet, majores nostros Hebraicè, Græcè & Latinè vulgo locutos esse; an non hallucinaretur, & perperam colligeret?

geret ? maximè. Ne igitur propter aliquot Gallorum voculas Germanismum resipientes, colligamus, eos olim Germanica usos lingua. Fieri namque potuit, ut & Gallia Germaniæ vicina, aliquot vocabula propter commercium ab ea mutuata sit. Huc accedit, quod prius de lingua certum esse oportet, qui nominis argumento aliquid probare vult. Alioquin tales confingerentur etymologiæ, quales nonnunquam homines inepti ex aliena venantur lingua: ut quendam audivi vocem Teutonicam *pur* hoc est *colonus* à *puritate* derivare, quasi *coloni* omnes sint *puri* ac *synceri*. Cum potius per syncopam Germani *bûr* pro *buver*, i. e. *colonus* dicant. Quia ergò de veterum Gallorum lingua non admodum certi sumus, an Germanica fuerit, nec ne: argumentum quoque inde ductum infirmum est. Ne dicam interim quod multæ Gallicæ voces apud scriptores sunt, quas utcunque detorqueas ad Germanicam etymologiam: tamen nullum Germanismum deprehenderis aliquid certi significantem. Talis est vox *petoritum* apud Aul. Gellium, *rheda* apud Quintilianum, *essedumque*, apud Virg. *Ambactus* apud Sex. Pompejum Festum, *Alauda* & *becus* apud Suetonium. Servio etiam authore *alpes* prisca Gallorum lingua, *alti montes* vocantur. Talis est quoque dictio *leuca* vel *leuga*, quæ (Jornande Authore) 1000 & 500 *passus* Gallis significabat. Ejus generis dictio *Soldurios* apud Cæsarem lib. 3. Gallici belli est: quæ sanè Teutonis non ita *devotum* (ut ille interpretatur) sed *stipendiarium* denotat. Item *Dog*, *magus* & *Dun*, quas voces eruditi omnes veteris Gallicismi reliquias esse dicunt. Atqui *Dog* nobis non *canem*, sed *pupam*: *magus* non *domum*, sed *ventriculum*, aut *virginem* seu *ancillam*: *Dunum* non *montem*, sed *dun*, i. e. *tenue* significat. Econtra quæ voces à priscis authoribus Germanicæ habentur, Germanismum etiam insipidis Germanis sapiunt, & ab eis nullo negotio agnoscuntur. Quis enim quæso tàm stupidus est, ut vocem *ganzam* apud Plinium, *glessum*, & *Hertum* apud Tacitum pro Germanorum vernacula non agnoscat ? Huc adde, quod Cæsar in hoc eodem lib. refert *Arioviſtum longinquâ*

ginquâ in Galliis consuetudine Gallicam linguam didicisse. Nam si eadem utriusque gentis lingua, quid opus erat illum tanto usu sibi Gallicæ linguæ cognitionem parare? Nec est, quod nasutus & argutulus aliquis dicat; Celticam dialectum duntaxat à Suevica diversam fuisse: ad quam discendam perinde longo usu habuerit opus, ut si quis Suevus nunc inferiorum Germanorum proprietatem ac pronunciationem addiscere vellet. Cum enim Arioviſtus homo non privatus, sed Magistratus & Rex apud suos, adhuc in Germania agens, esset: vero consentaneum non est, eum inferiorum Germanorum dialecti adeò ignarum ac inexpertum fuisse, *ut tanto discendi spatio* (sicuti Cæsar hic ait) *indigeret.* Proinde mihi dubium non est, quin Polybius, Plinius, Tacitus & alii scriptores, qui Germaniam & Galliam inviserunt, indicassent eandem utrisque linguam fuisse: si dialecto tantum inter se variassent. At tantum abest, ut hoc literis mandaverit, uti Tacitus in lib. de situ & moribus Germanorum planè contrariam adstruat sententiam. Sic namque sub ejus libelli finem ait: *Gothinos Gallicâ, Osos Pannonicâ lingua, coarguit non esse Germanos.* Hæc ille. Quod si igitur *Gothinos* ideo non *Germanos* esse vult, quod Gallica lingua uterentur: velimus nolimus, concedendum est, Gallicam à Germanica lingua ut nunc, ita & olim diversam fuisse. Quia verò Cæsaris verba de Græcis Helvetiorum tabulis plana jam esse arbitror, auctarii vice (sicuti promisimus) addamus: an probabile sit, majores nostros ab illis ortos, & priscam linguam retinuisse, quâ nos eorum posteri etiamnum utimur. Ut ergò utrumque istorum aliter habere comprobemus, veterum monumenta & historias in medium adducere oportet. Eutropius itaque scribens *Helvetios suo tempore Quados esse dictos*, satis arguit, *veteribus Helvetiis deletis, novos incolas in eorum sedeis migrasse:* Clarus enim historicus ille extitit sub Valente, Gratiano & Valentiniano Romanorum Imperatoribus simul regnantibus, circiter annum Domini 370. Helvetios autem à *Quadis* Germaniæ populis dictos nemo negaverit. Nam Ptolomæus lib. 2. cap. 11. ita tabula Europæ 4. eos

sub Hercinium nemus collocat, ubi ferri minera effodiatur: quo loco & Pircheimerus etiam nostro seculo eorum oppida *Kam, Kalmunz*, & *Gravenoviam* cum iisdem ferrifodinis sita esse commemorat. Nec etiam quisquam dubitaverit, *Quadis* tantas vires fuisse, ut Helvetiis priscis deletis, eorum sedes occuparent: qui Julium Capitolinum, Flavium Vopiscum Syracusium & Ammianum Marcellinum legit. Hi enim adeo universum & bellicosum fuisse populum memorant: *ut proprium habuerint Regem, ac Romanorum Imperatoribus Antonio Philosopho, Divo Aureliano, & Constantio multum negocii fecerint.* Cui sententiæ & Andreas Alciatus homo doctissimus accedit: ita enim in librum Cornelii Taciti de Helvetiis annotavit. *Eutropius eorum sedes à Quadis occupatas satis ostendit, ut suspicer omneis deletos, cum Quadi Marcomannique sub Aureliano in Italiam irrupere. Extat adhuc in eis vallis Marcomanna nomine. Periere & illi, atque ab Alemannis (colluvies Germanorum erat) superati in eorum ditionem concessere. A Theodorico* deinde Gotho *victi, Francis ex fœdere dediti sunt. Aucti demum Saxonum accessione (quos ab violatam pluries fidem sedibus ejectos Carolus Magnus in alpeis conjecit) Suitenses cœpere dici, paruere deinde Regibus Germanorum. Centum ferè anni sunt, cum se cæsis præfectis in libertatem asseruere, cum cæde repressis Cæsaribus.* Hæc ille. Quæ quanquam satis fidei apud candidum lectorem habitura crediderim: tamen majores evidentiæ causa & alia subjiciamus argumenta, partim ex historiis, partim à nostra experientia sumpta. Quum itaque passim historiis, & gentium annalibus legamus, multos Germaniæ populos in Gallias aut sua sponte migrasse, aut à Principibus eò locatos esse: iidem haud dubiè semivacuas quoque Helvetiorum sedes occupaverunt. Sic Belgæ plerique omnes populus Germanicus Belgium. Sic Gothi ac Hunni Uriam & Nuichtones Bernensem ac Friburgensem tractum invaserunt. Cujus rei satis magnum argumentum vox *Nuichtlandia*, quæ Sueviſmum pulchre redolet: & hodierna Nuichtorum lingua & termini superiori Bernatum ditione extantes sunt. Quemadmodum enim

enim à Nuichtonibus Suevicis populis originem trahunt: ita dialectum Suevicam in multis dictionibus servant. Ubi namque alii Helvetii *uch* & *flugen* hoc est *vos* & *muscæ* dicunt; Bernates & Friburgenses vocalem addentes, *euch* & *fleugen* pronunciant. Quin & pagus in Bernensium agro est non longè ab urbe, in via quæ Nidoviam ducit, qui dubiò procul ideò Suevicus vocatur terminus: quod olim Suevorum hoc est Nuichtonum termini illò pertingerent. Deinde quum Donatus Acciajolus memoriæ prodat, decem Saxonum millia per Carolum magnum, una cum uxoribus ac liberis in Galliam transportata esse: vero non dissimile est, pleroſque in iis finibus collocatos esse, qui nunc Suiterorum sunt. Siquidem nomen eorum rectius à Saxonum *Vitis* (ut Rhenanus admonet) quàm à *Suedis* derivari videtur. Huc adde, quod & pristina bellandi virtus, & linguæ Saxonicæ affinitas supereſt. Nam Suiteri æquè pugnaces, ut prisci *Vitæ* adhuc sunt, & hoc discriminis duntaxat lingua habet, quod illi secundum communem Germanorum dialectum *S.* ibi pronunciant, ubi hi Attico more *T.* Quin & Suetonius & Europius lib. 7. asserunt, *circiter quadraginta captivorum Germanorum millia supra ripam Rheni in Gallia per Augustum Cæsarem collocata esse.* Atque hæc quidem satis esse reor ad probandum majores noſtros non indigenas, sed advenas: nec veteribus Helvetiis Gallicam, sed suam, hoc est Germanicam linguam servasse. Interim tamen non inficias iverim, fieri potuisse, ut aliqui veterum Helvetiorum reliquiæ adhuc superfuerint, quando Germani illorum sedeis occupaverunt: maxime circa Muretum, Aventicum, Friburgum & ultrà Biellas, & lacum Erlachensem. In illis enim locis magna ex parte Romanam imitantur linguam sed corruptissimè. Hæc autem causa est, cur ii Helvetii, qui trans prædicta oppida habitant, Genevam usque semi-Romana utantur lingua, & nos qui citra agimus Germanicè loquamur: quod illorum majores citius in Galliam irruptionem fecerunt, quippe Romanorum præfectis isthic adhuc jus dicentibus, & suam linguam illis obtrudentibus:

noſtri verò, quum Romanorum Imperium caput inclinaſſet, & ad Francos jam tranſlatum eſſet: qui nihil morabantur quânam lingua ſubditi ſui uterentur, modò dicto audientes eſſent. Hinc etiam factum eſſe puto, ut Franci, Burgundiones & cæteri Germani, qui Galliam in tempore occuparunt, etiam in Romana lingua Germaniſmos multos committant. Sicuti & Longobardi in Italia faciunt, & plerique ſemidocti ex Germanis etiam Latinè loquentes ſuum idiotiſmum admiſcent. Id quod & Apoſtolis Chriſti Græcè ſcribentibus accidit. Quo fit, ut nec hoc firmum ſit argumentum: multi Germanorum idiotiſmi in ſemi-Romana Gallorum lingua nunc deprehenduntur: ergo omnium veterum Gallorum lingua Germanica fuit. Quæ cum ſibi Clariſſimus harum Originum author refellenda propoſuiſſet & examinanda, morbo letali & diuturna infirmitate oppreſſus, in medio opere, magno rei literariæ detrimento, defecit. Quare, benevolus Lector, hoc qualicunque Originum Francicarum ſpecimine contentus erit, quod argumentum, quia ab aliis copiosè, quanquam diverſo inſtituto, tractatum eſt, inde à curioſis talium, plura peti poſſunt.

FINIS.

ANTIQUÆ LINGUÆ BRITANNICÆ LEXICON BRITANNICO-LATINUM, QUO GALLICÆ ORIGINES plurimum illustrantur.

ACCEDUNT

Inserta passim ADAGIA BRITANNICA, sapientiæ veterum DRUIDUM reliquiæ, & alia Antiquitatis Britannicæ Gallicæque nonnulla monumenta.

MARCUS ZUERIUS BOXHORNIUS

Ex Davisianis observationibus digessit.

C. TACITUS
IN
VITA AGRICOLÆ.

BRITANNI PROXIMI GALLIS ET SIMILES SUNT; SEU DURANTE ORIGINIS VI, SEU PROCVRRENTIBVS IN DIVERSA POSITIO COELI CORPORIBVS HABITVM DEDIT. IN UNIVERSVM TAMEN ÆSTIMANTI, GALLOS VICINVM SOLVM OCCVPASSE, CREDIBILE EST. EORVM SACRA DEPREHENDAS, SVPERSTITIONVM PERSUASIONE. SERMO HAVD MULTVM DIVERSVS.

ANTIQVÆ LINGUÆ BRITANNICÆ LEXICON BRITANNICO-LATINUM, QVO GALLICÆ ORIGINES plurimum illustrantur.

A B.

AB, *Simia.*
Aball, *Dissidium, inopia, defectus, exitium.*
Ballu, *Perire, deficere.*
Aban, *Bellum, prælium Dicitur, &* Eban.
Abar, *Corruptus, marcidus, putidus, putris.*
Aber, *Casus fluvii, ostium fluvii, portus. Venedotis torrentem significat; quod in fluvium effundatur.*
Aberth, *Sacrificium.*
Aberthawr & Aberthwr, *Sacrificus.*
Abl, *Habilis, potens, sufficiens.*
Abledd, *Potentia, sufficientia.*
Abrwysgl, *Immensus, ingens.*
Abwy, & Abo, *Cadaver, caro morticina.*
Abwyd, *Esca.*

A C.

Ach, *Stemma, prosapia, parentela, genealogia,*
Achanog, *Egenus, indigus.*
Achen, *Genus, natio.*
Aches, *Rivus, flumen.*
Achlân. *Omnes, totus.*
Achles, *Confugium, asylum.*
Achlesu. *Indulgere, fouere.*
Achludd. *Occultare, occultum, occultatio.*
Achor, *parvum.*
Achos, & Achaws, *Causa.*
Achre, *Vestis, tegumentum.*
Achreth, *Trepidatio.*
Achrettawr, *Creditor.*
Achrwm, *Curvus.*
Achrwym, *Vinculum.*
Achub, *Occupare.*
Achul, *Macilentus.*
Achwlwm, *Nodus, nexus, perplexum, horrendum.*
Achwyn, *Accusare, Accusatio.*
Actwm, *Llurig, Lorica, dupla, duplodes.*

A D.

Adaf. *Manus.*
Adail, *Ædificium.*
Adain, *Ala, radius rotæ, pinna piscis.*
Adammeg, *vide* Dammeg, *Ænigma.*
Adar, *Aves, sing.* Aderyn. *Avis.*
Adar Ilwch gwin, *Vultures, gryphes.*
Adar y to, *Passeres.*
Adardy, *Casa avium, ornithoboscium.*
Adarwr, *Auceps.*
Adaw *dicebant veteres, quod nos* Gadaw, *Linquere.*
Adefyn, *potius* Edefyn, *Filum.*
Adeg, *Lunæ decrementum.*
Accipitur & pro tempore opportuno, & occasione.
Adfan, & Adfain, *Advena, peregrinus.*

Ad-

Adfail, *Ruina, lapsus aedificiorum.*
Adfeddylied, *Recordari.*
Adferu, *idem quod* Edfryd, *Reddere, restituere.*
Adflas, *Vapiditas, insipiditas.*
Adfyd, *Miseria, adversitas.*
Adiad, *Anas.*
Adiau, *Progenies, posteri.*
Adil, *Vilis, abjectus.*
Adladd, *Fœnum secundum, gramen rejectum,*
Adlais, *Resonantia, Echo.*
Adlam, *Resilire.*
Adlaw, *Homo sortis infimæ,* Adlawaid, *fax populi, omnium postremi.*
Adnabod, *Cognoscere.*
Adnau. *Depositum.*
Adnauw, *Servare sibi, possidere.*
Adolwg, *Obsecrare, obsecratio.*
Adran, *Subdivisio.*
Adrodd, *Doni restitutio.*
Adrodd, *Narrare.*
Adrybedd, *Certitudo.*
Adrywedd, *Odor canum feras insequentium.*
Adtaenu, *Respergere.*
Adwaith, *Opus imperfectum, impolitum,*
Adwen, *Cognoscere, nosse.*
Adwair, *Fœnum secundarium.*
Adwerth, *Precium minus justo.*
Adwledd, *Convivium tenue.*
Adwy, *Incile, diruptio, ruptura, rima.*
Adwynig, *resplendescere, micare.*
Adwyth, *Syderatio, plaga, noxa, pestis, infortunium.*
Adyn, *Miser.*
Addail, *Eluvies, fax & sordes quas in aquâ efficiunt folia quæ ab arboribus ceciderunt.*
Addas, *Aptus.*
Addaw, *Promittere.*
Addef, *Fateri.*
Addewid, *Promissum.*
Addawd, *Repositorium.*
Addfain, *Exilis.*
Addfed, *Maturus.*
Addfwyn, *Mitis, mansuetus.*
Addiant, *Macilentulus.*
Addien, *Pulcher.*
Addod, wy addod, *Ovum in nido relictum & repositum.*
Addoed, *Tempus constitutum.*
Addoedi, *Tempus protrahere.*
Addoer, *Idem quod* Oer, *Frigidus.*
Addoli, *Adorare.*
Addug, Amcan. *Impetus.*
Addtig, *Abstulit, portavit, tulit.*
Adduned. *Votum, desiderium, postulatio.*
Adduno, *potius* Eidduno, *Vovere.*
Addurn, *Ornamentum.*
Addwyn. *Honestus, probus, inculpatus.*

A E.

Ael, *Supercilium, ora.*
Aelaw, golud, cyfoeth. *Divitiæ, opes.*
Aele, *Terror miserandus.*
Aelgerth, & Aelgeth, & Aelgaeth, *Mentum, maxilla.*
Aelod, *Membrum.*
Aelwyd, *Focus, titionarium.*
Aer, *Prælium.*
Aerawd, *Idem.*
Aerfa, *Strages.*
Aergad, *Prælium, pugna.*
Aeron, *Fructus æstivi.*
Aes. *Scutum, clypeus, parma.*
Aesawr, *Scutiger, Scutatus.*
Aesdrai, *ab* Aes & Trai. *Cujus scutum prælio & pugna deminutum est.*
Aesel, *Omphacium.*
Aeserw, *Rutilus, nitidus, pulcher.*
Aethnen, & Aethwydden. *Tremulus arbor, Populus Lybica.*

A F.

Afais, *Avis.*
Afal, *Pomum, malum.*
Afal Peatus, *Malum Persicum, nux Moloscа, pomum Duracinum.*
Afal gronynnog, *Malum Punicum, granatum, Epiroticum.*
Afallach, Afaleule, *Pomerium.*
Afangc, *Castor, fiber.*
Afar. *Dolor, tristitia.*
Afiechyd, *Insalubritas.*
Afiaith, *Facetiæ,*
Aflafar, *Infans, mutus.*
Aflednais, *Immodestus.*
Aflwydd, *Infortunium.*
Afluniaidd, *Deformis,*

Afon, *Flumen, fluvius.*
Afrad, *Vastatio, prodigalitas.*
Afradu, & Afradloni, *Vastare.*
Afraid, *Non necessarius.*
Afrided, *Innumerus.*
Afrllad, *Libum, placenta, crustulum.*
Afrwydd, *Improsperus.*
Afrys, *Lenitas.*
Afu, *Iecur, hepar.*
Afwch, & Awch, *Acies, acumen, vigor.*
Afwyn, & Awyn, *Habena.*
Affaith, *Reatus alieni criminis.*
Affan, *ab* A & Ban, *excelsus, q. d. minime excelsus, profundus.*
Affleu, *Gremium, ulna.*
Affwys, *Profundum, abyssus.*

A G.

Agalen, *Cos.*
Agarw, *Asper.*
Agen, *Rima, fissura, apertum.*
Ager, & Agerdd. *Æstus, vapor.*
Agori, *Aperire.*
Agoriad, *Clavis.*
Agos, *Propinquus.*
Agweddi, *Dos, dotis. Alii legunt* Angweddi.
Agwrdd, *Idem quod* Gwrdd, *Strenuus, robustus.*

A I.

Aig, *Agmen.*
Ail, *Secundus.*
Ailun, *Imago, effigies.*
Ailt, *Verna, servus. Sic nativi tenentes dicebantur.*
Ainge, awydd, *Aviditas.*
Ais, *sing.* Asen, & Eisen. *Costa, asserculus.*

A L.

Alaeth, *Luctus.*
Alaf, golud, *Divitiæ.*
Alarch, *Olor, cygnus.*
Alaw, *Lilium.*
Albrys, & Albras, Bwa croes. *Balista, Arcubalista, scorpio.*
Alcan, *Orichalcum.*
Alch, *Crates.*
Aliwn, *Alienus.*
Almari, *Abacus.*
Alon, *Inimici, alieni, vid.* Galon.
Alwar, *Crumena.*
Allt, & Galt, *Ascensus montis.*
Alltud, *Alienigena, advena. Ab* All, *alius,* & Tud, *terra.*
Alltudo, *In exilium pellere.*
Altudaeth, *Exilium.*
Allwest, Porfa, *Pastura, pascuum.*
Allwlad, *Alienigena.*
Allwydd, *Clavis.*
Allwyddawr, *Claviger.*
Allwynin, *Mœstus.*

A M.

Amaerwy, *Lacinia, fratilli, fimbria.*
Amaeth, *Agricola, arator.*
Amaethad, *Agricultura.*
Amcan, *Conjectura.*

Amdo, *Amiculum, involucrum, quod circumquaque tegit.*
Amgarn, *Anulus, anellus, lunula.*
Amgoed, *ab* Am, & Coed, *Circumquaque silvosus.*
Amguedd, *Sic vocamus arcana nobis chariora, cariora supellectilia.*
Amhad, *Consemineus, undequaque seminatus.*
Ammharu. *Labascere.*
Ammheuthun, *Rarus, delicatus.*
Ammheuthunion, *Deliciæ, cibaria rara & delicata.*
Amis, *Amictus.*
Ami, *Creber.*
Amledd & Amlder. *Abundantia.*
Amlaw, *Chirotheca.*
Amliw, *Color varius.*
Amlwg, *Conspicuus.*
Amlvgyn, *Meta, nota conspicua.*
Ammarch, *Contumelia.*
Ammod, *Fœdus, conditio.*
Ammor, *Fortuna.*
Ammorth, *Infortunium.*
Ammrhudd, *Imprudens.*
Amner, *Crumena.*
Amobr, *Victigal, merces fœminarum, precium virginitatis. Precium pro delicto scortandi. Mulcta quædam apud Britannos, quæ olim domino solvebatur pro virginum castitate, hac fortasse de causa, quod ante fidem Christi acceptam, domini virginitatem clientum suorum sibi vendicabant,*

bant, ut volunt quidam. Hoc pretium virginitatis patri debitum fuisse existimo, si vivus esset; mortuo patre, domino solvendum. Hinc forte virgo dicitur Diffaith Brenhin, *Deserta Regis. Narrat etiam Hector Boeth. Scot. hist. lib. 3. & lib. 12. Scotiæ latam fuisse legem ab Eveno 3. circa An. ante Christ. 20. Ut domini in suis territoriis sponsarum omnium virginitatem prælibarent: quam ut dimidiata argenti marca redimerent, suasu reginæ suæ, statuit Malcolmus 3. circa An. Christ. 1080. Hanc summam nunc pendunt, ait Hector, & vulgo vocant Marchetam mulierum.*

Amrafael, *Lis, discordia.*
Amaranr-hun, *Somnus.*
Amryffleu, *Immensus, grandis.*
Amrygoll, *Idem quod* Coll; *Damnum.*
Amryliw, *Diversicolor.*
Amsathr, *Locus undique calcatus & tritus.*
Amser, *Tempus.*
Amug, *Defendit.*
Amws, *Equus admissarius.*
Ammhwylog, *Insanus.*
Amwyth, *Ira.*
Amyd, *Far, frumentum.*
Amysagr, *Viscera.*

A N.

Ancr, *Anachoreta.*
Anfab, *Orbus, liberis carens.*
Anfad, *Nefarius.*
Anfoes, *Mali mores.*
Anfri, *Contumelia.*
Anffawd, *Infortunium.*
Angad, *Manus.*
Angau, *Mors.*
Angell, *Armus, brachium, lacertus, crus.*
Angen, *Necessitas.*
Angerdd, *Æstus.*
Angor, *Anchora.*
Angor, *Avarus.*
Anghyfarch, *Est cum res alicujus aufertur, inscio & inconsulto domino.*
Anghyfarchwr, *Qui res alicujus aufert inconsulto domino.*
Anghyfiaith, *Lingua aliena, peregrina.*
Anglladd, *Funus, exequiæ.*
Anhun, Ἄϋπνια, *Insomnia.*
Anhwyl, *Invaletudo.*
Anialwch, *Desertum, solitudo.*
Anian, *Natura. Aliquando Sperma genitale.* Anian morfarch, *Sperma ceti.*
Anifail, *Bestia, bellua.*
Anllad, *Lascivus, libidinosus.*
Anlloedd. *Res, facultates, opes.*
Annawn, *Infortunium.*
Annedd, *Habitaculum.*
Annel, *Fulcrum.*
Annel, *Laqueus.*
Anner, & Anneir, *Buccula, junix, juvencula.*
Annudd, & Anhudded, *Tegmen, velamen.*
Anhuddo, *Tegere, obruere.*
Annyundeb. *Discordia.*
Annwn, & Annwfn. *Abyssus, profundum, orcus, Antipodes.*
Annysg, *Inscientia, inhumanitas, incivilitas.*
Annysgymmod, *Discordia.*
Anobaith, *Desperatio.*
Anobeithio, *Desperare.*
Anoberi, *Res nihili.*
Anoddyn, *pro* Anoddyfn, *Abyssus, profundum.*
Anolo, *Inutilis, inefficax, irritus.*
Anorfod, *Invictus, invincibilis.*
Anosteg, *Inquietudo.*
Anrhaith, *Spolium.* Anrhaith oddef, *Spolium passurus, reus spolii h. e. confiscationis bonorum, bonis spoliandus.*
Anrhefn, *Confusio.*
Anrhefnus, *Inordinatus, incomptus.*
Anrheg, *Strena, oblatum, honorarium, munus.*
Anrhydedd, *Honos., reverentia.*
Anrhyfed, *Mirus, mirabilis.*
Ansawd, ansawdd, & ansodd, *Qualitas, status, conditio.*
Ansuriaeth, *Usura.*
Anterth, *Est pars temporis matutini, quam vocant horam tertiam.*
Antur, *Ausum, molimen.*
Anturio, *Audere, aggredi, moliri.*
Anudon, *Perjurium.*
Anudonwr, *Perjurus.*

Anurddas,

Anurddas, *ἀπρία.*
Anwadal, *Inconſtans.*
Anwaſtad, *Inſtabilis, inconſtans.*
Anwau, *Retexere.*
Anwe; *Subtegmen, trama, licium.*
Anwes, *Indulgentia, moroſitas, indignatio.*
Anweſog, *Moroſus, indignabundus, cui nimium indulgetur.*
Anwir, *Minus verum, mendacium.*
Anwr, *Miſellus, parum virilis.*
Anwybod, *Inſcientia, ignorantia.*
Anwybodaeth, *Idem.*
Anwyd, *Frigus, gravedo.*
Anwydog, *Frigens, algidus.*
Anwyd, *Natura, ingenium, animus.*
Anwyl, *Inverecundus, audax.*
Anwyl, *Charus, dilectus, amicus.*
Anwyl, *pro* Anhwyl, *Invaletudo, adverſa valetudo.*
Anwyllyniog, *Inemendabilis.*
Anymddiried, *Diffidentia.*
Anynad, *Moroſus, inconſideratus.*
Anyſpryd, *Spectrum, phantaſma.*
Anyſgoged, *Immobilis.* Yſgog. Maen anyſgoged, *Saxum immobile.*
Anyſtywallt, *Inconſtans, inſtabilis.*

A R.

Ar, *Arvum.*
Ar, *Super.*
Arab, cellweirus, *Facetus, nugax.*
Arabedd, *Facetia, feſtivitas, nugæ.*
Aradr, *Aratrum.*
Araf, *Lentus, tardus, modeſtus, lenis.*
Arafu, *Lenteſcere.*
Arail, & Arcilio, *Colere, curare.*
Araith, *Oratio, ſermo.*
Arall, *paſſim* Yr all, *Alius.*
Arallu, *Alterare, mutare.*
Arallwlad, *Aduena, alienigena.*
Araul, *Tranquillus, ſudus, amœnus.*
Arbed, *Parcere.*
Arbennig, *Capitalis, principalis, præcipuus, primarius, princeps, ſummus.* Tywyſogion ac arbennigion y ddinas; *Duces & primores civitatis.* Arbennig milwyr, *Princeps militum, primarius miles.*
Arbennigrwydd, *Summitas, excellentia.* Arbennigrwyyd clod, *Summa laus.*
Arch, *Petitio, poſtulatio.*
Arch, *Arca, ciſta.*
Archafad, *Idem quod,* dyichafael, *Aſcenſio, exaltatio. Item. Aſcenſor, exaltator.*
Archen, *Veſtis, veſtitus, amictus, vid. an proprie Amictus pedum, calceamentum.*
Archenad, *Idem. Arm. Calceus, calceamentum,* & Archenaf, *calceare.*
Archoll, *Vulnus.*
Archwaethu, *Guſtare.*
Ardal, *Marchionatus, toparchia, monarchia.*
Ardauwlr, *Marchio, toparcha.*
Ardémy, adail, *Ædificium, tabernaculum.*
Ardwy, Ardal, *Honor. D. P. Sed credo potius ſignificare defenſionem, protectionem.*
Ardwyad, *Defenſor.*
Ardymmyr, & Ardymmer, *Temperies, temperamentum. Item, Temperiæ.*
Ardderchog, *Excellens, excelſus, præſtans.*
Arddu, *Ater.*
Arddufrych, *Fuſcus.*
Arddunaw, *Honorare.*
Arddwr, *Arator.*
Arddwrn, *Capus, metacarpium, ſuffrago.*
Aredig, *Arare.*
Aren, *Ren.*
Aren, *Arrutus.*
Arf, *Telum, ferrum, inſtrumentum.*
Arfod, *Ictus teli.*
Arfog, *Armatus.*
Arfaidd, *Auſus.*
Arfal, *Molendi penſum, molendini tributum.*
Arfer, *Mos, conſuetudo.*
Arferu, *Uti, aſſueſcere, conſueſcere.*
Arfoel, *Calvaſter, præcalvus, raripilus.*

Arfor-

Airforrd, *Terra maritima.*
Arffed, *Gremium.*
Arffedog, *Ventrale, gremiale, præcinctorium, succinctorum. Item. Tutor, curator.*
Argae, *Clausum, clausura.*
Arganfod, *Fascinare.*
Argel, *Occultatio.*
Argledr, *Dominus.*
Arglwydd, *Dominus.*
Arglwyddes, *Domina.*
Arglwyddiwr, *Dominator.*
Arglwyddiaeth, *Dominatus.*
Argoedwys, *Nemorosus,*
Argoel, *Signum, omen, ostentum.*
Argyffreu, *Dos, antipherna.*
Argyffwr, & Argyffwrw. *Timor, metus.*
Argywedd, *Noxa, læsio.*
Ariad, *Tibicines.*
Arial, nwyf, *Vivacitas, vigor, strenuitas.*
Arien, *Ros.*
Arlais, *Tempora capitis.*
Arlloft, *Truncus hastæ, stipes, talea.*
Armes, *Vaticinium.*
Arnodd, *Buris.*
Arogl, *Odor.*
Arfang, *Oppressio.*
Arfwyd, *Timor.*
Artaith, *Excarnificatio, tormentum.*
Arth, *Ursus.*
Aruthr, *Mirus.*
Arwaefaf, *Auxilium.*
Arweft, *Ll. Musica instrumentalis: potius Poëtica.*
Arwr, *Heros.*
Arwraidd, *Heroicus, nobilis.*
Arwrwas, *Vir heroicus.*
Arwydd, *Signum.*
Arwyddion, *Signa, vexilla.*
Arwyddfardd, *Caduceator, facialis.*
Arwydd, *Aratrum.*
Arwyl, *Exequiæ.*
Arwynawl, *Significat, ferocem, audacem, violentum.*
Arwynt, *Odor.*

A S.

Afbri, *Sceleroſitas.*
Afen, *Aſina.*
Afen, *Coſta.*
Afeth, *Scoleps.*
Afgell, *Ala.*
Afgen, *Noxa, læſio.*
Afgwrn, *Os, oſſis.*
Affwy, & Affw. *Siniſter.*
Aftalch, *Clypeus.*
Aftell, *Aſſer, aſſula,*
Afur, *Azurum.*

A T.

Atcor, *Iugerum, terra arabilis.*
Atgen y ddaiar, *Proventus terræ, fruges.*
Athraw & Athro, *Præceptor, magiſter, inſtitutor. Arm.* Autron, *Dominus*
Athref, *Domicilium.*
Attafael, & Adafael. *Pignoratio, diſtrictio, pignus. Legitur & Gafael in eadem ſignificatione.*
Attal, *Impedimentum.*
Attarw, *Taurus ſemicaſtratus.*

A V.

Au, & Afu, *Iecur.*
Aur, *Aurum.*

A W.

Aweddwr, *Aqua pura, inundans aqua.*
Awel, *Aura, flatus, ventus.*
Awen, & Awenydd, *Enthuſiaſmus, furor poëticus.*
Awr, *Hora.*
Awſt, *Menſis Auguſtus. Arm.* Eawſt.
Awydd, *Aviditas.*
Awyn, & Afwyn, *Habena.*
Awyr, *Aër.*

B A.

Baban, *Pupus, pupa.*
Baccwn, *Lardum.*
Bâch, *Parvus. Idem quod* Bychan.
Bâch, *Hamus, vncus, harpax, harpago. Et idem quod* Bachiad.
Bachiat, *Curvitas.*
Bachu, *Hamare.*
Bachu, *Latere.*
Bachgen, *Parvulus, puer, puerulus.*
Bad, *Linter, ſchapha, cimba, acatium.*
Baedd. *Aper.*
Baeddgig, *Caro aprina.*
Baeddu, *Verberare, tundere.*
Bagad, *Turba, turma, grex. Utimur pro racemo uvarum*
Bagl, *Baculus.*

Bagwy,

Bagwy, *Cuſpis, ſummitas.*
Bai, *Vitium, culpa, mendum.*
Beio, *Culpare.*
Baich, *Onus. Arm.* Bech.
Baidd, *Auſus, Auſum.*
Beiddio, *Audere.*
Bait, *Vadum, vadatio, vadandi locus, aquarum brevia.*
Beiſio, *Vadare, aquas ſine navigio tranſire.*
Bal. *Faſciculus.*
Bal. *Pracalvus.*
Bala, *Eſt oppidum ejus nominis, & ſignificat Caput fluminis è lacu fluentis.*
Balaon, bleiddiau. *Nodos oculoſque pullulantium arborum ſignificat.*
Balain, & Balaen, & Balen⌣, *Chalybs, ferrum. Idem quod* Malen & Melan⌣.
Balc, *Porca inter arandum.*
Balch, *Superbus, arrogans.*
Baldordd, *Garrire.*
Ball, *Lib. Land. Peſtis. Sed mendoſe pro* Mall.
Ballaſarn, glas, *Cæruleus color.*
Ballaſg, *Echinus, nauci, concha teſta, pericarpium, folliculus fructuum.*
Ballaſgog, *Echinatus.*
Balleg, *Excipula, ficilla, naſſa.*
Ballegrwyd, *Excipulus, rete.*
Bann, *Antiquitus ſine dubio excelſum, altum, procerum ſignificabat, ut in uno libro vetuſto legi reditum,* Bann⌣ vchel. Vchenaid fann. *Gr. M. Da. Altum ſuſpirium.*
Dialpad fann, *Clamor magnus:* Gwynt gwaeddfan, *ventus altiſonus. Et hinc fortaſſe tranſlata eſt vox ad ſignificandum montem excelſum, conſpicuum, Gr.* Βῆμα *collis.*
Y fann, Bwlch y Fann, Bann vch denni, Banngeibr. *Et eſt collis juxta Bathonenſem civitatem dictus Banneſdowne,* Adar bann, *dicit Tal. Aves montanas. Hinc fieri videtur* Banniar, *vexillum, ab elevatione: unde Angl.* Banner. *Et hinc ad ſignificandum notam, maculam, nævum, ut conſpicuum, vel reliquæ cuti ſuperimenentem.* Elen⌣ fannog, *a nævo in facie,* Mair wyry heb fann, *virgo immaculata. Videtur etiam ſignificare Poculum.*
Bann, *Verſus.*
Bannog, *Notatus, notabilis,*
Bancaw, *Vincimen, vinculum.*
Bangaw, *Promptus, exquiſitus.*
Banniar, *Vexillum.*
Banw, *Porcus, porcellus, neſrens.*
Banyw, *Famininus.*
Bar, *Indignatio, ira.*
Barus, *Sceleresus.*
Barr, *Vectis, repagulum, peſſulum.*
Bara, *Panis.*
Bara miod, *Lagana.*
Baranres, *ordo & ſeries militum.*
Barcut, & Barcuttan⌣, *Milvus*
Bardd, *Poëta, Propheta, Bardus. Arm.* Bardd, *minus.*
Bardas, Hanes, *Hiſtoria. Poëtica, a*
Barddoneg, *Poëtica, poëſis, poëma, carmen.*
Barddoni, *Poëta.*
Barddoniaidd, *Poëticus.*
Barddoniaeth, *Ars Poëtica.*
Barf, *Barba, ſic Arm.*
Bargen, *Conventus, contractus, ſponſio.*
Bargod, *Subgrunda, a; Subgrundia.*
Borgodion, *Limitanei.*
Baril, *Cadus, dolium, amphora.*
Barn, *Iudicium, ſententia.*
Barnu, *Iudicare.*
Barnwr, & Beirniad, *Iudex.*
Barrog, *Calcar.*
Barrug, *Nubes pruinoſa, pruina.*
Barwn, *Baro, dymaſtes.*
Bas, *Nõ profundus, depreſſus.*
Baſgawd, & Baſged, *Sporta, cophinus, corbis, caniſtrũ. Nam vocem Britannam eſſe teſtatur Martialis, Barbara de pictis venit baſcauda Britannis, Sed me jam mavult dicere Roma ſuam.*
Baſtardd, *Spurius, nothus, Adulterinus, nullius filius.*
Mab llwyn à pherth. *Hanc vocem inani conatu multum laborant à Teuton. Belg.*

Belg. Gall. Hiſp. Ital. aliiſque linguis deducere, quam nullo labore Britannam eſſe comperient, compoſitam à Bas, Ἀβαθής, *minimè profundus, &* Tardd, *germinare, pullulare, & ſalire, oriri, ut fontes. q. d. Qui non à profunda & antiqua nobilitate ortum deducit, ſed qui nuper ortus eſt & germinavit.* Faſtardd dy foſt.

Bath, *Moneta.*
Baw, *Stercus, cænum.*
Bawddyn, *Homo vilis & nullius pretii, ſordidus.*
Bawd, *Pollex.*
Bawdd, *Immerſio, ſuffocatio in aquis.*
Bechan, *Parva, puſilla.*
Bedw, *Betula.*
Bedyſſawd, *Orbis terrarum.*
Bedd, *Sepulchrum.*
Beddrawd, *Sepulchrum.*
Begegyr, *Fucus.*
Beichio, *Mugire.*
Bele, *Martes beſtiola.*
Benben, *à* Pen, *Caput, Cum inter aliquos rixæ, jurgia & contentiones ſunt, dicuntur aller alteri in caput inſilire.*
Benſach, *Angina, ſpuria.*
Benthyg, *Commodatum, mutuum.*
Benyw, *Fœmina*
Ber, *Verū. Sic Arm.*
Bêr, *Haſta, lanceæ. pl.* Beri, *Haſtæ.*
Berr, *Crus, tibia*
Bera, *Acervus ſegetis vel fœni.*
Berſa, *Cœnovectorium.*
Berrais, *Vernix, ſplender.*
Berth, *Pulcher; nitidus.*
Berthid, *Otes, divitiæ.*
Berw, *Coctio, ebullitio.*
Berwy, *Fullire. Sic Arm. Coquere, concoquere.*
Beſtfil, *Beſtia. Corruptum eſſe videtur pro* Gweſtfil, *Fera, belua.*
Beudy, *Beſtar, bubile, ſtabulum boum.*

B I.

Bicre, *Conflictus, pugna. Hinc Angl. Bikre.*
Bid, *Sapes.*
Bidog, *Enſiculus, gladiolus, ſica, parazonium, geſum.*
Biery, *idem quod* Barcud, *Milvus.*
Bilan, gwayw, *Haſta, lancea.*
Bilain, *Villanus.* Y bileinllu, *Exercitus vulgi.*
Bilwg, *Rucia.*
Bîr, *Cerviſia lupulata.*
Biſwail, *Foria; crum; Onchos.*
Bittail. *Arm. Victus.*
Biw, *idem quod* Bu & Buwch, *Vacca.*

B L.

Blaen, *Cuſpis, extremitas, ſummitas, pars anterior.*
Blaenor, *Dux, præfectus.*
Blaeneu, *Regionis partes extremæ, & montaniores.*
Blaeneudir. *Idem.*
Blaengis, *Primus in prælio inſultus.*
Blaenrhed, *Præcurſor, prodromus.*
Blaenwedd, *Culmen, ſummitas.*
Blagur, *Vimen, germen, virga, dicitur &* Bagluryn.
Blaidd, *Lupus.*
Blas, *Guſtus.*
Blawd, *Farina. Sic Arm.*
Blawd llif, *Serrago, Scobs.*
Blodio, *Farinam exercere.*
Blottai, *Farinam quæritans.*
Blawdd, *Agilis, celer, gnavus, expeditus, impiger, properus.*
Blawr, *Canus, glaucus.*
Bleddychſa, *Facies, vultus.*
Blew, *Crinis, pilus, villus.*
Bliant, *Sindon.*
Blif, *Captapulta.*
Blin, *Fatigatus, laſſus, defeſſus.*
Blith, *Lactans, lactarius, lac præbens. Et metaphoricè, quicquid commodum alicui affert.*
Blochda, *Spuma lactis, coagulum.*
Blodeu, *Flores.*
Bloeſg, *Blæſiloquus, blæſus. Arm.* Blifig.
Bloneg, *Adeps, axungia, ſumen, abdomen. Sic Arm.*
Blowmon, *Maurus, Æthiops.*
Blwch, *Pyxis.*
Blwng, *Indignabundus, auſterus, torvus, caperatus.*
Blys, *Deſiderium, orexis, citta, appetitus inordinatus.*

B O.

Boſſach, *Gloriatio.*

Bôch,

Bôch, *Mala, Bucca, Arm. Mandibula.*
Bochau, *Fauces.*
Bochodeg, *Pauper.*
Bod, *Mansio, habitatio.*
Bod, *Milvus.*
Bod y gwerni, *Buteo, plangæ, subuteo, tarda.*
Bodd, *Beneplacitum, voluntas.*
Boddi, *Mergere, mergi.*
Bogail, *Vmbilicus.*
Boglyn, *Vmbo.*
Bol, boly, *Venter, uterus.*
Bola croen, *Fiscella.*
Bolgan, *Bulga.*
Bolwst, *Dolor ventris, tympanum, hernia.*
Bollt, *Catapultarium.*
Bolltod, *Ictus catapultarij.*
Boniad, *Bos in aratro postremus.*
Boncluſt. *Colaphus.*
Bondo, *Imbricamentum, ſuggrundia.*
Bonedd, *Nobilitas, ortus, origo.* Bonedd Mair, *inſcribit interpres Br. Libellum, De ortu Mariæ, qui Hieron. aſcribitur.*
Bonffaglu, *Amburere.*
Bonwm, *Caudex.*
Bord, *Menſa, tabula.*
Bore, *Mane, tempus matutinum.*
Boreddydd, *Matuta, æ.*
Borefwyd, *Ientaculum.*
Boregwaith, *Tempus matutinum.*
Bors, *Hernia, bubonocele.*
Boſt, *Gloriatio, jactantia.*
Boſtio, *Gloriari, jactare.*
Borh, *Vmbo.*
Bottas, *Sotular. Arm.* Botes.
Bottwm, *Fibula, ſuffibulatorium, globulus.*
Box, *Buxus arbor.*

B R.

Brâd, *Proditio, perfidia. Arm.* Barad.
Bradwr, *Proditor.*
Brad-gyfarfod, *Febris ephemera.*
Bradw, *Tritus, attritus.*
Braen, & Braenllyd, *Putidus, tabidus. Arm. Rancidus.*
Braenar, *Novale.*
Bragad, *Soboles, progenies.*
Bragod, *Promulſis, mulſum.*
Braich, *Brachium. Arm.* Brech.
Breichio, *Participare, à parte alicujus ſtare.*
Breichledr, *Brachiale, Brachitutela.*
Breichwry, *Armilla, ſpintherulum, brachiale.*
Braint, *Ius, prærogativa, privilegium, jus civitatis, immunitas, libertas, dignitas.*
Breiniog, & Breiniol, *Immunis, liber, civitate donatus.*
Braiſg, *Craſſus.*
Bram, *Crepitus ventris.*
Brân, *Cornix, corvus.*
Branos, *Diminut. plurale.*
Brann, *Furfur.*
Brâs, *Craſſus. Arm.* Grandi, & Braſes. *Arm. gravida. Hac voce nunc utimur pro Pingui.*
Bratt, *Lacina, panniculus.*
Brathu, *Mordere, pungere.*
Brau, *Fragilis.*
Brawd, *Frater. Arm.* Brawddr.
Brawel, *Idem quod* Barn, *Iudicium.*
Brawdwr, *Iudex.*
Bradwle, *Tribunal, locus judicii.*
Bre, *pl.* Breon, *Mons, collis.*
Brecci, *Cerviſiæ liquor incoctus.*
Breccini, *Idem.*
Brechdan, *Panis butyratus.*
Brefu, *Mugire, balare.*
Breg, *Ruptio, ruptura.*
Breilw, *Roſa.*
Brenhiniaeth, *Regnum.*
Brennindy, *Domus regia.*
Brenhinllys, *Aula regia.*
Breſych, *Olus, jus, juſculum, pulticula.*
Brethyn, *Pannus laneus.*
Breuad, *Letophagus, vermiculus ſepulcrum cadavera exedens.*
Breuan, *Molendinum, mola truſatilis, mola verſatilis, molatrina, piſtrilla*
Breuan dinfoel, *Mola truſatilis minor.*
Breuant, *Guttur, jugulum.*
Breuddwyd, *Somnium. Arm.*
Breyr, & Brehyr, *Baro, dynaſtes.*
Breyrdir, *Prædium Baronum & nobilium.*
Breyres, *Baroniſſa.*
Bri, *Æſtimatio, dignitas, honor.*
Briallu, *Primula veris.*
Brig, & Brigyn, *Rami, ramus,*

ramus, summitas, cacumen, fastigium, culmen, viburnum, stolo, onis.

Brigog, *Ramosus.*

Briger, *Coma, cæsaries, capillus.*

Bril, *Panniculus, cerdo.*

Brith, *Diversicolor, maculosus.*

Brithog, *Frixura.*

Brithyll, *Truta.*

Briw, *Nexa, vulnus, fragmentum.*

Briwo, *Nocere, vulnerare.*

Bro, *Patria, regio, sic Arm. pl.* Broydd.

Broaidd, *Amœnus ut Vallis.*

Broccen, *Sinus.*

Broch, *Spuma. Metaphorice, Ira, indignatio ferocia.*

Brodio, *Acupingere, intexere.*

Brodorion, *Indigenæ.*

Bron, *Pectus, mamma, voer, mammilla. Sic Arm. Significat etiam collem, ut fœm. à* Bryn, *unde & Mamman videtur significare ob similitudinem mõticuli.*

Bron alarch, *Testa & testum, i. & Testus, us, ut.*

Brondu r twynau, *Pardalas, pluviarius.*

Bronddor, *Clypeus. A* bron, *Pectus, &* Dor, *valvæ.*

Bronfoll, *Thorax, pectorale, mammillare.*

Brongengl, *Antilena.*

Bronrhuddyn, *Rubecula, rubellio, erythacus. A* Bron, *Pectus, &* Rhud, *Ruber.*

Bronwen, *Mustela, furunculus.*

Bru, *Venter, uterus.*

Bruchen, *Scatebra, scaturigo.*

Brud, Brur, *Historia, Chronica, Sumitur & pro Vaticinio.*

Brudio, *Vaticinari.*

Brwchan, *Puls, pultis.*

Brwd, *Calidus, fervidus. Propriè de liquore fervente.*

Brwyd, *Linium.*

Brwydr, & Brwydrin, *Prælium, pugna.*

Brwyn, *Iuncus. Arm.* Brocnen; & Broeneg, *juncetum.*

Brwyn, *Tristitia, luctus.*

Brwysg, *Ebrius.*

Bryccan, *Teges palliastrum instratum, lodix, lectisternia.*

Brych, *Macula.* Brychau, *Maculæ.*

Brych, *Color fuscus, subniger, nigellus; Baticus, hispanus.*

Brych buwen, *Secundinæ vaccarum.*

Brych y cae, *Curruca avis, passer troglodytes.*

Bryd, *Animus.*

Brynn, *Collis.*

Bryncyn, *Cippus, colliculus.*

Brynaich, yfgottiaid. *Britanni septentrionales.*

Brys, *Festinatio, acceleratio.*

Bryfgyll, *Baculus, sceptrum, scipio.*

B V.

Bu. *Bos, vacca. Habent. Antiqui.*

Bual, *Bubalus, bison, vrus.*

ſtuelin, *Ex cornu bubalino factum, cyphus ex cornu bubalino, cyphus quilibet.*

Buan, *Velox, celer, pernix.*

Buarth, *Caula.*

Buchedd, *Vita. Arm.* Buhedd.

Budr, *Turpis, immundus.*

Budd, *Utilitas, commodum, quæstus.*

Buddai, *Lucrator.*

Buddai, *Lutio.*

Buddel, & Buddelw, *Palus, i. Longurius, vacerra.*

Bruddugawl, *Victoriosus.*

Buddugoliaeth, *Victoria.*

Bugad, *Boatus, mugitus, boum pugna à* Bu & Gad. *Et methaphorice Hominum Diacacitas, garrulitas, loquacitas, strepitus, tumultuatio.*

Bugail, *Pastor.*

Bugeilffon, *Pedum.*

Bul, *Folliculi seminis lini.*

Bun, *Fœmina. virgo.*

Burgyn, *Morticinum.*

Buria, *Idem.*

Burion, *Milvi.*

Burthiaw, *Repellere, depellere.*

Burwy, *Pedica.*

Buſtl, *Eel.*

Buſtlaidd, *Felleus.*

Buwch, *Vacca.*

Bubwl, *Humecillus.*

B W.

Bw, *Terror, terriculamentum.*

Bwa,

Bwa, *Arcus, vid. an à* Bw, *quia ante inventum pulverem tormentarium, armorum terribiliſſimum fuit.*
Bwbach, *Terriculamentum.*
Bwch, *Caper. Arm.* Bouch.
Bwccl, *Fuſtula. Sic Arm.*
Bwccled, *Clypeus, Arm.* Bouclezer.
Bwhwmman, *Fluctuare, fluctuatio.*
Bwiall, *Securis.*
Bwla, *Taurus.*
Bwlan, *Bulga.*
Bwlch, *Incile.*
Bwlgan, *Bulga.*
Bwnn, *Ardea ſtellaris, oſterias, butio.*
Bwngler, *Imperitus cujuſque artis.*
Bwrdais, & Bwrgaiv, *Municeps, civis, burgenſis.*
Bwrdd *Menſa.*
Bwrn. *Onus.*
Bwrw, *Iacere.*
Bwrw, *Trama.*
Bwth, *Tugurium.*
Bwyd, *Cibus, edulium. Arm.* Boet.
Bwytta, *Edere, comedere, manducare. Sic Arm.*
Bwyttawr. *Manduco, cnis.*
Bwyllwiw, *Viaticum, commeatus.*
Bwyſtfil, *rectius* Gweſtfil, *Fera.*
Bwyſtgunion, *Feras videtur ſignificare.*

B Y.

Bychan, *Parvus, paucus.*
Bid, *Mundus, ſæculum. Sic Arm.*
Byda, *Alvearium.*
Bydwraig, *Obſtetrix.*
Byddag, *Laqueus, nodus.*
Byddar, *Surdus, Arm.* Beuzar.
Byddin, *Turma, echors, legio, acies.*
Bygwl, *Mina, comminatio.*
Byrr, *Brevis.*
Byrrllyſg, *Sceptrum, virga.*
Bys, *Digitus. Sic Arm.*
Byth, *Semper, in æternum.*
Bytheiad, *Canis venaticus.*
Byw, & Bywiol, *Vivus.*
Byw, *Vivere. Sic Arm.*
Bywyd, *Vita. Item, Victus.*
Bywion, *Formica.*

C A.

Caban, *Caſa, gurguſtium, ſtega.*
Cabl, *Blaſphemia, calumnia.*
Cabol, *Pumicatus, levigatus, politus.*
Caboli, *Pumicare, levigare, alleuare, polire, elimare.*
Caccen, *Demetis eſt meretrix, Venedotis Placenta.*
Caccwn, *Veſpa, ſphæca, crabro.*
Cach, *Fimus.*
Cachad, *Vectes.*
Cad, *Prælium, pugna.*
Cader, *Septum, Caſtrum, locus munitus; ut* Cader Idris, Cader Ddinmael.
Cadarn, *Fortis, robuſtus, potens*
Cadernid, *Fortitudo, robur.*
Cadas, *Cymalitis.*
Cadcno, *Gladius.*
Cadfa, *Pugnaculum.*
Cadfarch, *Equus bellicus.*
Caditt, *Reliquiæ, reliquum.*
Cadlais, & Cadlas, *Area.*
Cadlys, *Palatium cæſarense.*
Cadnaw, & Cadno, *Vulpes. Demetis* Canddo.
Cadr, *Fortis, robuſtus. Arm. Venuſtus.*
Cadw, *Servare, cuſtodire.*
Cadwent, & Cadwenn, *Congreſſus, duellum, prælium,*
Cadwr, *Clypeus. à* Cadw.
Cadwraidd y llaw. *Metacarpium.*
Cadwydd, cadberth, *Dumetum, ſenticetum, ſpinetum, rubetum.*
Cadwyn, *Catena. Arm.* Chadena.
Caddug, *Caligo.*
Cae, *Sepes.*
Cae, *Clauſum.*
Caead, *Opertorium.*
Caead, *Clauſus.*
Caeor, *Caula.*
Cael, *Adipiſci, invenire.*
Caen, *Cruſta, cuticula, ſuperficies.*
Caened, *Canus.*
Caer, *Urbs, murus Arm. Urbs, pagus, villa.*
Cared, *Murus, mœnia.*
Gaerog, *Muratus, mœnibus munitus, ſcutulatus.*
Caeth, *Captivus, mancipium, ſervus.*
Cafn, *Trulla, concha, alveolus. Item Linter, cimba, ſcapha.*
Cafnu, *Cavare.*
Caib, *Marra.*
Ceibio, *Marra fodere, fodere.*

Cail,

Cail, *Caula, ovile.*
Caill, *Teſticulus. Sic Arm.*
Cain, *Candidus, pulcher.*
Ceinion, *pl. Clinodia, monilia, jocalia.*
Cais, *Quæſtor, publicanus.*
Ceiſiad, *Quæſtor, quæritator.*
Ceiſpwl, *Lictor.*
Cais, *Conamen.*
Ceiſio, *Quærere, conari.*
Caly, *Veretrum, priapus, Arm.* Calch. Calaf, *Calamus.*
Calch, *Calx. creta.*
Calch, *Exiſtimo ſignificare armaturam, armatum, loricam.*
Calchdoed, *Armatus, loricatus.*
Caled, *Durus.*
Caledu, *Obdureſcere.*
Calon, *Cor.*
Calondid. *Magnanimitas.*
Caluedd. *q. Arm.* Caluedd, *Carpentarius.*
Call, *Callidus, prudens.*
Callder, & Calledd, *Calliditas, prudentia.*
Calleſtr, *Silex.*
Callod, *Muſcus arborum.*
Callodryn, *Culmus vel calamus herbarum.*
Callor, & Callawr, *Cacabus, caldarium, ahenum.*
Camm, *Curvus.* Camm etiam dicitur *unoculus.*
Cammu, *Curvare. Sic Arm.*
Cam, *Injuria.*
Cam. *pl.* Camrau, *Paſſus.*
Camfa, *Scala agreſtis.*
Camboſt, *Anteris, antes.*
Cammog, *Anchorago. Genus ſalmonis piſcis, adunc*

cum habens roſtrum. vid. an hinc Angl. Cammecke, or reſtharrow.
Camgylus, *Culpatus, culpabilis, reus.*
Camlad, & Camlod, *Pannus undulatus, cymatilis, qui è pilis camelinis ſeri ſolebat.*
Camlas, *Lacuna, rivus.*
Camlwrw, *Mulcta, mulctatio, forisfactam.* Teirbuw camlwrw, *Mulcta trium vaccarum.*
Cammawn, *Prælium, pugna, conflictus, &* Cammon.
Campau, *Ludi, quales Olympici.*
Camwry, *Injuria, abuſus.*
Cân, *Cautus, canticum. Sic Arm.*
Canu, *Carmen, canticum.*
Cann, *Albus, candidus. Sic Arm.*
Cann, *Similæ, ſimilago.*
Canaſtr, Canaſtr lin, *Arm.* Napta.
Cannerth, *Auxilium, ſubſidium.*
Cangen, *idē quod* Caingc, *Ramus.*
Canlyn, *Sequi, inſequi, imitari.*
Canllaw, *Repagulum, vacerra, minæ. Item Cauſidicus, advocatus.*
Cant, *Centum. Sic Arm.*
Cannwelw, *Albipallidus. ſubpallidus.*
Cap. *Pileus.*
Cappan, *Pileus.*
Carr, *Carruca, biga. Sic Arm.*
Carraid, *Carrucatum.*
Carrgychwyn, *Erro, ambulo.*
Car, *Amicus antiquis, idque rectè, & ſic Arm. Nobis Conſanguineus, cognatus, ſignificatione uſu tranſlata, quia cognati plerumque amici.*
Cares, *Amica antiquis, & ſic Arm.*
Carant, *Amici, conſanguinei.*
Carchar, *Carcer.*
Cardawd, *Elecmoſyna, munus datum pauperi.*
Cardotta, *Mendicare.*
Cardottai, *Mendicus.*
Carddu, *Captivare*
Caredd, *Peccatum, crimen, delictum.*
Caregl, *Calix, ſcyphus.*
Carfan, *Repagulum.*
Carl, *Ruſticus.*
Carn, *Manubrium.*
Carn, *Beſtiæ ungula.*
Carn, & Carnedd, *Agger, cumulus lapidum.*
Carp, *Panniculus, pittacium.*
Carrai, *Ligula, corrigia, lorum, loramentum. Sic Arm.*
Carreg, *Lapis, ſaxum.*
Cart, *Plauſtrum.*
Carth, *Stupa, liniſtupa. Proprie purgamen, purgamentum.*
Carchglwyd, *Vectula, conovectorium.*
Carthu, *Purgare.*
Cartref, *Domus, domiſilium.*
Carw, *Cervus. Sic Arm.*

Carwfil,

Carwfil, *Magnum & excelsum animal. Rectius dicendum* Cawfil, *à* Cawr, *Gigas, &* Mil, *animal; ut* Cawrfarch, *Giganteus equus, pro Camelo.*
Car, *Odium, livor.*
Caseg, *Equa. Sic Arm.*
Caseg y dryg-hin. *Graculus.*
Casgl, *Collectio, collecta.*
Casmai, *ornamenta.*
Casnach, *Floccoli, flocculus,*
Castell, *Castellum.*
Catt, *Frustulum, particula.*
Catgi, *Canis magnus.*
Catger, *Iejunium, catangaria.*
Catgun, Cledd, *Geadius; ajunt nonnulli. Ego existimo significare Bellatorem, præliatorem, heroem belligerantem, à* Cad *&* Cun.
Catorfa, *&* Catyrfa, *Turba turma, caterva. A* Cad *&* Tyrfa. *q.d. Turba, militum, turba militaris.*
Catorfod, *Prælium, conflictus.*
Cath, *Catus, felis.*
Cau, *Claudere.*
Cau, *Cavus, clausus. Sic Arm.*
Caul, *Stomachus, Commune lactantium, Coagulum.*
Ceuled, *Coagulum.*
Caw, *Fascia.*
Cawad, *&* Cawod, *&* Cafod, *Imber, nimbus.*
Cawdd, *Offensa, ira, indignatio.*
Cawell, *Sporta, orlis, cuna Sic Arm.*
Cawell pysgotta, *Nassa. Sic Arm.*
Cawg, *Peluis.*
Cawl, *Pulmentum, jus. Sic Arm. Item Caulis, brassica, olus.*
Cawr, *Gigas.*
Caws, *Caseus.*
Cebystr, *Capistrum. Arm.* Cabestr.
Ceden, *Lachne, villus.*
Cedor, *Pubes, impubium.* Cezour, *Pudenda mulieris.*
Ceddu, *vel* Zezu, *Sinapi.*
Cefn, *Tergus, dorsum. Arm.* Cefn, *etiam Br. significat superiorem rei partem.*
Ceffyl, *Caballus. Arm.* Caval.
Ceg. *Guttur.*
Cegu, *Glutire.*
Cegid, *Graculus, galbula, ictterus.*
Cegin, *Coquina, sic Arm.*
Ceginwr, *Arm. Coquus.*
Ceibr, *Lengurius. Arm. Tignum. Angl. Sparre.*
Ceiliog, *Gallus.*
Ceiliog coed, *Phasianus.*
Ceinach, *Lepus.*
Ceiniog, *Denarius.*
Ceirch, *Avena, sic Arm.*
Ceirniad, *Cornicen.*
Ceithiw, *via.*
Cel, *Celatio, occultatio.*
Celain, *Cadaver.*
Celewr, *Celator.*
Celfyddyd, *Ars, peritia.*
Celi, *Nomen Dei omnipotentis, forte à* Celu, *quod omnium occultissimus sit. Deū nemo vidit unquam.*
Cellwair, *Iocus, lusus.*
Cenn, *Corium, cutis, pellis.*
Cenaw, *&* Cenau, *& antiquis* Canaw, *Catulus, pullus.*
Cenedl, *Gens, genus, natio.*
Cenedlu, *Generare, gignere, producere.*
Cenfaint, *Grex, proprie porcorum.*
Cengl, *Cingulum.*
Cenllylg, *Grando.*
Cennad, *Nuncius, legatus. Arm.* Cannad. *Item Permissio, venia, licentia. Sic Arm.* Gan *lingua Persica Apostolum & legatum significat.*
Cennadwry, *Nuncium, legatio.*
Cerbyd, *Currus.*
Cerdd, *&* Cerddwriaeth, *Musica.*
Cerddor, *Musicus.*
Cern, *Mala.*
Cernodd, *Alapa.*
Cerrynt, *Cursus, meatus, iter.*
Certwyn, *Plaustrum, biga.*
Certh, *Mirus.*
Cerwyn, *Cadus, dureta.*
Cerydd, *Castigatio, correptio.*
Cesail, *Axilla.*
Cest, *Venter, uterus, alvus. Demetis, Corbis, sporta.*
Cestor, *Idem.*
Cetliern, *Furiæ, dæmones.*
Cethin, *Color fuscus, Idem quod* Dwnn. *Item Horrendus, terribilis.*
Cethr, *&* Cethren, *Clavus.*

Ceubal,

Ceubal, & Ceubol, *Linter, cimba, scapha.*

C I.

Ci, *Canis. Sic Arm. pl.* Cwn.
Ci coeg, *Canis marinus.*
Cib, *Vas quoddam, testa. Gr.* κιβώ, *capsula;* κιβώτιον, *Genus poculi;* κιβώτιον, *Scrinium, arcula. usitatum etiam pro genere mensuræ.*
Cibin, *Fructuum tunica, pericarpium, folliculus, siliqua.*
Cidyll, cidill coch. *Tinnunculus.*
Cidwim, *Lupus.*
Cidymmes, *Lupa.*
Cigog, *Carnassus.*
Cigfran, *Corvus, corax.*
Cigcai, *Carnem mendicans.*
Cigwen, & Cigwain, & Cigfach. *Fuscinula, creagra, creacentrum.*
Cigydd, *Lanius.*
Cil, *Secessus, recessus, fuga.* Cil y llevad, *Senum lunæ. q. d. Fuga vel recessus lunæ. Usurpatur & pro loco recedendi.* Cil y ddor, cil y gwrych, *Item, Tergus, tergum,* Isgil, *à tergo, pone. Item, Ebiculum, dorsum cultri vel gladii oppositum aciei.* Cnoi cil, *Ruminare, remandere.*
Ciliad, & Cilydd, *Profugus. Item, Fugator.*
Cildant, *Cithara nervi minores.*
Cilddant, *Dens maxillaris. Sic Asm.*
Cilddor, *Scapus valvarum.*
Cilfach, *Angiportus, latibulum, sinuosus recessus.*
Cilgw, *Indignatio, ira, simultas.*
Cilydd, *Proximus.*
Cimmwch, *Astacus piscis, locusta marina, carabus.*
Ciniach, *Segmenta, concædes, liniamenta, præsegmina, laciniæ, panniculi.*
Cinionen. *Lodix.*
Ciniaw, *Prandium.*
Cipio, *Rapere.*
Cipiad, *Rapax, Prædo, latro.*
Cippyll, *Caudex, truncus.*
Ciried, *Eleemosyna, beneficium, beneficentia.*
Cis, *Ictus, verber, plaga, alapa.*
Cist, *Cista, arca, Gr.* κίστη.
Ciwdawd, *Gens, natio, populus.*
Ciwed, *Turba, turma, caterva.*

C L.

Cladd, *Fossa,*
Claddu, *Sepelire.*
Claddedigaeth, *Sepultura.*
Claer, *Clarus.*
Claf, *Ægrotus. Sic Arm.*
Clafdy, *Nosotrophejon.*
Clafychu, *Ægrotare, in morbum incidere.*
Clafr, Clefri, Clefryd. *Lepra, psora.*
Clai, *Lutum, cænum.*
Clajar, & Clauar, *Tepidus. Arm.* Clowar.
Clais, *Livor, vibex, sugellatio, hypopion. Item, Fossula, rima, apertura, porca.*
Clais Didd, *Diluculum, summum mane, prima lux.*
Cleisio, *Sugillare, sugillari.*
Clamp, *Massa.*
Clap, *Ictus, crepitus.*
Clariwn, *Tuba.*
Clas, *Claustrum Ecclesiæ.*
Clau, *Integer, sincerus.*
Clauaru, *Tepescere, tepefacere.*
Clawdd, *Fossa. Sic Arm. Inde Angl.* Clod. *ait.*
Cloddio, *Fodere.*
Clecc, *Stridor, crepitus.*
Cledr, *sing.* Cledren, *Tignum, tignus, palus. Antiquis Gladius.*
Cleddiwig, *Lapicidina.*
Cleddyf, *Gladius, ensis. Sic Arm.*
Cledd, & Cleddau, *Idem.*
Clefyd, *Morbus. Sic Arm. A* Claf, *Ægretus.*
Clegr, *Cautes, scopulus, saxetum, rupes.*
Clegyr, *Gingrire, glocitare.*
Cleirch, *Decrepitus, defloccatus senex, capularis senex.*
Cliccied, *Cadanascus, obex, pessulus.*
Clo, *Sera, clausum, conclusio.*
Cloig, *Serula, fibula lignea.*
Cloi, *Obserare, claudere,*
Clocc, *Horologium.*
Cloch, *Campana, nola.*
Cloch yr ymadiodd, *Uvula, gargarion, columella.*
Clochdy, *Campanile.*

Clod,

Clod, *Laus.*
Cloer, *Foruli.*
Clofen, *Ramus.*
Cloff, *Claudus.*
Cloffi, *Claudicare, claudum facere.*
Clogwyn, *Petra, cautes, rupes.*
Clol, *Pericranium.*
Cloren, *Cauda.*
Clorian, *Trutina, libra.*
Clud, *Vectura, farcina, geſtamen.*
Cludair, *Acervus lignorum, vel quarumcunque rerum.*
Clugar, *Arm. Perdix.*
Clun, *Clunis, coxendix. Sic Arm.*
Cluſt, *Auris.*
Cluſtymwrando, *Auſcultare.*
Cluſtog, *Pulvillus, pulvinar, ceruical.*
Clwppa, *Claua. Habent antiqui.*
Clwydd, *Crates, crates viminea.*
Clwyd' y ddwyfron, *Thorax, pectus.*
Clwyf, *Morbus Venedotis, Vulnus Demetis.*
Clwyf y brenhin, *Scrophula.*
Clyd, *Calens, calorificus. De loco dicitur qui frigore immunis eſt & à frigore defendit, & de veſte quæ bene frigus auertit.*
Clyr, *Veſpæ genus,*

C N.

Cnaif, *Tonſura.*
Cneiſio, *Tondere, detondere.*
Cneiſion, *Tomentum.*
Cnap, *Gibbus, tuber, umbo. Item, fragmentum, fruſtum.*
Cnau, *Nux, caryon. Sic Arm.*
Cnawd, *Caro.*
Cnocc, *Verber, pulſus.*
Cnoi, *Rodere, maſticare, mandere.*
Cnu, & *paſſim* Cnuf, *Vellus.*
Cnuch, *Futuatio.*
Cnuchio, *Futuo.*
Cnud, *Grex luporum.*
Cnul, *Sonitus campanarum.*
Cnuwch, *Coma, cæſaries.*
Cnwcc, *Gibbus, tuber.*
Cnwd, *Proventus, fructus. Demetis ſignificat πώδια.*
Cnydyn, *parvulus, πωδίον.*

C O.

Coch, *Rubens, rubicundus, ruſus.*
Cochl, *Pælla, pallium, pennula, chlamys.* Cochwedd, *Prælium, bellum.*
Cod, & Coden, *Pera.*
Coddyn, *Idem quod* Gaudy, *Cloaca latrina.*
Coed, *Sylva, lignum, arbores. Sic Arm.*
Coedwig, *Nemus, ſylva.*
Coeg, *Fatuus, inſulſus, putidus, inanis.*
Coeglwybr, *Semita incerta.*
Coel, *Fides, omen.*
Coelbren, *Sors.*
Coeicerth, *Pyra, rogus.*
Coelfain, *Latum nuncium. Εὐαγγέλιον.*
Coes, *Crus, tibia.*
Coeſed, *q.* Bara coeſeḍ, *Panis candidus.*
Coeſcoch, *Hæmotopus auis.*
Coeth, *Expurgatum, elaboratum.* Aur coeth, *Aurum purificatum.*
Cof, *Memoria.*
Cofl, & Coflaid, & *alicubi perperam* Coel, *Onus quod in brachiorum amplexu ferri poteſt.*
Coffr, *Ciſta, arca.*
Cog, *Coquus, popinator.*
Cogniaeth, *Coquinaria.*
Cog, *Coccyx, cuculus, cucullus.*
Cogail, *Colus.*
Cogfran, *Cornix.*
Cogor, *Garrire, oblſtrepere.*
Col, *Aculeus. unde* Colyn. *Item, Ariſta, cuſpis ariſtarum.*
Coler, *Cellarium.*
Colommen, *Columba.*
Colp, *Scolops.*
Coludd, *Exta.*
Colwyn, *Canes Melitæi.*
Colwynwraig, *Dem. Obſtetrix.*
Colyn, *Aculeus.* Colyn dor, *Cardo oſtii, ob ſimilitudinem aculei.*
Coll, & Colled, *Detrimentum, damnum.*
Combr, *Sinden.*
Conell, *Cauda.*
Congl, *Angulus.*
Coppa, *Vertex, apex, criſta.*
Coppyn, & Pryf coppyn, *Aranea.*
Corr, *Nanus, pumilio, Aranea nonnullis.*
Cordyn, *Chorda, funis, tomex. Sic Arm. Gr.* χορδὴ, *Chorda, fides.*

Cordref,

Cordref, *Urbecula.*
Corddi, *Butilare.*
Cordderw, *Quercus humilis.*
Corddyn, *Cardo.*
Cored, *Cataracta.*
Corf, *Corpus, vel truncus corporis.*
Corhwyad, *Querquedula, Boscha.*
Coriar, *Perdix.*
Corlan, *Caula.*
Corn, *Cornu. Sic Arm.*
Cornant, *Torrens.*
Cornel, *Angulus.*
Cornor, *Apum rex, dux.*
Cornwyd, *Ulcus, pestis, pestilentia.*
Cors, *Palus, jucetum.*
Cors, *Arundo.*
Corsog, *Palustris, arundineus.*
Corswrynen, *Iuncus.*
Cort, *Chorda, funis.*
Corwynr, *Turbo. Arm.* Corwenten.
Coryn, *Vertex.*
Cosgordd, *Famulitium. Arm.* Cosgor, *Familia.*
Cosi, *Scalpere, fricare, scabere.*
Cosi, *Pruritus.*
Cosp. *supplicium pœna, punitio.*
Cospi, *Castigare, supplicio afficere.*
Cost, *Sumptus, impensa.*
Costus, *Symptuosus.*
Costog, *Molossus.*
Costogaid, *Caninus, inhumanus.*
Costrel, *Lagena, uter, obba.*
Cott, & Coth, *Senex.*
Cotarmur, *Paludamentum.*
Cottwm, *Gossipium, bambaceum, Cotoneum. Gr.* κότων. *Arab. Cotin.*
Cowyn, *Pestis, pestilentia, lues.*

C R.

Crach, *Scabies.*
Crafange, *Ungula avis, vel cancri, vel similis rei.*
Crafu, *Radere, scalpere.*
Crafel, *Radula, scalprum.*
Craf, *Harpago, fibula. Arm.* Crapaf, *Anchora.*
Craff, *Perspicax, qui acute videt, vel tenaciter quid apprehendit, acutus.*
Cragen, *Concha.*
Crai, *Recens.*
Craiff, *Misericors.*
Craig, *Petra, rupes. Gr.* κρώξ. *Et à Brit. sit Angl.* Cragge.
Crain, *Iacere, succumbere, prosterni, volutare se.*
Crair, *Est quod à iurantibus manu tangitur. Sic dicebantur reliquiæ sanctorũ. Sic & res quæque curiose ornata.*
Creirio, *Adjurare, juramentum deferre.*
Craith, *Cicatrix.*
Cramwyth, *Laganum, popanum.*
Crangc, *Cancer, Gangræna.*
Crap, *Raptio, prehensio.*
Cras, *Torridus, aridus. Item, Procax.*
Crau, *Cruor, sanguis.*
Crau arf, *Foramen manubrij in instrumentis.*
Craw, *Hara, Arm.* Crou; *ut* Crou an deuer, *Ovile;* Crou an cueffr, *Caprile;* Crou an ouhen, *Stabulum boum;* Crou anmoch, *Hara.*
Crawen, *Crusta. Sic. Arm.*
Crawn, *Obstructum, præclusum, obturatum. Item, Congestum, coacervatum. Quo compescitur, reprimitur & obturatur. Obstructio. Unde sumitur pro Pustulum, sanies, suppuratio. vid.* Cronni.
Crebach, *Ariditate & marcore contractus.*
Creccian, *glocitare.*
Crechwen, *Cachinnus.*
Crefu, *Postulare, instanter petere.*
Crefft, *Ars, proprie Mechanica. Est antiqua vox Br.*
Crefftwr, *Artifex.*
Cregen, *Vas figulinum.*
Cregenydd, *Figulus.*
Crempog, & Crempogen, *Laganum, popanum.*
Cren, *Hara.*
Creft, *Porrigo, furfures, crustra.*
Creth, *Patientia frigoris.*
Creu, *Instanter petere, crocitare.*
Creuan, *Cranium.*
Cri, *Recens, infermentatus, rudis.* Brethyn cri, *Pannus rudis.*
Cri, *Clamor. Habent veteres.*
Crio, *Clamare.*
Criwr, *Præco. Sic Arm.*
Crib, *Pecten. Sic Arm. Item, Summitas, apex, cacumen, crista rei.*
Cribyn, *Rastrum, sarculum, pecten. Sic Arm.*
Cribinio, *Sarrire, sarculare, pectinare.*

Cribddail,

Cribddail, *Rapina.*
Cribddeilwr, *Raptor.*
Criccied, *Tettigonia, cicada focaria, pyrausta.*
Crimmell, *Fastigium in longum diductum.*
Crimp, *Rei cujuslibet acumen.* Crimp crimmog, *Acumen tibiæ, crea.*
Crimprew, *Gelu acuminatum.*
Crin, *Aridus, & præ ariditate fragilis. Item, Avarus, sordidus, parcus.*
Crintach, *Sordidulus, sordidus, parcus.*
Crinwas, *Avarus, sordidus.*
Cripio, *Scalpere.*
Crispin, *Aridus.*
Crochan, *Olla.*
Crochenydd, *Figulus.*
Croen, *Cutis, pellis, corium. Sic Arm.*
Croesan, *Mimus, histrio; obscænus.*
Croesangerdd, *Carmina Priapea & obscæna.*
Croesawu, *Gratulari, humane excipere.*
Crog, *Suspendium, suspensio. Item Crux.*
Crogen, *Cochlea, concha.*
Crogen march, *Lichen equi.*
Crombil, *Ventriculus avis, ingluvies.*
Cronell, *vel* Cronnell, *Ovum piscis, A* Crwnn, *Rotundus. q. d. Rotundula; vel* Gronell, *à* Grawn, *Granulum.*
Cronglwyd, *Tectum, laquear.*
Cronni, *A* Crawn, *Occludere, oppilare, præcludere, obstruere, obturare, compescere, reprimere, aquas stagnare, congerere, coacervare, cumulare.*
Croppa, *Ventriculus proprie avium.*
Croppian, *Serpere, repere.*
Croth, *Uterus, venter.*
Croth esgair, *Sura.*
Crothell, *Elixatile, giruli, à ventrositate sic dicti.*
Croyw, *Dulcis, recens, non salitus. Opponitur salso.* Dwfr croyw, *Aqua non salsa.*
Crud, *Cunæ.*
Crug, & Crugin, *Cippus, tumulus.*
Crugo, *In cumulum, vomicam vel abscessum crescere.*
Crupl, *Claudipes.*
Cwrcca, *Curvus, incurvus.*
Crwmm, *Curvus, recurvus. Arm.* Cromm, *Proclivis.*
Crwnn, *Rotundus.*
Crwth, *Fidicula.*
Crythor, *Fidicen, Citharædus.*
Crwydr, *Favus, fax mellis: Aliis* Cwybr.
Crwydr, *Vagatio, error, erratio.*
Crwydrad, *Vagabundus.*
Crwydri, *Penuria, quia pauperes & egeni vagari solent.*
Crwysedd, *Contentio.*
Crybwill, *Narrare, memorare.*
Crych, *Crispus.*
Cryd, *Tremor. Vulgo febris.*
Crydd, *Sutor, crepidarius.*
Cryf, *Fortis.*
Cryg, *Raucus.*
Crymman, *Falx, secula.*
Crymmu, *Curvescere.*
Cryn, *Mediocris.*
Crynder, *Rotunditas.*
Crynog, *Corus mensura.*
Crynu, *Tremere, contremiscere. Sic Arm.*
Crynwr, *Vir pusillus, & mediocris statura. Item, Vir ignobilis & minus virilis.*
Crynwraidd, *Rusticus, illiberalis.*
Cryr, & Cryhyr, & Crehyr, *Ardea, pygargus, pella.*
Crys, *Indusium, interula, subucula. Arm.* Cres, *vestis.*
Cryw, *Nassa.*

C U.

Cu, *Charus.*
Cud, *Milvus.*
Cudon, *vel* Cuddon, *Palumbes.*
Cudyn, *Floccus, tometum, villus, cincinnus.*
Cudd, *Occultatio, absconsio, occultum*
Cuddio, *Abscondere, occultare. Sic Arm.*
Cul. *Macilentus, macer.*
Cun, & Cuniad, *Dominus,*
Cunnach, *Uter, cobba, ampulla, lagena, lepista.*
Cunnallt, *Arma.*
Cunar, *Sus, scropha.*
Cunnog, *Urceus, mulctra, mulctrale.*
Cur, *Cura. Sic Arm. Item, Verbe-*

Verberatio, ictus, pulsus.
Curo, *Tundere, verberare, pulsare.*
Curfa, *Verberatio, plaga.*
Curan, *Ocrea, cothurnus.*
Curas, *Lorica.*
Curn, & Curnen, *Acervus, pyramis.*
Curt, *Acervus, cumulus.*
Cus, & Cufan, *Osculum.*

C W.

Cwaran, *Calceus,*
Cwbl, *Totus, integer, universus, omnis.*
Cwcwallt, *Cerasphorus, corniger.*
Cwch, *Linter, cymba.*
Cwd, *Pera, sacculus, mantica, bulga.*
Cwd paill, *Pollentiduum.*
Cwdd, *Idem quod* Palu, *fodere,*
Cwfl, *Vestis, amictus, epitogium, propriè Monachorum.*
Cwgn, *Articulus, geniculum.*
Cwl, *Culpa, peccatum.*
Cwla, *Carens auribus.*
Cwlas, *Intertignium.*
Cwlen, *Galerum, galea.*
Cwlis, Og cwlis, *Cataracta.*
Cwlm, & Clwm, & Cwlwm, *Vinculum, nodus.*
Cwlltr, *Culter.*
Cwmm, *Vallis convalli.*
Cwmmwd, *Provincia, regio, Forte* Cymmod, *Cohabitantia. Hinc* Cymmydog, *Proximus, vicinus. Arm.* Chom, *est simul morari.*
Cwmmwl, *Nubes.*
Cwn, *Canis.*
Cwning, *Cuniculus.*
Cwnsallt, *Paludamentum, pallium bellicum, sagulum ad tegenda arma, ἐφέστρις; Chlamys militaris in qua Imperatorum insignia ponebantur, vel militum: chlamys facialium. Cum paludatis victoribus ab vrbe Brundusium profectus est, ait Livius. In his significationibus omnes antiqui voce Br. vtebantur, & aliquando pro veste quacunque exteriori; Recentiores pro ipsis insignijs vtebantur.* Y ferch à roddes i Beredur arfau, à chwnsallt purgoch ar yr arfau, à marchog y cwnsallt coch y gelwid. *Hist. Ber.* Dail yr *Asparagus* sy ar wedd Cwnsallt, fel dail y ffenigl. Llyfr medd. Y llindro à dyf yn gwnsallt, *ib. Sed* Cwynsyllt *in K. H. est instrumentum quoddam fabri ferrarij.*
Cwppan, *Phiala, calix, cyathus, cupa, cuppa.*
Cwrr, *Ora, limbus, latus.*
Cwrrwn, *Curvatura, curvamen.*
Cwrlid, *Instratum, velamentum.*
Cwrsi, *Rica, amictorium, calantica.*
Cwrsi llaw, *Mantile, sudarium cæsitium, linteum emunctorium.*
Cwrw, & Cwrwf, & Cwryf, *Cervisia, zithus.*
Cyrfydd, *Cervisiæ ecclet.*
Cwrwgl, & Corwl, *Cymba piscatorum, corio contecta.*
Cwsg, *Somnus.*
Cwstart, *Artogala, oogala.*
Cwtt, *Tugurium.*
Cwtt, *Frustum, particula.*
Cwitta, *Curtus, brevis, cauda carens.*
Cwthr, *Anus, intestinum rectum.*
Cwymp, *Casus, ruina.*
Cwympod, *Casus, declinatio descensus.*
Cwyn, *Querela, querimonia, lamentatio.*
Cwyno, *Accusare, incusare, litem intendere, queri, gemere. Sic Arm.*
Cwyr, *Cera. Sic Arm.*
Cwys, *Sulcus, gleba.*

C Y.

Cybydd, *Cupidus, avarus.*
Cychwardd, *Ridere.*
Cyd, *Coitus, copula, conjunctio.* Cyd gwr à gwraig, *Coitus viri & fœminæ.*
Cydcam, *Iocari, ludere.*
Cydwybod, *Conscientia.*
Cydrymmaith, *Socius, sodalis, comes.*
Cydwedd, *Conjux.*
Cydwledd, *Sympesium, convivium.*
Cyfaill, & Cyfaillt, *Amicus, socius, sodalis.*
Cyfair, *Iugerum, acra.*

Cyfam-

Cyfamſer, *Tempus, tempus intermedium, tempus opportunum.*
Cyfarchwel, *Carcer, cuſtodia, curatio.*
Cyfaredd, *Incantamentum, remedium.*
Cyfarwys, *Donarium, munus.*
Cyfebr, *Equa, vel aſina, vel ovis prægnans, fœta.*
Cyfedd, *Convivare, coëpulari, compotare. Convivium.*
Cyfeiſtedd, *Sedile, ſedes, anus.*
Cyfelin, *Cubitus, vlna. Arm.* Cifelin, *Cubitus.*
Cyfer, *Iugerum, æra. Sic Arm.*
Cyferthi, *Pulchritudo, venuſtas, elegantia.*
Cyferwyr, *Iniquitas.*
Cyfiaith, *σύγλωσσος, Ejuſdem linguæ.*
Cyflafan, *Facinus, ſcelus.*
Cyflegr, *Idem quod* Gynnau, *Bombarda.*
Cyflog, *Merces, ſtipendium, precium.*
Cyflogawd, *Stipendium, precium, merces.*
Cyfluydd, *Exercitus.*
Cyfoeth, cywoeth, & *aliquando*, Cywaeth, & Cyweth, *Divitiæ, opes.*
Cyfog, *Vomitus.*
Cyfraith, *Lex, jus.*
Cyfraith, eglwys. *Ius Canonicum.*
Cyfraith, fyd, *Ius civile.*
Cyfrangc, *Conflictus, prælium, congreſſus.*
Cyfryfol, *Honoratus, numeratus, qui magnæ æſtimationis eſt.*
Cyfrinach, *Secretum, arcanum.*
Cyfrinachol, *Secretus, arcanus.*
Cyfrwy, *Ephippium, ſella equi.*
Cyffoden, *Concubina, pellex.*
Cyffro, *Motus, commotio.*
Cyhydedd, *Æqua longitudo. Communiter uſitatur pro Æquinoctio. Arm.* Cyhydez, *Æquinoctium*
Cyfraith, cyhyddd, *K. H. Cum quid ex jure æqualiter dividitur inter litigantes.*
Cylafareddu, *Pacem inire, reconciliare.*
Cylchwy, *Clypeus à circulari figura.*
Cylion, *Muſca, culex. Arm.* Ffubuen & Cuelionen.
Cylla, *Stomachus, ventriculus.*
Cyllaeth, *Dolor, mœror.*
Cyllaig, *Corvus.*
Cyllell, *Culter. Arm.* Concell.
Cymmaethlu, *Familia.*
Cymmar, *Compar, conjux, ſocius, ſodalis.*
Cymminedd, *Pugna.*
Cymmraw, *Metus, terror, pavor.*
Cymmriw, *Idem quod* Briw, *vulnus.*
Cymmrodedd, *Reconciliatio, pacificatio, concordia.*
Cymmwy, *Afflictio, æruminna.*
Cymmynu, *Aſciare, dolare.*
Cymmynai, *Securis, dolabra, aſcia.*
Cymmyn, *Legatum.*
Cymminnu, *Legare, legatum dare teſtamento, commendare.*
Cyn, *Cuneus. Arm.* Cuen *Gr.* κῦν *eſt figura à lato in acutum deſinens.*
Cyncan, *Candidus.*
Cynddaredd, *Rabies, furor, inſania.*
Cynddrygedd, *Malitia, diſcordia, ſimultas.*
Cynfil, & Cynfyl, *Monſtrum.*
Cyngaf, *Lappa.*
Cynghor, *Conſilium.*
Cyngrair, *Fœdus, pactum, induciæ.*
Cyngrod, *Volutorium, jurgillus, girgillus.*
Cyngwl, *Primum peccatum, primus peccans. Diabolo tribuunt Poëtæ.*
Cyngwyſtl, & Cynglwyſt *vulgò, Sponſio, pignus.*
Cyngyd, *Cunctatio, mora.*
Cynhaig, *Catulire. De fam. canibus dicitur, appetitu venereo fuventibus.*
Cynhauaf, *Autumnus, meſſis.*
Cynhwynol, *Ingenuus; nativus, genuinus.*
Cynllwyn, *Inſidiæ, obſidio.*
Cynllyfan, *Habenula, numella, lorum, retinaculum.*
Cynne, & Cynneu, *Incendere, accendere, accendi. Item, Incendium, rogus.*

Cynnen,

Cynnen, *Lis, contentio.*
Cynnhennus, *Contentiosus, litigiosus.*
Cynnes, *Calidus, tepidus.*
Cynnhewi, *Conticere.*
Cynnifiad, & Cinnifiwr. *Oppressor, qui alios in angustiam ducit, Bellator.*
Cynnil, *Venedotis est Frugi; Reliquis Peritus, callens, sciens, solers.*
Cynnor, *Apud Antiquos scribitur* Cyntor. *Est postis ostii anterior qui januam clausam recipit. Aliis, postis posterior cui appenduntur valvæ.* Marchlyffan ar darian dor, A'i gonyn yn y gynnor. *H. D* i'r clopren. Porthor ar gynnor y gell. *Ibid. Alias est Limen, hypothyron. Aliis Atrium, vel ostium primum, A* Cyn, & Dor, Cyn-nor. *Translatitie usitatur de viris primariis.* Cynnydd y dref newydd nenn, Cyn-nor gwyr deutu Cennen. *B. Ph. B.*
Cynnhorawr, *Qui ad ostium primus stat.*
Cynnorthwy, *Auxilium, adjutorium.*
Cynnwrf, *Conturbatio, tumultus, motio, commotio.*
Cynnyddwest, *Infantium vestis.*
Cynnygn, *Usitatur in significatione inimici vel adversarii, ut qui pœnam debet victoribus.*
Cynnyn, *pl. á* Cynnen. *Lites.*
Cynnysgaedd, & Cynnysgaeth, *Dos, dotis.*
Cynrabad, *Felicitas, bona fortuna.*
Cynrain, *Familia.*
Cynt, *Olim, prius, ante, prior.*
Cyntorf, *lege* Cynnhorf, *à* Cyn, & Torf, *Acies prima.*
Cyntun, *Somnus unus, somnus.*
Cynwe, *Tela.*
Cynwydd, *Arvum primum.*
Cynydd, *Canum curator, venator.*
Cyrch, *Insultus, impetus, incursus, irruptio, expeditio bellica.*
Cyrnig, *Cornutus.*
Cyrniad, & Ceirniad, *Cornicen.*
Cyrrith, *Parcus, immunificus, sordidus.*
Cyssefin, *Primus, primitivus, primarius.*
Cyssegr, *Sacratum, sacrum, consecratum.*
Cyssegrladrad, *Sacrilegium.*
Cyssegrlan, *Sacrosanctus.*
Cysson, *Consonus.*
Cyssylltu, *Iungere, copulare.*
Cysswyn, *Consensus, confœderatio. Aliis* Cyffres.
Cysgod, *Umbra.*
Cysgu, *Dormire A* Cwsg, *Somnus. Arm.* Cousguet.
Cysteg, *Ærumna, dolor, labor, negotium.*
Cystlwm, *Pertinentia, affinitas, cognatio, communicatio,* κηδεμία, συγάλλαγμα.
Cytrawl. *Adversus, adversarius, contrarius.* Gwynt cytrawl, *Ventus contrarius. Et hinc fortè* Cythraul, *Satanas.*
Cythrudd, *Horror, angor, perturbatio.*
Cyttir, *Terra multorum communis.*
Cyttirogion, *Limitanei.*
Cyttrefradog, *Cohæres.*
Cyttun, *Concors, unanimis.*
Cytty, *Contubernium, Item, Inquilinus,* σύνοικος.
Cyttyaeth, *Contubernium.*
Cyw, *Pullus, pullaster.*
Ceyweirgorn, *Plectrum.*
Cyweithas, *Humanus, urbanus.*
Cyweithas, *Commercium, societas.*
Cywerthidd, *Valor, prætium, compensatio.*
Cywestach, *Coitus carnalis, conjugium.*
Cywestach, *Conjux.*
Cywethl, *Objurgatio, rixæ, litigatio.*
Cywylidd, *Pudor, dedecus, turpitudo.*
Cywir, *Verus, fidelis, rectus,*
Cywiro, *Promissa præstare.*
Cywlad, *Conterraneus.*
Cywrys, *Contentio, lis.*
Cywydd, *Canticum, carmen. Est & versus septem syllabarum.*

C H.

Chwa, *Aura, flatus, flamen, ventus.*

Chaewr,

Chwaer, *Scrot. Arm.* Hoar.
Chwai, *Citus, celer, properus.*
Chwaith, *Gustus, sapor.*
Chwalu, *Spargere, dispergere, dissipare.*
Chwannen, *Fulex. Arm.* Hoannen.
Chwant, *Desiderium, Arm.* Hoant.
Chwannog, *Cupidus.*
Chwarae, & Chwarau. *Ludere, lusus, ludus.*
Chwarel, *Iaculum, spiculum.*
Chwareydd, *Lustr. Arm.* Hoarier.
Chwareyddiaeth, *Lusus, ludus.*
Chwarien, *Idem quod* Araf; *Lentus, tardus.*
Chwarren, *Tuler, ulcus. Item, Pestis, pestilentia.*
Chwech, *Sex. Arm.* Huech.
Chwedl, & Chweddl, *Fabula, rumor, fama, narratio, colloquium.*
Chwefror, *Februarius mensis.*
Chweg, *Dulcis, suavis.*
Chwegr, *Socrus.*
Chwegrwn, *Socer.*
Chwerfan, *Verticulum, vertibulum, rhombus.*
Chwerthin, *Ridere, risus. Sic Arm.* Chwertin gwatwor, *Deridere, ludibrio habere.*
Chwerw, *Amarus, acerbus. Sic Arm.*
Chweu, *Acescere.*
Chwiban, *Sibilus.*
Chwibanogl, *Fistula.*
Chwibl, *Acidus.*
Chwidr, *Ferus, instabilis, effrœnis, itrux, temerarius.*
Chwifiwr, *Vagus, vagabundus, vagator, vir levis, incertæ sedis Potius* Chwyfiwr, *à* Chwyf.
Chwil, & Chwilen, *Scarabæus, crabro. Sic Arm.*
Chwilio, *Scrutari, explorare.*
Chwilennwr, *Scrutator, rimator.*
Chwiliog, *Pythonicus.*
Chwilioges, *Pythonissa.*
Chwiliores, *Crabro.*
Chwimwth, *Impiger, velox, gnavus.*
Chwinsa, *Sero.*
Chwired, *Flagitium, scelus, fallacia, dolus, astutia.*
Chwith, *Sinister, lævus, insolitus, insuetus.*
Chwitho, *Horrere, horrescere ex viso vel audito insolito.*
Chwithig, *Scævus, lævus, sinister.*
Chwyd, *Vomitus.*
Chwydawiaeth, *Nugatio, gesticulatio.*
Chwyd-awyr. *Putredo, & fames ex aëre generata. Ad verbum, Vomitus aëris.*
Chwydredd, *Tabo.*
Chwydd, *Tumor.*
Chwyf, *Motus, motio.*
Chwyrnu, *Rhoncissare, ringere, hirrire.*
Chwys, *Sudor. Sic Arm.*
Chwysu, *Sudare.*
Chwysigen, *Vesica. Arm.* Huezeguell.
Chwysigennog, *Pustulosus, papulosus.*
Chwyth, *Halitus, anhelitus, flatus. Sic Arm. Hinc Angl.* Whiffe.
Chwythad, *Idem.*
Chwythu, *Flare, anhelare. Arm.* Coezffuiff.

D A.

Da, *Bonus.*
Dadannudd, *Detectio, discoopertio, recuperatio, postliminium.*
Dadebru, *Revivisscere, evigilare.*
Dadfarnu, *Condemnare.*
Dadl, *Quæstio, dica, controversia, lis, contentio.*
Dadleu, *Curia forensis.*
Dadleudy, *Prætorium.*
Dadlwriaeth, *Disputatio, actus forensis.*
Dadlaith, *Regelare, degelare, egelidare.*
Dadmer, *Idem.*
Dadolwch, *Satisfactio pro malo commisso.*
Dadulychu, *Irate & offenso satisfacere, reconciliari.*
Dadwrdd, *Crepare, strepere, tumultuari.*
Dadwyrein, & Dadwyre, *Oriri, resurgere.*
Daear, *Terra humus, tellus, solum. Arm.* Douar.
Daearol, & Daierin, *Terrenus, terreus.*
Daearu, *Inkumare, terra infodere, sepelire.*
Daerawd, & Daered, *Mortuarium, Mortuaria, crum; quod pro defunctis solvitur.*
Dafad, *Ovis, pecus. Sic Arm.*

Dafa-

Dafaden, *Verruca.*
Defeidty, *Ovile.*
Dafu, *Stilla, gutta.*
Defnyn, *Diminut. Guttula.*
Dafnu, & Defnynnu, *Guttare, ſtillare.*
Defni, *Stillæ, ſtillicidium.*
Dafn, *Licium. Demetis uſitatum pro eo quod noſtri textores dicunt* Bwrw.
Dager, & Dagr, *Pugio. Sic Arm.*
Daigr, *Lachrymæ.*
Dail, *Folia.*
Deilio, *Frondere.*
Dal, & Daly, *Tenere, prehendere.*
Dalfa, *Detentio. Accipitur & pro carcere.*
Dall, *Cæcus.*
Dammeg, *Parabola, ænigma.*
Damlewychu, *Fulgere, lucere, ſplendere.*
Damuno, *Rectius* Dymuno, *Obſecrare, obteſtari.*
Damwain, & Damweinio, *Evenire, accidere, contingere.*
Damwain, *forte rectius* Damchwain, *Accidens, eventum.* Drwgddamwain, *Infortunium.*
Danadl, *Urtica.*
Dangos, *Indicare, monſtrare.*
Dangoſeg, *Index.*
Dannod, *Exprobrare, Exprobratio.*
Danſang, *Conculcare, comprimere.*
Dant, *Sic Arm. Dens.*
Deintws, *Dim, Denticulus.*
Daintaidd, *Delicatus, opiparus.*
Danys, *Dama.*
Daphar, *Parare, præparare.*
Dar, *Quercus, robur. pl.* Deri.
Darbod, *Providere.*
Darfod, *Finiri, conſumi.*
Dargyſgu, *Dormitare, conquiniſcere, nictare.*
Darllain, *Legere.*
Darllaw, *Pandoxari, cerviſiam contoquere. Videtur affinitatem habere cum* Gwallaw.
Darllawyd, *Potifex, cerviſiarius, zythepſa.*
Darmerth, & Darymerth, *Præparatio, apparatus.*
Darn, *Pars, portio. Sic Arm.*
Darnio, *In partes & fruſta diſſecare.*
Darogan, *Oraculum, vaticinium, augurium, prophetia.*
Darogaū, & Daroganu, *Præſagire, divinare, vaticinari, hariolari, &c.*
Daroganwr, *Fatiloquus, fatidicus, vates.*
Dart, *Telum, jaculum. Sic Arm.*
Darwein, *Perfluere, effluere, ſalire more aquæ, palpitare.*
Darymred, *Obambulare, diſcurrere, diſcurſare, huc illuc currere. Arm.* Daremfrediff, *Frequentare. Eſt & Profluvium, fluxus, fluxus ventris, lienteria.*
Das, *Congeries, ſtrues, acervus propriè, ut vulgo ſumitur, ſegetis, fœni, vel ſimilium.*
Daſwrn, *Fdes.*
Datgan, *Narrare, decantare, pronunciare.*
Datgeiniad, *Decantator.*
Dau, *Duo. Arm.* Dou.
Daupennog, *Biceps. Arm.* Doupenneg, Daw, *Gener.*
Dawn, *Donum.*
Doniog, *Munificus, & munifer.*
Dawnſio, *Saltare.*

D E.

Deau, & Dehau, *Dexter, dextra. Item, Auſter.*
Dechreu, & Dechreuad, *Principium, origo.*
Dechreu, *Incipere, inchoare, ordiri.*
Dedryd, *Vere dictum, ſententia, judicium.*
Dedwydd, *Felix, beatus.*
Deddf, *Lex, ſtatutum, jus.*
Defod, *Mos, conſuetudo.*
Deffioi, *Expergiſci, evigilare.*
Deg, *Decem.*
Deheubarth, *Pars auſtralis.*
Deheuwynt, *Auſter, ventus meridionalis.*
Deifio, *Uſtulare, amburere.*
Deifr, *Deiri, populi ſeptentrionales Angliæ. Item,* Deifr, & Dyfr, *idem quod* Dyfroed, *Aquæ.*
Deilliaw, *Manare, fluere, procedere.*
Deiſyf, *Petitio, poſtulatio, deſiderium.*
Del, *Protervus, moroſus.*

Delff,

Delff, *Rusticus, i. agrestis. barbarus.*
Delor, *Merops.*
Delw, *Imago, figura, effigies.*
Delwi, *Pallefacere, erubescere, pudefieri.*
Dellr, *Asserculus, assicula, assula, rodivia, reduvia. Cancelli, orum.*
Dellrennu, *In assiculas frangere, vel frangi.*
Dengyn, *Rusticus, inhumanus, barbarus.*
Denu, *Allicere, pellicere.*
Deol, & Dehol, *Exilium.*
Deolwr, *Qui in exilium pellit.*
Deongl, *Interpretari, exponere.* Deongl breuddwydion, *Somnia interpretari.*
Deor, *Pullos excludere.*
Der, *Cynicus, pertinax, protervus.*
Dera, y ddera, *Diabolus, Furiæ, diræ, malum. Est & morbus capitis, Phrenesis.*
Derw, *sing.* Derwen, *Quercus, robur. Sic Arm.*
Derwreinyn, *Lichen. Rectius* Dyftwreinin.
Derwyddon, *Druides, Sapientes, vates. A δρῦς, Quercus, ut quâ arbore nihil sacratius habebant Druides: vel à* דרש, *Daresh, Interpretari, exponere.* A'th folant fenddion derwyddon dôr. C. Dysgogan derwyddon, &c. C. Nis gwyr namyn Duw a dewinion byd, a diwydderwyddon. C. Dywawd derwyddon, Dadeni haelon, O hil eryton, O Eryti. P. M.
Destl, *Delicatus, delicatulus, lautus, nitidus.*
Destlus, *Idem.*
Dethol, *Eligere, deligere.*
Deubydd, *Erit, veniet, futurum est.*
Deuddeg, *Duodecim. Arm.* Douzeg.
Deuddegfed, *Duodecimus. Arm* Douzeguet.
Deugain, *Quadraginta.*
Deugeinfed, *Quadragesimus.*
Dewaint, *Nox intempesta.*
Dewis, *Eligere, deligere. Arm.* Diwis.
Dewr, *Fortis, audax, strenuus.*

D I.

Diachar, *Inamabilis.*
Dial, *Vindicare, ulcisci.*
Dial, & Dialedd, *Vindicta, ultio.*
Dialbren, *Patibulum. Lignum ultionis.*
Dianaf, *Non mutilus, non mancus.*
Diandlawd, *potius* Diamdlawd, *Abundans, dapsilis.*
Diareb, *Proverbium, adagium, diverbium.*
Diarffordd, *Invius.*
Diargel, *Inoccultus, manifestus.*
Diargyfwr, *Intrepidus.*
Diargywedd, *Innocens, innoxius.*
Dias, *Vindicta, pœna.*
Diaspad, *Clamor, strepitus.*
Diau, *Dies.*
Diball, *Indeficiens.*
Dibara, *Transitorius.*
Diben, *Finis, terminus, conclusio.*
Dibennu, *Finire, concludere. Arm. Decellare.*
Dibl, *Ora, collutulatio extremitatis vestium.*
Dible, *Vestium ora, extremitates.*
Dibr. *Arm. Est sella equi.* & Dibrer. *Arm. Sellarius.*
Dibyn, *Præcipitium.*
Dicera, *Cibi parcus.*
Dichell, *Astutia, fallacia, insidiæ.*
Dichellgar, *Astutus, versutus.*
Dichlyn, *Accuratus, cautus, curiosus.*
Dichon, & Dichyn, *Posse, pollere, valere.*
Dichwant, *Non appetens, minime cupidus.*
Didachwr, *Latitans, latebras quærens, tenebrio, tenebricola.*
Didoli, *Separare, sejungere.*
Diden, *Papilla, ruma, rumis.*
Didoll, *Qui vel quod à vectigali immune est.*
Didras, *Qui sanguine & cognatione non junguntur.*
Didres, *Sine negotio & labore.*
Didro, *Error.*
Didryf, Ἀπασία, ἀοτία. *Religio monastica, vel eremitica. Videtur esse proprie Eremus, à* Didref, ἄπολις.
Didryfwr, *Religiosus, eremita.*

Diduo, *Dimovere*, *domo exigere*.
Didudydd, *Extorrem faciens*.
Didwyll, *Qui sine fraude est*.
Diddan, *Facetus*.
Diddarbod, *Securus, improvidus*.
Diddig, *Placidus, facilis*.
Diddos, *Restinctus, stillicidio carens*.
Diddofi, *Oppilare, restinguere*.
Diddyfnu, *Ablactare*.
Diddym, *Res nihili, nihil*.
Diddymmu, *Abrogare, abolere, in nihilum redigere, nihili æstimare*.
Diebyd, *Impetus*.
Dielw, *Vilis, ignobilis*.
Dielwedd, *Contemptus*.
Dielwi, *Vilifacere, contemnere*.
Dselwig, *Vilis, contemptibilis*.
Diell, *Particula*.
Dien, *Idem quod* Dihenydd, *Mors, nex, internecio*.
Difa, *Vorare, consumere, devorare, devastare*.
Difai, *Inculpatus*.
Difeio, *Emendare, corrigere*.
Difalldrain, *Devallare*.
Difann, *Immaculatus*.
Difanus, *Evanescere, defluere, deficere*. Difan, & Difant, *Evanidus, fluidus*. Item, *Despicabilis, contemptibilis, nullius æstimationis*.
Difiau, *pro* Dydd Iau, *Dies Jovis*.
Difiog, *Effrænis, efferus, indomitus*.
Diflaen, *Cuspis, spiculum, mucro, cuspidatus, cuspis extrema*. *A* Dy, & Blaen, *Cuspis*.
Difro, *Exul*.
Difróedd, *Exilium*.
Difwyn, *Inutilis, nullius usus, nullius commodi*.
Difyn, *Frusticulum, frustum, offa, offula*.
Difyr, *Brevis*.
Diffaith, *Desertum, solitudo*.
Diffaithio, *Devastare, populari*.
Diffaito, *Turpis, vilis*.
Differ. *C. Defendere, tueri*.
Difflais, *Certus, securus, tutus*.
Diffoddi, *Extinguere*.
Dig, *Ira, iracundia*.
Digllon, & Digus, *Iratus, iracundus*.
Digliſt, *Bitumen, later*.
Digonoi, *Abundans, affluens, saturus*.
Digoniant, *Valor, potentia*.
Digrain, *Error*.
Digrif, *Facetus*.
Dihafarch, *Fortis, strenuus*.
Dihenyddwr, *Carnifex*.
Diheuro, *Crimine aliquem purgare*.
Dihewydus, *Devotus, studiosus*.
Dihiren, & Dihirog, *Improba, scrapta, scortum*.
Dihiryn, *Improbus, nebulo, scurra*.
Dihort, *Immaculatus, omnis expers ignominiæ*.
Dihuno, *Expergisci, evigilare. Sic Arm*.
Dil, *Favus*.
Diledach, & Diledryw, *Nobilis, nulla tinctus ignobilitate generis*.
Dilettyb, *Suspicione vacuus, nemini suspectus*.
Diléu, *Trisyllab. Delere, loco movere*.
Dilwfr, *Minime vecors, non ignavus, non imbellis, fortis, audax, gnavus*.
Dillad, *Vestitus. Sic Arm*.
Dilladu, *Vestire*.
Dillyn, *Elegans, nitidus, splendidus, comptus*
Dimmai, *Obolus, triobolus, tressis*.
Dinas, *Civitas, urbs*.
Dinasfraint, *Jus civitatis*.
Dinesig, *Urbanus*.
Dinaswr, & Dinesydd, *Civis, civitate donatsn. Hinc Angl*. Dentzen.
Dinboeth, *Phœnicurus, rubicilla, avis*.
Dincod, *Acini*.
Dinerth, *Impotens, infirmus*.
Dinéu, *Effundere*. *Arm*. Dinou.
Dinidr, *Incunctabundus, incunctabundè*.
Dinyſtr, *Destructio, pernicies*.
Diod, *Potus*.
Diowtty, *Cauponula, cervisiarium, popina*.
Diowlestr, *Aquiminale, poculum*.
Diofal, *Negligens, securus*.
Diofryd, *Abjuratio*.
Diog, *Ignavus, desidiosus, lentus, tardus*.

Diogi,

Diogi, *Languescere, ignavescore. Arm.* Diegar.
Diogelwch, *Securitas, certitudo, cautio. Arm.* Diouguceroez, *Securitas*
Diol, *Idem quod* Ol, *Vestigium.*
Diolch, *Gratiarum actio.*
Dir, *Certus, necessarius. Item, Necessarium, coactio, necessc.* Cryd ar hên angeu y, dir †. *h. e. Febris in sene mors certa.* A fo da gan Dduw ys dir †. *Quod visum est Deo, certum.*
Diriawr, *Angariator, coactor.*
Diriaid, *Improbus, nequam.* Adwyth diriaid heb achos †. *h. e. Infortunium improbi sine causa, i. à sua temeritate.* Nid rhaid dangos diriaid i gwn †. *h. e. Non necesse ostendi improbum canibus.*
Direidi, *Improbitas nequitia.* Amaerwy direidi drwg anian †. *h. e. Fimbriæ (i. vinculum & conservatio) nequitiæ mala natura, vel malum ingenium.*
Dirdra, *Summa oppressio, summa injuria.*
Dirfawr, *Permagnus, immensus.*
Dirgel, *Occultus abditus.*
Dirisglo, *Decorticare.*
Dirmyg, *Contemptus.*
Dirwest, *Abstinentia, jejunium.*
Dirwy, *Mulcta, mulctatio, pœna pecuniaria.*
Dirwyn, & Dirynnu, *Glomerare, contortuplicare.*
Dis, *Cubus, alea, tessera, talus.*
Disalw, *Privativum à* Salw, *Vilis.*
Disas, *Vilis, infimæ sortis.*
Disberod, *Error.*
Disbwyll, *Discretio, prudentia.*
Disgar, *Exosus.*
Disgethrin, *Asper austerus.*
Disglair, *Splendens, splendidus, lucidus.*
Disgreth, *Clamor, ejulatus.*
Disgyfrith, *Austerus, ferox, atrox.*
Disgyn, *Descendere. Sic Arm.*
Disgywen, *Manifestus, clarus, illustris.*
Dismythu, *Evanescere.*
Dison, *Tacitus, insonus.*
Dispaidd, *Spado, castratus. Arm.* Spaz.
Distain, *Præfectus, præpositus, œconomus, Censor, Arbitrarius.*
Distaw, *Tacitus, taciturnus.*
Distell, *Stilla, guttula.*
Distyll, *Maris refusus, Maris refluxus.* Distyll for, *Mare destillans. Item, Stilla gutta.*
Diswydd, *Privatus, nullo fungens officio.*
Diwair, *Fastus putidus.*
Diwall, *Abundans, nihilo carens.*
Diwallu, *Saturare, Satiare.*
Diwanfa, *Error.*
Diwedd, *Finis terminus.*
Diwg, *Minimè iracundus, placatus.*
Diwyd, *Sedulus, diligens,* Diwydrwydd, *Sedulitas, diligentia.* Diwyttaf i fleiddan ei gennad † ei hunan †. *Diligentior lupulo nuncius proprius.*
Diwyg, *Vitiis carens.*
Diwyg, *Habitus, cultus, ornatus.*
Diwyll, & Diwyllio; *colere.* Diwyllio Duw, *Deum colere.* Diwyllio tir, *Agrum colere.*
Diystyr, *Contemptibilis, Inconsideratus.*

D O.

Dodrefn, *Utensilia supellex.*
Doe, *Heri, dies hesternus.*
Doeth, *Sapiens, prudens, consultus.*
Dôf, *Cicur, domitus, mansuetus.*
Dofi, *Domare. Sic Arm.*
Dofraeth & Dofreth, *Capitatio, vectigal,* τέλος.
Dofydd, *Domitor. Est epitheton Dei.*
Dogn, *Demensum, quantitas debita, mensura.* Nid oes dogn ar gerdod †. *h. e. Non est mensura eleemosynæ.*
Dôl, & Doldir, *Est locus vel ager humilis, planus, cultus, fertilis, pascuus, pratensis. Planities pascua, pratensis, culta. Opponitur locis superioribus & montanis. Vandali* Dol *Teutones* Dall, *Vallem dicunt.*
Dôl, *Arquillus, recurvum quid.*

Dolef, *Clamor.*
Dôr, *Valvæ, ostium. Sic Arm.*
Dôs, *Stilla, gutta.*

D R.

Draen, & Draenen, *Spina sentis.*
Draenog, *Erinaceus, hericeus, herix, chirogilius, chirogeneus, echinus, q.d. Spinosus.*
Dragio, *Lacerare, dilaniare.*
Dragiog, *Lacer, a, um.*
Drefa, *Numerus 24.*
Drèl, Drelyn, *Rusticus, barbarus, inhumanus, sordidus.*
Drèm, *Visus oculorum, obtutus.*
Dreng, *Morosus.*
Drewi, *Olere, fœtere, putere.*
Dringo, *Scandere, conscendere.*
Dringhedydd, *Scansor. Sic vocamus bestiolas scandendo sese tuentes, martem, viverram, sciurum.*
Drûd, *Carus.*
Drûd, *Idem quod* Dewr, *Fortis, strenuus, audax.*
Drudwy, & Drudwen, *Sturnus avis.*
Drwg, *Malus, nequam, improbus, pravus. Item Malum.*
Drygchwant, *Libido.*
Drygnawsus, *Morosus, naturâ & ingenio difficilis.*
Drygwynt, *Mephitis, fœtor. Ad verbum, Aura noxia.*
Drygyrferth, *Luctus, ejulatus.*
Drws, *Ostium, fores, janua.*
Drysor, *Janitor, ostiarius.*
Drych, *Speculum.* Drych i bawb ei gymmydog †. *Speculum cuiq; sui proximus.*
Dryl, *Frustum, pars, portio.*
Dryntol, *Ansa, ansula.*
Drythyll, *Lascivus, salax, petulans.* Drythyll maen yn llaw esgud †. *Lascivus lapis in manu impigri.*
Dryw, *Trochilus, reguliolus.*

D U.

Du, *Ater, niger, pullatus. Sic Arm. Et Arm.* Mis du, *Mensis November, Nos Ianuarium dicimus* Mis du.
Du, *Atramentum.*
Duedd, *Nigredo, atror.*
Duddraenen, *Spinus.*
Dueg, *Splen, lien.*
Dûl, *Verber, ictus.*
Dull, *Figura, forma, effigies, Item Plica vestis, ruga sinus.*
Duno, *pro* Dyuno, *Concordare, consentire.*
Dûr, *Chalybs.*
Durfing, *Austerus, chalybeus.*
Duryn, *Rostrum, promuscis.*

D W.

Dwbl, *Duplex.*
Dwbler, *Patina, discus.*
Dwfn, *Profundus. Arm.* Doun. *Gr* βύθος, *aquarum vortices.*
Dwfr, *Aqua, unda, lympha, latex. Arm.* Dour.
Dyfrgi, *Lutra. q. d. Canis aquaticus.*
Dyfrdwy, *Dea, fl.*
Dyfriar, *Corvus aquaticus, fulex, fulica, larus. Arm,* Douryar.
Dyfrlle, *Alveus fluvii, locus aquæ fluentis proprius.*
Dwl, *Hebes, obtusus.*
Dwrdd, *Sonitus, strepitus.*
Dwrn, *Pugnus, pugillum. Arm.* Dorn.
Dwsmel, *Barbitum, sambuca.*
Dwyn, *Portare ferre, gerere.*
Dwyre, *Oriri, surgere. Levare, tollere, arrigere.*
Dwyrain, *Oriens, ortus.*
Dwys, *Gravis, compressus.*

D Y.

Dyar, *Sonitus, strepitus.*
Dyblyg, *Plica.*
Dyborrhi, *Portare, ferre, gestare.*
Dybryd, *Informis, deformis, indecorus.*
Dybydd, *pro* Bydd, *Erit, venies.* Cyd boed hirddyd dybydd vchel †. *Quamvis sit longus dies, adveniet vesper.* Dybydd rhew i lyffant †. *Veniet gelu rana.*
Dychan, yw gogangerdd, *Satyra poëma invectivum.*
Dychryn, & Dychyndrod, *Trepidatio, pavor.*
Dychymmel, *Cogere, compellere.*
Dychymmyg, *Inventum, problema, ænigma.*
Dychyrg, *Insultus, impetus.*
Dydd, *Dies.*

Dŷd-

Dyddio, *Litem arbitrio componere.*
Dyddiwr, *Arbiter.*
Dyfal, *Ænigma, similitudo.*
Dyfnu, *Haurire, sugere, attrahere.*
Dyfryd, *h e.* Anhyfryd, *Injucundus.*
Dyfrysio, *Festinare.* Angeu a ddyfrys †. *Mors festinat*
Dyfysgi, *Tumultus, confusio.*
Dyffryn, *Vallis.*
Dyffryndir, *Terra vallis.*
Dygn, *Molestus, tædiosus.* Dygn yw adaw a garer †. *Molestum linquere quod amatur.*
Dygnedd, *Tædium, anxietas.*
Dygyfor, *Tumultus, fluctuatio, aquarum sonus.*
Dygymmod, *Fœdus, pactum, conventio.*
Dyhedd, *Idem quod* Hedd, *Pax, induciæ. Et contra, Dissidium, bellum.* Nid eiddun dedwydd dyhedd †. *Non est votum felicis bellum.*
Dyhéu, & Dyhéad, *Anhelare.*
Dyhinned, *Tempestas, imber, nimbus, procella.*
Dyhuddo, *Placare, pacare.*
Dylaith, *Nex, internecio, interitus. Idem quod* Llaith
Dylan, *Mare, æquor, pontus.*
Dyledog, *Augustus, nobilis, generosus.*
Dyledogion, *Nobiles, primates, proceres.*
Dylí, *Habitus corporis bonus vel malus.*
Dylifo, *Fluere, confluere,*
Dylofi, *A* Llaw, *q. d. Manu palpare, manu tractare. Cõponitur à* Dy & Llofi. Gnawd i ddyn ddylaw dylif ni we. *P. M. h. e. Sæpe fit ut tractet vel paret quis tramam, quam non texit.*
Dylofyn, & Dylwf, *Manipulus, flocculus.* Dylofyn ô wlân, *Flocculus lanæ.*
Dyludo, *Insequi, persequi.*
Dylluan, & Tylluan. *Bubo, glaux.*
Dyn, *Homo.*
Dyno, *Homuncio.*
Dyrnfol, *Manicæ, Cheirotheca hibernæ.*
Dyrnu, *Triturare, Flagellare. Arm* Dornaff.
Dyrys, *Perplexus, intricatus*
Afrwydd pob Dyrys † *h. e. Inexpeditum quodque intricatum.*
Dysgawdr, *Doctor.*
Dysgl, *Discus, paropsis.*
Dyspaid, *Cessatio, intermissio*
Dyundeb, & Dundeb, *Consensus, unitas, concordia.*
Dywal, *Crudelis atrox.*
Dywallaw, *Fundere, effundere.*
Dywedyd, *Dicere, loqui, fari.*
Dyweddi, *Sponsalia.*
Dyweddio, *Jugare, conjugare, conjugio dare.* *A* Gwedd, *Jugum.*

E B.

Eang, *Amplus, largus, minime angustus. Item, liber, Libertus.*

Ebach, *Sinus, angulus, angiportus*
Ebill, *Terebrum, cestrum, verticulus.*
Ebodni, *Cacare, forire, stercorare. Dicitur de equo fimum egerente.*
Ebol, *Pullus equinus, equus novellus. Arm.* Ebewl.
Ebran, *Pabulum equinum.*
Ebrwydd, *Celer, citus. festinus.* A elgynno yn hwyr ebrwydd y disgyn † *h e. Quod tardè ascendit, cito descendit. Prius dicitur de motu violento, posterius de naturali.*

E Ch.

Echel, *Axis.*
Echrys. *Læsio, noxa.*
Echur, *Morbus.*
Echwydd, *Sero, vesperi, vespera.*
Echwyn, *Mutuum.*

E D.

Edau, *Filum.*
Edifar, *Pœnitens,*
Edling, & Edlin, *ab* Ed, & Llin. *Hæres regius.*
Edmyg, *est* Urddas, *Honor, decus.*
Edn, *Avis, ales.*
Ednain, & Edniant, *Aves, alites, volucres.*
Ednogyn, *Culex, musca.*
Edrybedd, & Edrybod, *Idem quod* Hines *Historia.*
Edrych, *Aspicere, prospicere, videre.*

Edrvd,

Edryd, & Edryf, *Genus, prosapia, cognatio.*
Edrydd, *Idem quod* Adroddwr, *Narrator, declarator.*
Edwi, *Emarcescere, languescere.*
Eddi, *Villi, orum. Angl. Thrummes.*
Eddyl, *Ego existimo significare gentem, populum, cognatos, homines.*
Efnys, *Inimici.*
Efory, *Cras.*
Efre, *Zizania, lolium.*
Efrllid, *Meritum.*
Efrydd, *Mancus, mutilus, claudus.*
Efydd, *Æs.*
Efydden, *Ahenum.*
Efyddyn, *Idem.*
Effros, *Euphrasia, ocularia herba.*

E G.

Egin, *Germen, herba segetis,*
Eglur, *Clarus.*
Egni, *Conatus vehemens.*
Egnius, & Egniol, *Fortis.*
Egori, *Aperire.*
Egoriad, *Clavis.*
Egr, *Acer, acidus.*
Egroes, *Nodulus sepis, sentis bacca.*
Egryn, *Timor, tremor.*
Egwyd, *Pedica, malleolus, exilior tibiæ pars.*

E H.

Ehed, & Ehedeg, *Volare.* Maenched, & Ehedfaen, *Lapis Heraclius; aliis Magnes.*
Ehegr, *Velox, citus, cito.*
Ehud, *Temerarius. Fortè* Hyhud. *Deceptu facilis.* Buan barn pob ehud †. *Festinum judicium cujusq; temerarii* Anwadal barn pob chud †. *Inconstans judicium cujusq; temerarii.*

E I.

Ei, *Suus.*
Eich, *Vester.*
Eidiog, *Idem quod* Bywiog, & nwyfus, *Animosus, vividus.*
Eidion, *Ros.*
Eiddew, & Eiddiurwg, *Hedera. Arm.* hieaven.
Eiddig, *Zelotes, Zelotypus.* Dewin pob eiddig †. *Ariolus quisque Zelotypus.*
Eiddil, *Exilis, gracilis, tenuis, debilis.*
Eiddun, *Votum, desiderium.*
Eigion, *Abyssus, profundum.*
Eilio, *Plectere.*
Eilier, *Papilio.*
Eiliw, *Species color. Videtur etiam interdum significare Opprobrium.*
Eilon, *Cervus, fubulo.*
Eilun, *Imago, species.*
Eillio, *Radere, tondere.*
Eingl, *pro Peregrinis, exteris, & inimicis accipitur. Videtur Anglo-Saxones significare, qui diu Britannis infesti fuerunt, & sic dici quod primum in angulo insulæ habitarint; Ongl. enim Britanni angulum dicunt.*
Eirchiad, *Petitor.*
Eirian, *Pulcher.*
Eiry, *Nix.*
Eiriach, *Parcere.*
Eirias, & Eiriaf-dan, *Incendium, pyra, rogi.*
Eirif, *Numerus. Unde* Aneirif, *Innumerus.*
Eirin, *Sing.* Eirinen, *Primum. Sic Arm.*
Eirinbren, *Prunus.*
Eiriol, *Intercedere, exorare. A* Gair, & Ioli. Eiriol ni charer ni chyngan †. *Exorare eum qui non amatur non convenit.* Eiriol a garer hawddwaith †. *Exorare amatum facile.*
Eirionyn, *Fimbria, institia, limbus panni.* Eiriouyn tir, *Limes agri.*
Eisiau, *Indigentia.*
Eisiwedig, *Indigus.*
Eisin, *Furfur.*
Eisor, *Similis, par.*
Eisteddia, & Eisteddle, *Sedes, sedile.*
Eithafigion, *Limitanei, extremi.*
Eithrad, *Peregrinus, alienigena.*

E L.

Elain, *Hinnulus, damula.*
Elcys, *Anser silvestris.*
Elech, *Scandula, tegula, saxum.*
Eleni, & Ylem, *Anno presente, anno currente, hoc anno.*

Ele-

Eleſtron, *Iris herba.*
Elfen, *Elementum.*
Elfydd, *Elementum, ſc. terræ, terra, regio.*
Eli, *Unguentum, Gr.* Ἀλοιφὴ, & ἔλαιον, *oleum.*
Elin, *Cubitus. Sic Arm. Gr.* ὠλένη.
Elor, & Gelor, *Capulum, ſandapila, feretrum, libitina, pollinctorium,* Gloſſaria, *orcomana.*
Els, *Privignus.*
Elſes, *Privigna.*
Eluſen, & Eluſeni, *Eleemoſyna, Arm.* Aluſen. *A. Gr.* ἔλεος, *miſericordia.* Eluſen tam o garw †. *h. e. Eleemoſyna eſt offula (etiam) è cervo.*
Elw, *Lucrum, quæſtus.*
Elwch, *Lætitia, gaudium, ſolatium.*
Elwig, *Species, figura, forma. Hinc* Anelwig, *informis.*
Elydn, & Elydr, *Æs, electrum, ſtannum*
Elyſtan, *eſt Judex.*

E Ll.

Elldrewyn, *Noverca.* Ni garo ei fam cared ei elldrewyn †. *h. e. Qui non diligit matrem, diligat novercam.* Y nail flwyddyn a fydd mam i ddyn, a'r llall fydd ei elldrewyn † *h e. Alter annus erit homini mater, & alter erit ei noverca.*
Ellmyn, *Alemanni, & uſurpatur pro peregrino quocunque. Ab* All, *Alius,* ἄλλος.
Ellyl, *Idolum, ſpectrum, lemures, larvæ.*
Ellyldan, *Ignis fatuus.*
Ellya, *Novacula, culter raſorius, raſorium.*

E M.

Emenyn, & Ymenyn, *Butyrum.*
Emennydd, & Ymmennydd, *Cerebrum.*
Emig, *Parvulus.*

E N.

Enad, *Nativus.*
Enaid, *Anima, animus.*
Eneidiol, *Animatus, animal.*
Ennaint, *Unguentum, thermæ.*
Encil, *Fuga, receſſus, ſeceſſus.*
Enderig, *Idem quod* Buſtach. *Nam quod in uno exemplari K. H. eſt* Enderig, *in alio eſt* Buſtach Hir y bydd enderig ych drygwr †. *Diu erit juvencus, bos hominis nequam.*
Ener, *Princeps, Ll. Sed videtur ſignificare Natus, nativus, à* Geni, *ut* Têg ener, *Pulcher natus. Arm.*
Enfys, *Iris, Arcus cœleſtis.*
Engi, *Parere.* Dadleu mawr mynych ac engi ar lygoden †. *h. e. Diſſertatio magna & frequens, eſt parere murem.*
Engir, *Mirabilis, intolerabilis, dirus.*
Eniwo, *Nocere, lædere.*
Eniwed, & Eniweid, *Noxa, læſio, damnum.*
Enllib, *Calumnia.*
Enllyn, *Obſonium, condimentum.*
Ennyd, *Spacium, otium, vacatio.*
Ennylu, *Flectere, intendere.*
Ennynfa, *Incendium.*
Entyrch, & Entrych, *Summitas.*
Enw, *Nomen.*
Enwi, *Nominare, appellare.*
Enwog, *Inclytus, illuſtris.*
Enwir, *Improbus, impius.*
Enwiredd, *Improbitas, impietas.*
Enwyn, *Butilamen, lac ſeroſum, lac agitatum, lac butiraceum, lac ſecundarium.*

E O.

Eofn, *Idem quod* Hy, *Audax, audens.*
Eog, *Salmo, Sarrio piſcis. Arm.* Eheug.
Eorth, *Studioſus, ſedulus, aſſiduus.*
Eos, *Luſcinia, ficedula, philomela, acredula. Arm.* Eawſtig.

E P.

Eppa, *Simia, ſimius, pithecus.*
Eppil, & Eppilledd, *Propago, ſoboles, poſteri.*

Eppi-

Eppilio, *Generare, sobolescere, prolificare*.

E R.

Erch, *Horrendus* Nanterch, *Torrens horrendus*.
Erchwyn, & Erchwynn, *Sponda*.
Erchwys, *Canes venantes*.
Erddigan, *Harmonia, cantus, accentus*.
Erddrym, *Robustus, fortis*.
Eres, *Mirus, mirandus*.
Erfin, *Napus, i. Sic Arm*.
Ergryd, *Tremor, horror, trepidatio*.
Ergyd, *Factus*.
Ergyrwayw, *Hostile impulsum*
Ern, & Ernes, *Arrha, arrhabo. Arm*. Erres.
Ertrai, *Refluxus maris. Est meta extrema fluxus & prima refluxus. Ab* Et & Trai.
Ertwich, *Flatus & anhelitus ex magno conatu proveniens, fremitus*.
Erthyl, *Abortivus*.
Erw, *Acra, jugerum*.
Erwyd, *Sing* Erwydden, *Pertica Ab* Er.
Eryr, *Aquila. Arm*. Er. Yr, eryr, *vel* Eryri, *Herpes militaris*.

E S.

Esborthiaid, *Nutritores*.
Esbyd, *Hospites, peregrini*.
Esgair, *Tibia, crus*.
Esgar, *Inimicus, adversarius*. Cancar fydd i ddyn a chan esgar †. *Centum sunt hominis amici, & centum inimici*.
Esgeulus, *Negligens*.
Esgid, *Calcens, calceamentum*.
Esglywyn, *Defendere, tueri*.
Esgor, *Parere*.
Esgorwraig, *Obstetrix*.
Esgud, *Impiger, gnavus*
Esill, & Esillydd, & Esillrydd, & Eisillrydd, & *contracte* Silrydd, *Soboles, progenies*.
Esinwyth, *Mollis, quietus*.
Espeduriaeth, *Hospitalitas*.
Estyn, *Extendere, porrigere. Item, Donum, donarium, munus, quod extenta manu porrigatur. Arm*. Ascen.

E T.

Etewyn, & Ytewyn, *Toris, titio, fax. Arm* Eteau. Gwell y llylg dau etewyn nag vn †. *Melius uruntur duo titiones quam unus*.
Ethoi, & Dethol, *Eligere*.
Ethryb, *Causa, occasio*.
Ethy, *Calcar*.
Etifedd, & Edifedd, *Hæres*.

E U.

Euddon, *Curculiones, acar, acarus*.
Eulon geifr, *Stercus caprinum*.
Euod, *Lumbrici nati in hepate ovium*.
Euog, *Reus, culpabilis*.
Eurdde, *Auratus*.
Eurgrawn, *Thesaurus*.

E W.

Ewig, *Cerva*.
Ewin, *Unguis. Arm*. Iwin.
Ewinallr, *Præcipitium, quod nisi fixus unguibus ascendi potest*.
Ewinor, *Pernio, pterygium*.
Ewybr, *Cito, citus, pernix*.
Ewyn, *Spuma*
Ewyngant, *Spuma, spumæ candor*
Ewythr, *Patruus, avunculus*.

F A.

a Fano, *Prospere agens*.
y Fall, *Malum*.

F R.

y Frêch, *Lentigo, macula*.

F Y.

Fy, *Meus*.
Fyg fâg, *Confuse, mixtim*.

Ff A.

Ffa, *Faba, cyamus*.
Ffacced, *Coagulum lactis cocti*.
Ffael, *Error*.
Ffaeth, *Alii* Ffyeth, *Mitis, maturus*.
Ffagl, *Flamma*.
Ffagod, *Fasciculus*.
Ffaig, *Vice*.

Ffair,

Ffair, *Nundinæ, nundinum, forum, mercatus.*
Ffald, *Caula.*
Ffalm, *Ventus vehemens, favonius.*
Ffals, *Falsus.*
Ffasgau, *Fasces*
Ffatt, *Verber, ictus.*
Ffau, *Fovea, antrum, ferarum locus. Gr* φωλεὸς.
Ffaw, *est* Argl ydd, *ait Ll. Sed fallitur. Est potius Honor, decus.*
Ffawd, *Faustitas, felicitas, bona fortuna.* Ni ludd ammraint (*alias* anniweirdeb) ffawd †. *h e. Non impedit impudicitia faustitatem.* Gweini ffawd hyd frawd ys dir †. *Inseruire fortunæ usque ad judicium (sc. extremum) necesse est.*
Ffodiog, *Faustus, felix, fortunatus.*

Ff E.

Ffer, *Cautus, callidus, astutus.*
Ffelaig, *Imperator, dux.*
Ffêr, *Est* Cadarn, *ait Ll Robustus*
Ffêr, *Talus, malleolus*
Ffêrr, & Fferdod, *Algor, rigor*
Fferm, *Prædium, villa rustica*
Ffettan, *Saccus.*
Ffeutur, *Stannum.*

Ff I.

Ffilog, *Usitatur pro Meretrice, & muliere nequam.*
Ffilor, *Fidicen.*
Ffin, *Terminus, limes.*
Ffin, *Mulcta.*
Ffiogen, *Cuniculus.*

Ff L.

Fflacced, *Lagena, uter.*
Ffladr, *Loquax, stultus, bardus, insulsus.*

Ff O.

Ffôl, *Stultus.* Ffôl pob tlad †. *Stolidus quisque pauper.*
Ffolen, *Clunis.*
Ffollach, *Cothurnus, calceamentum, Pero.*
Ffon, *Baculus, hasta.*
Fforch, *Furca.*
Ffordd, *Via, iter.*
Fforest, *Saltus, sylva, nemus.*
Fforffed. *Mulcta, pœna.*
Ffôs, *Fossa.*
Ffos, *Ensis, gladius.* Ffosswn. *Idem.*

Ff R.

Ffraeth, *Eloquens, disertus.*
Ffraw, *Pulcher.*
Ffrwd, *Fretum, torrens.*
Ffrwyth, *Fructus.*

Ff U.

Ffugl, *Ventus.*
Ffûr, *Arm. est Sapiens, doctus, cautus.*

Ff Y.

Ffynnon, *Fons.*
Ffyrnigrwydd, *Fornicatio.*

G A.

Gad, *Arm. Lepus.*
Gadales, *Arm. Meretrix.*
Gaflach, *Varda, venabulum, lanceola, jaculum, pilum.*
Gaflaw, *Salar, species salmonis.*
Gair, *Verbum, vocabulum.*
Gâl, *Stadium, meta, statio.*
Galanas, *Inimicitia. Homicidium Item, precium homicidii.*
Galar, *Luctus, planctus.*
Galon, *Inimici, alieni.*
Galwyn, *Congius.*
Gallu, & Gallued, *Potestas, potentia, valor.*
Gan, *apud. Arm.* Gant. Adnau cyhyryn gan gâth †. *h. e. Depositum caruncula crudæ apud felem.*
Gangylchwy *est* Tarian, *Clypeus.*
Garr, *Peples.*
Garan, *Grus.*
Gardd, *Hortus.*
Garm, *Clamor, vociferatio.*
Garmwyn, *Milites, equites.*
Garth, *Promontorium, mons. Hinc* Lluarth. *Locus in monte ubi resedit exercitus.* Bid las lluarth †. *h e. Sit viridis locus ubi fuit exercitus.*
Garw, *Asper.*
Gâst, *Canis fœm. Arm. Meretrix.*
Gauaf, *Hyems, bruma.*
Gaudy, *Latrina, cloaca.*
Gawci, *Cornix.*

G E.

Gefail, *Forceps.*
Gefell, *Didymus, gemellus.*
Gefyn, *Manica, compes.*
Geirw, *Idem quod* Tonnau, *Unda.*
Gel, *Sanguisuga.*
Gelyn, *Inimicus, hostis.*
Gellast, *Molossa.*
Gellgi, *Canis venaticus, canis sagax.*
Gellyg, *Pyrum.*
Gem, *Gemma, bulla, squama.*
Gen, *Gena, mentum.*
Geol, *Ergastulum, carcer.*
Geri, *Cholera, bilis flava.*
Gerran, *Nanus.*
Geuog, *Falsus.*
Gewyn, *Neruus.*

G I.

Gildio, *Compotationum expensas exoluere.*
Gitten, *Hœdus.*

G L.

Glaif, *Falx. Hinc Angl.* Gleaue.
Glain, *Gemma, tessera.*
Glân. *Mundus, nitidus.*
Glas, *Glaucus, liuidus,*
Glaw, *Pluuia, imber. Sic Arm.*
Gleisiad, *Salmo, sarrio piscis.*
Glew, *Fortis.* Ym mhob gwlad y megir glew †. *Omne solum forti patria.* Caledach glew na maē †. *Durior est fortis quam saxum.*
Glin, *Genu.*
Glo, *Carbo, pruna.*
Glwth, *Gulosus, edax. Arm.* Glout. Dau bryd newynog a wna 'r tryddid yn lwth. † *Duæ (cibi) refectiones famelicæ faciunt tertiam gulosam.*
Glwth, *Grabatum, lectus.*
Glyw, *est Dominator,* Glyw Pridain, *Gubernator Britanniæ.*

G N.

Gnawd, *Assuetum, mos.*
Gne, *est* Lliw, *color.*
Gnif, & Gniff, *Dolor, ærumna, labor.*

G O.

Gobaith, *Spes.*
Gobant, *Vallicula.*
Gobr, & Gwobr, *Merces, præmium, pretium.*
Godidog, *Eximius, excellens.* Gwerthfawr pob godidog †. *h. e. Preciosum quodque rarum.*
Godineb, *Fornicatio, incontinentia, adulterium.*
Godrigh, *Habitaculum, sedes, mansio.*
Godro *Mulgere.*
Gof, *Faber ferrarius.*
Gofer, *Riuus è fonte manans.*
Gofid, *Ærumna.*
Gofron, *Monticulus, colliculus.*
Gogan, *Vituperium. Antiquis præsagire, vaticinari.*
Gogangerdd, *Satyra, satyricum poëma.*
Gogawr, *Seges.*
Gogledd, *Boreas, septentrio.*
Gogof, *Cauea, fouea, antrum.*
Gogifaddaw, *Comminari.* Ni ladd gogyfaddaw † *h. e. Non occidit minari.*
Golch, *Lauacrum, lotium.*
Goleu, & Goleuni, *Lux, lumen.*
Golfan, *Arm. passer.*
Golo, & Gwolo, *Diuitiæ.*
Golud, *Diuitiæ, opes.*
Golygwr, *Superuisor, curator, procurator, præfectus.*
Golwrch, *Pyxis.*
Golwyth, *Frustum, ferculum, offa.* Da y gweddai 'r ber i'r golwyth †. *Benè conuenit (ipsi) ueru frustum h. e. Dignum patella coperculum.*
Golychwyd, *Oratio.* Amser i fwyd amser i olychwyd. †. *h e. Tempus est cibo, (&) tempus orationi.*
Gommach, *Crus, tibia.*
Gor, *Pus, sanies.*
Gor, *Præpositio in compositione significans Supra, super, superius.* Gorthir, *Regio superior.*
Gorchan, *Incantatio.*
Gorcheiniad, *Magus, incantator.*
Gorchorddion, *sunt* Dicithraid *Hospites, peregrini; qui non sunt è nostro* (Gosgordd) *famulatu, clientela & populo.*

Gor-

Gorchudd, *Tectum, cooperculum.*
Gorchyfarwy, *Tempus vespertinum prope noctem, nox sera.*
Gorchymmym, *Mandatum, præceptum.*
Gordd, *Tudes, malleus. Arm.* Ordd.
Gordderch, *Concubina, amasia.*
Gorddwr, *Aqua superior.*
Gorddwy, *Oppressio, pressura, vis.*
Gorddwyn, *Fistuca, malleus, tudes, panicula.*
Gorddyar, *Sonus, sonitus, tumultus.* Gorddyar mor, *Fremitus maris.*
Gorddyfnu, *Solere, assuescere.* Ni char gwaith nis gorddyfno †. *h. e. Non diligit opus qui operari non assuevit.*
Goreilid, *Onus graue.*
Goreilittio, & Greilidiaw, *Grauare, oneri esse.* Cas fydd a oreilitio †. *h. e. Exosus est qui oneri est.*
Goresgynnwr, *Victor, debellator.*
Goreth, *Turunda, peniculus, penicillus.*
Goreu, *Optimus.*
Goreugwyr, *Optimates.*
Gorferw, *Spuma bullientis liquoris, scoria.*
Gorflwch, *Poculum.*
Gorffwyll, *Rabies, insania.*
Gorthoen, *Lætitia.*
Gorllanw, *Maris fluxus, æstus.*
Gormes, *Oppressio, vis, lues, plaga.*
Goror, *Ora superior, confinium, regio superna. Regiones montanæ.*
Gorphenhaf, *Iulius mensis. Arm.* Gowhereff.
Gorssaf, *Statio.*
Gorsin, *Antæ, marrectaria.*
Gorthir, *Terra sive regio superior.*
Gortho, *Tectum, integumentum, cooperculum.*
Gorthorch, *Torquis.*
Goruch, *Supra, superior. Item, Dominatus.*
Gorwydd, *Equus, caballus.*
Goryn, *Pustula, papula. A* Gor.
Gosseb, & Gwoseb, *Donarium, strena.*
Gosgordd, *Famulatus, satellitium, clientela, comitatus.*
Gosgymmon, *Fomes, igniarium, cremium.*
Gosod, *Statutum, constitutio.*
Gosper, *Vesper.*
Got, & Goth, *Superbia. Adulter, formicator,* Gwell cynnwys gott nag vn lleidr †. *h. e. Melius est ferre adulterum quam furem.* Gott gyda gott a boenir. *Adulter ab adultero cruciabitur.*
Gottoyw, *Calcar. Arm.*
Gowhereff, *Arm. Iulius mensis.*
Gowrni, *Arm. Pronepos.*

G R.

Gradell, *Crates.*
Graian, *Sabulum, saburra, glarea. Arm.* Grouanen.
Grann, *Cilium, palpebra.* Gnawd mann ar rann cynnifiad †. *Assolet (esse) nota in supercilio bellatoris.*
Grawn, *Grana,*
Grawnwin, *Vua.*
Gre, *Equaria, grex equarum, Et* Gre *Arm. significat idem quod* Bagad, *Turma, grex.*
Grelyn, *Lacus. Lacus aquandis gregibus aptus.*
Gro, *Saburra, glarea, sabulum.*
Grugionyn, *Formica.*
Grut, *Lapis quidam arenosus.*
Grwnn, *Porca, lira, striga terræ aratæ.*
Grwndwal, *Fundamentum.*
Gryd, *Prœlium, conflictus, pugna.*
Grym, *Vis, vigor.*
Gryr, *Ardea, ardeola.*
Gryw, *Lingua.*

G W.

Gwadn, *Solea, planta pedis.*
Gwadd, *Talpa. Arm.* Goz.
Gwaddol, *Dos.*
Gwaed, *Sanguis, cruor.*
Gwaederw, *Iugerum sanguinis.*
Gwaeg, *Plustula, fibula.*
Gwael, *Vilis, ignobilis.*
Gwaelod, *Fundus, cimbum, fax.*
Gwaelodi, *Sido.*
Gwaell, *Calamistrum, acus ferrea vel lignea, clavis.*
Gwaeth, *Peior, deterior.*

Gwain,

Gwain, *Vagina, theca Sic. Arm.*
Gwair, *Fœnum.*
Gwirglodd, *Pratum, pascuum.*
Gwais, *Serui, pl. à* Gwas.
Gwal, *Stratum, recubitorium, lectus.*
Gwal, *Murus.*
Gwalc, *Coma, cæsaries, capillitium.*
Gwalch, *Accipiter.*
Gwallofiad, & Gwallawfwr, *Fusor, promus, potifex, ceruisiarius, zythepsa.*
Gwanas, *Sustentaculum, fibula.*
Gwaneg, *Fluctus, vnda.*
Gwanwyn, *Ver.*
Gwar, *Clemens, mansuetus, mitis.*
Gwarr, *Occipitium, ceruix.*
Gwarrog, *Iugum. Arm.* Goarag, *Arcus,* Goarag an glaw, *Iris.*
Gwarant, *Assertor, vindex;*
Gwarcheidwad, *Custos, custoditor, excubitor, obseruator.*
Gwarchae, *Ergastulum, obsidio, obsessio.*
Gwarogaeth, & Gwriogaeth, *Homagium, deditio.*
Gwarthaf, *Vertex, fastigium, summitas.* Gwarthaf helm, *Vertex galeæ.*
Gwartheg, *Boues vaccæ.*
Gwas, *Seruus, famulus. Sic Arm. Antiquis significabat Iuuenem, adolescentem, virum.* Gwas ystafell, *camerarius, cubicularius, lectisternitor.* Gwas gwych, *Vir fortis, strenuus.*
Gwasanaeth, *Seruitium, ministerium. Sic Arm*
Gwasgod, *Vmbra.*
Gwastrawd, *Tensarius, agaso, equiso, strator.*
Gwastrawd afwyn, *Pedisequus, fœnigerus.*
Gwatwar, & Gwatwor, *Ludificari, deludere.*
Gwau, *Texere. Sic Arm.*
Gwaudd, *Nurus.*
Gwaun, *Planities montana.*
Gwawl *Lumen, lux.*
Gwawl, *Murus, vallum.* Gwawl Severus, *Vallum quod Severus construxit inter Deiram & Albaniam.*
Gwawm, *Aranea tela in herbis & arboribus.*
Gwawr, *Aurora.*
Gwawr, *Heros.*
Gwayw, *Hasta, lancea.*
Gwaywawr, *Lancearius, hastarius, hastifer, hastatus.*
Gwaywffon, *Hasta, lancea, hastile.*
Gwden, *Vinculum.*
Gwddf, *Collum, ceruix.*
Gwddi, *Runcina, runca, surripicula.*
Gwe, *Tela, tegmen. Inde* Gweu, *Texere.* Gwe 'r coppyn, *Scutula, vesca, aranea tela.*
Gwedd, *Iugum.*
Gweddi, *Oratio, precatio.*
Gweddw, *Viduus.*
Gwefl, *Labium, labrum.*
Gwefr, *Electrum, succinum.*
Gwchydd, *Textor.*
Gweilgi, *Mare, æquor, oceanus.* Cell arglwydd yw 'r weilgi, †. *h. e. Promptuarum domini est æquor.*
Gweilging, *Trabs, pertica, ames.*
Gweilig, *Torcular.*
Gweinydd, & Gweiniad, *Minister.*
Gweinidog, *Idem. Arm.* Gounideg, douar, *Agricola.*
Gweis, *Tentorium.*
Gwely, *Lectus, cubile.*
Gwellwell, *Melior, melioque.* Gwellwell hyd sarf, gwaethwaeth hyd farw †. *Melior melioque vsque ad barbam, peior peiorque vsque ad mortem.*
Gwellaif, *Forceps.*
Gwellt, *Stramen, gramen.*
Gwen, *Risus.*
Gwener, *Venus.* Seren Wener, *Stella Veneris;* Gwallt gwener, *Capillus Veneris, herba;* Die Gwener, *Dies Veneris.*
Gwenith, *Triticum, far, ador.*
Gwennol, *Hirundo. Alijs* Gwenfol,
Gwengolo, *Arm. September mensis.*
Gwenuer, *Arm. Ianuarius mensis.*
Gwenwisg, *Vestis candida, palium, sacrum, superpellicium.*
Gwenyg, *Pl. à* Gwaneg, *Fluctus, unda.*

Gwenyn,

Gvvenyn, *Sing.* Gvvenynnen, *Apis.*
Gvvep, *Vultus, facies, rostrum.*
Gvvepia, yvv Llymysten. *Merularius accipiter, humipeta.*
Gvver, *Seuum, sebum.*
Gvverbl, *Arm Glans.*
Gvverin, *Viri, virorum multitudo, plebs.*
Gvverlin, *Est Dominus.*
Gvvern, *Sing* Gvvernen, *Alnus.*
Gvversyll, & Gvversyllt, *Castra, tentoria, castrametatio.*
Gvverth, *Precium, valor.*
Gvveryd, *Terra effossa.*
Gvverydre, *Terra, regio.*
Gvvestai, *Hospes, conuiua.*
Gvvestfa, *Hospitium, invitamentum.* Arian y gwestfáau, *Nummi regalibus canis reddendi. Videntur fuisse pecuniarum summæ quas subditi soluebant principi, pro eo quod ipsum & suos in transitu, sua quisque vice, in hospitium excipere tenebantur.*
Gwesyn, *Seruulus. Dim. à* Gwas.
Gwg, *Ira, indignatio.*
Gwiddon, *Malefica, saga, Gigas fœm.*
Gwifr, *Filum æneum.*
Gwig, *Lucus, nemus.*
Gwigfa, *Idem.*
Gwil & Gwilff, & Gwilog, *Equa.*
Gwill, & Gwilliad, *Tenebrio, Erro.*
Gwillmer, *h. e.* Gwillmyr, *Pirata.*
Gwimpl, *Arm. Peplus.*
Gwinau, *Badius, fuscus.*
Gwirod, *Potus.*
Gwisg, *Vestimentum, vestitus, vestis.*
Gwlâd, *Regio, patria, prouincia, rus.*
Gwladaidd, & Gwledig, & Gwladog, *Rusticus.* Gwledig, *Rex, satrapa prouincialis.*
Gwledych, *Regnum, gubernatio.*
Gwlân, *Lana, Sic Arm.*
Gwlêd, *Epulæ, conuiuium.*
Gwlîth, *Ros.*
Gwlyb, *Humidus, madidus, liquidus.*
Gwlydd, *Herba.*
Gwn, *Toga.*
Gwnnon, *pro* Gwynnon, *Candida & arida ligna vstioni apta.* Ni thangnef Gwynnon a goddaith. †. *Non conuenit aridis cum incendio.*
Gwp, *Rostrum.*
Gwr, *Vir, mas.*
Gwra, *Nubere.*
Gwrâch, *Anus.*
Gwraig, *Mulier, fœmina, vxor.*
Gwraint, *Vermiculus, cordus, teredo, impetigo, pediculus.*
Gwregys, *Zona, cingulum.*
Gwrêng, *Homo plebeius.*
Gwrês, *Feruor, calor.*
Gwron, *Heros.*
Gwrthasl, *Strepa, scandile, staticulum, stapes.*
Gwrthban, *Lodix lanea.*
Gwrthmin, *Cuspis recurua.*
Gwrysg, *Ramus.*
Gwst, *Dolor, morbus,* Can wst can henaint †. *Centum morbi cum senectute.*
Gwyach, *Est auis quædam marina.*
Gwyar, *Cruor, sanguis.*
Gwydr, *Vitrum, hyalus. Arm.* Gwezren.
Gwydd, *Ferus, sylvester.*
Gwyddo, *Cum terra arata iterum rudescit.*
Gwydd, *Anser, ganz. Arm.* Gars, & Goaz. *Gr.* χὴν.
Gwydd, *Arbusta, arbores, caules.*
Gwydden, *Arbor, arbustum.*
Gwydd, *Machina textoria.*
Gwydd, *pro* Gwehydd, *Textor.*
Gwyddbwyll, & Gwyddbwll, *Scruporum lusus, scaccius ludus, prœlia latrunculorum, lusus.*
Gwyddel, *Hibernicus.*
Gwyddfa, *Locus sepulturæ.*
Gwyddgwn, *Vulpeculæ, lupi.*
Gwyfyn, *Tineæ.*
Gwyl, *Festum, feriæ. Sic Arm.* Nid oes gwyl, rhag elusen. †. *Non sunt feriæ ab eleemosyna.*
Gwylan, *Fulica, gauia cinerea, larus cinereus, cephus.*
Gwylio, & Gwyliaid. *Vigilare.*
Gwyll, *Strix, lamia, larua.*
Gwyll, *Tenebræ, & tenebrosus.*

Gwyllon,

Gwyllon, *Tenebriones, manes.*
Gwyllt, *Ferus, indomitus, syluestris.*
Gwynn, *Candidus, albus.*
Gwynndwnn, *Terra non arata, rudetum, selio.*
Gwyniad, *Merula piscis.*
Gwynnedd, caseg, wynnedd, *Equiens equa.*
Gwynniar, *Ventus.*
Gwynt, *Ventus, aura, Odor, quod per aera feratur. Arm. Odor.* Rhwymo gwynt yngwden †. *Ventum fune vincire dicimur cum impossibile quid tentamus.*
Gwyr, *Recurvus, limus.*
Gwyran, *Est genus graminis, fœnum.*
Gwyrain, *Chynelops, chenalopex, vulpanser, anas Scotica.*
Gwyrdd, *Viridis, herbidus.*
Gwyros, *Ligustrum.* Nid vnnaws gwyraws a gwern †. *Non ejusdem naturæ ligustrum & alnus.*
Gwyrth, *Virtus, miraculum.*
Gwyryf, *Novus, recens.*
Gwyryf, *Virgo, quia integra & incorrupta.*
Gwylstl, *Arrhabo, obses, vas, vadium, pignus, hypotheca.*
Gwystn, *Flaccidus, marcidus, aridus.*
Gwyth, *Ira, indignatio.*
Gwyrthen, *Vena. Sic Arm.*

G Y.

Gylf, & Gylfin, *Rostrum auis.*
Gylfant, *Rostrum.*
Gylfinhir, *Curlinus auis, pelargus.*
Gyrr, *Armentum, grex qui simul agitur.*
Gysp, *Phrenesis, rabiosus.*

H A.

Habrsiwn, *Lorica.*
Hacnai, *Equus gradarius.*
Had, *Semen.*
Hadl, *Marcidus, ruinosus, putris.*
Haddef, *est* Cartref, *Domus propia.*
Haearn, *rectius* Haiarn, *Ferrum.*
Haeddel. *Arm.* Haezl, *Stiua.*
Haeddu, *Mereri. Item Porrigere, assequi.*
Haen, *Plica.*
Haf, *Æstas.*
Hafar, *Aratio æstiua.*
Hafgan, *Splendor æstivus, sudum æstivum.*
Hafdy, *Domus æstiualis.*
Hafn, *Portus.*
Hafod, *Mansio æstiva, prædium, lactarium.*
Hagr, *Deformis, turpis.*
Hai, *Eho, est provocantis & incitantis.* Yr hai a laddod yr hwch †. *Vox incitantis (canem) occidit suem.*
Haiarn, *Ferrum.*
Haidd, *Hordeum.*
Hail, *Ministerium mensæ, libatio. Inde* Heilyn, *Promus, minister mensæ, pocillator.*
Haint, *Morbus, ægrotatio, malum.*
Halawg, *Corruptus, contaminatus, pollutus, prophanus.*
Halen, *Sal.*
Haliw, *Saliua.*
Hamdden, *Pausa, otium.*
Hanes, *Historia. Rei cognitio & inventio.* Gwyl yw hanes † *Verecunda est rei inventio; quia scil. difficulter sese offert aspectui.*
Hanner, *Dimidium, medium, medietas. Arm.* Hanter.
Hannereg, *Media pars, dimidium alicujus rei, semi. Existimant nonnulli significare acram terræ, quorum error est inde enatus, quod* Hannereg *de media acra dictum inueniatur, ut de aliis medietatibus.* Hannereg *etiam significat vas quo mediam partem metimur.*
Hanner nos, *Media nox.*
Hanner dydd, *Meridies.*
Happus, *Felix.*
Haul, *Sol. Sic Arm. Gr.* ἥλιος.
Heulo, *Apricari, solare, insolare.*
Heurhod, *Petasus, pileum, galerus.*
Havvl, *Actio, dica, quæstio.*
Havvlvvr, & Hollvvr, & Havvlblaid, *Pars agens, pars.*

H E.

He, *Seret, seminabit, dissi-*

dissipabit.
Hear, *h. e.* Hyar, *Aratu facilis, arabilis.*
Heb, *Loqui.*
Hebog, *Accipiter*; Hebogyd, *Auceps.*
Hedeg, *Volare.*
Hedion, *Paleæ, & grana leuiora, quæ à solidioribus ventus avolare facit.*
Hedydd, *Alauda, galerita, corydalus, cassita. Arm.* Ehuedyz, & Huedyz.
Hêdd, *Pax.*
Heddyw, *Hodie.*
Hefis, yw Crys merch. *Camisia, supparus, subucula muliebris.*
Hegl, *Crus, tibia.*
Hegl gam, *Stiua, buris.*
Heilog, *Caput, capitellum.*
Heiniar, & Heniar, *Prouentus, peculium, penus, annona.*
Heislan, & Heisyllt, *Hamulus ferreus, quo carminationi paratur linum.*
Hel, *pro* Hely, *Venari, aucupari, vestigare, agere.*
Heledd, *Salina.*
Heli, *Salsilago, salsugo, muria, muries.*
Helm, *Galea, cassis, cassida.*
Help, *Auxilium, fulcimen.*
Helyg, *Salix, siler, ilex.*
Hên, *Vetus, vetustus, antiquus, senex.*
Henefydd, & Henydd, *Senator, senior.*
Hendad, *Avus.*
Henfon, *Vacca*
Henuriad, *Senator.*
Henwr, *Vir Senex.*
Heol, *Platea, vicus.*
Heri, *Tibia claudicans.*
Herlod, *Puer, pusio.*
Herlodes, *Puella.*
Herod, *Nuncius.*
Herodraeth, *Negotiatura.*
Herwlong, *Nauis piratica, prædatrix.*
Herwr, *Exlex, profugus.* Herwr mor, *Pirata.*
Hefg, *Carex. Arm.* Hefgen, *Serra.*
Hesp, *Infœcunda.*
Hespen, *Fibula.*
Hett, *Galerus. Demetis* Hed.
Hensor, *Bubulcus, bubsequa, bucolus, armentarius.*
Heulor moch, *Subulcus, suarius.*

H I.

Hidl, *Colum, cola.*
Hiddygl, *Fuligo.*
Hil, *Soboles, proles, posteri.*
Hilrogaeth, *Soboles, progenies.*
Hin, *Tempestas, cœlum triste vel clarum.*
Hindda, *Sudum, serenum.*
Hiniog, *Limen.*
Hinon, *Sudum, serenum.*
Hir *Longus, prolixus.*
Hirian, *Longurio.*
Hiriell, *Angelus, ait Ll.*

H O.

Hob, *Sus, porcus.*
Hob, & Hobaid, *Modius.*
Hocced, *Dolus, fraus.*
Hoccrell, *Puella, paruula.*
Hoccrellwr, *Multerosus, mœchus.*
Hoeden, *Leuiuscula, fœmina leuioris famæ.*
Hoedl, *Ætas, vita, æuum.*
Hoel, *Clauus.*
Hoen, *Lætitia.*
Hoewal, & Hoewel, *Pars fluminis tardius transiens. Alij volunt esse alueum fluminis & aquam festinantem.*
Hoff, *Charus, dilectus.*
Hogg, *Parvulus.*
Hogfaen, & Hogalen, *Cos.*
Hollt, *Fissura, rima.*
Honni, *Publicare.* Honni cyfraithiau, *Leges publicare.*
Honsel, *Strena.*
Hor, *Pediculus fullius.*
Hort, *Improperium, calumnia.*
Hosan, *Tibiale, crurale, caliga.*
Hott, Hottan. *Capitium.*
Hoyw, *Cultus, concinnus, elegans.*

H U.

Hu, *Pileus.*
Huad, *Canis venaticus.*
Hual, *Compes, pedica, perisceli.*
Huan, *Sol.*
Huccan, Yw Gwylan lwyd, *Larus, mergus, gauia*
Huenydd, *Quæstionarius,*
Hud, *Præstigiæ, illusio.* Bwrw hud, *Ariolari, augurari.*
Hudol, *Præstigiator, impostor.*
Hudlath,

Hudlath, & Hutlath, *Virga præstigiatorum.*
Hudvvg, *Terriculamentum.*
Huddygl, *Fuligo. Arm.* Huddeyl.
Hufen, *Schistum, cremor lactis, aphrogala, fics lactis.*
Hug, *Tunica, toga, chlamys.*
Hugl groen, *potius* Rhugl groen. *Crepitaculum, crotalum.*
Humman, & Humig, & Hummog, *Pila palmaria, pila manuaria.*
Hummanydd, *Pilaludius.*
Hun, *Somnus Sic Arm*
Hur, *Merces. Est vox antiqua.*
Hurt, *Stupidus.*
Hurtr, *Tabulatum.*

H W.

Hvvch, *Sus, porcus. Gr ὗς. Arm.* Houch.
Hvvf, *Cucullus*
Hvvrdd, *Aries.*
Hvvrrvvg. *Gibbus, tuberculum.*
Hvvsmon, *Agricola, frugi homo.*
Hvvstr, *Morosus, inexorabilis*
Hvvsvvi, *Mater familias.*
Hvvyad, *Anas Arm.* Houad, *Gr. νῆσσα.*
Hvvyfell, *Salmo fam.*
Hvvyl, *Velum, linteum, carbasa.*
Hvvyl, *Valetudo, bona vel mala.*
Hvvyl, *Iter.*
Hvvylbren, *Malus.*
Hvvylus, *Prosper.*
Hvvylvvynt, *Ventus prosper.*
Hvvyr, *Serus, vespertinus.*

H Y.

Hy, *Audax.*
Hydr, *Audax, strenuus, fortis.*
Hydref, *Mensis October.*
Hydrum, *Liber. a, um.*
Hydvvf, *Adolescens.*
Hydd, *Cervus, dama.*
Hyddfre, & Hyddfref, *Mensis October.*
Hyll, *Horridus, efferus, ferinus.*
Hyn, *Senior, vetustior, antiquior, major natu; Majores, progenitores*
Hynt, *Iter. Arm. Via.* Hynt S. Ialm, *Via S. Jacobi. h. e. Via lactea.*
Hyrdd, *Arietes.*
Hysp, *Sterilis, exsiccatus.*

I A.

Ia, *Glacies.*
Iaen, *Glaciecula. Arm.* Ien, *Frigidus,* lenhad, *Frigere.*
Iaccvvn, *Insigne bellicum, armatura.*
Iach, *Sanus, saluber, salutaris.*
Iaith, *Lingua, dialectus.*
Iar, *Gallina.*
Iarll, *Comes, comarchus,*
Iarlles, *Comitissa.*
Ias, *Fervor, ebullitio.*
Iau, *Iunior.* A garo yr iau cared ei vvaryau †. *h. e. Qui diligit juniorem, diligat & ejus ludos.*
Iau, *Iugum. Sic. Arm.*
Iavvn, *Rectus, justus.*

I E.

Iesin, *Pulcher, bellus, formosus.*

I G.

Imp, *Surculus.*

I N.

Insel, *Sigillum.*
Ing, & *Antiquis* Ingder, *Angustia.*
Ing, *Angustus, arctus.*

I O.

Iolvvrch, *Vitrum.*
Ion, *Dominus, Iehovah.*
Ior, *Dominus, princeps.*

I R.

Ir, *Viridis, floridus, novus.*
Irder, *Viror, viriditas.*
Iraid, *Unguentum.*

I S.

Isel, *Humilis, demissus, inferus.*
Isamer, *Armiger.*
Isarn, *Falx, longa securis.*
Isgell, *Ius, jusculum.*

L A.

Lab, *Ictus, verber.*
Lattvvm, *Orichalcum.*
Lefain, *Fermentum.*

L I.

Lifrai, *Vestimentum quo servi dignoscuntur Vestitus.*
Lvvfer, *Fumarium, spiramentum.*

Ll A.

Lla, *Manus.*

Llabi, & Llabwst, *Longurio, homo rusticus, agrestis, & deformis.*

Llabir, *Ensis.*

Llac, *Laxus, remissus.* Angl. *Slacke.*

Llachar, *Coruscus, igneus, fulgurans.* Cleddyf llachar, *Gladius igneus, coruscus.* Par llachar, *Hasta fulgurans.* Llachar far, *Ira ignea, ardens.*

Llad, *Gratia, donum, beneficium. Alicubi* Llad *est mensura quædam.*

Lladd, *Interficere, necare, mactare.*

Lladdfa, *Occisio, strages.*

Lleiddiad, *Occisor, mactator.*

Llaesodr, *Pavimentum, stratum.*

Llaeth, *Lac.*

Llaeth torr, *Colostra, colostrum.*

Llafrvvyn, *Iuncus.*

Llafurio, *Laborare, niti, moliri, operari, Agricolam agere.* Ni lafur ni weddia, nid teilwng iddo ei fara. †. *Qui nec operatur nec precatur non dignus est pane suo.*

Llafurwr, *Agricola.*

Llai, *Minor.*

Llai, *Color fuscus.*

Llaib, *Linctus.*

Llaid, *Lutum, cœnum, limus.*

Llain, *Linteolum.*

Llain, *Gladius, lamina.*

Llais, *Vox, sonus.*

Llaith, *Humidus, liquidus.*

Llaith, *Lethum, cædes, nex, mors.* Nid llai y cyrch dyn ei laith na 'i gyfarwys †. *Non minus petit quis suum lethum quam suum viaticum.*

Llam, *Saltus. Sic Arm.*

Llamfa, & Llamfforch, *Scala agrestis.*

Llamhidydd, *Astacus, carabus, locusta marina. Elephas marinus.*

Llamprai, *Murenula. Arm.* Lamprezen.

Llann, *Vulgò sumitur pro Fano, templo: sed existimo potiùs significare Cæmiterium, vel Aream templi. Aream enim propriè significat, ut ostendunt composita,* Ydlan, perllan, gwinllan, corlan, corphlan.

Llanw, *Implementum, fluxus maris.*

Llarp, *Panniculus, lacinia.*

Llaryedd, *Comitas, mansuetudo.*

Llasar, *est* Glas, *ait Ll. & alij. Lazulus, glaucus, lividus, cæruleus.*

Llath, *Virga, pertica, radius Geometricus.*

Llath, & Llathen, *Virga tres pedes longa, qua quid mensuratur, Mensura trium pedum.*

Llathlud, *vel* Llathrud, *Raptus mulierum.*

Llathr, *Politus, coruscus, fulgidus.*

Llattai, *Leno, & lena, Amantium nuncius.*

Flaw, *Manus.* Llaw-egor, *Liberalis, prodigus.*

Llawch, *à* Llochi, *Mulcet, mulcebit.* Fe edwyn mab a'i llawch, ac nid edwyn mab a'i car †. *Novit parvulus demulcentem, non novit amantem.*

Llawdr, *Bracca, subligaculum, femoralia, feminalia, perizoma, lumbare Arm.* Lowzr & Lauret, & Laureaff.

Llawdwn, *Mancus.*

Llawen, *Lætus, hilaris. Arm.* Lowen.

Llawes, *Manica.*

Llawgair, *Iuramentum, fides data. q. d. Manus sermo.*

Llawlyw, *Manicula aratri, stiva.*

Llawn, *Plenus.*

Llawnllonaid, *Plenilunium, panselenos.*

Llawr, *Solum, fundus, area.*

Llawrodd, *Manupretium, munus, quod manu datur & accipitur.*

Llavvrudd, & Llofrudd, *homicida. A* Llavv & Rhudd. *a manu rubea & sanguinea. Sic &* Tafawdrudd *dicit K. H. eum qui occidendum homicidæ ostendit. q. d. Lingua rubens, lingua occidens.*

Ll E.

Lle, *Locus. Arm.* Lech, *sedes.*

Lleas, *Lethum, cædes.*
Llebanaidd, *Ruſticus, ruſticè.*
Llech, *Lapis, ſcandula, tabula ſaxea.*
Llech lafar, *Lapis loquax, echo.*
Llech, *Latebra, latitatio.*
Llechu, *Latere, delitere.*
Llechwedd, *Clivus.*
Lled, *Latitudo.*
Lledach, *Ignobilior proſapia.*
Lledcynt, *Ira, iracundia.*
Lleden, *Paſſer piſcis, pſitta, pecten, pectunculus.*
Lledewigvvſt, *Hæmorhoides*
Lledfegyn, *Alumnus*
Lledfryd, & Lledfrydedd, *Delirium.* Gnawd wedi llynn leddfryded. †. *Aſſolet eſſe poſt potum inſania.*
Lledr, *Corium. Arm.* Lezr.
Lledrith, *Larua, ſpecies, phantaſma, ſpectrum, præſtigiæ. A* Lled & Rhith. *Quod non ipſa ſpecies eſt, ſed ſpeciem mentitur.*
Lledryw, *Ignobilitas. Inde* Diledryw, *perfecta nobilitas, vere nobilis.*
Lledw, & Llydw, *Opimus, pinguis.*
Llef, *Vox.*
Lleferthin, & Llyfferthin, *Ignavus.*
Llefenau, & Llefnau, *Lumbi.*
Llehau, *Locare, collocare.*
Lleian, *Virgo veſtalis, ſanctimonialis, Arm.* Leanes.
Lleidr, *Fur, latro.*
Lleiddiad, *Homicida.*
Lleiſw, *Lixivia, lixivium.*
Llen, *Litera, doctrina, eruditio, literatura.*
Llenn, *Velum, linteamen.*
Llert, *Zea.*
Llerw, *Eſt* Eiddil, lleſg, diccra, *Gracilis, macer.*
Lles, *Commodum, utilitas.*
Lleſtr, *Vas, vaſis.*
Lleſtr, *Navis. Sic. Arm.*
Llethr, *Clivus, locus acclivis.*
Lletty, *Hoſpicium, diverſorium.*
Llettywr, *Hoſpes.*
Lleuad, *Luna.*
Lleuen, *Pediculus. Arm.* Louen.
Lleuer, *Lux, lumen.*
Llew, *Leo.*
Llewa, *Edere, manducare.*
Llewych, *Lumen, ſplendor.*
Llewyrn, *Ignis fatuus.*

Ll I.

Lliant, *Idem quod* Llif. *Fluctus, fluentum, mare.*
Lliain, *Linteum. Arm.* Lien, *tela.*
Lliain, *Mappa.*
Lliaws, *Multitudo.*
Llid, *Ira.*
Llif, *Inundatio, diluvium. Arm.* Lifar, *eluvium.*
Llif, *Serra, lima.*
Llillen, *Capra.*
Llimp, *Lævis & politus.*
Llin, *Linum. Sic. Arm. Gr* λινον.
Llindag, *Iugulum.*
Llith, *Lectio.*
Llithrig, *Lubricus.*
Lliw, *Color. Sic Arm.*
Lliwydd, *Tinctor.*
Lliwed, *Gens, natio, turba.*

Ll O.

Llo, *Vitulus, buculus. Arm.* Lue.
Llocc, *Caula, angiportus, angulus.*
Llocches, *Latebra.*
Llodig, *Porca.*
Llor, *Luna, Arm.* Loar.
Lloerga, *Luna ſplendens.*
Lloeren, *Lunula, areola.*
Llon, *a* Llauw, *Manus.*
Llofres, *Sinus.*
Lloffr, *Solarium, tabulatum.*
Llog, *Merces.*
Llogawd, *Conclave, aula, cella, armarium.*
Llorgwn, *Nanus, pumilio.*
Llonn, *Jocundus, lætus.*
Llon, *Navis.*
Llongwr, *Nauta.*
Llonguiaeth, *Navigatio,* Hir longwriaeth, i fawdd †. *Diuturna navigatio ad naufragium.*
Llongborth, *Navium portus.*
Lloppan, *Calceamentum, caleeus, pero.*
Llorf, *Tibia.*
Llorp, *Crus*
Lloſg, *Incendium.*
Lloſgwn, *Cauda, penis.* Canhymdaith ci ei lolgwrn †. *Comes canis cauda.*
Lloſt, *Haſta, lancea. Arm. Cauda.*
Lloweth, *Faſciculus, manipulus.*

Ll U.

Ll U.

Llu, *Exercitus.*
Lluched, *Fulgur.*
Lludw, *Cinis, lix. Sic Arm.*
Lludded, *Lassitudo, tædium.*
Llueſt, *Tugurium, tentorium.*
Llueſtu, *Castra figere.*
Llug, *Lux, lumen.*
Llug, *Alicubi significat Peſtem.*
Llugorn, *Lucerna.*
Llummam, *Vexillum, insigne, signum militare.*
Llummon, *Eſt* Mwg, *Fumus.*
Llun, *Effigies.*
Lluniaeth, *Victus, us, vi.*
Llurig, *Lorica.*
Lluttrod, *Lutum, cinis.*
Lluyg, *Caseorum vermiculi.*
Lluydda, *Militare, bellum gerere.*
Lluyddwr, & Lluyddiad, *Miles.*

Ll W.

Llw, *Juramentum, jusjurandum Arm.*
Llwch, *Pulvis, scobs.*
Llwch, *Lacus.*
Llwdn, *Pullus.*
Llwfr, & Llwr, *Vecors, pusillanimus.*
Llygru, *Corrumpere.* A lygrwys Duw a lygrwys dyn †. *h. e. Corrumpit (i. profanat) Deum qui profanat hominem.*
Llwy, *Cochlear. Arm.* Loa.
Llwyd, *Color aquilus, inucidus.*
Llwyddo, *Prosperare, prospere agere.* Ni lwydodd ond a dramgwyddodd. †. *Non prosperavit nisi qui lapsus est.* Ni fynno Duw ni lwydd †. *Quod non vult Deus non prosperabit.*
Llwyf, *Ulmus, ptellea.*
Liwyfennau, & Llefenau. *Lumbi.*
Llwyn, *Lucus, arboretum.*
Llwyn, *Lumbus.*
Llwyneg, *Vulpes.*
Llwyth, *Onus, farcina.*

Ll Y.

Llychlyn, *Norvegia.*
Llydavv, *Armorica.*
Llyfi, *Sordidus, squalidus. Hinc Angl. Sloven.*
Llyffethair, & Llavvethair, & Llyvvethyr, *Pedica, manica.*
Llygad, *Oculus.*
Llygadtyn, *Fascinum.*
Llymeirch, *Ostrea, ostreum, coneha.*
Llymru, & Llymruvvd, *Puls.*
Llymyſten, *Merularius accipiter, humipeta.*
Llynn, *Liquor.*
Llynn, *Lacus, stagnum, piscina.*
Llyngyr, *Lumbrici, intestina terræ. Arm.* Lenqueren.
Llyn, *ut* Haint llyn. *Morbus contagiosus, pestilens, pestiferus.*
Llynvvyn, *Ego existimo aquam stagnantem significare.*
Llys, *Aula, curia, palatium, forum judiciale. Sic Arm.* Gvvr llys, *Aulicus.*
Llys, *Herba.*
Llyſdad, *Vitricus.*
Llysfam, *Noverca.*
Llyſdyn. *al.* llyſdin, *Aulica urbs, civitas curialis, Aula. q. d.* Llys dinas. *Plures loci eo nomine appellantur,* Llyſdyn, *nunc* Llyſin, *in* Povvys.
Llyſg, *Virgula, bacillus.*
Llyſieuyn, *Herba. Arm.* Louloven.
Llyſovven, *Anguilla.*
Llyth; *eſt* Lleſg, *Vilis, humilis, ignobilis, plebejus.*
Llyvv, *Clavus navis, puppis: cauda piscium & vestium.*
Llyvv, & Llyvvyd, *Gubernator, rector, dominator. Item Nauclerus, navarchus, navicularius.*
Llyvv, *Idem quod* Lluniaeth, *Victus.*
Llyvvethan, *Anguilla.*

M A.

Mab. *Filius, natus, gnatus. Antiquis Puer, parvulus. Sic. Arm. Dicitur & de sexu,* Mab a merch. *Mas & fœmina, vir & mulier, Contracte in genealogiis* Ab *pro* Mab. Mab *etiam Britannis pro cujusque animalis parvuli vel pullo usurpatur.*
Mabcath, *Catulus.*

Mach, *Vas, vadis, pres.*
Machlud haul, *Occasus solis, obitus solis.*
Marccrell, *Scomber, Scombrus, magarus.*
Maccvvy, *Tuer, armiger, masculus.*
Mad, *Bonus, a, um. Item, Beneficium, bonum. Sic Arm.* A wnel mad, mad a ddyly *h. e. Qui facit bonum (i e. beneficium) bonum ei debetur.*
Mael, *Lucrum, quæstus.*
Maelier, *Mercator. q. d. Lucrator.*
Maen, *Saxum, lapis. Sic Arm. Unde Angl. Myne.*
Maenol, & Maenor, *Hæredium, prædium.*
Maer, *Præpositus, Li. Land. Prætor, præfectus, villicus, villanus. Hinc videtur deductum Angl. Major, non à Lat. Major, ut vulgo putatur. Britannicam vocem esse probat, quod Arm.* Miret, *est custodire;* Mirer, & Mireres, *Custos.* Mirer an con, *Cuniculariius;* Mirer an defnet, *Opilio;* Mirer an guefr, *Custos caprarum &c. Et Britannice olim Custodem significasse verisimile est.*
Maer y biswail, *Colonus, villicus, lactarius. Cui rei rusticæ cura commissa est.*
Maeronaeth, & Maeroni, *Præfectura.*
Maerdref, *Villa, prædium.*
Maes, *Ager, Sic Arm Item Prælium, pugna, quod in agro fiat.*
Maeth, *Nutrimentum.*
Magl, *Laqueus.*
Magl, *Macula.*
Mal, *Moneta.*
Mal, *Molitura.*
Malu, *Molere.*
Nalc, *Grumus, porca.*
Malen, *Chalybs, ferrum.* A gaseler ar farch malen dan ei dorr yr a †. *id est, Quod ferro (h. e. gladio, rapina) coacervatur, cito perit.*
Malur, & Malurio, & Maluria, *Terra per talpam ejecta.*
Mall, *Putris, corruptus, malus. Item Stolidus.*
Mam, *Mater.*
Man, *Exilis, parvus, exiguus, tenuis, minutus.* Gwyr man, *Homines minuti.*
Mangnel, *Aries bellicus, machina bellica.*
Manllwdn, *Ovis.*
Mant, *Maxilla.*
Mantais, *Quæstus.*
Mantel, *Lacerna, chlamys, pallium.*
Maon, *Subditi, famuli, clientes, populi.*
Marc, *Character.*
March, *Equus. Sic Arm.*
Marchwr, *Equarius, ii, equiso.*
Marchog, *Eques, miles.*
Marchnad, *Forum, nundinæ.*
Marian, *Calculi, fabulum, fabura, locus.*
Marl, *Merga, tasconium.*
Mars, *Limites regionis.*
Marsdit, *Terra limitanea.*
Marw, *Mori, interire.*
Marwfis, *Mensis mortuus, quo s. omnia è terra nascentia non crescunt, sed quasi mortua jacent.*
Marwor, & Marwar, *Carbones igniti, pruna.*
Masarn. *Acer arbor.*
Masnach, *Mercari.*
Masw, *Mollis, tenuis, vilis.*
Mathr, *Proculcatio.*
Mattras, *Culcitra.*
Mau, *Meus, Arm.* Ma.
Mawi, & Moliant, *Laus.*
Mawn, *Gleba, cespes. Arm.* Mawden.
Mawr, *Magnus, grandis, vastus.*
Mawredd, *Magnitudo, majestas.*

M E.

Mechdeyrn, & Machdeyrn, & Mychdeyrn, *videtur significare Monarcham, summum imperatorē.* Mychdeyrn ddled, *Debet rex* Aberffraw *reddere regi Londoniæ semel cum acceperit terram ab eo, & postea debent omnes reges Walliæ terram à rege* Aberffraw *accipere, & reddere illi* Mychdeyrn ddled, & Obediw *post eorum mortem.*
Medi, *Metere, tondere, Sic. Arm. Gr.* Ἀμάω.
Medi, *September mensis, quo metuntur segetes.*
Medel, *Messorum turba.*
Medrus, *Bene moratus.*
Meddiant, *Potestas, potentia,*

tia, possessio.

Meddw, *Ebrius, temulentus. Sic Arm. Gr.* μέθυσος.

Meddyg, *Medicus. Sic Arm. vulgo Chirurgus.* Goreu meddyg, meddyg enaid †. *Optimus medicus, medicus animæ. Vocabulum ortu Latinum*

Meddygfys, *Digitus medicus.*

Mefl, *Dedecus, turpitudo, propudium.* Gwell gochel mefl na i ddial †. *H. e. Melius est cauere dedecus quam vindicare.* Angwhanegid mefl, mowrair †. *h. e. Auget dedecus magniloquentia, vel jactantia.*

Mefus, *Fraga.*

Megidydd, *Nutritor, nutritius.*

Megin, *Follis.*

Mehefin, *Iunius mensis. Arm.* Meyeuen.

Mehin, *Adeps; proprié suis.*

Meichiad, *Subulcus.*

Meidr, & Medr, *Mensura.*

Meilwn, *Femen, exilior tibiæ pars.*

Meiriones, *Villica, colona, lactaria. Idem quod* Maerwraig, & Maeres; *est fœm. à* Maer, *efformatum vel à pl.* Meiri, Meiriones; *vel à sing.* Maer, Maerones, *eadem forma qua* Maeronaeth, Maeroni. *Sed quia hæ* Maeronesau, *vel* Meirionesau. *divitioribus concubinæ fuerunt, ex malo rei vsu, transijt vocis significatio in peiorem partem, adeo vt nunc concubinas tantum vulgo significent* Meirionesau, *easque communius ecclesiasticorum, quibus lactariæ, villicæ & ancillæ, concubinæ fuerunt, cum vxores ducere non licuit. Nimis frigidum est quod à Lat. Meretrix quidam deriuari volunt; frigidius quod à proprio (vt existimant) nomine amasiæ,* O. Gwynedd, *ex qua genuit filium* Cynwrig ap y Feiriones; *non enim fuit illa nomine* Meiriones, *sed officio lactaria, villica. Futile est quod alij à regione* Meirionnydd *dici somnient, quia scil. ibi fœminæ pulchellæ, & (si his credas) salaciores, ex Girald. Solum non ridiculum quod alij volunt* Meirion *Sacerdotē significare,* Meiriones *Sacerdotissam. Vi.* Maer. *Iolo in meliori & vero sensu hac voce vtitur de virgine Maria, ut quæ Dei Patris filium in vtero gestavit, ejus tamen ancilla fuit, vt ipsa de se, Luc.* 1. A morwyn etto à meiriones. *Iolo.*

Meithrin, *Enutrire, educare.*

Mel, *Mel. Sic Arm. Gr.* μέλι.

Melgawad, *Melligo, ros melleus, drosomeli, syderum saliva, Manna Arabum.*

Melan. *vid.* Malen. Cap Melan, *Ferreus pileus, pro Galea.*

Melerth, *Pernio.*

Melfed, *Sericum villosum, pannus holosericus.*

Melin, *Mola, molendinum, pistrinum. Sic Arm. Gr.* μύλη.

Melyn, *Flavus, croceus. Sic Arm. Gr.* μηλινὸς.

Melynwy, *Vitellus, oviluteum. Sic Arm.*

Mellt. *Fulgur, fulmen.*

Melltigo, & Melldithio, *Maledicere, imprecari, execrari.*

Menn, *Locus.*

Menn, *Plaustrum, rheda, carrus, benna. Dicitur &* Benn. Cyd gwichio 'r fenn hi a ddwg ei llwyth. †. *Licet strideat plaustrum, portat suum onus.*

Menestr, *Gustator vini, potifex.*

Menwyd, *est* Llawenydd. *Gaudium, lætitia.*

Mer, *Medulla.*

Merinwr, *Nauta.*

Merch, *Filia, nata. Item Fœmina, mulier.* Mab a merch, *Vir & fœmina.*

Merddwr, *Aqua iners, aqua stagnans.*

Merhelyg, *Salix viminalis.*

Merlys, *Herba aquatica.*

Merllyn, *Aqua stagnans, lacus iners.*

Merolaeth, *est* Mammaeth, *Nutrix.*

Merwerydd, *Fremitus maris.*

Merydd, *Vbique adjective positum invenio, pro Humido,*

Humido, liquido, humoribus pleno, aquoso, torpido, inerti, deside, ignavo. Mer *forte est Humor, liquor;* Gofer, goferu, diferu, dadmer, meiriol, merlys, merllyn, merheylg, merolaeth, merwerydd, merddrain, meryw, merinwr, merddwr, merllyd, (*quod vid. in* Callor) & Dadmer *idem significat quod* Dadlaith. *Hinc* Cymmer, (*est nomen Abatiæ*) *Confluens, confluvium:* Cymmerau, Cymmmaron. *vid. an hinc Angl. Smeare, Linire, ungere, madidare. Et vid. an* Mer *interdum sit* Lacus, & Merydd, *pl.* Dwr merydd, *Aqua stagnans, aqua iners: unde forte Angl. Mere, Lacus. Et translatitie* Merydd *hominem torpidum, inertem & ignavum significat.* Gnawd merydd ymmro †. *Assolet ignavus esse in patria.*

Merddrain, *Sentes juxta aquam crescentes.*

Mes, *Glans, balanus.*

Mesbren, *Robur, Quercus.*

Mestig, & Mistag, *est* Gwledd. *Epulæ, convivium.*

Mevedd, & Meufedd, *Opes, divitiæ, possessiones*

Mewyd, *Desidia.*

M I.

Midlan, *Locus prælii.*

Mieri, *Tribulus, domus.*

Mign, *Canum, lutum.*

Mil, *Bestia, animal irrationale.* Gwae 'r mil ni wyl ei berchen †. *Væ pecori quod non videt suus Dominus.* Goreu vn mil march †. *Optimum jumentum equus.*

Milain, *Contumax, pervicax.*

Milgi, *Canis venaticus.*

Milwr, *Miles.*

Min, *Acumen, acies. Item Labium, ripa fluminis vel maris, ora vasis aut rei cujuscunque.*

Mis, *Mensis: Sic Arm. Gr. Æol.* μῆς. Y mis du, *Mensis Ianuarius.*

M O.

Moccio, *Illudere, irridere.*

Moch, *Sus, porcus.*

Moch, yw buan, *Festinans, Festinanter, cito.* Moch barn pob chud †. *Festinum judicium cujusque temerarii.* Moch dysg nawf mab hwyad †. *Cito discit natationem filius anatis.* Ni moch ddail mesl merydd. †. *Non cito vindicat propudium ignavus.*

Modfedd, *Unciola, pollex, pollicis mensura.*

Mordwy, *Annulus, lunula*

Modryb chwaer tad, *Amita.* Eilfam modryb dda †. *Altera mater matertera bona.*

Modryb, *Matrona.*

Modur, *Rex, dominator.*

Moel, *Calvus, glaber, depilis.*

Moeldes, *Æstus.*

Moelrhon, *Tursio, tyrsio, phocœna, phoca.*

Moes, *Mos, urbanitas.* Anafus pob drwgfoesawg †. *h.e. Mancus (vel mutilus) quisque male moratus.*

Mol, *Lippitudo, lema, grama, gramia.*

Moled, *Rica, focale, peplum.*

Moloch, *Inquies.*

Mollt, *Veruex, nefrens, aries castratus.*

Monothen, *Intestinum, Hilla.*

Mor, *Mare, fretum, aquor, salum.*

Mor tawch, *Pelagus.*

Mor-rudd, *Mare rubrum.*

Morben, *Promontorium.*

Morcath, *Raja, trigon.*

Mordrai, *Maris refluxus.*

Mordwy, *Æstus maris, fremitus maris.*

Mordwyo, & Morio, *Navigare. Arm.* Mordeiff, & Mordeat, *Nauta.*

Morddwyd, *Femur, femen.*

Moreb, *Portus.*

Mor-ryd, *Æstuarium.*

Morfa, *Palus, udis.*

Morfarch, *Cœtus piscis.*

Morfil, *Animal marinum. A* Mor, & Mil, *Animal.*

Morforwyn, *Syren.*

Morfran, *Corvus marinus, phalacrocorax.*

Morgerwyn, *Gurges.*

Morgrance,

Morgrance, *Cancer marinus.*
Morgymmlawdd, *Fluctus maris, mare intumescens, æstus maris, exundatio.*
Morgrug, *Formica, myrmex. Arm.* Merienen.
Morhwch, *Delphinus.*
Morlo, *Carbones fossiles.*
Morgyllell, *Loligo piscis.*
Mortais, *Gumphus, cavum.*
Morthwyl, *Malleus, tudes.*
Morthwylio, *Malleo tundere.*
Morwyn, *Ancilla, virgo, puella.*
Morwyſiaid, yw clych y dwr, *Bullæ, bullulæ.*

M U.

Mu, *Eſt menſura quædam.*
Muchudd, *Achates lapis.*
Mud, *Mutus, elinguis.* Cennad ſud drud a'i crettwy † *Nuncio muto fortis qui credit.*
Mudo, *Migrare.*
Mul, *Verecunda, ſimplex.*
Mulfran, *Mergulus, phalacrocorax.*
Mun, & Nuniad, *Dráma utriuſque manus, manipulus.*
Munud, *Nutus, geſtus.*
Mur, *Murus.*
Murn, *eſt* Cyfrſang, cudd, *Occultum homicidium, factum furtivum, inſidiæ. Hinc* Murnio, *Occultare, occulte facinus patrare. Inſidiari, inſidias ſtruere.*
Murndwrn, *Homicidium, homicidium occultum.*
Muſgrell, *Tardus, ignauus.*

M W.

Mwd, *Tectum, laquear.*
Mwdwl, *Acervus, ſtrues, congeries.*
Mwg, *Fumus. an hinc Angl. Smoake?*
Mwlwg, *Exverræ, ſordes.*
Mwn, *Quoduis metallum foſſile.*
Mwng, *Iuba.*
Mwnwgl, *Collum, guttur.*
Mws, *Fœtidus, putidus, vapidus.*
Mwſtard, *Sinapi.*
Mwyalch, & Mwyalchen, *Merula, turdus. Sic Arm.*
Mwyd, *Humectatio.*
Mwydion, *Medulla, vt* Mwydion bara, *Medulla panis.*
Mwygl, *Tepidus.*
Mwyn, *Clemens, comis.*
Mwys, *Vas quoddam, quoddam menſuræ genus.*
Mwyth, *Mollis.*

M Y.

Myg, *Honoratus, glorioſus.*
Myged, *Eſt* Urddas, *Honor, gloria.*
Mynn, *Hœdus. Sic Arm.*
Mynci, *Helcium, tomex.*
Mynfyg, *Genus quoddam pellitii.*
Mynnu, *Velle.*
Mynydd, *Mons.*
Mynydd-dir, *Regio montana.*
Myr, *Formica.*
Myſp, *Mare.*
Myſwynog, *Vacca.*

N A.

Nad, *Sonus, ſonitus.*
Naddu, *Aſciare, dolare.*
Naf, *Dominus, dominus creator.*
Nag, & Nagca, *Negatio, repulſa.* Gwell nag na dau eddewid. †. *Melior eſt negatio quam duo promiſſa.*
Nai, *Nepos, fatris vel ſororis filius. Sic Arm.*
Naid, *Saltus.*
Naid, *Idem quod* Nawdd, *Refugium, aſylum, protectio.*
Nain, *Avia.*
Nam, *Culpa, delictum.*
Nam, *Exceptio.*
Nar, *Nanus, pumilio, puſillus.*
Nawf, *Natatio.*
Nawn, *Tempus veſpertinum. Arm.* Non, *Veſper vid. an hinc. Angl.* None.

N E.

Nedd, *Lens, die. Sic Arm.*
Neddair, *Manus.*
Nef, *Cœlum, ſupera.*
Neidr, *Coluber, anguis.*
Neithior, *Nuptiæ.*
Nenn, *Tectum.*
Nenbren, *Vertex, laquear.*
Ner, *Dominus.*
Nerth, *Fortitudo, vis. Interdum, Auxilium, ſubſidium.*

Nes,

Nes, *Propior, propinquior.*
Neuad, *Divitiæ, opes.*
Neuadd, *Aula.*
Newydd, *Novus, recens, novitius.*
Newyn, *Fames, esuries, inedia. Arm.* Naff.

N I.

Nidr, *Impedimentum, cunctatio.*
Nigus, *Rugatus.*
Nith, *Neptis ex fratre vel sorore.*
Niweid, *Noxa, damnum.*
Niwl, & Niwlen, *Nebula, caligo.*

N O.

Nobl, *Aureus.*
Nod, *Nota, signum.*
Nodwydd, *Acus, acicula. Arm. Nadoez.*
Nodd, *Succus arborum vel herbarum.*
Nodded, *Asylum, protectio, refugium.*
Nos, *Nox. Sic Arm. Gr.* νύξ.
Noswyl, *Vigilia festi, præcedanea feria.*

N W.

Nwyf, *Vigor, vivacitas.*
Nwyfus, *Lascivus, salax.*

N Y.

Nych, *Languor.*
Nyddu, *Nere, torquere, Arm.* Nezaff, & Neuden, *Filum.*
Nyf, *Pl. a* Nef. *Cœli.*
Nyth, *Nidus, domicilium. Sic Arm.*

O B.

Obediw, *Mortualia.*

O C OCh.

Occr, & Occraeth, *Fœnus, usura.*
Ochain, & Ochi. *Gemere, plangere.*
Ochr, *Latus, eris, Margo.*

O D.

Od, *Nix cadens.*
Od, *Excellens, præstans, egregius.*
Odid, *Vix, rarus, infrequens.* Odid eddewid a ddel †. *Rarum promissum quod venit.*
Odyn, *Fornix, ustrina.*
Oddf, & Oddfyn, *Tuberculum, struma, gibbus, bruscum.*

O E.

Oed, *Tempus, tempus constitutum, status dies futurus.*
Oed, *Ætas.*
Oedicg, *Ætate provectus.*
Oen, *Agnus.*
Oenig, *Agnella.*
Oer, *Frigidus, gelidus, Demetæ* Goer.
Oernad, *Threnus, lamentum.*
Oes, *Ævum, saculum.*

O F.

Ofer, *Vanus, inanis.*
Ofn, *Metus, timor.*

O G.

Og, *Occa, crates. Arm.* Oguet. *Tribula.*
Ogof, *Cavea.*

O L.

Ol, *Vestigium.*
Olwyn, *Rota, orbita.*

O Ll.

Oll, *Omnis, totus, omnes. Sic Arm. Gr.* ὅλος.

O N.

Onn, & Ynn, *Fraxinus. Sic Arm. Metonymice, Hasta, lancea.*
Ongl, *Angulus.*
Ongyr, *Hasta,* & *Hastæ.*

O R.

Or, *Ora.*
Oriau, *Clamores. A* Goriau.
Orn, *Timor, metus.*
Orneſt, *Duellum, monomachia.*
Orneſtwr, *Pugil.*

O S.

Osb, *Hospes.* Gnawd osb er nas gwahodder †. *Assolet adesse hospes licet non invitetur.*
Oseb, *Strena, munus.*
Osgl, *Ramus, palmus, sarmentum, frons, dis.*
Osgo, *Obliquus.*
Osgud, Osged, & Osgyd, *Pelluvium, pelluvia, a: polubrum, peluis: ex vetusto libro medico.*
Osef, *Vox, tonus.*
Oswydd, *Credo significare inimicos, adversarios, hostes.*

O W.

Owmal, *Encaustice.*

P A.

Pabl, *Iudicium.*
Pabwyr, *Sing.* Pabwyren. *Myxus, ellychnium. Item, Arbor um, plantarum & herbarum medulla.*
Padell, *Patella, catinum, ahenum. Arm* Pezell.
Padell ffrio, *Frixorium, ſartago.*
Paeled, *Emplaſtrum.*
Paeol, *Amula.*
Pafais, *Scutum.*
Pair, *Lebes, cacabus.*
Pais, *Tunica, palla.*
Peiſwyn, *Palea.*
Paith, *Deſertus, vaſtatus.*
Pal, *Pala, ligo.*
Palu, *Paſtinare, fodere.*
Paladr, *Haſtile, truncus arboris, herbæ caulis, ſcapus, axis, temo, radius. Arm.* Paladr anbrech, *Lacertus.*
Paledrydd, *Sagittifex.*
Palalwy, & Palalwyf, *Tilia arbor.*
Palf, *Palma.*
Palfais, *Scapula, humerus, armus.*
Palffrai, *Palfridus, genus equi.*
Pali, *Sericum, ſyndon molliſſ. Pinum.*
Palmant, *Pævimentum, ſtratum, delapidatum, lithoſtrotos.*
Pan, *Pellitium, pili molliores.*
Pann, *Poculum.*
Pann, *Fullacia.*
Pannu, *Fullare.*
Pannwr, *Fullo.*
Pant, *Vallis, vallicula.*
Pannwl, *Pocus demiſſior.*
Pantri, *Panarium, panis repoſitorum.*
Par, *Haſta, lancea.*
Par, *Par.*
Pared, *Paries.*
Parlwr, *Conclave,*
Parri, *Grex.*
Parſel, *Meta, ſcopus ad ſagittandum.*
Pâs, & Peſwch, *Tuſſis, pertuſſis*
Pâſg, *Paſtio.*
Paſgwch, *Porcus ſaginatus, pro* Paſghwch.
Paſgedig, *Paſtus, ſaginatus.*
Paſgadur, *Paſtor, ſaginator.*
Paſtwn, *Fuſtis.*
Pathew, *Glis.*
Pawl, *Palus. i. Surus, ſudes, vallus, ſtipes, vacerra.*
Pawen, *Ungula, manus.*

P E.

Pebylliaw, *Tentoria figere, caſtrametari.*
Peccaid, *Satum.*
Pedol, *Solea ferrea, ſolea equina, peda.*
Pedrain, *Clunis, nates.*
Pedwar, *Quatuor. Arm.* Pewar.
Peddeſtr. Goreu peddeſtr yw gau †. *Optimus pedeſter mendacium, vel falſius rumor*
Peddyd, *Pedites.* Marchogion a peddyd, *Equites & pedites.*
Pefr, *Pulcher, bellus*
Pegor, *Pumilio.*
Pegwn, *Axis.*
Peidio, *Ceſſare, deſinere.*
Peillio, *Polio.*
Peilliaid, *Pollen, ſimilago, cribraria. Gr* παλη.
Peirhyn, *Tegula, ſcandula, aſſer, lamina.*
Pel, *Pila.*
Pelgip, *Pilamen, feritorium, reticulum.*
Pelrhe, *Moleſtia, negotium.*
Pellen, *Glomus, pilula.*
Pen, *Caput. Sic. Arm.* Pen *Brit. multa habet ſignificata. Eſt enim Caput, dux, princeps, præcipuum, principium, initium, cacumen, vertex, finis, extremum; quia hæc omnia ſunt ut caput in corpore: unde & Promontorium ſignificat.*
Pencais, *Quæſtor primarius.*
Pencenedl, *Sui generis primarius, Genearcha.*
Pencerdd, *Muſicus primarius.*
Penci, *Canis marinus, piſcis.*
Penciwdodd, *Dux, ſtrategus.*
Pencyfeiſtedd. *Sedes primaria, palatium præcipuum.*
Pendefig, *Primas, nobilis, princeps.*
Pendramwnwgl, *Præceps.*
Pendro, *Vertigo capitis, appioſus, ganglium.*
Pendduyn, *Papula, ulcus.*
Penelin, *Cubitus.*
Penffeſtr, *Aratrum.*
Penffeſtin, *Galea.*

Penffeſtiniawg, *Galeatus.*
Penffrwyn, *Capital.*
Penglog, *Cranium, calua.*
Pengrych, *Criſpus capite.*
Penguwch, *Redimiculum, galericulum, calantica, cidaris, mitra, peplum.*
Penhwyad, *Lupus piſcis, lucius.*
Penial, *Capitalis.*
Penigamp, *Excellens, peritus.*
Penloyn, *Fringillago auis, parus.*
Penlliain, *Canopeum, infula.*
Penllinyn, *Cauda.*
Penllwyd, *Capite canus.*
Pennaig, *Primas gregis, princeps.*
Pennawr, *Galea, capital.*
Pennor, *Capiſtrum, fiſcella*
Pennyg, *Omaſum.*
Penrhaith, *Cui ſummum eſt jus, præjurator, juratorum primus.*
Penrhyn, *Promontorium.*
Penſel, *Primas, princeps, cui ſupremum eſt ſigillum.*
Penteulu, *Oeconomus, diſpenſator.*
Pentref, *Villa, propolis, ſuburbia.*
Pentwir, *Acervus, cumulus.*
Penwag, *Halec, halex.*
Penwiſg, *Redimiculum.*
Penwn, *Vexillum, inſigne, ſignum militare.*
Peppreth, peppru, *Garrire, blaterare.*
Per, *Dulcis.*
Peren, & Peranen, *Pirum.*
Perced, *Quoddam rete.*
Perchen, & Perchennog, *Poſſeſſor, rei alicujus dominus.*
Pererinbren, *Pinus.*
Perfedd, *Medium, inteſtina.* Y berfeddwlad, *Regio mediana, regio mediterranea.*
Peri, *Facere, efficere.*
Perllan, *Pomerium, frutetum.*
Pert, *Troſſulus, nitidulus, elegantulus.*
Perth, *Rubus, Dumus.*
Peryf, & Perydd, *Rex, dominus.*
Petris, *Perdix.*
Petrus, *Dubius, anceps.*
Peuo, *Anhelare. Arm.* Poves, *Ceſſo.*
Peu, & Peues, *Videtur ſignificare Habitaculum, domicilium, ſedem, requieſcendi locum.*
Pewtner, *Burſa, crumena.*

P I.

Piau, & Biau, *Eſt verbum poſſidendi anomalum.* Mi biau, *Meum eſt.*
Pib, *Fiſtula, tibia, aula, canalis, tubus.*
Pib, *Fluor ventris.*
Piblyd, *Foriolus.*
Pibonwy, *Stiria.*
Piccell, *Iaculum, telum, pilum.*
Pidyn, *Mentula.*
Pig, *Roſtrum.*
Pig, *Stimulus, cuſpis.*
Pigo, *Pungere, ſtimulare, fodicare.*
Pigſforch, *Merga.*
Piglaw, *Pungens pluvia.*
Pil, *Excoriatum, cortex.*
Pilio, *Expilare, deglubere, decorticare.* Y boly a bil y cefn, †. *Ventex expilat tergum.*
Pilionen, *Cuticula, cruſtula.*
Piler, *Columna, fulcrum.*
Pilyn, *Panniculus, Petaſus, pileus, ſocculus.*
Pilig. *Arm. Peluis.*
Pilwrn, *Pilum.*
Pill, yw Cadernid, *Caſtrum, propugnaculum, locus proprius, locus ſecurus.*
Pill, *Etiam videtur ſignificare, Stirps, ſtipes.*
Piner, *Amiclus.*
Pinn, *Penna.*
Pinagl, *Pinnaculum.*
Piſgen, *Tilia arbor.*
Piſo, *Mingere.*
Piſion, *Urina, lotium.*
Piw, *Vber.*

P L.

Pla, *Plaga.*
Plau, *Plagas inferre.*
Pladur, *Falx, ama, fœniſeca, ſecula.*
Pladuwrw, *Falcator, meſſor.*
Plaid, *Pars.*
Pleidio, *Participare, à parte alicujus ſtare.*
Plange, *Aſſer, planca, tabula. Gr* πλὰξ.
Plant, *Liberi, filii, parvuli.*
Planta, *Liberos creare, generare.*
Plantos, *Parvuli.*
Plaſtr, *Gipſum.*
Pleth, *Plica.*

Plu,

Plu, Pluen, & Pluyn, *Pluma.*
Pluor, *Pulvis.*
Plwcca, *Cœnum.*
Plwm, *Plumbum. Sic Arm.*
Plymmen, *Vas plumbeum, massa plumbi.*
Plwyr, *Populus, plebs, antiquis.*
Plyccroth morwyn, *Pecten, abdomen, inguen.*
Plyg, *Plica, flexio.*
Plymlwyd, *Antiqui rectius* Plymuwid, *Prælium, pugna.*

P O.

Pob, *Omnis & omne, unusquisque.*
Pobi, *Pinsere, coquere. Item torrere, assare.*
Pobydd, *Pinstor, pistor, pollintor, panifex.*
Pobty, *Fornax.*
Pobl, *Populus.*
Poccyn, *Bastum, ii.*
Poen, *Pœna, supplicium, dolor, cruciatus.*
Poer, *Sputum, saliva, pituita.*
Poethni, & Poethineb, *Ardor, feruor.*
Ponar, *Faba.*
Por, *Dominus.*
Porfa, *Pastura, pascuum, pabulum. Gr.* βόσις & φορβή.
Porth, *Auxilium, subsidium.*
Porth, *Porta, ostium.*
Porthcwlis, *Cataracta.*
Porthladd, & Porth, & Porthfa, *Portus. Sic Arm. Gr.* πρθμὸς.
Porthmonna, *Mercari, nundinari, negotiari.*
Posiar, *Gallina pinguis.*
Potten, *Venter.*

P R.

Praff, *Crassus & teres.*
Praidd, *Præda, manubiæ.*
Prain, yw llys brenhin, *Regia, palatium regium.*
Prawf, & Praw, *Probatio, experientia.*
Pren, *Arbor, lignum. Sic Arm.*
Prenfol, *Arcula. vulgò* Prennol.
Prentis, *Tyro, discipulus.*
Prês, *Æs, æris.*
Prês, *Acceleratio, festinatio.*
Prestl, *Argutus, argutulus.*
Presswyl, *Mansio, habitatio.*
Prew, *Est* Gwlad, *Provincia.*
Prid, *Carus.*
Prid, *Oppigneratio.*
Pridd, *Argilla, terra, terra effossa. Arm.* Pri.
Priddell, *Gleba.*
Priddfaen, *Later, testa.*
Priddgist, *Terra figularis.*
Prif, *Primus lunæ dies, neomenia. Aureus numerus.*
Prin, *Parcus, rarus.*
Print, *Insculptio, sculptura.*
Printio, *Insculpere, inscribere, imprimere, excudere.*
Priod, *Coniux, & sic Arm.*
Priodas, *Nuptiæ, conjugium.*
Pris, *Pretium.*
Prisio, *Appretiare. Sic Arm. Et* Dispriſio, *Temnere, parui pendere.*
Prosi, *Probare. Est vox antiqua. A* Prawf.
Propr, *Nitidus, elegans.*
Prudd, *Prudens, serius.*
Pryd, *Tempus. Sic Arm.*
Pryder, *Cura, sollicitudo. Est vox Demetis usitata.*
Pryderu, *Curare. Arm. pensare, providere.* Dihunid a brydero. †. *Euigilet qui curat.*
Prydydd, *Poëta, encomiastes.*
Pryf, *Vermis. Sic Arm.*
Pryf cadachog, *Auscaripeda, millepeda, hirsuta.*
Pry'r dail, *Eruca, voluox, conuoluulus, inuoluulus. Arm.* Pryf an cawl.
Pryf, an dillad, *Arm. Tinea.*
Pryn, & Pryniad, *Emptio.*
Prynu, *Emere, redimere. Sic Arm. Gr.* πρίαμαι. *Arm.* dazprenaff, *Redimo.*
Prys, & Pryſg, & Pryſgoed, *Arbusta, arboretum.*
Pryſur, *Sedulus, operosus.*

P V.

Puch, *Voluntas, desiderium.*
Pump, *Quinque. Arm.* Pemp. *Gr.* πέντε
Punt, *Mina, libra.*
Puntr, *Graphium, penicillus, pictoris stilus.*
Pur, *Purus, putus.*
Purdan, *Ignis purgatorius.*
Puror, *Modulator.*
Puttain, *Meretrix, Pudendum muliebre, Gr* Βόττος.

P W.

Pwdr, *Putris, putridus.*
Pwl, *Obtusus, hebes.*
Pwll, *Fossa, ablutium. Arm.* Poul, *Fossa.*
Pwmpa, *Pomum grande.*
Pwmpl, *Bulla. Gr.* πομφολὺξ.
Pwnn, *Onus, sarcina.*
Pwngl, *Pustula.*
Pwrs, *Crumena. Gr.* βύρσα.
Pwyll, *Sensus, discretio, prudentia. Sic Arm. Ut ostendunt* Diboell, *Furiosus, &* Diboellat, *Furere.* Pwyll certh, *Sensus acris.* Ar nid yw pwyll pyd yw. † *Quod non est prudentia, est periculum.*
Pwyllog, *Prudens, consultus.*
Pwynt, *Valetudo. Unde* Ammhwynt, *Invaletudo.*
Pwyo, *Ferire, verberare.*

P Y.

Pybyr, *Strenuus, robustus, fortis.*
Pyd, *Periculum.*
Pydew, *Puteus.*
Pyg, *Pix.*
Pylgain, *Galantus, crepusculum.*
Pysg, *Pisces.*

Rh A.

Rhaclyd, *Providentia.*
Rhad, *Gratia, benedictio.*
Rhaff, *Funis, restis.*
Rhagddant, *Dens anterior.*
Rhagddor, *Ostiolum,* πυλίδιον.
Rhagfyrr, *Mensis December. Quod initio brevos habeat dies q.d. Prabrevis.*
Rhaglaw, *Senescallus, surrogatus, præfectus.*
Rhagod, *Impedire, remorari.*
Rhagorol, *Præstabilis, excellens.*
Rhagori, *Præcellere, excellere.*
Rhagral, *Frontale, imbricamentum, suggrundia, prominentia ædificii.* ἐπιπωτὶς.
Rhaiadr, *Cataracta, locus præceps in flumine ubi aqua ruit potiùs quam fluit. Gr.* ῥιθὸς, *undarum sonitus.*
Rhaib, *Rapacitas, voracitas. Item fascinum, fascinatio.*
Rheidus, *Egenus.*
Rhaidd, *Hasta, lancea.*
Rheiddiawr, *Hastifer, hastatus.*
Rhaith, *Iusjurandum, juramentum.*
Rheithwr, *Qui in alienam fidem jurat.*
Rhammant, *Auspicium, omen.*
Rhann, *Pars, portio.*
Rhaw, *Rutrum, ligo, palus*
Rhawd, *Caterua, turma. Habent antiqui. vid. an hinc Angl. Route.*
Rhawter, *Idem.*
Rhawn, *Seta.*
Rhawth, *Auidus.*

Rh E.

Rhedeg, *Currere.* Rhedaf, *Curro, curram. Est etiam* Rhedeg, *Fluere, effluere. Gr.* ῥέω. *Et videtur vocis Br. radix esse* Rhe. *unde* Dyre, chware.
Rhedfa, *Cursorium, cursus.*
Rhedegfain, *Cursitare.*
Rhedweli, *Lisa, arteria, spiritus via.*
Rhef, *Crassus, magnus.*
Rhefawg, *Funis.*
Rhefr, *Anus, longanum, colon, intestinum rectum, intestinum longum.*
Rheffyn, *Chorda, chordula, funiculus.*
Rhêg, *Donum, donarium, munus.*
Rhêg, *Imprecatio, execratio.* Nid adwyth rhêg ni haedder †. *Non pestis imprecatio quæ non meretur.*
Rhegen, *Est* Sofliar, *Coturnix.*
Rhemmwth, *Lurco, onis.*
Rhen, *Dominus, satrapa.*
Rhennaid, *Est genus mensuræ.*
Rhent, *Arm. Reditus, us, ui.*
Rhês, *Series.*
Rhesel, *Præsepe.*
Rhethr, & Rhrethren, *Hasta, lancea.*
Rhethrawr, *Hastifer.*
Rheufedd, & Rhefedd, *videtur significare Divitias, opes, copiam.*
Rhew, *Gelu, pruina.*
Rhewydd, *Lascivia, lascivus.* Gnawd gan rewydd ry chwerthin †.

Solutus

Solutus lascivonimius risus. Can rewydd ni bydd pell rhin †. *Cum lascivo non erit longinquum secretum.*

Rhi, *Dominus, baro, satrapa, nobilis?*

Rhiaidd, & Rhieddawg, *Nobilis, generosus.* Rhieddawg anghenawg yn sto †. *Nobilis egenus est cum fugit.*

Rhiain, *Virgo, puella.*

Rhidels, *Communius* Rhidens, *Fimbria, lacinia, fratilli. Angl. Fringe.*

Rhidio, *Coire, inire.*

Rhidyll, *Cribrum, ventilabrum.*

Rhieni, *Parentes, majores; & aliquando Soboles, posteri.*

Rhif, *Numerus.*

Rhifed, *Idem. Est vox antiquis frequens.*

Rhifwr, *Color flavus; Aurigo, icterus, morbus arquatus.*

Rhigod, *Collistrigium, collumbar, numellæ.*

Rhigol, *Fossula, sulcus.*

Rhin, *Arcanum, secretum, mysterium.* Rhin tudyn cannyn a'i clyw † *Arcanum trium centum audient. Est & idem quod* Cynneddf, rhinwedd, *Mos, ingenium, virtus.*

Rhiniau, *Incantationes, fortasse quia secretiores sunt & in occulto fiunt.*

Rhingc, & Rhincyn, *Stridor, stridulus sonus.*

Rhinc, *Coturnix & ab ejus voce fortasse huc translata.*

Rhingyli, *Præco, stator, apparitor, satelles, lictor.*

Rhiniog, & Hiniog, *Limen*

Rhintach, *Indentatus.*

Rhinwedd, *Virtus.*

Rhinwedoll, *Comis, mansuetus.*

Rhilg, *Sing* Rhilgyn, *Cortex. Sic Arm.*

Rhistyll, *Strigil.*

Rhith, *Genitale sperma.*

Rh O.

Rhoch, *Fremor, frendor.*

Rhod, *Rota.*

Rhodio, *Ambulare.*

Rhodiad, & Rhod-dyn, *Ambulator, vagabundus, erro, omnivagus, Hinc peti videtur Angl. Roague.*

Rhodl, & Rhodol, *Remus.*

Rhodres, *Pompa, gloriatio, jactantia.*

Rhodd, *Donum, munus.*

Rhoddwr, *Dator.*

Rhol, *Rotulum. Arm.*

Rhon, *Hasta, lancea.*

Rhonell, *Cauda.*

Rhonca, *Patulus, concavus.*

Rhos, *Planities irrigua.*

Rhost, *Assum, assatum. Antiquam esse vocem Br. ostendit nomen regis Armoricani,* Daniel dremrost, *ab ustis oculis, vel usto vultu sic dicti.*

Rhostio, *Assare, torrere.*

Rh U.

Rhuchen, *Tunica, leucoma oculi.*

Rhuchio, *Cribrare.*

Rhudd, *Rubeus, ruber. Sic Arm Gr.* ῥόδος.

Rhuddfa, *Locus in terra rubricatus. h. e. gramine denudatus.*

Rhugl, *Dexter, promptus.*

Rhugl groen, *Crotalum, creptaculum, sistrum.*

Rhuglo, *Fricare; Idem, Rutro canum auferre.*

Rhull, *Aliis Largus, liberalis, amplus, Aliis Celer, festinus. Sed mihi videtur significare, temerarium, alacrem, præpetem.*

Rhummen, *Rumen, ruma, abdomen.*

Rhuthr, *Impetus, insultus.*

Rhuthro, *Impetum facere, irruere.*

Rh W.

Rhwd, *Rubigo, ferrugo, situs.*

Rhwmp, yw Taradr, *Terebrum.*

Rhwnsi, *Est genus equi.*

Rhwy, & Rhwy, *Rex, imperator.*

Rhwy, & Rhwyf, *Nimium, nimis, redundantia, nimietas.* Nid mawr i'th gerid ôs rhwy a erchid †. *h. e. Non multum amaberis, si nimium petieris.* A gwyno rhwy ni ry gwynfan †. *h. e. Qui de nimio queritur, non queritur omnino.*

Rhwyd, *Rete, plaga, cassis. Sic Arm.*

Rhwydd,

Rhwydd, *Proſper, expeditus.*
Rhwyf, *Remus. Sic Arm. Item Rex, rector, gubernator.*
Rhwyg, *Ruptura, ſciſſura.*
Rhwyl, *Aula, regia.*
Rhwyll, *Gumphus, cavum, cancelli.*
Rhwym, *Vinculum.*
Rhwyſg, *Imperium, authoritas, pompa.*

Rh Y.

Rhy, *Nimis, nimius.*
Rhybuch, *Deſiderium.*
Rhybucho, *Deſiderare, cupere, velle.* Nid yſtyn llaw nirybuch calon †. *Non porrigit manus quod non vult cor*
Rhybuched, *Strena ex pacto debita, honorarium, donatio quæ ex voluntate dantis pendet.*
Rhybwyth, *Idem quod* Pwyth, *Precium.*
Phybydd, *potus* Rhybudd, *Monitio.*
Rhybuddio, *Monere.*
Rhych, *Sulcus, foſſatum*
Rhychdir, *Terra arabilis.*
Rhychor, *Pars boum fortior.*
Rhychwant, *Spithama, lichas, palmus.*
Rhyd, & Rhydle, *Vadum. Arm.* Roudocz.
Rhydain, *Hinnulus, hornus.*
Rhyderig, *Sus ſubans, catuliens.*
Rhydd, *Liber, municeps, immunis.*
Rhyfeddod, *Mirum, miraculum, admirandum.*
Rhyfel, *Bellum, prælium, militia.*
Rhyfela, & Rhyfelu, *Bellum gerere, præliari, belligerare.*
Rhyfelwr, *Bellator, præliator, miles.*
Rhyferthwy, *Diluvium, alluvio, inundatio, tempeſtas, procella.*
Rhyfyg, *Ambitio, arrogantia, inſolentia.*
Rhyg, *Secale.*
Rhyged, *Munificus, prodigus.*
Rhygn, *Inciſura.* Rhygnbren, *Lignum oblongum in quo inciduntur numeri vulgò Taleam dicunt. Angl. a Score.*
Rhygnu, *Serrare.*
Rhygyng, *Equi tolutatio, glomeratio.*
Rhygyngog, *Tolutarius, gradarius equus.*
Rhyn, *Mons, collis, promontorium.*
Rhynn, & Rhyndod, *Algor, rigor.*
Rhynnu, *Algere, rigere.*
Rhynnawd, & Rhynnawdd, *Aliquot, aliquantum.* Digon yw gwarac rhynnawd †. *Satis eſt ludere aliquantulum*
Rhynion, *Farina craſſa.*
Rhyſgyr, *Impetus.*
Rhyſwr, *Agoniſta, heros, athleta, pugil, miles*
Rhywiog, *Generoſus, humanus, comis, clemens.*

S A.

Sach, *Saccus.*
Sadell, *Clitella, ſella equina. Gr.* σάγμα. *Onero.*
Saen, *Plauſtrum.*
Saer, *Architectus, artifex.* Saer coed, *Faber lignarius*; Saer maen, *Latomus.*
Saerniaeth, *Architectura, fabrica.*
Saeth, *Sagitta.*
Saethu, *Sagittare, jaculari.*
Saethydd, *Sagittarius, ſpiculator.*
Safn, *Os, oris. Arm.* Staffn *Palatum.*
Staffwy, *Haſta, lancea.*
Saig, *Ferculum.*
Sail, *Fundamentum, ſolum.*
Saim, *Sevum, adeps.*
Sais, *Saxo, Anglus. Sic Arm. &* Bro Sais, *Anglia.*
Saith, *Septem. Sic Arm.*
Seithfedd, *Septimus.*
Salw, *Vilis, ignobilis.*
Salwedd, *Vilitas, ignobilitas.*
Sang, *Preſſura.*
Sengi; *Comprimere, farcire.*
Sardio, *Obiurgare.*
Sarhàad, *Contumelia, offenſa, opprobrium, ignominia.*
Sarritt, *Reliquiæ, additamentum.*
Sarllach, *Lætitia, feſtivitas.*
Sarn, *Stratum, pavimentum*
Sarph, *Serpens.*
Sarrug, *Auſterus, torvus, regidus.*

Sathrfa,

Sathrfa, *Locus conculcatus.*
Saw, *Videtur idem esse quod* Saf, *Statio.*
Sawd, *Prælium, bellum, conflictus.*
Sawdl, *Talus, calx.*
Sawell, *Fumarium.*
Sawr, & Safr, *Sapor. Item, Odor, odoramen. Arm.* Saour, *Sapor.*
Saws, *Condimentum, intinctus.*

S E.

Sebach, *Parvulus.*
Sebon, *Smegma, sapo. Gr.* σάπων.
Sefnig, *Gurgulio, œsophagus, trachea, gula.*
Sefyll, *Sture. Sic Arm.*
Saf, *Stato;* Saif, *Stabit;* Saf, *Statio.*
Sefydlog, *Stans, constans.* Dwr sefydlog, *Aqua stagnans.*
Segur, *Otiosus, deses.*
Seitch, *Ephippia, phaleræ.*
Seithug, *Irritus, frustraneus, inanis.*
Selu, *Speculari, prospicere.*
Selwr, *Speculator.*
Sel, *Stigillum.*
Seldrem, *Antiquis manipulus.*
Senn, *Jurgium, objurgatio.*
Senw, *Honor, ait Ll. Profectus, utilitas, commodum emolumentum.* Enw heb senw †. *Nomen sine honore, sine emolumento & commodo.*
Ser, & Syr, Seren, *Stella, sydus, astrum. Arm.* Steren, *Astrum.*
Serr, *Gladius, ensis.*
Serch, *Amor, dilectio. Arm.* Serch, *Concubina, concubinarius.*
Serfyll, *Caducus, deciduus.*
Serrigl, *Idem quod nunc* Sienigl, *Lacerus, contritus.*
Serth, *Præceps, accliuis, deruptus.*
Sew, *Olus, pulmentum, jus.*

S I.

Si, *Sonitus, murmur, strepitus, sibilus.*
Siad, *Caput, vertex, cranium.*
Siamp, *Nota, signum, navus.*
Siapri, *Facetiæ.*
Siarad, *Sermocinari, fabulari, garrire.*
Siaspi, *Gallicum est,* Chaussied, *Induere pedes.*
Sicer, *Certus, firmus, tutus, securus.*
Sidan, *Byssus, sericum. Sindon.*
Sider, *Lacinia.*
Siglen, *Uvago.*
Sil, & Silyn, *Soboles.*
Simmera, *Ludere, nugari.*
Simnai, *Camnus.*
Simmwr, *Chlamys, pallium.*
Sin, *Templum ubi reges sepeliuntur.*
Sinidr, & Sinidro, *Scoria ferri.*
Sinobl, *Minium.*
Siobyn, *Apex.*
Siomin, *Fallacia, dolus, fraus.*
Sirian, *Cerasa.*
Sirig, *Sericum, byssus.*

S O.

Soegen, *Madidus.*
Sofl, *Stipula. Sic Arm.*
Sofliar, *Coturnix, ortyx.*
Somgar, & Siomgar, *Morosus.*
Son, *Sonus, vox, rumor.*
Soppen, *Bolus, manipulus, fasciculus, Arm.* Souben, *Offa, bolus.*
Sorr, *Indignatio, ira.*
Sorod, *Fax, scoria.*

S U.

Succan, *Posca, hora.*
Sud, & Sutt, *Modus, forma, species.*
Sudd, *Succus.*
Sug, *Succus.*
Sugaethan, *Demet. Puls, pultis.*
Sugnfor, *Syrtes.*
Sur, *Acidus.*
Suro, *Acescere, acere.*
Surdrwngc, *Vrina, lotium.*

S W.

Swch, *Vomer. Sic Arm.*
Swga, *Sordidus, squalidus.*
Swllt, *Solidus.*
Swllt, *Thesaurus, fiscus.*
Swmbwl, *Stimulus.*
Syppio, *Aceruare, cumulare.*
Syppyn, *Fasciculus, sarcinula, acervulus.*
Swrn, *Malleolus.*
Swrth, *Torpens, ignavus.*
Swydd, *Munus, officium, magistratus.*
Swyddwial, *Sceptrum, caduceus.*

Swyf,

Swyf, & Swyfen, *Spuma, cremor.*
Swyn, *Incantatio, incantamentum, fascinum.*
Swyno, *Incantare.*

S Y.

Sybwll, *Gurges.*
Sych, *Siccus, aridus.*
Syfi, *Fraga.*
Syfly d, & Sylfid, *Movere, moveri.*
Syfrdan, *Vertiginosus, stupidus.*
Syg, *Catena.*
Syganai, *Ajebat, inquiebat.*
Sygn, *Signum cœleste.*
Sylw, *vel* Sulw, *Visus, aspectus.*
Syllu, *Aspicere, inspicere.*
Synn, *Stupidus.* Gnawd synn syml anghyfiaith †. *Assolet videri stupidus & simplex.*
Syr, & Syre, *Domine.*
Syrth, *Extra.*
Syw, *Nunc significat elegantulum.* Gwr lyw ar y groes heol. *Ll. Gut. Antiquis videtur significasse sapientem, doctum, peritum.*
Sywedydd, *Astronomus, astrologus, sapiens.*
Sywidw, & Yfywidw, & Yfwigw, *Parus, i, avis.*

T A.

Tabar, *Tunica longa, chlamys, toga.*
Tabl, *Tabula, mensa. Arm.* Taul, *Mensa.*
Tabwrdd, *Tympanum.*
Taccl, *Sagitta.*
Tacclau, *Ornamenta, Sagittæ.*
Tachwedd, *De eo dicitur quod ad finem tendit; unde & penultimus Mensis November dicitur* Tachwedd, *Habent Veteres &* Tacweddu, *Consummare, finire.*
Tad, *Pater, Sic Arm.*
Taeliwr, *Sutor vestiarius, sartor.*
Taeog, *Villanus, rusticus; Inurbanus, rudis; Inhumanus.*
Taflu, *Iacio, jeci. Arm.* Teurell.
Tafiod; *Taciatum.*
Tafod, *Lingua. Arm.* Teawd. Tafawdrud. *vid.* Llofrudd. Da daint rhag rafod †. *Boni sunt dentes contra linguam.*
Tafodiog, *Linguatus; Advocatus, qui clientis os & lingua est.*
Tagu, *Strangulare, suffocare jugulare.*
Tagell, *Palear, rumen.*
Taid, *Avus.*
Taig, *Arm Clavus.*
Tail, *Fimus, stercus.*
Tair, *Tres.*
Taith, *Iter.*
Tal, *Frons.*
Tal, & Taliad, & Taledigaeth, *Solutio, compensatio, pensio.*
Tal, *Altus, procerus.*
Talaith, *Sertum, corona, fascia, tiara.*
Talar, *Aruum frontale, quod in fronte agri est.*
Talbos; *Clypeus.*
Talgudyn, *Cincinnus frontalis, caprona.*
Talp, *Massa, fustum.*
Talwas, *Clypeus.*
Tam, & Tammaid, *Bolus, offa.* Hofftam mab ni charer. †. *h. e. Carus est bolus parvuli qui non diligitur.*
Tan, *Ignis, rogus. Sic Arm.*
Tanbaidd, *Ignitus, feruens.*
Tanllwyth, *Incendium, focus, rogus.*
Tangc, *Pax.*
Tangnef, *Pax.*
Tant, *Chorda, chordula, fides.*
Tanter, *Procus.*
Taradr, *Terebrum. Arm.* Tarazr.
Taran, *Tonitru.*
Tarfu, *Arcere, dispergere, absterrere.*
Tarfutan, *Phantasma.*
Tarian, *Clypeus, scutum.*
Tario, *Manere, morari.*
Taro, & Taraw, *Ferire, percutere.*
Tarth, *Vapor, exhalatio.*
Tarw, *Taurus. Sic Arm.*
Tasg, *Census.*
Tasgu, *Taxare, censere.*
Tau, *Tacebit. Fut. à* Tewi. A oddef fy dau. †. *Qui patitur tacet.*
Taw, *Silentium.*
Tawdd, *Liquefactio, liquamen.*
Toli, & Tolio, *Diminuere, parsimoniam exercere.* Haws toliaw na huriaw. †. *Facilius est parcere quam mercede conducere.*

Toliad,

Toliad, *Parcus.*
Tolo, *Pondo, pondus.*
Tawlbwrdd, *Abacus, alueus.*

T E.

Techu, *Idem quod* Llechu, *Latere, latitare.* *Arm.* Fugere.
Teg, *Pulcher, bellus.*
Tegan, *Iocale, monile.*
Teiſban, *Tapetum.*
Teiſen. *Placenta.*
Teithi, *Pretium.*
Tel, & Telaid, *Modius.*
Telm, *Laqueus.*
Telyn, *Lyra, cithara.*
Tenau, *Tenuis, rarus, macilentus.*
Tenllif, *Leuidenſa, linoſtema.*
Ter, *Terſus, purus.* Mel ter, *Mel terſum, purgatum.*
Teru, *Purgare, elimare.*
Terch, *Fœm. à* Torch, *Torquis.*
Terfyn, *Terminus, limes.*
Terfyſg, *Tumultus.*
Terment, *Dicitur de exequiis magnatum, inhumatio.*
Termud, *Taciturnus.*
Terrig, *Rigidus, auſterus.*
Terrwyn, *Fortis, audax.*
Teryll, *Truculentus.*
Tes, *Æſtus ſolis.*
Teſog, *Æſtu ſelis feruens.*
Teſach, *Laſcivia*
Teth, *Ruma, mamma, uber, maſtus, Gr.* τίτθη.
Tenlu, *Familia.*
Tenluwas, *Famulus, familiaris.*
Tew, *Craſſus, ſpiſſus, pinguis, obeſus. Sic Arm.*

T I.

Ti, *Tu. Arm.* Te.
Tid, *Catena. Antiqui* traba.
Tin, *Podex, anus, pars rei infima.*
Timbais, *Subminia.*
Tindroed, *Mergulus avis.*
Tinſigl y gwys, *Motacilla, motacula codatremula, culicilega.*
Tir, *Terra, prædium.* Tir bwrdd, *Terra menſalis*; Tir llan, *Terra eccleſiæ dicata.*
Tiriog, *Dives agri.*
Tiriogaeth, *Territorium.*
Tirf, *Vividus, vegetus, pinguis.*
Tirion, *Comis, urbanus, amœnus.*

T L.

Tlawd, *Pauper, inops.*
Tlws, *Iocale, monile.*
Tlws, *Elegans, lepidus.*

T O.

To, *Tectum. Arm.* Toen.
Tocc, *Arm. Pileus.*
Toddaid, *Carminis genus.*
Toes, *Farina ſubacta.*
Tolc, *Ruga, enclaſis.*
Tolgorn, *Lituus.*
Toll, *Telonium Gr.* τέλος.
Tolli, *Telonium exigere.*
Tom, *Lutum, canum, ſtercus.*
Tonn, *Unda.*
Tonnog, *Undoſus. Et tranſlatitiè Contumax, protervus.*

Tonn, *Cruſta, cuticula, cutis.*
Tonnen, *Idem. Arm. Teſta.*
Tonniar, *Idem quod* Planc.
Topp, *Trochus.*
Topp, *Summitas.*
Tor, *Unde* Toryn, & Toron, *Tunica, chlamys, lacerna,*
Torr, & Torriad, *Fractio. ſectio.*
Torri, *Frangere, ſecare, rumpere.*
Torr, *Abdomen, venter.*
Torch, *Torquis, catena.*
Toreth, *Proventus, incrementum.*
Torf, *Multitudo, turma.*
Torth, *Torta, collyra. Sic Arm.*
Torſtain, *Ventroſus.*
Toſt, *Severus, acer.*
Toſturio, *Miſereri.*

T R.

Trabludd, *Turba, tumultus.*
Trachwres, *Idem quod* Tragwres, *Calor nimius, feruor vehemens.*
Traenter, *Cerviſiarius.*
Traeth, *Littus, arena. Sic Arm.*
Trafael, *Labor, opera, niſus.*
Trafod, *Labor.*
Trafodi, *Certare.*
Tragor, *Superfluitas.*
Tragywydd, & Tragywyddol, *Æternus.*
Traha, *Arrogantia.*
Trahaus, & Trahawg, *Superbus.*
Trai, *Decrementum, diminutio, refluxus maris.*

Train, *Cunctatio.*
Trais, *Oppreſſio, rapina.*
Trallod, *Tribulatio, turbatio.*
Tramor, *Tranſmarinus.*
Trang, & Trangc, *Finis, obitus.*
Trengi, *Finiri, obire, mori.*
Trangcell, *Hauſtus. Vandali & Teutones dicunt* Trankh.
Tras, *Cognatio, conſanguinitas.*
Traul, *Impenſa, ſumptus.*
Treulgar, *Profuſus, prodigus.*
Trawd, & Trawdd, *Incceſſus, curſus pedeſtris.*
Trawſt, *Tignum, trabs. Sic Arm.*
Trawſwch, *Myſtax, h. e. pili in ſuperiori labro enati.*
Trecc, *Ornamenta.*
Trech, *Fortior, potentior. Eſt anomalum comparat gradus, unde Superlat.* Trechaf. A fo trechaf treiſied. †. *h. e. Qui fortior eſt, opprimat.*
Tref, *Urbs, oppidum. Sic Arm. Locus habitationis, habitaculum.*
Trefan, *Urbecula.*
Tref-tad, & Treftadaeth, *Patrimonium, hæreditas, heredium.*
Trefn, *Ordo.*
Treiglo, *Volvere, obambulare.*
Treiglad, & Treiglddyn *Obambulator, erro*
Tremyg, *Idem quod* Dirmyg, *Contumelia, contemptus.*
Tremyniad, *Spectrum.*
Tres, *Labor, opera, negotium.*
Tres, *Traha.*
Trew, *Sternutatio.*
Tri, *Tres, tria. Sic Arm.*
Trigo, *Manere, morari, habitare. Alicubi Mori.*
Trigias, & Trigiant, *Habitatio, habitaculum.*
Trin, *Subſt. Pugna, opera.*
Trippa, *Exta, intranea.*
Tro, *Verſio, gyrus. Sic Arm.*
Troi, *Vertere, flectere, voluere.*
Trochi, *Mergere.*
Troed, *Pes.*
Troediog, *Pedeſter, pediſequus.*
Troedfedd, *Pes vel pedis menſura. Sic Arm.*
Troedog, *Pedica.*
Troedlath, *vulgò* Troedlas, *Suppedaneum, inſile.*
Troellog, *Rotoſus, vndulatus, cymatilis.*
Troethi, *Mingere, mejere.*
Trogen, *Ricinus.*
Troſol, *Phalanga, peſſulum, obex.*
Troſtan, *Contus, pertica.*
Trothwy, *Limen, hypothyrum. Arm.* Treuſou.
Trowynt, *Turbo.*
Truan, *Miſer, arumnoſus.*
Trul, *Cylindrus.*
Trull, *Promptuarium, cella.*
Trulliad, *Pincerna, promus.*
Trum, *Iugum montis, & Mons.*
Trummain, *Idem quod* Trum.
Truth, *Adulatio.*
Truthain, *Adulator.*
Trwccio, *Cadere.*
Trwch, *Infauſtus, infelix,* Chwannog twch i drin †. *h. e. Cupidus eſt infauſtus prœlii.*
Trychni, & Trychineb, *Infortunium.*
Trwm, *Gravis.*
Trwmpls, *Tuba.*
Trwſa, *Sarcina.*
Trwſgl, *Incultus, inſcitus.*
Trwſio, *Ornare, polire.*
Trwſt, *Sonitus, ſtrepitus.*
Trwydded, *Licentia, inducia, libertas.*
Trwyddedawg, *Libertinus, hoſpes liberè admiſſus.* Na ddal dy dy wrth gyngor dy drwyddedawg †. *Ne alas familiam ex conſilio admiſſi hoſpitis.*
Trwyddew, *Terebrum, caſtrum.*
Tawyn, *Naſus.*
Trybedd, *Tripodium, chytra, chytropus. Sic. Arm. Gr.* τρίπους.
Tribaeddu, *Cœno vel ſanguine fœdare.*
Trybelydr, *Promptus, dexter, expeditus.*
Tryfer, *Fuſcina, tridens, jaculum tridens.*
Tryfrith, *Variegatus, ex omni parte maculoſus, notis maculiſque totus reſperſus.*
Tryffwrch pren, *Furca arboris.*
Trylew, *Fortiſſimus, perfortis.*
Trymbar, *Haſta gravis, lancea gravis.*

T U.

Tu, *Latus, eris.*
Tuedd, *Ora, tractus.*
Tuchan, *Plangere, gemere.*
Tud, *Terra. Arm.* Tud, *Gens.*
Tudwedd, & Tudwedd, *Solum, i.*
Tudfach, *Gallæ.*
Tudlath, *Pertica.*
Tudded, *Tegmen, tegumentum, indumentum.*
Tuli, *Brandium, ait G. T.*
Tunnell, *Dolium.*
Turio, *Terram effodere more porcorum.*
Turn, *Tornus. Gr.* τόρνος.
Turs, *Roſtrum.*
Turtur, *Turtur. Arm.* Dluz & Turzunell.

T W.

Twcca, *Culter.*
Twf, & Tyfiad, & Tyfiant, *Incrementum.*
Twlc, *Tuguriolum. pl.* Tylciau, *mapalia.*
Twll, *Foramen, ſpecus, caverna.*
Twmpath, *Cumulus, cippus.*
Twnn, *Fœm.* Tonn, *fractus.*
Twng, *Juratio, juramentum.*
Tyngu, *Jurare. Arm.* Toeaff.
Twngc, K. K. & Twng, *Eſt pars ſegetis quæ domino agri ex conventione debetur.*
Twr, *Turris, arx. Sic Arm.*
Twrr, *Acervus, cumulus, congeries.*
Twrch, *Porcus, verres, majalis. Sic Arm. Arm.* Tourchaf, *Subo.*
Twrch dacar, *Talpa.*
Twrf, & *alicubi* Twrdd, *Strepitus, clangor, tonitru.*
Twrf, *Ganglium, diſtortio membri.*
Twrlla, *Mus montanus.*
Twrn, *Unde* Twrn da, *Commodum, beneficium.*
Twtt, *Bombax.*
Twtnai, *Aquilus color.*
Twyg, *Amictus, tunica.*
Twyl, *Metus.*
Twyll, *Dolus, fraus, fallacia.*
Twymm, *Tepidus. Arm.* Tom. *Demet.* Twym.
Twymder, *Tepor, calor.*
Twyſg, *Pars, portio.*

T Y.

Tŷ, *Domus, ædes. Sic Arm.*
Tyaid, *Familia, plena domus.*
Tyb, *Opinio.*
Tyccio, *Prodeſſe.*
Tyddyn, *Tenementum, prædium.*
Tyle, *Locus ubi ſtetit domus, locus ædificandæ domui aptus, Rudus, parietina. Angl. Toſte. Apoc.* 11. 5. *Tabernaculum redditur.*
Tylath, *Trabs, tignus.*
Tyluwr, *Paterfamilias.*
Tynn, *Arctus, ſtrictus.*
Tyner, *Tener. Sic Arm.*
Tynged, *Fatum, fortuna.*
Tynghedfen, *Fortuna, fatum, Parcæ.*
Tyno, *Area, areola, vallicula.*
Tyrfa, *Turma, turba.*
Tyſmwy, *Afflictio, afflictatio, horror.*
Tytmwy, *Fibula, ſpinther, anſa.*
Tywarch, & Tywarchen, *Gleba, ceſpes Arm.* Tuchen. *Pl.* Tyweirch.
Tywarchawr, *Bos. Avertendis glebis.*
Tywas, *Famulus, domeſticus.*
Tywod, *Arena.*
Tywyll, *Tenebroſus, caliginoſus.*
Tywyn, *Splendor.*
Tywyn, *Littus maris, arena maris. Gr.* Ἰὸν.
Tywys, *Spica, ariſta.*
Tywyſog, *Dux, princeps.*

V B V Ch

Vbain, & Vban, *Clamitare, ejulare.*
Vch, *Superior, altior.*
Vchel, *Altus, ſublimis, celſus.*
Vchelfaer, *Vicecomes, conſtabularius.*
Vcher, *Veſper.*

V D.

Vdd, *Dominus; unde poëtæ antiqui interdum dicebant,* Vdd Ceſſar, *pro* Iul. Ceſſar, *Julius Cæſar.*

V F.

Vfel, & Vwel, *Ignis. Videtur propriè ſignificare ſcintillam, igniculum, rogum.*

Vfelltawd, & Vfylltawd, *Humilitas.*

V L.

Vlw, *Faulla. vid. an corruptè pro* Vwel.

V N.

Vno, *Vnire.*

Vnben, & Vnbyn, *Princeps, monarcha, imperator. Ab* Vn, & Pen, *q. d. Vnicum & solum caput.*

Vnbennes, *f. g.*

Vnbennaeth, *Monarchia, principatus.*

Vngor, *vt* Edeu vngor, *Filum incontextum & simplex.* Cadarnach yw 'r edau yn gyfrodedd nag yn yngor †. *Fortius est filum contextum. i. e. duplex, equam simplex.*

V R.

Vriad, *Senator, senex.*

V S.

Vs, *Palea.*

V W.

Vw, *Zomos, pulmentum, pulticula, pappa.*

W N.

Wng, *Propè. Legitur &* Wngc. ἐγγὺς, *propinquus.* Dyweddi o wng, galanas o bell †. *Conjugium è propinquo, inimicitia è longinquo.*

W T.

Wttra, *Via publica.*

Wttres, *Prodigalitas, luxuria.*

W Y.

Wy, & *Demet.* wi, *Ovum.*

Wybr, *Æther, cœlum, nubes.*

Wybren, *Nebula, cœlum, nubes.*

Wybrwr, *Astronomus.*

Wylo, *Flere, plorare.*

Wyll, *Strix, ephialtes.*

Wyneb, *Facies, vultus. Arm.* Aenep, & Eneb.

Wyr, *Nepos, neptis.*

Wyth, *Octo.*

Wythnos, *Hebdomas, septimana.*

Y Ch.

Ych, *Bos. Arm.* Egen, *Vacca.*

Ychenawg, *Idem quod* Achenawg. Gwel bedd no buchedd ychenawg † *Melius sepulchrum quam vita egena.*

Y D.

Yd, *Frumentum, seges.*

Ydtyr, *Solum cereale.*

Y F.

Yfed, *Bibere. Sic Arm.*

Yfwr, *Bibeus, potator.*

Yfory, *Cras*

Ylltyr, *Talpa.*

Y M.

Ymachlud, *potius* Ymachludd, *Occultare se, abscondere.*

Ymadael. *Cedere, discedere.*

Ymadferth, *Sese tueri.*

Ymbil, *Supplicare.*

Ymborth, *Pastus, refectio, pabulum.*

Ymddifad, *Orbus, orphanus. Sic Arm.*

Ymddiffyn, *Defendere, Defensio.*

Ymenyn, *Butirum. Arm.* Amanen.

Ymgeleddwr, *Curator, tutor.*

Ymlladd, *Pugnare, pugna.*

Ymladdgar, *Pugnax.*

Ymlyniad, *Persecutor, insecutor, Canis venaticus.* Gwell un ceidwad na dau ymlyniad. †. *Melior est unus custos quam duo insecutores.*

Ymmerodr, *Imperator.*

Ymodwrdd, *Tumultuari.*

Ymogelydd, *Cavere.* Gwaith ysgafn ymogelud. †. *Opus leve cavere.*

Ymogor, *Habitaculum, domicilium.*

Ymorneſt, *Duello contendere.*

Ymryſſon, *Rixari, contendere, Rixa, lis, contentio.*

Ymwr, *Concertatio, impetus.*

Ymynhedd, *idem quod* Ymbil. Na hir umnhedd à thaeog †. *Ne diu ores inhumanum.*

Ymyſgar, & Ymyſgaroedd, *Exta.*

Y N.

Yn, *In, Arm.* En. *Gr.* ἐν.

Ynad, *Judex; & interdum* Yngnad,

Yngnad. *Literis transpositis* Ynad, *Pl* Ynaid, & Ynadon. Ynad & Yngnad, *interdum sapientem & prudentem significant.*
Ynfyd, *Stultus.*
Yngan, *Fari, loqui.*
Ynged, *Angustia.*
Ynglef, & Ynglais, *Clamor, clamor angustiæ.*
Yngneidiaeth, *Judicatura.*
Ynni, *Animus virilis, vigor.*
Ynnill, *Lucrum, quæstus.*
Ynwst, *Madidus, humidus.*
Ynyd, *Hilaria, Bacchanalia.*
Ynys, *Insula, mediamnis. Arm.* Eneſen. *Gr.* νῆσος. Ynys y cedeirn, *Insula fortium, est vetus Britanniæ nomen apud Maõynogi.*

Y S.

Yſbaid, *Spatium, cessatio.*
Yſbledbach, *Lusus, oblectamentum.*
Yſbongc, *Ictus, pulsus, verber.*
Yſborrhion, *Pabula.*
Yſbwrn, *Sic mendosè vulgus & Scripturarum interpretes: rectius* Yſbwng, *Spongia, lana marina.* Yſbwng, *dicunt Tal. & omnes Antiqui. Gr.* σπόγγος.
Yſbyddad, *Hospitalitas.*
Yſpydwr, *Hospes, hospitalis.*
Yſbys, *Certus, manifestus.*
Yſcenn, *Furfures capitis, porrigo.*
Yſgablar, *Superhumerale, epomis, scapular.*
Yſgafael, *Captura, præda.*
Yſgafala, & Yſgyfala, *Securus, vacuus, otiosus, solitarius.*
Yſgafalhawch, *Otium.*
Yſgafn, *Leuis. Arm.* Scaff. *Gr.* κοῦφος.
Yſgafn, *Struex, aceruus.*
Yſgai, *Spuma, adeps, natans in superficie bullientis liquoris.*
Yſgar, *Pensum, demensum, pars, portio. Scheda, asser.*
Yſgar, & Yſgariaeth, *Divertium.*
Yſgârlad, *Coccum.* Yſgarlla, *legitur Apoc.* 17. 3. 4.
Yſgarin, *Clamor.*
Yſgaw, *Sambucus.*
Yſgeler, *Sceleſtus, nefarius.*
Yſgewyll, *Fruticatio, germen, germina.*
Yſgidogyll, *Luteola auis.*
Yſgien, *Culter, gladius.*
Yſgin, *Prætexta.*
Yſginen. *Inaũris.*
Yſgipio, *Rapere.*
Yſgipiol, *Rapax.*
Yſglyf, *Præda.*
Yſgod, *Vmbra, larua. Arm.* Squeut.
Yſgodigaw, *Consternari. De equis perterritis dicitur.*
Yſgoewan, *Leuis, ventosus, inconstans.*
Yſgol, *Scala, climax.*
Yſgolp, σκολὸψ, *palus præacutus.*
Yſgoren, & Yſgorawg, *Nauis.*
Yſgothfa, *Foricæ, cloaca.*
Yſgraff, *Schapha. Arm.* Scaff.
Yſgrawling, *Gluten, colla.*
Yſgreppan, *Mantica.*
Yſgrin, *Arca, cista.*
Yſgrogell, *Pons pensilis.*
Yſgrubl, *Iumentum.*
Yſgub, *Scopæ, scroba. Fascis, fascis spicarum.*
Yſgubo, *Verrere, scopare.*
Yſgubor, *Horreum, farreum.*
Yſguthan, *Palumbes, palumbus torquatus.*
Yſgwd, *Impulsus, pulsio.*
Yſgwfl, *Captura, præda.*
Yſgwier, *Armiger.*
Yſgwir, *Norma.*
Yſgwn, *Nefarius, nefandus.*
Yſgwthr, *Sculptura, cœlatura.*
Yſgwydd, *Scutum. Sic Arm.*
Yſgwydd, *Humerus, Armus. Sic Arm.*
Yſgyfaint, *Pulmones. Sic Arm.*
Yſgyfarn, *Auris. Arm.* Scouarn.
Yſgyfarnog, *Lepus, quia auritus; Sic Gr.* λαγὼς, *à Longis auribus.* Arnab, *Arm. Auriculatus.*
Yſgyfligar, *Rapax.*
Yſgymmun, *Execratus, maledictus.*
Yſgyren, *Asser.*
Yſgryd, *Asper.*
Yſleppan, *Decipulum, laques.*
Yſmachd, *Malefactum.*
Yſmwccan, *Nebula, fumus.*
Yſnid, *Gallinago minor, rusticula minor.*
Yſnoden, *Taniola, fascia.*

Yſpagau, *Armi, brachia, ungulæ avium, vid. an hinc Angl. Spoakes.*
Yſpardun, *Calcar.*
Yſper, *Haſta, lancea. A* Ber, *Veru, vel à* Par, *haſta. Hinc Angl. Speare.*
Yſpienddyn, & Yſpiennwr, & Yſpiwr, *Speculator.*
Yſpodol, *Spatha, ſpathula, ſcutula.*
Yſtaen, *Stannum.*
Yſtaenio, *Maculare.*
Yſtang, *Pertica, haſta, lancea. Item Iugerum, quod pertica metiatur.*
Yſtid, *Catena.*
Yſtlum, *Veſpertilio, nycteris.*
Yſtof, *Stamen, Arm.* Steuffen.
Yſtol, *Scilla, ſeliquaſtra, ſedile.*
Yſtor, *Reſina.*
Yſtorm, *Tempeſtas, procella.*
Yſtrad, *Strata.*
Yſtref, *Habitatio, domicilium.*
Yſtrin, *Pugna, contentio.*
Yſtryd, *Platea, via.*
Yſtwcc, *Urna.*
Yſtwfwl, *Anulus, cornix.*
Yſwain, *Armiger. Arm.* ffloch.

Y W.

Yw, *Taxus, ſmilax. Arm.* Iwinen.

BOTANOLOGIUM.

A.

yr Adafeddog, llwyd y ffordd, llwydyn y ffordd, & Llwyd bonheddig, *Gnaphalion, filago.*
Afal y ddaiar, Bara yr hwch, *Malum terræ, panis porcinus. Eſt ſpecies Ariſtolochiæ.*
Afal peatus, & Eirin gwlanog, *Malum Perſicum.*
Afal gronynnog, *Malum Punicum.*
Afal melynhir, *Malum limonium.*
Afal euraid, *Malum aurantium, medicum, citreum, heſpericum, Aſſyricum.*
Afan, *alijs* Mafon. *Tal. habet* Afanwydd, *Rubus ideus, Raſpis, mora rubi idei.*
Afans, *vid.* y Fapgoll.
Alan bychan, gwrthlys, carn yr ebol, y beſychlys, *Tuſſilago, farfara, chamæleuces, bechion.*
Alan mawr, dail y tryfan, *Petaſites.*
Alaw, y fagwyr wenn, & Lili 'r dwr, *Nymphæa candida, lilium, Iunonis roſa, nenuphar.*
Aliſantr, y ddulys, *Hippoſelinum, olus atrum, apium ſylveſtre, aquapium, leveſticum, ſmyrnion.*
Alkakengi, y ſuranen godog, *Helicacabus, verſicaria.*
Allwyddau Mait, *Aſphe keys.*
Amranwen, *Parthenium Fuchſij, conſolida minor, leuca canthemis.*
yr Arfog, *vid.* Breſych crych.
Arian Gwion, yr arianllys, *Criſtagalli, alectorolophos, thalictrum.*
Aurbibau, *Auripigmenion.*
Aurfanadl, corrfanadl, banadlos, *Geniſtella, flos tinctorius.*

B.

Balog y waun, y felſugn, y felengu, llyſiau 'r eglwys, y weddlys, & mel y cwn, *Fnigna, fiſtularia.*
Banadl, *Arm.* Balaznen, *Merica, geniſta, geneſira.*
Banadl pigog.
Banadlos, *vid.* Aurfanadl.
y Banog, *vid.* y Dew Banog.
Bara cann y defaid, *vid.* y Werog.
Bara 'r hwch, *vid.* Afal y ddair.
Barf y gwr hen, *Barba ſenis.*
Barf yr afr, barf y bwch, *Come.*
Baſil, *vid.* Brenhinllys.
Bawm, & Gwenynddail, *Meliſſa, apiaſtrum.*
Beattws, *Beta.*
y Benboeth, llyſiau 'r dom, & Llawegor.
y Benddu, *vid.* llyſiau 'r gynddaredd.
y Beneuraid, *Polyanthemon.*
y Benfelen, y greulys, *Intubus ſylveſtris, ſenecio, erigeron.*
y Bengaled, y glafrllys, y gram-

y grammennog, y benlas wenn, *Cyanos major, cyanus ſylveſtris, baptiſecula, aſſa nigra, ſcabioſa, nicea, mæa alba, ledea.*

y Bengoch, yr elinog goch, y dinboeth, & Llyſiau 'r domm, *Perſicaria, cannaba agreſtis, herba Judaica, crateogonon, atriplex erratica.*

y Benlas wenn, *vid.* y Bengaled.

y Benlas o'r yd, *Flos Zachariæ, flos frumenti. cyanos.*

y Berthlys, *Helxine, ciſampelis.*

Berwr, *Naſturtium.*

Berwr yr ardd, *Naſturtium hortenſe.*

Berwr y dwr, mintys y dwr, mintys y meirch, *Naſturtium aquaticum, ſiſymbrium, menta aquatica, menta criſpa, corona Veneris, cardamina.*

Berwr y dwr melyn, perſli 'r dwr, *Laver, is.*

Berwr y fam, berwr y fammog, berwr y torlannau, berwr Caerſelem, & berwr, gauaf, *Eryſimum, irio, rapiſtrum ſive ſinapi ſylveſtre, pſeudobynium.*

Berwr ffrainge, Berwr ffrengig, berwr y garddau, *Naſturtium Gallicum, cordamum.*

Berwr gwyllt, *Lepidum.*

Betwr yr iair, *vid.* Canclwm.

Berwr y moch, *Naſturtium porcinum.*

Berwr Talieſin, *Fabaria.*

Blaen y conyn ar y mel. *vid.* Drydon.

Blaen y gwayw, y boetffiam, *Iacutus, flammila, flamminula.*

Blaen yr iwrch, *Braſſica canina.*

Bleidd-dag, *vid.* Llyſiau 'r blaidd.

Blodau ammor, *Amaranthus.*

Blodau 'r gog, *Cantabrica.*

Blodau 'r breein, *Paonia, paonica caſta, glycyſide, monogenion, pentorobos.*

Bloneg y ddaiar, rhwymyn y coed, llyſiau 'r twrch, eirin Gwion, grawn y perthi, paderau 'r gath, y winwydden wenn, pys y coed, *Bryonia, vitis alba, ampeloleuce, cedreſtis, pſylothrum.*

Brenhinllys dof, baſil, *Ocimum, ozymum.*

Brenhinllys gwyllt, *Acinos, ocimaſtrum*

Breſych, & Breſych bengron, *Caulis, braſſica, crambe.*

Breſych y cwn, *Braſſica canina, cynocrambe.*

Breſych cochion.

Breſych yr yd, *Sinapi ſylveſtre.*

Briallu, *Primula veris, bellis, bellium, herba paralyſis, herba S. Petri, verbaſculum.*

Brigau 'r twynau, y felynllys, llyſiau 'r cower, *Galeon, galium.*

Briw 'r march, cas gan gythaul, llyſiau 'r hudol, y dderwen fendigaid, y ferfaen, *Verbena, ſagmen, periſtereos.*

Briweg, y cerrig, llyſiau, 'r muroedd, pupur y fagwyr, y friweg, *Craſſula minor, ſedum tertium.*

y Friwydd wenn, *Rubia minor.*

Brwynen, *Scirpus.*

Brymlys, y freflys, llyſiau 'r coludd, llyſiau 'r pwding, *Pulegium.*

Bryttwn, *Abrotonum.*

Bulwg, y drewg, *Milium, pſeudomelanthium.*

Bulwg Rhufain, llyſiau 'r bara, *Gith, nigella Romana, melanthium.*

y Bumuſtl, *Cicuta mortifera.*

Buſtl y ddaiar, y genrhi goch, *Fel terræ, centaurium mas, febrifuga, libadium, limneſium.*

Bwyd yr hwyaid, llinhad y dwr, *Lens paluſtris.*

Bwyd y llyffaint, caws y llyffaint, bwyd ellyllon; *Fungus, tubera, prunioli.*

Bwltws, *Nymicia*, Deuryw ſydd o'r *Nymphæa* y gwym yw 'r Alaw, a'r melyn yw 'r Bwltws.

y Bybyrllys. Medd. Myd.

y Bywi, *Nux terræ.*

C.

Cacamwcci, criban 'r blei-

bleiddiau , cyngaf mawr , *Lappa major.*

Cacamwcci lleiaf, Cyngaf , *Xanthium , lappa minor , lappa inversa.*

Caill , y ci , *vid.* y Galdrift.

Callod y derw , cluftiau 'r derw, llyfiau 'r yfgyfaint , *Pulmonaria.*

Camri, milwydd, camamil , *Chamæmelum, anthemis.*

Canclwyf , *Centimorbia , numularia.*

Canclwm , y glymmog, y ganhewin , Medd. Mydd. y waedlys , bewr yr iair , *Polygonum mas , fanguinaria , corrigiola , centinodium , proferpinaca , calligonum , geminalis.*

Canrhi goch , *vid.* Buftl y ddaiar.

Carn , yr ebol , *vid.* Alan bychan.

Canwyll yr adar , *vid.* y Dewbanog.

Cas gan arrdwr , *vid.* Hwp yr ychen.

Cas gan gythraul, *vid.* Briw 'r meirch.

Caftanwydd , *Caftanea.*

Cawl , *Olus , caulis.*

Cawl ffrengig, *Caulis Gallica.*

Cawl gwyllt , *Caulis agreftis.*

Cedor y wrach , rhawn y march , *Equifetum , falix equina , cauda equina, hippuris , ephedron.*

Cedowrach leiaf, *Chedra.*

Cegid , gwynn y dillad , *Cicuta , myrrhis.*

Ceirch , *Avena.*

Ceirch bendigaid.

Celyn, *Aquifolium.*

Celyn Mair , *Ruscus.*

Cennin, *Porrum capitatum.*

Cennin y brain , efgidiau 'r gog , hofannau 'r gog , *Hyacinthus purpureus.*

Cennin y gwinwydd , cennin Pedr , *Ampelopraſon , narciſſus , pſeudonarciſſus.*

Ceulgon , *Acedula.*

Cibog , am fod ei had mewn cibau , *Panicum.*

Clais , *Morſus diaboli.*

Clais y moch, clari dwbl, y gochlas , clych duram, *Herminum ſativum, roſtrum porcinum , chriſta, kera , ſalvia Romana.*

Clor , cylor, cnau 'r ddajar, *Apios, bulbocaſtanum.*

Cluft yr arth , yr olcheuraid , yr olchwraidd , *Sanicula , diapenſia.*

Cluft yr aſſen , *vid.* Cynghlennyd yr afon.

Cluftiau 'r derw , *vid.* Callod.

Cluft yr ewig , *Laureola , daphnoides.*

Cluft y fuwch , cluft y tarw , *vid.* y Dewbanog.

Cluft yr Iuddew , *vid* Cluftiau 'r derw.

Cluft y llygoden , *vid.* y Flewynnog.

Clych y cerrig.

Cnau 'r ddaiar, *vid.* Clor.

Cnau 'r India , *Nux muſcata.*

Cnau barfog, *Nux avellana.*

Cnau ffrengig , *Nux juglans.*

Cneuen pen, *Nux muriſtica, moſcocaryon.*

Cnau Almond, *Nux Græca , nux Thaſia.*

Cnau peatus, *Nux Perſica, nux Molluſca.*

Coluddlys , *Pulegium.*

Comffri , *vid.* Llyfiau 'r cwlwm.

Corr-fanadl, *vid.* Aurfanadl.

Corr-yfgaw, *vid.* Yfgaw Mair.

Corn yr afr.

Corn y carw mor. y godog , *Crithmum , crithamon, faniculum marinum, calcifraga, batis , batitula.*

Corn y carw mynydd , corn yr hydd , corn yr iwrch , corn bwch, paladr hir , *Orobanche , petalitis*

Coftog y domm , *Herba S. Barbaræ.*

Cowarch , *Cannabis.*

Crach eithin, *vid.* Eithin yr iair.

Craf y geifr , cra 'r nadredd , *Maturalis, allium urſinum.*

Cra 'r gerddi , *Allium.*

Crafangc yr Arth , troed yr Arth , tafol y mor , *Elleborus niger , veratrum nigrum , acantha , conſiligo Turneri , Acanthus , perpacantha , mamoria , branca*

branca ursina.

Crafangc y fran, chwys Mair, *Ranunculus.*

Crafangc yr cryr, *Herba Sardonia, scelerata.*

Craith vn-nos, *vid.* y Ddeilen ddu.

Cribau 'r bleiddiau, *vid.* Cacamwcci.

Cribau Mair, *vid.* Yſgallen wenn⌣.

Cribau S. Ffraid, Dannogen, *& in Lib. Land.* Llys dwyfawg, *Betonica, vetonica, ceſtron, pſychotrophon.*

Crinllys, *vid.* y Fioled.

Cwlyn y mel, *vid.* Drydon⌣.

Cwlm, y gwydd, cwlm y coed, y gynghafog, *Smilax leuis, helxine⌣.*

Cychwlyn, *vid.* Drydon.

Cyfardwf, *Conſolida major.*

Cyfrdwy, *& yr Yfreddwy, TW. Filix aquatica. Polypodium apud Cardiganenſes. Polypodium terreſtre⌣.*

Cynghlennydd yr afon, y llefanog, llyſiau 'r afu, llinwydd yr afon, cluſt yr aſſen, *Lichen, jecoraria, hepatica.*

Cynffon y cabwllt, *vid.* Falerian.

Cynffon y llygoden, *Sedum minus.*

Cyngaf, cyngaw, llyſiau 'r hidl, *Bardana, aſperula, aſperine, lappa, arctium, proſopis. Aliis* Cynghar, *à* Caru, *vt Gr. Philanthropos.*

Cynghafawg, *vid.* Cwlm y gwydd.

Ch.

Chwerwlys, *Abſynthium ruſticum.*

Chwerwlys yr eithin, y fedwen chwerw llyſiau 'r byſtwm, ſaeds gwylltion, *Stachys.*

Chweinllys, *Herba pulicaris, pſyllion.*

Chwys Arthur, llyſiau 'r gwenyn, erwaint, *Herba prati, barba capri, hirci herba.*

Chwys Mair. *vid.* Crafangc y fran⌣.

y Chwerwddwr, *Cucumer.*

D.

Dagrau Addaf, *Piſtacia, piſtacea, ſtaphylodendron.*

Dall y cwrwf, diowdwydd, pren y gerywn, *Laurus.*

y Ddeilen ddu, dail duon da, craith unnos, yr ornerth.

Dannogen y dwr, *Scrofularia major, chymenum, conſolida minor, ſolidago minor, prunella.*

Dail y fendigaid, *vid.* Dail y twrch.

Dail ffion ffrwyth, Byſedd ellyllon, menyg ellyllon, byſedd cochion, llwyn y tewlaeth, *Digitalis purpureus, tapſus barbatus. Alicubi* Dail ffiol ffrwyth, & ffiol y ffridd, am eu bod yn debyg i ffiol.

Dail y gloria, gellheſg, cleddyflys, yr hylithr, *Gladiolus, iris agreſtis, ſphacula fatida.*

Dail y gron, bogall y forwyn, y gron doddaid, *Umbilicus veneris, acetabulum, branſi, colytedon.*

Dail y tryfan, *vid.* Alan mawr.

Dail y twrch, dail y fendigaid, *Gallicè Toutſan, h. e.* yr holliach, *Androſamon, dionyſias; Agnus caſtus*, meddrhai.

Dalen meiwon, *Meticulum.*

Dant y llew, clai, dant y ci, *Dens leonis, cichoreum ſylveſtre⌣.*

Dant y llew, lleiaf, *Daucus creticus, hedopnois, coronopus, leontopodium.*

Danadl, *Antiqui ſcribunt* Dynad, *Urtica prima.*

Danhadlen ddal, danhadlen ſarw, *Urtica mortua, ſcrofularia, labeo, lamium.*

y Ddanhadlen, wen, *Cucumer anguinus, cumer aſinis.*

Dau-wynebog, *Iacea nigra.*

Derwen Gaerufalem, *Botrys, chamædrys, triſſago, quercula.*

Derwen, y ddaiar, y dderwen fendigaid, *Verbena, chamedrys, triſſago.*

y Dewbanog, y banog, hannerpan, tapr dunos, tapr? Mair, Sirkyn y melinydd, dail y melfed, cluſt y fuwch, cluſt y tarw, canwyll yr adar, *Tapſus barbatus, verbaſcum.*

y Dewbanog, fechan, llyſiau 'r parlys, *Herba paralyſis.*

y Dewbanog wenn wrryw, gwynddail, *Leucophyllon.* Rhywogaeth o'r banog yw y rhos can pau.

y Ddilwydd felen, llyſiau 'r wennol, llym y llygaid, gwell na 'r aur, llyſiau 'r llaw, y ddiwythl, & y Ddiwlith, *Chelidonium majus, hirundinaria.*

y Dinboeth, *vid.* y Bengoch.

y Dinllwyd, llwyd y din, y dorrllwyd, tranſi gwyllt, gwyn y merched, *Potentilla, agrimonia ſylueſtris, tanacetum ſylveſtre, argentaria, inguinaria.*

y Ddittain, *Dictamum.*

y Ddittain leiaf, *Coſtus.*

y Doddedig rudd, *Roſa ſolis, Ros ſolis.*

y Doddedig wenn.

y Dorfagl, golwg Chriſt, llygaid Chriſt, goleuddrem, gloywlys, efros, *Euphraſia, ocularia.*

y Dorllwyd, y Dorllwydig. *vid.* y Dinllwyd. *Eſt & Iuva muſcata, & Abiga, & chamæpitys. Dicitur &* Palf y gach bali. *TW.*

Drain yſpinys, pren melyn, *Criſpinus, berberies vulgaris.*

Drewg, *vid.* Bulwg.

Drewgoed, *Acopus.*

Dringol. *vid.* Surã yr yd.

y Droedrudd, llyſiau 'r llwynog, mynawyd y bugail, pig yr aran, llyſiau Robert. *Gruina, geranium primum, vehinaſtrum, roſtrum gruis, roſtrum ciconiæ.*

y Drydon, troed y dryw, llyſiau 'r dryw, cwlyn y mel, cychwlyn, blaen y conyn ar y mel, y felyſig, llyſiau 'r fuddau, *Eupatorium ſylueſtre, marmorilla, agrimonia.*

Dryſi, *Idem quod* Mieri.

Duddraenen, *Spinus.*

y Ddulglwyd, am fod iddo glwyd o wraidd. *vid.* Eithin yr iair. *Aliis Auricula muris.*

Dulys, *Olus atrum, vid.* Aliſandr.

Dyw.

E.

Ebolgarn, *vid.* Alan bychan.

Ebolgarn, y garddau, *Perpenſa, aſarum, vulgaga, nardum ſylueſtre.*

Efre, *Lolium.*

Effros, *vid.* y Dorrfagl. yr Eglyn, *vid.* Torrmaen.

Egroes yw aeron Mieri Mair.

Eidral.

Eiddew, eiddiorwg, *Hedera.*

Eiddew 'r ddaiar, y feidiog las, *Hedera terreſtris, elatine.*

Eirin gwlanog, *Malum Perſicum.*

Eirin y ci, *vid.* y Galdriſt.

Eirinllys, *potiùs* Eurinllys, yſgol Fair, yſgol Fair ochrog, yſgol Griſt, *Aſcyrum, aſcyrodes, herba Ioannis, perforata, hyperici ſpecies.*

Eirin Mair, perth-eurddrain, *Vua criſpa.*

Eirin perthi, *Spineolus.*

Eithin.

Eithin ffrengig, *Rhamnus.*

Eithin yr iair, cas gan arddwr, hwp yr ychen, tag-aradr crach eithin, y ddulglwyd, *Reſta bouis, remora aratri, Anonis, ononis.*

Eleſtr, *Lilium, iris, acorum.*

Erfin, *vid.* Maip.

Erfin y coed, *vid.* Bloneg y ddaiar.

Erllyriad, *vid.* Llyriad.

Erwaint, erwain, & Erchwaint, *Vide* Chwys Arthur.

Eſgidiau 'r gog, *Melanion, viola purpurea. vid.* Cennin y brain.

Eſgorlys, *vid.* Llyſiau 'r galon.

Ewnoſiau gwylltion, *Ronilla.*

Euad, *Idem quod* y Ddeilen ddu, *ut quidem volunt.*

Euod

Euod ddu & Euod goch, *The blacke and red yles. I. D. R.*
Eurddrain, *Agni ſpina.*
Eurddrain duon, *Rhibes.*
Eurinllys, *vid.* Eirinllys.

F.

y Fabcoll, afans, llyſiau Bened, llygad yr yſgyfarnog, fanwylyd, *Caryophyllata, auantia, herba benedicta, herba munda, ſana munda, pes muli, oculus leporu, geum, aſarum, acantia.*
y Fagwyr wenn, *vid.* Alaw.
y Fandon, *vid.* llyſiau 'r eryr.
y Falerian, cynffon y cabwllt, llyſiau Cadwgan, gwell na 'r aur, *Valeriana, Phu, nardus ſilueſtris.* Deuryw ſyddo hono; 1. y Driaglog, *Theriacaria, valeriana major.* 2. *Valeriana vulgaris.*
Fanwylyd, *vid.* y Fapgoll.
y Fedwen chwerw, *aliis* y Fedd-don & y Fedon chwerw, *Stachys, ambroſianum.*
y Feddygyn, *vid.* y Fioled.
y Feidoig las, mantell Fair, mâtell y corr, palf y llew *Chimilla, hedera terreſtris, pes leonis, parta leonis, ſtellaria.*
y Feidiog lwyd, y Ganwraidd lwyd, llyſiau Ieuan, llyſiau llwyd, *Artemiſia.*
y Feidiog rudd, *Flammula.*
y Felen-gu, *vid.* Balog y waun.
y Felenydd, *Hieracium, I. D. R.*
y Felynllys, *vid.* Brigau 'r twynau.
y Fel-ſugn, *vid.* Balog y waun.
y Ferfaen, *vid.* Briw 'r meirch.
y Filfyw, mil, *vid.* y Fronwys.
y Fioled, crinllys, meddygyn, llyſiau 'r drindod, *Viola, herba ciauellata, herba Trinitatis, herba flammea.*
y Fioled felen auaf, melyn y gauaf, *Leucoion.*
y Fioled fraith, *vid.* y fronwys.
y Freſlys, *vid.* Brymlys.
y Friweg, *vid.* Briweg.
y Fronwys, y Filfyw, mil, melyn y gwanwyn, y fronwſt, gwenith y ddaiar, y fioled fraith, llygad Ebrill, llygad y diniewed, *Triticum ſilueſtre, ſcrofularia minor, chelidonium minus.*
y Fyddarllys, y fywlys fwyaf, y fywfyth, llyſiau pen ty, *Sedum majus, ſemperuiuum majus, herba Iouis, amerimnon, hypogeſium.*
y Fywfyth leiaf, llyſiau 'r fagwyr, llwynau 'r fagwyr, cynffon y llygoden, y ddiloſg: *aliis* y glaiarllys, *Trithales vermicularis, craſſula minor.*

Ff.

Ffa, *Fabæ.*
Ffa ffrengig, *Phaſcoli.*
Ffenigl, ffunell, *Fœniculum, marathrum.*
Ffenigl y moch, pyglys, *Fœniculum porcinum. libanotis, peucedanum.*
Ffenigl y mor *Crithmon.*
Ffenigl y cwn, amranwen, *Amaniſta, peucedanus, hippomarathrum.*
Ffenigl Helen luyddog, *Meon. Meu.* Ar y Garneddwen rhwng y Bala a Dolgellau y tyf. *TW.*
Fflamgoed, *vid.* Llyſiau 'r cyfog.
y Fflamgoed fechan, *vid.* Llaeth y cythraul.
Fflwr dylis, *Idem quod* Eleſtr.
Ffunell, *vid.* fenigl.
Ffynwewyr y plant, ffynwewyr ellyllon, heſg melfedog, pen melfed, tapr y dwr, cynffon y gath, *Typha, ſceptrum moriouis.*

G.

y Galdriſt, eirin y ci, llyſiau 'r neidr, ceilliau 'r ci, tegeinian, *Cynoſorchys, ſerapias, orchys, dracontium, ſerpentaria.*
y Gamamil, milwydd, y gamri. *vid.* Gamri.

y Gandoll, *Perforata*.
y Ganhewin, *vid.* Canclwm.
y Ganrhi goch, *vi.* Buſtl y daaiar.
y Ganwraidd lwyd. *vi.* y. Feidiog. lwyd.
y Garddwy, *Caros, caron, careum*.
Garlleg, cra 'r gerddi, triagl y tlawd, *Allium, intrita*.
yr Arllegog, *vid.* Troed yr aſſen.
Garlleg gwyllt, *Ophioſcorodon*.
y Gaſwenwyn, *Morſus diaboli, ſucciſa*.
y Gedowrach, *Solanum ſomniferum, aſprella*.
y Gedowrach leiaf, *Chydra*.
Gelheſg, *Gladiolus luteus*.
y Gin-groen fechan, llin y forwyn, llin y llyffaint, *Oſiris, linaria*.
y Glafrllys, *aliis* Benlas wen, *Scabioſa, inula, henula ruſtica*.
y Glaiarllys, y glas, *Glaſtum, iſatis*.
Glaſwellt y cwn. *vid.* Llygad y ci.
Gleſyn y coed, yr olchenid, *Conſolida media, ſolidago. Laurentiana. I. D. R.*
y Gloria, *vid.* Daily Gloria.
y Gloywlys, *vid.* Effros.
y Glymmog, *vid.* Canclwm.
y God euraid.
y Godog, *vid.* Corn y carw mor.
Godowydd.
y Goedrwydd, y goedwyrdd, *Limonium, pyrola. Aliis* Godrwyth, *Melilotum*; Gwynach oedd ei ddwylo na chanawon y godrwyth.
Goferini.
Gold, Gold Mair, rhuddos, *Caltha, ſolſequium, calendula, heliochryſos*.
Golw Chriſt, *vid.* y Dorrfagl.
Graban, *Demetis idem quod* Gold.
Gras Duw, *Gratiola, gratia Dei*.
Grawn yr haul.
Grawn paradwys, grawn paris, llyſiau paradwys, *Grana Paradeiſi, cardamomum*.
Grawn y perthi, *vi.* Bloneg y ddaiar
Greol, greuol, greuolen, *Idem quod* Bloneg y ddaiar.
y Greulys fenyw, llychlyn y dwr, llyſiau Taliesin, yr henwr, *Senecio, anagallis aquatica*.
Groeg-wyrain, *Fœnum Græcum*.
y Grog-edau, *Filipendula*.
y Gromandi, *Vid.* Had y gramandi.
Gromil, *vid.* Torrmaen.
Grug, myncog, *Bruera, erica, erice, erix, ſeſera, ſeſaron*.
Gruglwyn, *Brya*.
y Gruwlys ddu.
y Gruwlys lwyd.
Gwaglwyf, *Tilia*.
Gwalchlys, llyſiau 'r hebog, *Hieracium magnum, accipitrina, lactuca ſylvatica*.
Gwallt y forwyn, briger gwener, gwallt y ddaiar, *Trichomanes, polytrichon, callitrichon, callithrix, capillus veneris, cincinnalis, terræ ſupercilium capillus terræ, adiantum*.
Gwayw 'r brenin, *Aſphodelus fœmina*.
Gwden y coed, *Smilax levis, volubilis major*. Ei ddail ſy debyg i ddail eiddew.
Gwrthlys, *vid.* Alan bychan.
Gwraiddiriog, *Medd. Mydd*.
Gwell na 'r aur, *vid.* Falerian.
Gwenith y gog, *Ficaria*.
Gwenith yr yſgyfarnog.
Gwenynddail, y wenynog, llyſiau 'r gwenyn, *Meliſſa, melliſiphilum, apiaſtrum*.
Gwimmon, *vid.* Gwmmon.
Gwlydd, *Alſine, morſus gallinæ*.
Gwlydd Mair, llyſiau 'r crymman, *Anagallis*. Deuryw ſy o hono, vn a bloden cochion, ac vn a blodau gleiſion, yr hwn yw 'r pimpernel.
Gwlydd y geifr.
Gwmmon, gwimmon, gwyg y mor, dylyſg y mor,

mor, yſnoden y mor. *Arm.* Goumon. *Alga, ulva.*

Gwrddling, gwrling, helig Mair. *Rectius* Gwyrdding, *vel* Gwyrddling, *Myrtus ſilueſtris.*

Gwrthlys, *vid.* Alan bychan.

Gwrnerth, *in Glamorg. & Brechon. dicitur* Llyſiau llywelyn; *à* Llywelyn ap Gwrnerth.

Gwrwgawn.

Gwyddfid, gwyddwydd, tethau 'r gaſeg, llaeth y geifr, ſugn y geifr, *Lilium inter ſpinas, caprifolium, liliaſtrum, lilium convallium, matriſilva, periclimenum, helxine, ceſſampelos, vitealis, convolvolus, volucrum majus.*

Gwyddlwyn, *Bipinella.*

Gwyg, pys y llygod, *Os mundi, aptiaca, eruilia, bicion.*

Gwylaeth, Golaeth, *Lactuca.*

Gwyn y dillad, *vid.* Cegid.

Gwyn y merched, *vid.* y dinllwyd.

Gwyros, *habet Tal.* Rhyſwyrddr yr yſwydd. *Anglicè preuet. Liguſtrum.*

H.

Had y gramandi. *vid.* Tormaen.

Had llyngyr, *Semen Abſynthy.*

Haidd y mur, *Hordeum marinum.*

Helyglys, y waedlys, *Lyſimachium, lutea, corneola.*

Helyg Mair, *vid.* Gwrddling.

Henllydan, *Medd. Mydd. Septinea.*

Heſg, *Carex, helnus, ſparganium.*

Heſg melfedog, *vid.* Ffynn y plant.

Hoccys, y feddalai, *Malua.*

Hoccys bendigaid, hoccys y garddau, *Malua hortenſis.*

Hoccys morfa, mor-hoccys y gors *Maluaviſcus, ibiſcus, eutſcus, iuiſcus, dendromalache.*

Hoccys gwylltion, *Herba Simeonis.*

Hoſanau 'r gog, *vid.* Cennin y brain.

Huddigl Mawrth, *potius* Rhuddygl, *Raphanus vulgaris ſiue agreſtis, radix, cheria, armoracea, apios, armon, iſchas, adis.*

Hwp yr ychen, *vid.* Eithin yr iair.

yr Hylithr, Hylyf, *Elleborus, ſpatula fœtida I. D. R.*

L.

Lafant, y llwyn cottymmog, *Lauendula.*

Lili, eleſtr, *Lilium. Gr.* λειριον.

Lili 'r Mai, *vi.* Gwyddfid.

y Liwiog las, *Guadum, i.*

Ll.

Llaeth y cythraul, *Peplus, i.*

Llaeth y geifr, *vid.* Gwyddfid.

Llaeth yr yſgyfarnog, *vid.* Llyſiau 'r cyfog.

Llaeth yſgall, yſgall y moch, *Sonchus, cicerbita, lactucella, palatum leporis, chamæleon albus, ixia, carduus vicarius, cardopatium, taraxacon, lactuca leporina, labrum veneris.*

Llafrwyn, *Iuncus, biblus.*

Llefanog, *vid.* Cluſt yr aſſen.

Llerr.

y Llew gwynn, *Atriplex, chryſolachanum.*

Llewyg y blaidd, *Lupinus.*

Llewyg yr iar, y Bele, ffonn, y bugail, crys y brenin, ffa 'r moch, *Hyoſcyamos, apollinaris, mania, altercum ſiue trion, ſecuridaca, ſymphonia, faba ſuilla.* Tri rhyw ſy o hono, 1. A blodau gwyn-goch, 2. A blodau melyn, 3. A blodau gwynn.

Llin, *Linum.*

Llin y forwyn, llin y llyfaint, *vid.* y ging-roen fechan.

Llindro, llindag, *Caſſutha, Caſſytha, linangina.*

Llinhad ydwr, *vi.* Bwyd yr hwyaid.

Llinwydd yr afon. *vid.* Cynghlennydd.

Lludwlys, *Cinara, ſtrobilũ.*

Llus, *Vaccinia, nix terræ.*
Llwyd y cwn, morddanadl gwynn, *Marrubiastrum, philochares. Marrubium album.*
Llwyd y din, *vid.* y dinllwyd.
Llwyd y ffordd, llwydyn y ffordd, llwyd honheddig, *vid.* Adafeddog. *vid. an* Llysiau 'r gynddaredd.
Llwynhidydd, ysgelynllys, pennau 'r gwyr, traeturiaid y bugeilydd, *& Demet.* Astyllenlys, *Quinquefolium, quinquenervium, heptapleurus, plantago minor, arnogloſſum, lanceola, lanceolata.*
Llwyn cottymmog, *vid.* Lafant.
Llwyn mwstard, *Thlaspi, capsella, ſcandulaceum, nasturtium tectorium.*
Llwyn, y gysagwy, *Nomma.*
Llwynau 'r fagwyr, *vid.* y fyddarllys.
Llychlyn y dwr, *vid.* y glaiarllys.
Llydan y ffordd, erllyriad, llyriad, fawdl Christ, *Plantago major, damaſconium, heptapleuron.*
y Llyffannawg, *Saxifragium TW.*
Llygaid y dydd, yr As pygan, ſenſigl, *Bellis, Bellius, Margaritæ herba, conſolida minima.*
Llygad Christ, *vi.* Effros.
Llygad Ebrill, *vid.* y Filfyw. *Chelidonium minus Brechonitis ait I. D. R.*
Llygad yr ych, *Buphthalmus, oculus bouis, cotula fœtida, cynanthemis.*
Llygad eirian, *&* Llygeirian, *Bacca paluſtris, morum paluſtre, vaccinium.*
Llygad y diniewed, *vid.* y fronwys.
Llygad y ci, glaſwellt y cwn, *Oculus caninus.*
Llygad yr ysgyfarnog, *vid.* y ſapcoll.
Llym dreiniog, *Palmus.*
Llym y llygad, *vi.* y ddilwydd felen.
Llyriad, *vid.* Llydan y ffordd.
Llyriad llymion, llyriad llynnau, dyfrllys, *Aliſma, potamogeton, fiſtula paſtoralis, ſtachys, fontalis, fontinalis.*
Llyriad y mor, llysiau Esa, *Coronopus.*
Llys dwyfawg, *vi.* Cribau S. Ffraid.
Llysiau 'r Angel, llysiau 'r ysgyfant, *Angelica.*
Llysiau 'r asu, *vid.* Cynghlennydd yr afon.
Llysiau 'r bara, *vi.* Bwg.
Llysiau 'r blaidd, Bleiddag, *Aconitum, hecateis, pardaliancheo.*
Llysiau 'r bronnau, *Chelidonium minus.*
Llysiau 'r bystwn, *vid.* Chwerwlys.
Llysiau 'r defaid, *vid.* y werog.
Llysiau 'r din, *Perſicaria, cratægonon.*
Llysiau 'r dom, *vid.* y Bengoch.
Llysiau 'r dryw, *vid.* Cwlyn y mel.
Llysiau 'r dannoed.
Llysiau 'r ddidol, *Rapum, cyclominus, tuber, umbilicus terræ, panis porcinus.*
Llysiau Esa. *vid.* Llyriad y mor.
Llysiau effros. *vid.* Effros.
Llysiau 'r eglwys. *vid.* Balog y waun.
Llysiau 'r eiddigedd, *Gorupheana.*
Llysiau 'r Eryr, llysiau Ervri, y fandon, *Rubia ſylveſtris.*
Llysiau 'r fam, *Palma Chriſti, matricaria, parthenium, lycopus.*
Llysiau 'r fuddau. *vid.* y Drydon.
Llysiau 'r galon, esgorlys, *Ariſtolochia, Rd.*
Llysiau 'r geiniog, dail y gron leiaf, *Cimbaria.*
Llysiau 'r giau, *Myrta.*
Llysiar 'r groes, *Herba crucis, herba crucina, crucua.*
Llysiau 'r gwaedling, y wilffrai, milddail, *Millefolium, ſtratiotes, ſcopa regia, myriophyllon.*
Llysiau Gwallter, *Herba Gwalteri.*
Llysiau 'r gwenyn *vid.* Gwenynddail.
Llysiau 'r gwrda, *Bonus Henricus, Brechonia. I. D. R.*
Llysiau 'r gwrid, *Anchuſa.*

Mer-

Merched a'i harfer i beri gwrid iddynt.
Llyſiau 'r gynddaredd, y ddigoll lwyd, y Benddu.
Llyſiau 'r hidl, *vid.* Cyngaf.
Llyſiau 'r hebog. *vid.* Gwalchlys.
Llyſiau 'r hedydd, tafod yr hedydd, troed yr hedydd, *Cuminum.*
Llyſiau 'r hudol. *vid.* Briw 'r march.
Llyſiau Ieuan, *vid.* y Feidiog lwyd.
Llyſiau Cadwgan, *vid.* Falerian.
Llyſiau Chriſt, *Polygala, polygalon.*
Llyſiau Chryſtoffis, *Herba Chriſtophori, fori ſemina.*
Llyſiau 'r cribau, llyſiau 'r pannwyr, *Dipſacus, labrum veneris, lappago, virga paſtoris major, gnaphos, carduus fullonum, carduus Veneris, ſtruthium, lanaria.*
Llyſiau 'r crymman. *vid.* Gwlydd Main.
Llyſiau 'r cwfg, pabi dof, *Papaver ſativum, meconis, flos Adonidis.*
Slyſiau 'r cyfog, fflamgoed, llaeth yr yſgyfarnog, *Tithamal, lathyris, pityuſa, cataputia minor, canopicon, aſarabacca, cicinnas, amygdalites.*
Llyſiau 'r cywer, *vid.* Brigau 'r twynau.
Llyſiau 'r cyrph.
Llyſiau 'r cwlwm, comffrei, *Symphicum magnum.*
Llyſiau 'r chwain. *vid.* Chweinllys.
Llyſiau 'r llaw. *vid.* Y ddilwydd felen.
Llyſiau 'r llau, llyſiau 'r poer, *Staphys agria, herba pedicularis, pituitaria.*
Llyſiau 'r lliw, *Flos tinctorius.*
Llyſiau llwyd. *vid.* y Feidiog lwyd.
Llyſiau 'r llwynog. *vid.* y Droedrudd.
Llyſiau Llywelyn, gwrnerth, rhwyddlwyn, *Veronica mas.*
Llyſiau Mair, *vid.* Gold.
Llyſiau Mair Fadlen, *Eupatorium Meſue, daucum.*
Llyſiau 'r meddyglyn, *Idem.*
Llyſiau 'r meheryn.
Llyſian 'r meudwy.
Llyſiau 'r milwr, *Lyſimachia purpurea.*
Llyſiau 'r moch, *Morella major.*
Llyſiau 'r mor.
Llyſiau Martigan, *Herba Martis.*
Llyſiau 'r muroedd. *vid.* Briweg y cerrig. *Stonecroppe.*
Llyſiau 'r neidr. *vid.* Eirin y ci.
Llyſiau 'r oen.
Llyſiau 'r panwyr, *vid.* Llyſiau 'r cribau.
Llyſiau 'r pared, *Parietaria.*
Llyſiau Paul, *Herba S. Pauli.*
Llyſiau Pedr, *Herba S. Petri.*
Llyſiau 'r perfigedd.
Llyſiau pen tai. *vid.* Yfyddarllys.
Llyſiau 'r pwding. *vi.* Yfreflys.
Llyſiau Robert *vid.* Ydroedrudd.
Llyſiau Silin, *Peſilium.*
Llyſiau Simwnt, *Alcea.* Rhyw o'r hoccys yw.
Llyſiau Talieſin. *vid.* Y glaiarllys.
Llyſiau 'r twrch. *vi.* Bloneg y ddaiar.
Llyſiau 'r tenewyn, *Inguinalis, after atticus vel acticus, bubonium.*
Llyſiau 'r wennol. *vid.* Yddilwydd felen.
Llyſiau 'r ychen. *vid.* Tafod yr ych.
Llyſiau 'r yſgyfaint. *vid.* Llyſiau 'r angel.
Llyſiau 'r yſgyfarnog, *Satyrium minus.*

M.

Madowydd.
Madfelen, *Iaſſa nigra.*
Maen-had. *vid.* Tormaē.
Mafon. *vid.* Afan.
Maip, *Rapa, rapum, congylis.*
Man y donn. *vid.* Y werog.
Mantell Fair, Mantell y corr. *vid.* Y feidiog las.
Marchalan, *Enula campana, helenium, nectaria.*
Marchfieri, *Morus viatica.*
Marchredyn y derw, *Polypodium, filicula.*

Mar-

Marchysgall y gerddi, Marchysgall dos, *Cinara, cactos*, Artichockes.
Meddalai. *vid.* Hoccys.
Meddygyn, y feddyges, *vid.* y Fioled.
Mefus, *Fraga.*
Mefusvvydd, *Fragaria, æ.*
Mel y cwn, mel y gweunydd. *vid.* Balog y waun.
Mel y ceirw. *vid. an Idem*
Melyn y gwanwyn. *vid.* y Filfyw.
Meillion gwynion, *Trifolium pratense, candrios, quercula minor.*
Meillion cochion, *Trifolium purpureum pratense, trifolium acutum, oxytriphyllon; Glaux, cos, vid.*
Meillion cedenog, troed yr ysgyfarnog, *Lagopus, herba leporina.*
Meillion tair dalen, *Mellicot.*
Melyn yr eithin. *vid.* Tresgl.
Menyg ellyllon menig, y llwynog, menig Mair. *vi.* Dail ffion ffrwyth.
Meryw, *Iuniperus.*
Mierien, *Rubus.*
Mieri Mair, *Neurospaston, cynosbatos, cynosrhodes.*
Milddail. *vid.* Llysiau 'r gwaedlin.
Milwydd. *vid.* Camri.
Mintys, *Menta, hedyosynum. Gr.* μίνθη. *Chald.* אמיתא, *Amitha.*
Mintys Bawn, Mintys Manaw, Mintys y meirch, *Bausamina.*
Mintys y dwr. *vid.* Berwr y dwr.
Mintys y gath, *Nepta, calaminthus.*
Mintys Mair, *Salvia Romana, menta Græca.*
Mintys y creigiau, *Origanum silvestre.*
Mintys llwydion, mintys gwylltion, *Mentastrum.*
Mor-ddanadl gwynn. *vi.* Llwyd y cwn.
Mor-ddanadl coch, *Menta rubea.*
Mor-ddanadl du, *Marrubium nigrum. I. D. R.*
Mor-frwynen, *Scirpus.*
Mor-gelyn, *Iringium, eringe, capitulum maris.*
Mor-lwyau, llysiau 'r llwy, *Cochlearia. Britannica, dicitur apud Avicennam, & Plin. lib. 25. cap. 12.*
Moron, *Pastinaca hortensis, pastinago, cara radix.*
Moron ffraingc, *Carotta, siseria.*
Moron y maes, nyth yr aderyn, *Daucus, pastinaca erratica.*
Moron y moch, *Pastinaca silvestris, staphylinus.*
Morwydd, *Morus.*
Mwg y ddaiar, *Fumus terræ, fumaria, capnion, capnos.*
Mwyar, mwyaren, *Morum rubi, batinum.*
Mwyar Berwyn, mwyar Doewan, *Rubus ideus silvestris.* Ar ferwyn y tyfant.
Mynawyd y bugail. *vid.* y Droedrudd.

N.

Nele, *Hyperica.*
Nodwydd y bugail, *Scandix.*
Nyth yr aderyn. *vid.* Moron y maes.

O.

Ogfaen, *Zura.*
yr Olbrain, *Pes corui, polyanthemon.*
yr Olchenid, *vid.* Glesyn y coed.
yr Olcheuraid, yr Olchwraidd, & yr Orchwraidd. *M. M. vid.* Clust yr Arth.
yr Ornerth. *q.d.* yr Oreunerth. *TW. vid.* y Ddeilen ddu.
Orpin, *Fabaria, faba inversa, faba crassa, crassula minor, Telephium.*

P.

Pabi coch yr yd, *Papauer erraticum.*
Pabi dos, *vid.* Llysiau 'r cwsg.
Pabi 'r gwenith, *Lolium.*
Paderau 'r gath. *vi.* Bloneg y ddaiar.
Paladr hir. *vid.* Corn y carw.
Paladr drwyddo, *aliis* Paladr trwyddew, *Perforata.*
Palf y gath, palf y gath bali, *Antillys, abiga, chamapitys.*

Palf

Palfy llew, *vid.* Mantell Fair.
Paredlys, *Parietaria.*
Pawen yr Arth. *vi.* Troed yr Arth.
Pedol y march, pys y fwyall, *Securidaca.*
Pelydr, *Pyretrum.*
Pelydr gwyllt, *Pyretrum sylvestre.*
Pelydr yspaen, *Magistrantia, Imperatoria.* πύρεθρον.
Pelydr yspaen du, *Elleborus albus.*
Pennau 'r gwyr. *vid.* Llwyn hidydd.
Penllwyd. *vid.* y Filfyw.
Perfagl, *Peruinca, chamædaphne.*
Persli, *Apium hortense.* πετροσελίνον.
Persli 'r meirch, *Levisticum.*
Perth eurddrain. *vid.* Eirin Mair.
Pidyn y gog, *Demetis* Cala 'r gethlydd, cala 'r mynach. *Aron.*
Pig yr aran. *vid.* y Droedrudd.
Plu 'r gweunydd, *Periophoron gramen. I. D. R.*
Poncnell, *Acus.*
Porpin, *Portulaca.*
Pren y gerwyn. *vid.* Dail y cwrw.
Pren Ceri, *Sorbus torminalis.*
Pren melyn. *vid.* Drain yspinus.
Pren pisgen, pren pisgwn, *Cornus sylvestris. The dogge berrie tree.*
Pryfet. *vid.* Gwyros.
Pumbys, pumnalen, *Quinquefolium, pentaphyllon.*
Pupur y fagwyr, *vid.* y Friweg.
Pupur y mynydd, *Granum Gnidium.*
Pwltari gwyllt, *Pyretrum sylvestre.*
Pwrs y bugail, *Bursa pastoris.*
Pyglys, *vid.* Ffenigl y moch.
Pys y ceirw, *Lotus vrbanus, melilotus, pratellum, sertula campana, aphaca, prasoides.* Y gwyn o'r rhywogaeth a elwir *Melfrugum.*
Pys y coed. *vid.* Bloneg y ddaiar.
Pys y fwyall. *vid.* Pedol y march.
Pys y garanod, *Eruum.*
Pys y llygod, gwygbys.

R.

Rhawn y march. *vid.* Cedor y wrach.
Rhedegog y derw. *vid.* Clustiau 'r derw.
Rhedyn, *Filix, venerea, opteron, alectorolophos.*
Rhedyn Mair, rhedyn y cadno, *Filix mas.*
Rhedyn y derw, *Filicula, polypodium, dryopteris.*
Rhedyn y fagwyr, rhedyn y gogofau, *Asplenum, scolopendria.*
Rhesinwydd, *Ribes.*
Rhodell, *Arundo.*
Rholbryn. *vid.* Ffynn y plant.
Rhos, *Rosa.*
Rhos campau, *Thryallis, lychnis.*
Rhos cochion, *Rosa rubea.*
Rhos gwynion, *Rosa candida.*
Rhos Mair, *Ros marinus, herba salutaris, ros maris.*
Rhosyn y mynydd. *vid.* Blodau 'r brenin.
Rhuddygl. *vi.* Huddygl.
Rhuddos. *vi.* Gold Mair.
Rhwyddlwyn, *vid.* Llysiau Llywelyn.
Rhwymyn y coed. *vid.* Bloneg y ddaiar.
Rhyswydd *vid.* Gwyros. *Habet Tal.*
Rhyw, *Ruta. Gr.* ῥύτη.

S.

Sebonllys, *Saponaria, struthium.*
Seifys, *Fragania, capina.*
Sidan y waun.
Simmwr y corr, *vi.* Mantell Fair.
Sirianen, *Cerasum.*
Sowdl Christ. *vid.* Llwyn hidydd.
Sowdl y crydd, *Mercurialis, linozostis, hermupoa. Est potius Oxalis species, vel Bonus Henricus.*
Sugn y geifr, *vid.* Llaeth y geifr.
Suran, *Rumex, oxalis, acetosa, oxylapathum.*
Suran hirion, tafol y dwr, *Hydrolapathum.*
Suran y fran, *Acedula.*
Suran y gog, suran y coed, suran tair dalen, triagl

triagl tair dalen, *Trifolium acetosum, alleluia, panis cuculi, oxytriphyllum, Oxyis.*
Suran y maes, *Lapathum acutum.*
Suran yr yd, Dringol, *Oxalis, acetosa.*
Surcyn y melinydd. *vid.* y Dew banog.
Syfi. *vid.* Mefus.

T.

Tafod y bwch, *Lingua hircina.*
Tafod y ci, tafod y bytheiad, *Lingua canis, cynoglossos, lycopsis.*
Tafod yr edn, *Agrostis, gramen, crataus.*
Tafod yr edn leiaf, *Pigula minor.*
Tafod yr hedydd, *vid.* Llyfiau 'r hedydd.
Tafod yr hydd, *Lingua ceruina, phyllitis, pyrgitis, helionium scolopendria.*
Tafod y llew.
Tafod y march, *Vvularia, hippoglossum.*
Tafod y neidr, *Ophioglossum, lingua serpentina.*
Tafod yr oen, *Arnoglossa.*
Tafod y Pagan, *Idem quod* Tafod y march.
Tafod yr ych, tafod y fuwch, *Buglossum verum, euphrosynum, ocimastrum, burnetta domestica.*
Tafol, *Rumex, lapathum, pericella.*
Tafol Mair, *Oxylapathum.*
Tafol y dwr, *vid.* Suran hirion.
Tafol y mor, *vid.* Crafangc yr Arth.
Tafol gwaedlyd, tafol hirion, *Patientia.*
Tafol cochion, *Tapacum.*
Tagaradr, *vid.* Hwp yr ychen.
Tagwyg, *Orobanche.*
Tanfi, *Athanasia, tanacetum.*
Tanfi gwyllt, *vid.* y Dinllwyd.
Tapr dunos, tapr Mair, *vid.* y Dewbanog.
Tegeirian, *vid.* y Galdrift.
Teim, *Thymus.*
Teircaill, *Triorchis minor.*
Tethau 'r gafeg, *vid.* Gwyddfid.
Torr maen, yr eglyn, y llyfannawg, maenhad, had y gramandi, gromil, *Saxifragium, Oenanthe, lithospermum, lilium solis.*
Traeturiaid y bugeilydd, *vid.* Llwynhidydd.
Trefgl y moch, *Febilicum Tormentilla. I. D. R.*
Trefgl melyn, melyn yr eithin, triagl y tlodion, *Heptaphillum.*
Triagl y cwn, *Gramen.*
Triagl tair dalen, *vid.* Suran y gog.
Triagl y tlawd, *vid.* Garlleg.
Troed yr arth. *vid.* Crafangc yr arth.
Troed yr affen, yr arllegog, *Alliarium.*
Troed y dryw, *vid.* Cwlyn y mel.
Troed y ceiliog, colwmbein. Troed y glommen, llyfiau 'r cwlwm, *Aquileia.*
Troed y barcud, *Pes milui.*
Troed y cyw, *Pes pulli.*
Troed y gywen, *Portulaca, andrachne, pepilion.*
Troed yr hedydd, *vid.* Llyfiau yr hedydd.
Troed y llew. *vid.* Mantell Fair.
Troed y tarw.
Troed yr wydd, *Pes anserinus.*
Troed yr yfgyfarnog, *vid.* Meillion cedenog.
Trwyn y llo, *Antirrhinum, anarrhinon.*
Tryw, Medd. Mydd.

V.

Vchelfa, vchelfel, vchelwydd, *Viscum, ixos, dryos hyphear.*

W.

y Waedlys, *vi.* Helyglys.
y Weddlys, *Glastum.*
y Wenynllys, *vid.* Gwenynddail.
y Werddonell, y Werdd danell, *Horminum salsum, geminalis, herba S. Joannis, halis, sclarea, oculus Christi.*
y Werog, bara cann y defaid, llyfiau 'r defaid. Man y donn, *quod minutula sit in terra cute.* Tewychu defaid a wna.
y Wermod wenn, *Parthenium matricaria, febrifuga.*
y Wermod lwyd, *vid.* Chwer-

Chwerwlys.
Wermod y mor, *Abſinthium marinum, ſeriphium.*
y Wewyrllys, *Anethum.*
y Wilffrai, *Idem quod* Llyſiau 'r gwaedling.
y Winwydden wenn. *vi.* Bloneg y ddaiar.
y Winwydden ddu, *Vitis nigra.*
Winwyn, *Cæpe, cæpa.*
Winwyn gwylltion, Winwyn y maes, winwyn y cwn, *Souillana, ornithogalum.*
y Wreidd-rudd, y Wreidd-rydd, madr, *Rubia, erythrodanum.*

Y.

yr Yfrddwy, *vi.* Cyfrdwy.
Yſpaddaden, *Spinus albens, ſpina acuta.*
Yſpardun y marchog, *Conſolida regia.*
Yſgall y moch, *vi.* Llaeth yſgall.
Yſgall canpen, *Erygium, eryge, centum capita.*
Yſgall y blaidd, yſgall gwylltion, *Camilen.*
Yſgall duon, *Carduus niger, vernilagium.*
Yſgallen wenn, Yſgall Mair, cribau Mair, *Spina alba, leucacantha, penum veris, lactaria.*
Yſgall bendigaid, *Carduus benedictus.*
Yſgall y meirch, *Endivia ſylveſtris TW. vid.* Marchyſgall.
Yſgarllys, *Ariſtolochia.*
Yſgarllys gronn, *Ariſtolochia rotunda.*
Yſgarllys hir, *Ariſtolochia longa.*
Yſgarllys bychan, *Clematitis.*
Yſgaw Mair, yſgaw 'r ddaiar, gwaed y gwyr, *Ebulus, ebulum.*
Yſgelynllys, *vid.* Llwyn hidydd.
Yſnoden Fair, *Cyperus. Galingal.*
Yſnoden y mor, *vid.* Gwmmon.
Yſtor, *Olibanum.*
Yſtrewlys, *Tanacetum aquaticum, pternica.*
Yſwydd, *vid.* Gwyros.

FINIS.

MARCVS ZVERIVS BOXHORNIVS LECTORI.

AMice Lector, Dum in describendo digerendoque Lexico Britannico, quod jam exhibuimus, & antiquitatum Galliæ Britanniæque studiosis non ingratum futurum confidimus, conjungendisque passim vetustissimus Proverbiis, sapientiæ, ut opinor, tantopere olim celebratorum Druidum reliquiis, sumus, id quod in qualiscunque hujus appendicis fronte prodidimus, uberius paulo prolixiusque explicatum ac illustratum tradere, & hic quoque exhibere, haud inconsultum judicavimus, admoniti inprimis injuria temporum, in quæ nunc incidimus. Neminem lædere voluimus, nemini quidquam detrahere. Sortis autem vel Fortunæ nomine ita passim usi sumus, ut Christiani hominis sententiam de Dei Opt. Max., auctoris rectorisque omnium æquissimi, providentia curâque salvam sartamque & illæsam semper esse per nos velimus. Vale, & qualibuscunque his conatibus nostris fave.

DRUI-

DRUIDVM,

CELEBERRIMORVM OLIM INTER GALLOS ET BRITANNOS SAPIENTVM, PROVERBIVM,

GWEINI FFAVD HID FRAWD YS DIR.

ID EST,

INSERVIRE FORTVNÆ VSQVE AD FINEM NECESSE EST;

A

MARCO ZUERIO BOXHORNIO

Aliquot Iamborum centuriis varie explicatum & illustratum;

SIVE

CHARACTER FORTVNÆ.

NIL splendor omnis Sortis est; nam decipit
Mox deseritque, ut vix fuisse dixeris:
Inane fulgur, umbraque & mendacium,
Crux fæculorum, strixque, fraus & omnium;
Laverna tantum, furque liberalis est,
Noverca tantum, blanda cum instar matris, &
Pœnæ instar omnis cujus indulgentia est.
Nil Larva quam, quæ falsa, quæ duplex, novos
Fingitque, fictos induitque, ponit &
Variatque vultus, mille formarum capax
Feraxque mille, dirus ut Chamæleon,
Monstrumque, quo majoris haud ullum est metus.
Sors bulla turgens, transvolans favonius,
Pila ac in altum jacta, quæ mox decidit,
Adversus & ferensque ventus, & maris
Fluxus, refluxus &, diuque Luna quæ
Noctuque nunc crescitque nunc & deficit;
Non vanitate cujus ipsa Vanitas
Mage vana, longe vanior quam Vanitas.
Centum ora sunt centumque sunt cui manus,

Queis fallit & rapitque datque quidlibet;
Scopulusque nunc, portusque nunc & navitis;
Pyrata raro haud in mari, raro haud latro
Terrâi in orbitis; suorum & munerum
Prædone prædo quolibet rapacior;
Nocturna fur, diurna, semper inquies,
Prætoris urnæ nullius quæ obnoxia,
Cui sola lex est ipsa quam condit sibi,
Eademque semper, semper haud mutabilis,
Mutationum mille non inter vices,
Dum mille quidvis vertit ac mutat modis.
Frequens cui excubat satellitum manus;
Tantùm nocere cui volenti militant
Veniuntque signa ad, signa quæ non deserunt,
Elementa, ventique, aërisque turbines,
Irata Doris, mobilis terræ tremor,
Edax & ignis, & ruinæ; & temporum
Vorax vetustas omnium, & mortalium
Adversa rebus quot canuntur classica.
Vertigo rerum circulusque & omnium,
Et Orbis omnis orbis indefessus est.
Regnum tyrannis cujus est fædissima,
Et subditorum servitus est fædior.
Sors multiplex, & centiceps fallacia,
Felicitatis umbra, non felicitas,
Spectrumq; inane, quoq; nullum falsius;
Fides cui non, non cui est constantia,
Nunquam fuit cui hæc, cui nunquam hæc erit;
Non Phœbi ad ortum ipsis ab usque Gadibus,
Non usque rerum ad temporumque terminum.
Sors falsa, Fortunata cujus Insula
Est nulla, solo clara tantùm nomine.
Et discolorque tota, tota decolor;
Pictum os cerussa, fucus & fumus merus,
Fumoque quidquid aufugit velocius.
Proditq; nunc, latetq; nunc, procul fugit
Reditque nunc, fugitque nunc & denuo;
Nunc pullo amictu induta, nunc & purpura,
Violasque nunc, calthasque, nunc & caduos,
Laqueos, securesque offerens nunc & cruces,
Thronum & superbæ nunc coronæ verticem;
Nunc dira, quæque infesta bellis tempora,
Nunc & quietem, & dulce pacis otium;
Nunc, persequentis hostis ausus improbos,
Ulnasq; nunc amantis & mollem sinum;
Dextramque nunc medentis, & nunc vulnera;
Confusa nunc, distincta nunc & singula,
Mixtura ut horum Sortis est mutatio,
Adversa nunc, secunda nunc, nunc ambigens,
Incerta, & hærens quo pedem figat loco,
Certæ capax nec, nec tenax sententiæ;
Severius nîl, nîlque quâ indulgentius.
Huic læta messis, noxium huic lolium, omnium huic
Lucrumque damnumque &, quod offert se omnibus,
Debetur uni Sortis Histrioniæ.
Vetusta succedentibus novis, nova &
Vetens vetustis, semper & puerpera,
Paritque parturitque quæ tantum nova,
Felicium infeliciumque temporum,
Spei metusque, gaudii &, doloris &
Fæcunda semper, semper inconstans parens,
Similisq; semper, semper haud similis sibi.
Cui faventi, nec faventi jam cui,
Est certa sedes nulla, nulla regia.
Migrare semper sueta, mutare & locum,
Mutatque sese, cumque sese & omnia
Mutata quæ, nondumque quæ mutata sunt,
Et fixa, & imbecilla, & alta & vilia;

Idem-

Idemque nîl, ratumque & esse nîl sinit.
Aurora cui vesperque, nox cui & dies,
Diversa semper dictat, aut contraria;
Probatque quæ, mox improbatque quæ facit.
Per quam futuræ est omnis ignorantia
Rei, periculosa, crassa; major &.
Quâ nulla nobis, nulla quâ nocentior.
Dives bonorum Sors, malorum dives &,
Avara nunc, & larga nunc, credentium
Fallax fidelem porrigens nulli manum,
Nocens favendo, cujus odium est favor
Amorque, habenda & odio cuilibet,
Se cautus & qui haud fallit, & falli haud sinit.
Habitare Sors, mutare Sors mapalia,
Et ambulare, circumgredîque perpetim,
Passim & vagari, invisere & Prætoria
Regumque turres, pauperum & tuguria,
Sueta, & sui est & omnium mutatio.
Falsi officina, docta tantum imponere,
Technisque mille ex, mille consuta ex dolis,
Tollitque porrigitque quæ res omnium;
Et excitat, perditque quæ res omnium.
Sors nata Vertumno, atque proles Protei,
Mutationis sola mater omnium,
Et mille (plures mille sed sunt) casuum,
Ignota cuivis, obvia & cuivis tamen.
Multis timetur quæ haud, timenda cum favet,
Amatur &, cum non amanda est, perdite,
Amorque & omnium odiumque & omnium;
Laudata quæ, laudata semper nemini est,
Gratumq; grata propter haud habet sibi,
Ingrata gratis mixta propter plurima.
Damnata quæ, damnata semper nemini,
Variatque dum, vertitque dum rerum vices,
Alij illa fida haud, fida non unquam sibi.
Sors illa vili Principis struit torum,
Æquatque sæpe Principem vilissimis,
Adimitq; porrigitque sceptra cum lubet,
Quotiesque, quo modoque, quandoque & lubet;
Nam cuncta parent unius lubentiæ,
Regnumque in omnes unius licentiæ est.
Sceluſque cujus classicum ad raro haud venit,
Venitque virtus, commovet queîs omnia,
Patiturq; nil manere quæ sunt omnium.
Nudam levato si intuemur supparo,
Harpya tantum, sepsque liberalis est,
Regina rerum vana, cæca, cespitans,
Terrâ marique quæ potens, cœlo exulat;
Cœlo, quod & mansura, nostra semper &,
Nullisque nobis auferenda casibus,
Nullisque vulneranda Sortis ictibus,
Deumque totum, cum Deoque & omnia,
Sperare possunt vota quæ mortalium,
Votisque quæ mortalium majora sunt,
Hic visa quæ, quæ audita sunt hic nemini,
Humana quæ mens nulla nunc intelligit
Capitque nulla, tota sed minor stupet,
Habetque, datque & servat incolentibus.
Sortem esse Numen credidit dementia
Fecitque sola, nulla qua major datur.
Gaudet superba se coli, & ridet coli,
Suæ illa vanitatis ipsa conscia;
Ventosa quæ, ventoque quæ ventosior
Leviorque, quærit semper & sese & fugit,
Fuisse se & fuit quod, haud credit sibi,
Futura posthac qualis ipsa nescia.
Vorago tantum, promit & quæ quidlibet,
Voratque quidvis, mille penu fraudium,
Mille officina & horreum discriminum,
Damnosa rerum ancepsque semper alea.
Cujus furori nullius par dextera est,
Et parma nulla, robur est & nullius,
Audetque quæ &, & impetitque quidlibet,

Vincet

Vincet domatque victa nunquam & omnia,
Asiæque præda dives omni & Africæ,
Spoliisq; & Europæ omnis ac Americæ,
Argenteisque Peruani messibus,
Quæ cuncta dat, rapitque cuncta & omnibus,
Vivitque rapto ex, furque quæ Lavernaque,
Nunc quæ nocentem, nunc faventem dexteram,
Iniqua præbet, temporum felicium
Genitrixque & infelicium nunc temporum,
Hominumque & omnium, omniumque & temporum
Eademque amica, hostisque nunc & omnium:
Nullus quã amavit semper, odit nullus &
Quam semper, illa semper & versutia,
Deliriumque credulis mortalibus,
Amica Sors, amica non mortalibus,
Sors tota quidvis, totaque & nil quam nihil.
Futura quæ fit qualis, ignotum haud sinit.
Quæ fit, sequentis semper est index rei,
Factamque nondum, facta quæ exemplo facit,
Terretque & admonet, regitq; providos.
Vidi improbæ Sortis furore fertiles
Lætosque campos æquori substernier,
Fierique & æquor; vidi aratro perviam
Domitamque Tethyn, arva fruge turgida,
Cererique gratam, Tityro & gratam domum:
Quæ jam ambulantes regna per Neptunia
Galatea Tempe, Phyllis & comes putant;
Suumque Naturam haud tuentem jam locum,
Vidique nuper, & videbunt posteri.
Vidi exules Reges, & incerti laris,
Et sparsa regna, & obsequentium manũ,
Numerosam &, & paulo ante pollentem manum,
Sexus, locique, & ordinis cujuslibet,
Per mille tractam & perditã discrimina,
Mendicitate sordidatam vel fame,
Desertam ubique, deserentem & omnia,
Cui exulanti spes resque non comes,
Comesque nullus, conjugum præter fidem,
Miserumque præter parvulæ prolis gregem,
Lachrymasque præter, funera & viventium,
Patriæque & ossa præter & cineres suæ,
Et efferentes se, sua &, superstites,
Ipsisque busta jam, sepulchra jam sibi,
Vidique nuper, cum viderem & horrui,
Variæque diras horrui Sortis vices,
Suo illa quæ intactum furori nîl sinit,
Nihilque inausum rerum, & illæsum nihil.
Vidi furentem contra & armatas manus,
Manusque mille Principum, sed impares,
Oppostа frustra pilaque & minantia,
Et vim, dolumque & irritum castrensium;
Vidique nuper. Vidi & absque nomine
Tribuque lectum Principem plebi virum,
Hamumq; præter, rete cui præter nihil
Indulserat Fortuna; vidi & exui,
Brevique, visum & pene & haud visum simul,
Nuperque vidi. Sæpe Sors monstrum parit.
Vidi ipse, Sortis temporumque injuria,
Sceleri datum jus, carceres virtutibus,
Bojasq; furcasque ac, & infames cruces,
Miserique tædium ac & errorem exilI;
Malorum & esse quæ bonorum præmia,
Opes, honores, fasciumque insignia,
Et vim securis, semper infestam bonis,
Magnum & clientium & colentium gregem,
Vidique nuper; & videre nunc dolet.
Vidi securi subjici Augustum caput

Regis

Regis potentis, terque sceptra maxima
Insanientis rapta plebis in manu,
Vidique nuper, horruique: nuper &
Raptim superbo Lysiæ regno exui
Vidi Philippos, se occidens queis subjicit
Surgensque Phœbus, omnium pridem metum.
Vidique priscâ gentium dextras fide
Pridem ligatas, jam solutis vinculis
Ruptisque, pacis fœderumque nescias,
Nullis priorum læsa quondam sæculis,
Lædenda nullis, læsa quæ tradunt nihil
Infesta paci posteris quam tempora;
Vidique nuper, & stupore percitus.
Vidi ferentis Sortis indulgentiam
Animosque, resque, spesque perduellium,
Et improbos & regicidas perfidos
Augere miris ac tuerier modis,
Moderator ac si nullus humanæ rei,
Scelerumque justus ultor aut Deus foret,
Vidique nuper, & videre nunc dolet.
Vidi ipse frangi posse ferro & subjici,
Sorte id volente, arcesque & urbes, regnaque,
Invicta mendax fama dum esse prædicat.
Vidi ipse amores principesque principum,
Faventis orta Sortis ob fastidia,
Tuentiumque amantiumq; inter gregem,
Lictoris infami hostias cæsas manu,
Furcâ in sepultum & ante adoratum caput.
Vidi benignæ blanda Sortis, Sortis &
Ferocientis & novercæ, & horrida
Documenta, nullis visa quondam sæculis,
Credenda quæ vix post futuris credimus,
Nuperque vidi. Tanta, (namque exprescrit
Vertiginem omnem nullius facundia)
Et sola constans Sortis inconstantia est.
Perfossa vidi dexteris civilibus
Pollentium ante gentium vitalia,
Excisa regna, regna deserta, aut novis
Sedes colonis, regna solitudines
Et vastitates regna florentissima,
Hominumque non jam, sed ferarum immanium
Spelæa tantum, regias tantum Famis
Sitisque, rerum & omnium Indigentiæ,
Vidique nuper. Sortis hæc tyrannis est.
Vidi ipse Lethi falce, falce toxici,
Contagione & pestilentis aëris,
Demessa raptim regna, & urbes funera
Ac busta, pridem turgidas frequentia,
Auctaque res lætasque vespillonibus,
Foroque agroq; in solitudinem ac domo,
Noctes diesque clade tantum nobiles,
Ipsam & Charontis remigis lassam manum,
Nimisque & arcta regna jam Plutonia,
Vidique nuper. Morsq; Sors est omnium.
Vidi ipse ab alti turribus prætorii,
Fastigioque &, & supremo vertice
Honorum, ad imum dejici magnos gradum,
Coluisse & a quibus coli se spernerent
Paulo ante, turgidosque & ignaros sui,
Sibique & inquieta tantum somnia,
Et vaniora somniis quæ somnia,
Præsertim in aulis Principum ac palatiis.
Excelsa queis in somniat quivis sibi,
Vidique nuper. Sors inane somnium est.
Vidi innocentum liberûm parvum gregem,
Ad sceptra natum, parta majorum manu,
Et gesta quondam mille quæ majoribus,
Et gesta nuper, & gerenda posteris,
Si fasque jusque, si valeret æquitas,
Suoque jam regno suorumque exui,
Manuque furum &, & latronum pollui,
Insana quos instigat immodestia,
Et possidendi quæ est libido quidlibet;
Nuperque vidi. Iniqua Sors est optimis.
Tot fæda Sortis inter & ludibria,
Fallique se sinentium deliria,
Sapiens paratus & suus, sua ac agens,

Armatus adſtat, pervigilque, & ordinem
Aciemque ſervans. Sortis hic nulla eſt manus.
Præſente luce fulgida prudentiæ
Fugiunt tenebræ, luce Sors media ex licet
Noctemque moliatur & caliginem.
Eſt lux dieſq; fax & omnium prudentia,
Fugitq; lucem hanc Sortis imprudentia.
Non luſca, cæca tota, tota cæcitas,
Videntium & dux cæca non videntium;
Namque is videt nil, eſſe qui cæcam haud videt.
Nox tota, longa eſt, ſpiſſa nox, nox denſaque,
Illunis &, nulloque clara ſydere,
Diluculo abſq; & abſq; quæ crepuſculo.
In lucis auras quiſquis hujus prodiit,
Extorris eſt, inanibuſque & obſitus
Semper tenebris, ſordidatus & reus
Vinctuſque ſemper, Sortis anceps alea,
Fritillus ac, & nulla cui abſenti quies
Patriâ domoque, omnique cæli regia,
Seraphimque & omni, Cherubim & conſortio,
Pæna & ſui & periculum periculi,
Deceptus &, volenſque & ipſe decipi,
Dulcis veneni paſciturque toxico.
Sors læta, certa, ſola quæ cæleſtium.
Hæc vita triſtis exilI eſt tantum mora,
Qua longiuſque longiuſque & abſumus
Noſtris caremus mille per quam commodis,
Boniſque mille, queis mali admixtum eſt nihil,
Nihilque & inconſtantiæ & metus nihil,
Spei & nihil, dum poſſidentur omnia
Sperata quæ ſunt, quæque ſperari queunt
Spe qualibet, ſpe quæ eſt avara & omnium.
Cælo in nihil nam defuturum eſt. Sunt pares
Opeſque & ejus mille plus quam ſæculis,
Omnis futuri & ſæculi decurſibus,
Natiſque juxta, & naſcituris omnibus,
Et multitudini ullus haud quam expreſſerit,
Viditque nemo, nullus & viſurus eſt.
Deceatque quid nos, quidque ſit miſeris opus,
Neſcimus omnes: ſæpe Sortis creditur
In abdito faventis eſſe injuria.
Et vita morſque nunc placet, nunc diſplicet,
Non una ſeſe ut ora Sortis offerunt:
Cum Sorte mutant vota ſe mortalium,
Secunda primis vota ſunt contraria,
Votis ſecundis tertia & rebellia:
Nam mens vovendi neſcia eſt mortaliũ.
Dici beatus ante nemo funera
Suprema debet. Sorte fractum vidimus,
Re ſpeque & exutum ſuperſtitem virum,
Virum ſuperſtiti ſepulchrum jam ſibi;
Veſpillo Sors eſt plurium viventium,
Libitina Sors eſt, Morte Sors nocentior.
Inanibus vexata Sors eſt queſtibus,
Scævamque iniquamque & vocamus, cum haud nocens
Sit illa. Nemo ſe ſibi eſt nocentior.
Nos culpa nobis, pœna nos nobis ſumus.
Sors quæ nocere ſæpe nobis dicitur,
Cum noxia eſt, nocẽtibus tantum ſibi eſt.
Calorque friguſque, imber ac ſerenitas,
Libido quæ haud vult, damnat & mortalium.
Subinde diris imprecationibus,
Meruiſſe diras non putanda. (Numinis
Enim benigni munera hæc ſunt omnia,
Quod cuncta Sortis quam putamus dirigit.)
Seu blanda ſe illa, blanda ſeu non offerat,
Pravus ſibi, hoſtis quilibet ſolus ſibi eſt;
Secum neceſſe eſt ut nocens expoſtulet.
Sors omnis inſtar concitantis ſe eſt maris,
Dantiſque tot, ſorbentis & tot flumina;
Sors cuncta dat quæ, cuncta Sors quæ devorat,

Avara

Avara ſemper, liberalis nemini.
Pluvio Iove ex ut fæta tellus concipit,
Fæcunda frugum mater, & ſicco Iove
Steriles arenas inter & ſiccas ſitit;
Sic Sorte blandiente quidvis provenit;
Non blandiente ſed negatur quidlibet.
Sortique ſubſunt obſequunturque omnia.
Quærenda ſunt æterna quæ, quærenda non
Sunt ergo Sortis illa, quæ oriuntur &,
Et occidunt: noſtrûm illa Sors quæ eſt omnium.
Perculſa mens tonantis ut metu Iovem
Deum eſſe finxit; ſic & inter numina
Sors eſt recepta, rerum & omnis, tempo-
rum &
Mutatio omnis ſingulos dum exterruit
Genteſque. Primos fecit & Deos metus.
Immite Sors quæ numen, eſt (numen ſi habet)
Omni prece, omnibuſque inexorabile.
Per Sortis eſt nil permanens verſutias,
Vorago tantum nam vorax Sors omnium eſt.
Explere cujus omnia haud poſſunt famem,
Famem, ipſa qua multo eſt minus vorax fames,
Sitimq; nec. Sors plura nam ſemper ſitit.
Sorti, haud fidelis qui ſibi eſt, habet fidem;
Sors tota quanta nil niſi eſt mendacium;
Eritque ſemper inclytum mendacium:
Et Sorte mens ſuperba mentitur ſibi;
Mendacium ut tantū omnis eſt ſuperbia.
Sors ſæpe victrix eſt; ſed innocentiæ
Conſtantiæque vincitur victoria.
Meliſſa rore ex mel ſuum mane ut legit
Ex flore amaro, rore ſi ſit uvidus;
Excelſa ſic mens ex malorum ſentibus
Spiniſque profutura ſeponit ſibi,
Faveatque Sors adverſa ut, actutum jubet;
Iubenſque Sortem & obſequentem mox habet.
Febriens ſecunda & læta Sors eſt omnium,
Sed qua laborat illa, ſemper haud febris manet,
Quartana nunc, nunc Tertiana & ingruit,
Decumana nunc, Nonana nunc & impetit.
Homini videtur eſſe nil æquabile,
Hominique nîl æquabile eſſe Sors ſinit;
Clavoque clavus, cura curis pellitur,
Medicâque ſæpe fit novus morbus manu.
Obducta nubes Solis ut ſplendoribus
Non officit, nec Solis exſtinguit jubar;
Sic Sors novercans officit quidem bono,
Bonum manere ſed tamen virum ſinit.
Rota ut terendo ſe terit verſatilis
Molæ, & terendo cuncta ſe Sors deterit,
Ceditque tandem iniqua, caſſa virium.
Sortem eſſe tabem nil niſi, apte dixeris;
Adverſa ſemper & ſecunda deficit;
Palam illa &, hæc & deficit, cum incipit,
Timenda & ergo haud tabidæ eſt iniquitas,
Facienda magni aut tabidæ indulgentia:
Iniqua nam brevi eſt, & indulget brevi:
Nullum putandum eſt aut malum, aut breve.
Nil ſcena quã, nil Larva quam mortalium
Inſana res eſt, quam inſtruunt deliria
Vertentis in ſe Sortis omnia. Hæc Getam
Herum facit, mutatque & hæc herum in Getam;
Irum eſſe & Irum, Cræſum & haud Cræſum ſinit.
Vis ſcire Sortis quanta ſit potentia,
Longeque quam lateque ſeſe exporrigat?
Fugatque Sortem nullus, & nullus fugit.
Amor cui addit & nihil mortalium,
Mortaliumque & odium demit nihil.
Libido nullâ eſt lege cui coarcita,
Lex cujus omnis vertitur libidine,

Sceptrum omne cujus ſubditur libidini,
Mortalium eſt lex ſola quæ libidinis,
Et norma ſola, norma ut eſt & omnium:
Sufflaminare velle cujus impetum,
Minuſque & impar quidquid eſt, oſtendere eſt.
Faberque nullus duxque nullus Sortis eſt,
Sortiſque non & ullius. Sors eſt ſibi
Omne illud, illa cæca Sors quæ creditur.
Viæ ille qui ſapit ducem haud cæcum legit.
Sit ira trux, ſit & tyranni præferox
Juſſis cruentis, Sortis ira major eſt,
Major tyrannis, cum novercari incipit;
Lucemque claudit providentis cæca quæ,
Solâque cæcitate tantum illuſtris eſt.
Sors eſt homulli, vano homullo ex gignier
Nihilique qui eſt, nihilque & ipſe quam nihil.
Sors omnis exſors omnis eſt conſtantiæ,
Levitatis omnis omnis & conſtantia eſt.
Favilla tantum &, & cinis fuliginis
Sumus. Cadaver obvium id quemvis docet.
Manſura Sortis nulla; Sors mî diſplicet.
Negotiorum eſt involuta fluctibus
Foris, periclis mille & obſeſſa eſt domi,
Hæc quæ putatur vita; mille falſus eſt
Erroribuſque, mille Sortis & vices,
Mille hæſitationum & inter, milleque
Caſuſque rerum, & omnium vertiginem,
Quâ nulla vertit ſe indies velocius.
Manſura pollicetur hic quiſquis ſibi.
Manſura tantum nos manent, cum vivimus,
Manetque vita, morte quæ non deſinit.
Acidiſque litigare ronchis, tundere
Et Sortis aures ſævientis, haud mihi
Aliud videtur, ira quam irati ſibi;
Sortiſque vim incitantis adverſariæ.
Sors eſt Megæræ ad inſtar, eſt furialibus
Accincta quæ ſerpentium tot vultibus,
Diverſa quot Sors, quot levis, vultus habet.
Spes, quæ futuris alligat ſe temporum
Incerta quæ ſunt Sortis inconſtantiâ,
Non illa ſpes eſt, verus eſt tantum metus.
Non indigenti ſemper indigentia
Sors eſt avaro. Avarus & caret ſuis.
Mutata Sortis ſceptra ne quis jam putet,
Majora ſceptris efferunt ſeſe omnibus:
Nil ſubrutum non, perditumque non ſinunt,
Hominumque quidquid omnium & rerum omnium eſt,
Scrutanda non ſunt quæ Tonantis intimi
Sunt conſilI. Non vult doceri, ſed docet.
Nihili qui homo eſt & ſæpe fit plurimi,
Faciendus & qui plurimi contemnitur.
Nil Sorte cæca ſe eſſe prodit cæcius;
Nil Sorte vanâ ſe eſſe prodit vanius,
Tollitque honorum nunc caput, nunc & premit.
Cæcuſque vanuſque eſt, qui habet Sorti fidem.
Non obloqui, parere Sorti convenit;
Silentium pars major eſt ſapientiæ.
Tempuſque Sorſque ſe ſua in veſtigia
Volvuntque ſemper, ſemper & ſecum omnia.
Ruit orbe cum ruente inexorabilis
Sufflaminanda haud temporis velocitas;
Redeuntque nobis ac, euntque & omnia.
Inſana tantum a Sorte plebes pendula,
Et tota Sortis, Sortis & perpes pila.
Riſuſque &, & jocus, leviſque incertaque,
Mutante vultum Sorte mutat & ſuum.
Senem ipſe vidi, viribus ſed nobilem
Senem juventæ, perſpicacis ingenI,
Legere una cura, ſcribere & cui omnia,
Cui Sors ſecunda indulſeratque quidlibet,

Cujuſ-

Cujuſque amicum humanitas quem fecerat,
Illum æſtimatum &, æſtimandum & omnibus,
Rei vetuſtæ gnarurem Scriverium,
Antiquitatis promicundum nobilem,
Utroque caſſum deſidentem lumine,
Vidique nuper: & videre nunc dolet.
Eſt velle & idem, nolle & idem, perpetim,
Sortis faventis velle commodis frui.
Permixta nam ſunt plurimis incommodis.
Externa bella cum ſilent, gliſcunt domi,
Quibus petuntur gentium vitalia;
Et iſta perpes Sortis eſt injuria.
Hic flere, & uſque, & uſque & uſque plangere,
Tacitiſque ſeſe paſcere & ſingultibus,
Hoſtes bonorum plurimos inter, bonos
Paucoſque, Sors eſt optimis mortalium.
Luctuſque contubernium, innocentiæ &,
Vidi ipſe nuper. Læta Sors ridet malis.
Et unde abimus, quoq; abimus, noſcimus,
At quo modo, quo tempore, haud cognoſcimus:
Miſerorum & iſta haud certa Sors mortalium eſt.
Deum fateri eſt vita ſola; huic obſequi & Servire, regnum eſt. Glorioſa ſervitus,
Qua dulcius nihil, nihilque lætius,
Leviuſque vana cuncta judicantibus,
Sortiſque contemnentibus faſtidia.
Via & viæ, vitæque vita Chriſtus eſt,
Amorque amoris, luxque lucis omnibus,
Decor decoris, abſque quo nil omnium
Factum eſt, nihilque facta quæ ſunt omnia.
Deus haud quod eſt, id eſſe cenſendum eſt nihil;
Magiſque & eſt, minuſque multo quam nihil:
Et tale Sortis omnis eſt choragium.
Deo datur quod, non datur; Deus dedit;
A dante quidquid accipit, totum dedit.
Tamenque gratum Numen eſt reddentibus.
Dei eſt faventis larga liberalitas,
Solus ſibi &, ſolus tibi &, ſolus mihi &,
Ille unus, omnibuſque & unus ſufficit,
Gratæque tantum mentis hoſtiam exigit:
Petulanſque Sors, & arrogans, & arrogans
Quidvis ſibi, arrogare cum tamen ſibi
Nil illa poſſit, præſtat ac confert nihil.
Dubiæque Sortis, hæſitantis oraque
Sæpe ipſe vidi, Sortis ac obnoxium
Vicibuſque rerum mille, mille caſibus,
Rerumque certum nec ſatis, nec & ſui,
Inopemq; & omnis indigentem conſilI;
Sic ceſpitat plerumque Sors & hæſitat.
Eſt fædius nil, nilque & eſt deformius,
Sunt ora quam formoſa, quæ mentem tegunt,
Vitiiſque paſtam & atque turgentem omnibus,
Sceleruinque & hoſpitam, officinam & omnium,
Et ſubditorum negligentes Principes,
Et negligentes Principumque ſubditos,
Mutabilis dum neſciunt Sortis vices,
Manſura ſemper & putant præſentia,
Spolia eſſe Sorti ſemper, haud vidi ſemel,
Vidique nuper. Sortis hæc potentia eſt.
Cuſtoſque & ille, Amorque & ille qui omnium,
Et Tutor & Curator ille qui omnium,
Præſenſque ſemper, ſemper ille pervigil,
Cum commodis & excubet mortalium
Faveatque rebus, ſemper eſt ut excubans
Vigilatq, ſemper, nulla Sortis regna ſunt.
Virtutibus quæ ſe offerunt ſublimia,
Bonæque frugis plena dote pectora,
Sunt grata Sorti haud Sortis eſt contemnere.
Quodcunque Sors non præbuit mortalibus.
Iniqua Sors dat quidlibet, dat & nihil,

Rapitque dum, donatque large & omnia,
Et copia omnium, omnium indigentia est.
Tumulo sepulti corporis qui omnes sumus,
Tumulusque queis & corpus est & vinculum,
Boiæque tantum, præter est mortem nihil;
Mortisque nîl est, Sortis & sunt omnia:
Quæcunque Solis ambiuntur ambitu,
Sunt tota Sortis. Versat & Sors omnia,
Manere eodem quæ nihil sinit loco,
Fixum nihilque, nilque quod durabile,
Adesse non quod, esse non quod dixeris.
Hominisque non est posse, quod factum cupit,
Hominisque non est velle, quod fieri haud potest;
Vidi volentes, vota sed tantum sibi
Stulte negantes, & negantes plurimos,
Nuperque vidi. Adversus is qui Sortis est
Vicibusque casibusque, Sortis victima est.
Sortis domare est cuncta. Sortis casibus.
Obiecta moles nulla mortales tegit,
Nullosque servat. Lusus & tantum jocus,
Fumusque Sortis omnis est potentia,
Libidine &, dextrâque & indomabilis.
Lustrare pompam & si triumfalem lubet
Sortis, subegit, subjicitque quæ omnia,
Spolia omnia & prædasque, læta & fercula
Nullus triumfus inclytus quibus fuit,
Domitorque nullus hostium pollentium,
Orbis ligatas subditi vide manus,
Post terga tracti &, Principumque & gentium,
Et eminentis, vilis ac dextras viri,
Boiisque ferreisque clausas vinculis.
Victoria omnis Sortis & triumfus est,
Nulli domandæ &, & domantis quemlibet.
Conceptio est polluta, & ortus omnium
Plenus laboris, est & occasus metus
Horrorque, vanâ vanitate vanior;
Laboriosa & territans mortalium
Res omnis est. Hac lege Sortis nascimur.
Vita omnis ista pœna tantum est & dolor,
Horretque tantum, contremiscit totus &,
Quisquis futuri haud immemor, nunc Tartari
Tetros hiatus cogitat, nunc ignium
Æterna quæ tormenta, & ora judicis,
Impura cui, polluta cuique pectora
Placere possunt nulla, prudens cogitat;
Præbetque sese haud Sortis indulgentiæ,
Quæ surgit instar fulminisque & occidit.
Æternitatem cogitanti haud Sors placet,
Felicium aut, felicium aut non temporum.
Scelerumq; vivax omnium est memoria,
Tortorque perpes est sceleste & pervigil;
Noctu diuque quam fatigantem nihil
Fatigat unquam, quamque & excludit nihil:
Sors ista semper omnium nocentium est.
Est vita pœna, morsque tantum vivere est:
Nil esse, nil fuisse, Sors est omnium.
Torrens calamitatis est vita hæc, mare
Semper procellis inquies, vestigia
Sortis faventis fixa quod nunquam sinit.
Efferre sese Sortis indulgentia,
Opibusque turgens pectus ac honoribus
Fæde ac superbum, nil arundine est nisi
In
Equitare longa, gens puertiæ ut solet
Equitare. Sortis dona sunt arundines,
Paleæque stramenque, & quod his infirmius.
Reique fulcrum & destinam semper suæ
Putare pronam Principum faventiam,
In aula amici præpotentis & fidem,
Nescire Sortis est vicissitudines,
Tremulisque stulte figere in grallis gradum,
Facilisq; queis ex lapsus ac descensus est.

Vidi-

Vidique & umbrâ cum, & ſacrorum imagine⌣
Larvata Sors, ut obtegens ſemper ſui eſt,
Sua & fateri quam ora perfidam pudet,
Sacris profana quæ anteferret omnia.
Et templa temnit, temnit ac altaria,
Colitque Numen, eſſe quod Numen negat⌢,
Speciem putatque & eſſe cultum Numinis:
Vidique nuper. Sancta Sorti nulla ſunt;
Struitque templa, templa Sors & deſtruit⌢.
Vidi ipſe vela plurimos expandere⌣
Ventis ſecundis; ira ſed cum ſurgeret
Maris furentis, ingruens & fluctuum
Inſana moles, Æolique ex rupibus
Una Eurus &, Notuſque &, una & Africus
Creber procellis, undique impelli ratem,
Palinuri & ipſas impares clavo manus:
Vidique nuper. Læva Sors mortalium eſt.
Salebraſque per, per ſaxa quæ fragoſa ſunt⌢,
Anguſtiaſque, rupiceſque, & ardua
Vidi laborum poſſe vix emergere⌣
Animo eminentem maximo ac fortem virum⌣,
Vidique nuper. Pejor eſt Sors optimis.
Vitiis ſuperbos, mancipes libidinis,
Scenæque tantum ſervientes ſæculi,
Nullis redemtos bubſequas virtutibus,
Curulibus vidi in ſedentes ſedibus,
Vidique nuper. His favere Sortis eſt.
Excelſa vidi corruiſſe maximo
Subitoque caſu, cæca per diſcrimina,
Nullique quæ proviſa providentiæ,
Nulli & cavenda, & omnibus minantia,
Vidique nuper. Inſtar eſt Sors fulminis.
Fuiſſe nîl nos, eſſe nos etiam nihil,
Nîl nos habere, poſſidere nos nihil,
Nihilo & futurum debile hoc corpus minus,
Pridemque vidi, & oſſa cum, cum amantium⌣
Cinereſque triſti conderem mæſtus loco;
Sunt quæ, fuere quæ, futura quæ omnia,
Nil eſſe vanum præter, inſanum & nihil,
Nuperque vidi. Eſt Sors nihil præter nihil.
Frangi metuque plurimos, ſpe & erigi,
Spemque inter hæſitare &, inter & metum⌣,
Vidique nec ſpe ſoſpites, nec & metu,
Vidique nuper. Sortis eſt ſpes & metus.
Speranda multa offerre ſe mortalibus,
Timenda multa, ſed timenda pluria,
Plerumque vidi (Principatus nam metus
In rebus omnium omnibus mortalium eſt)
Vidique nnper. Magna nam Sors mater eſt
Mille & malorum, milleque & diſcriminum⌣.
Vidique partis inclytos victoriis,
Multâque pompâ jam triumphi nobiles,
Domitoque quovis hoſte, tandem hoſtes ſibi,
Et omnibus nocentiores hoſtibus,
Mox perditoſque & ambitu & ſuperbia;
Vidique nuper. Sortis hæc inſania eſt.
Vidi ipſe ementes omnia, & vidi omnia
Cum vendidiſſent, poſſidentes jam nihil,
Agriſque & olim divites, caſæ indigos,
Suiſque egenos exulantes ſedibus,
Nihilque queîs quam perditi memoria,
Diurna quæ, nocturna quæ ſemper redux;
Vidique nuper. Sortis hic forum Orbis eſt,
Emitque Sors, venditque Sors & omnia.
Vidi & ſuperbum ſe efferentium gregem,
Stolideque & ante ſe ferentes omnibus,
Vileſque ſpernendoſque ſcurras optimis,
Vitiiſque dum eſt laus, dumque virtus ſpernitur⌣,
Algetque. Nam eſt adverſa Sors virtutibus.

Cato-

Catoniana præditus sapientia,
Morumque custos & magister omnium,
Sortisque quæ sunt vilipendens omnia,
Et Sorte quavis qui ingruente major est,
Raro videtur. Nota Sors pauciſſimis.
Clypeoque qui, parmaque qui virtútis est
Munitus, & constantiæ septemplice,
Minasque & iras Sortis omnes despicit,
Ridetque. Vidi turbine infelicium
Tractum virum raptumque fædo temporum;
Vidique lætum & erigentem mox caput,
Cunctisque Sortis enatantem fluctibus,
Majorem & irati maris vesania
Vado in quietum & portuum malacia;
Vidique nuper. Sorte virtus major est.
Vidi diurnâ sæpe nîl factum manu,
Nocturnâ &, esset fessa cum laboribus,
Raræ & fuisse præmium haud industriæ,
Emptumque magnis & nihil conatibus,
Nihilque partum &, & minus quam ipsum nihil;
Viamque lasso sæpe detritam pede
Juvenique frustra, frustra & imbelli seni,
Nuperque vidi. Haud æqua Sors laboribus.
Decumana vidi fluctuum pericula,
Et turgidum æquor, & furentis Æoli
Iras minasque, moxque pacatum mare,
Ventorum & altum, fluctuum & silentium,
Vidique nuper. Sortis anceps æquor est.
Atrata virtus, sordidata &, & rea,
Despecta prodit plurimis mortalium;
Nullâque quæ stipata quam calumniæ
Cohorte nigrâ & lividæ invidentiæ;
Nuperque vidi. Iniqua Sors virtutibus.
Vidi ipse & annos messe quavis nobiles,
Opibusque, fruge & horreorum divites:
Sterilesque vidi, nobiles tantum fame,
Redeuntis ære & rustici levem manum,
Nuperque vidi. Avara Sors est largaque:
Prodesse nunc, nocere nunc & assolet.
Mortalium ille est omnium stultiſſimus,
Rudisque vanæ & imperitus Sortis est,
Vicissitudinumque rerum & omnium,
Mutationumque & futuræ quæ omnium,
Mansura quisquis pollicetur hic sibi;
Vidique falsos. Sortis omnes fallere est.
Frigetque nunc ut, nunc caletque, sicca nunc,
Pluviique se dant ut Jovis nunc tempora,
Ridetque nunc, nunc fletque qui Autumno est dies;
Non una sic se Sortis ora proferunt:
Lachrymisque nunc sparsa ora, nunc ridentia,
Sæpe ipse vidi. Haud unius Sors oris est,
Et tota nil quam Autumnus haud æqualis est.
Fortuna quod dedit tibi, haud dedit tibi,
Repetitque & aufert mox iniqua quod dedit:
Fortuna mater & doli & fallaciæ est;
Dolusque tota, totaque & fallacia,
Vidique falsam & esse, falsos plurimos.
Vidique nuper. Falsa Sortis omnia.
Subinde flore nîl vides florentius,
Subinde marcet; veste & arbor frondium
Nunc est superba, exuta nunc est omnibus;
Velata sic Sors purpurâ mortalium
Nunc, nuda nunc, investis est ac algida.
Per mille rerum, & plura per discrimina,
Ipsosque & ignes, perque commotum mare,
Jactata sæpe plurium innocentia est,
Major columbæ nulla quâ, vel turturis,
Quâ sanctius nihil, nihilque castius,
Majorque nulla quâ datur mortalibus:
Vidique & ipse. Non nocenti Sors nocet,
Levisque nulla Sortis innocentia est.
Pulvisque, & umbra, & horror ac imagines
Erroris hic sumus, ducesque errantium
Et assecłæ, trochusque Sortis ac jocus,

Et

Et ſola Sortis improbæ occupatio,
Merx ſola nunc mentis &, vendentis &
Sortiſque tota. Principatus Sortis eſt,
Regnumque quod ſe exporrigit per omnia.
Lux & tenebræ, noxque ſunt, ſunt & dies,
Quæcunque nobis Sortis ora ſe offerunt.
Hominumque Sorti quælibet quæ obnoxia,
Vidi eſſe, non & eſſe eodem tempore,
Nuperque vidi. Sors noverca tempori eſt.
Vidi ſuperbi remque ſpemque perditam,
Laſſamque tandem Sortis indulgentiam,
Vidique nuper. Sorſque verſipellis eſt,
Et tota Sors quæ, Sortis eſt & vanitas,
Leviuſque nîl quam Sortis eſt conſtantia,
Conſtantiuſque ſola quam inconſtantia.
Caute eſt agendum quidlibet quibuſlibet,
Minimiſque juxta & maximis mortalium,
Minimiſque rebus maximiſque in omnibus,
Et cum jocamur, cumque ſeria occupant,
Penuria in rerumque & affluentia,
Sermone in inque opinione, in & fugâ
Fixâque ſede, ipſa in quiete &, ipſo & in
Labore, proſperiſque in, inque improſperis,
Sacris profaniſque omnibus negotiis,
Aliena ſi vel, tu vel & cures tua,
Et in frequentia, inque ſolitudine,
Et hoſtium inter ac amicorum gregem:
Nam Sortis ira eſt quæ, eſt & implacabilis,
Noctu diuq;, ubiq; &, omni & imminet,
Quo blandioris oris, hoc nocentior.
Vidi periſſe negligentes perditè,
Pluresque vidi. Adverſa Sorti haud quæ excubat
Securitatis hoſtis eſt ſecuritas.
Sunt cuncta Sortis, Sortis & futura ſunt:
Superba regum ſceptra qui major gerit,
Mutanda Sorte debili tenet manu.
Olli ſecunda Sors manere non poteſt,
Adverſa qui haud expertus ulla Sortis eſt.
Nil Sortis omnes inter eſt injurias
Amantium jucundius concordiâ;
Non aura grata balſami cum ſpargitur,
Gratuſque cum ros gemmulis argenteis
Heliconis aut Pindique pingit gramina,
Aut verna dulci inebriat cum paſcua
Madore, ſpargit montis intonſi aut juga.
Adverſa quæ ſunt Sortis explorant virum,
Virique magni robur & conſtantiam.
Clivi impediti nititur per aſpera
Ad invidendam vera virtus gloriam.
Iratus eſſe Sortis haud iræ velis;
Iraſceris cum, fortius ſemper nocet.
Armata mens cui eſt omnibus virtutibus,
Virtutibuſque quæ probantur omnibus,
Vitio ille ſe diſperdit uno, ac interit;
Non rara Sors hæc maximis mortalium eſt.
Sit parmâ, & haſtâ ſitque acutæ cuſpidis,
Galeâque quis tectus caput, ſeptemplicem
Clypeumque magni geſtet Aiacis manu,
Perit faventis Sortis indulgentia,
Minorque & impar ſemper indulgentiæ.
Fuci colore nullius velare ſe,
Proferre nunquam falſa, non morarier
Promiſſa cuiquam, odiſſe & inviſos palam,
Et mente virus peſtilens non condere,
Speciemque lætam haud fraudibus præmittere,
Certum ac paremque pectori componere
Vultum, nocere in abdito ac cuipiam
Nefas putare, ut plurimum Sorti haud placet:
Adverſa Sors hinc optimis mortalium eſt,
Soliſque queis eſt debitus Sortis favor.
Boreas rigore ſævit, igne Sirius;
At ſola Sors eſt quolibet cuivis nocens;

Honore veris æviterna vita quæ,
Excepta sola Sortis his est casibus.
Sors est eosdem perdit & quæ, & erigit.
Ægris medenti ingrata quando absynthia
Offerre cura est, poculi oras oraque
Circum imbuit liquore semper melleo;
Liciisque sæpe parvulos fallit dolis:
Sic dura Sors, immitis, adversaria,
Ridentis ore ingrata quæ sunt porrigit,
Sanatque pectus ejus & cui porrigit.
Nil Sortis imputes, sapis qui, injuriæ:
Sapientia illa mî videtur omnium
Habenda princeps, Sortis ignorantia.
Nil Sorte quidlibet movente immobile est;
Immota Sors hæc omnium mortalium est.
Fulgore lampas qualis & Phœbeja
Exorta mane, luce donat omnia,
Orto & tenebris cuncta damnat Hespero,
Sors talis est, & talis est Sors omnium,
Oriturque quæ, occiditque quæ nunc per vices,
Nunc & nocetque plurimum, nunc & favet.
Quodcunque Sors cupit, ratum esse illud jubet.
Statio carinis nulla fida Sortis est;
Fiditque qui, futurus est & naufragus.
Quid sera Sors vectura, vesper serus &
Vecturus, ignotum esse constat omnibus.
Facto facit quod omne Sors pronunciat.
Insana plebes imputandum quod sibi,
Sorti imputare est sueta, quidquid est mali;
Tribuitque quidquid est boni tantum sibi.
Sorte est beatus quisquis, & fit efferus,
Et alta tantum sidera impetit Gigas.
Levior ferendo Sortis est calamitas.
Monumenta sunt quæ illustris omnis ingenI,
Quamquam superbi venditent sese ingenI
Exempla, queis & ira non magni Jovis,
Nocere & ipsum haud posse fulmen creditur,
Edax vetustas non & ipsa temporum,
Periisse nunc, nunc & perire vidimus:
Peritque Sorte temporum, ac intercidit,
Pereuntis omne quidquid est scriptum manu;
Accique & EnnI, nobilis Pacuvii &
Jam plura frustra quærimus, quam volvimus.
Nasonis & quæ, & quæ Maronis omnia,
Dictante quamvis scripta quondam Apolline,
Æternitate digna cedroque omnia,
Mansere nobis Sortis haud injuria;
Ut nec manebunt tot virorum illustrium,
Coluntque nostra quos stupentque tempora,
Monumenta semper. Sors negabit posteris;
Noverca Sors & ingenI est laboribus.
Et ista, plura &, scripta BoxhornI manu,
Sed imperita quæ artis ac rudis manus,
Victura semper nescia est quæ condere,
Casso labore quæ fatigat se manus,
Spoliumq; Sortis, victima & futura sunt.
Secundâ abuti Sorte nîl quam pellere est.
Humana Sorti se parem haud offert manus;
Nimis faventem haud est, nocentem aut quæ domat;
Invicta Sortis omnis est potentia.
Placido carinam ut nauta ducens æquore,
Futura cum non providet, fit fluctuum
Ventique præda; Sortis inter prospera
Risusque sic se, nescius contrariæ,
Contrariæ nec obvius prudentiâ,
Miser, favente Sorte quamlibet, perit.
Sors certa nota nemini est viventium;
Incerta Sors ut omnium est natantium.
Sortem colit qui, qui æstimatque, altaria
Focosque mitis sæpe non colit Deæ.

Tuum

Tuum quod est Sors omne vendicat sibi;
Sors prædo tantum aufertque & omnia & rapit.
Imago nil quam Sors favens faventis est.
Parata multa Sortis ut bellaria,
Parata semper tela sic sunt cuilibet.
Nil Sorte iniquâ mî videtur æquius;
Iniqua cum videtur, æqua Sors bono est;
Meliore iniqua donat omnes pectore,
Incerta dum offert sola quæ sunt casuum.
Mei sub urbe prædium Scriverii,
Nuper videbam, flore lætas arbores,
Rore & madentes, læta campi gramina,
Lætasque fruges, & böum ac ovium gregem,
Curata large hirsuta queis erat cutis;
Simul videbam multa mox examina
Muscæ nocentis, hostis est quæ floribus:
Adversa semper prosperis permixta sunt:
Sors promiconda semper & boni & mali est,
Vertumni & instar, instar & vertiginis
Vertitque se mutatque sese in omnia.
Gravi malorum oppressus est qui sarcina,
Gravique Sortis, sæpe Sors huic favet,
Nocere dum videtur illi plurimum.
Fraude absque non doloque non, mortalium
Sors omnis est. Nam Sortis est versutia.
Terrore cum omnis plena Sors sit omnium,
Sapitque qui, qui providetque, cur vices
Amat faventis Sortis? Haud ulli manet.
Procul pericla Sortis esse cum autumas,
Propinqua sunt &, sæpe sunt & omnia.
Florentium annis triste funus Erpenī,
VInnIque vidi nuper: & florentium
Vi illustris ingenī; sed omnis ista Sors
Est & juventæ, eritque semper &, mori
Instar senum, queis multa jam risit dies,
Et multa fluxit. Parcit illa nemini.
Arausiorum triste funus Principis,
In vere rapti ætatis & flore in suæ,
Vidique nuper. Principatus Sortis est
Immensus, ulli haud major ut siet datus.
Opum potentes unico exutos die
Nudosque vidi. Sortis est potentia,
Sors omnia &, Sortisque sunt & omnia.
Iniquitate Sortis haud iniquius
Se quidpiam offert. Tota Sors iniquitas,
Insana dum favet malis, nocet bonis.
Bono est maloq; adversa Sors faventibus,
Malis favere noxiæ plenum est; bonis,
Furias malorum semper iraque excitat.
Alium beatum Sorte præ quivis suâ
Laudatque prædicatque: nemini satis
Sua & facit. Placere nulli Sortis est.
Labore quod non, possumus scientia;
Sed Sors labori sæpe non, scientiæ aut
Favere sueta, & irritus sit ut labos,
Sit vana & omnis, efficit, scientia.
Geriturque nîl & sæpe nisu maximo,
Multumque nullo sæpe. Totum hoc Sortis est.
Contra repugnant vota se mortalium,
Adversa dum Sors indies obstat sibi.
Industrius labore quod vir plurimo
Sibi & parat suisque, Sortis invidæ
Tandem videmus disperire injuria.
Sunt corporis multum est quibus, mentis nihil, (poris;
Sunt mentis est multum quibus, non cor-
Sunt ora queis decora, mens deformis est,
Sunt ora queis decora non sunt, mentis at
Excelsa virtus. Pauperes sunt ingenI
Opibus superbi; vi potentes ingenI
Opum indigentes. Alea ista Sortis est.
Plerique Sortis dissecant jugulum suæ,
Sibi & faventis, dum est avara insania,
Majusque plusque & expetissit indies.
Amor ille Phœbi opesque qui Scriverius,
Opibusque pollens plurimis Scriverius,
Meus ille qui, quique & bonorum est omnium,
Laus eruditæ gentis & magnum decus,
Promusque conduque omnium qui temporum,
Vi perspicacis ingenī passim inclytus,

Cujus legentis, dexteræ ſcribentis &
Induſtriæ nîl clauſum & intactum eſt nihil,
Iniquitate Sortis uſu luminum
Captus, ſenecta plurimi ut parens mali,
Legitq; non, ſcribitq; non. Hoc Sortis eſt.
Vidi meorum ſanguine ex prognaſcier
Mutoſque ſurdoſque, at quibus mens integra:
Sors ſcæva, & ipſis noxia eſt naſcentibus.
Vegetum ſenectâ, nobilem ac annis ſenem,
Agnovi avum improviſa mors quem ſuſtulit;
Novi gemellum &, & parem natu mihi
Fratrem, modeſtius nihil modeſtia
Quo finxerat, ſincerius quo nîl fides,
Ipſo in juventæ flore raptum conjugi
Et parvulis, mihique; Sors iniqua non
Dicenda non eſt. Præda Sorti eſt quilibet.
Nil rebus in mortalium fiduciæ
Repone. Falſæ nulla ſit Sorti fides:
Decepit illa, decipitque perpetim.
Vidique amores, vidi & iras maximas
Amantium. Ira eſt ſæpe Sors amantium.
Informis eſt Sors; ſemper haud ſimilis ſibi,
Sibive conſtans; vertit illa ſe indies,
Novoſque mille verſa vultus induit;
Nec fida Sors eſt ulla; ſunt omnis vices.
Favente Sorte nîl datur faventius;
Nocente Sorte nîl datur nocentius.
Doloſa Sors eſt, magna mentiens bona,
Cùm ſit malorum Lerna mater omnium.
Suâ ille Sorte quiſquis haud contentus eſt,
Inops potentis æmulator interit,
Ut ſtulta multos perdit arrogantia.
Benignitate eſt Sortis aucta res quibus,
Videntur eſſe ſæpe, quod non ſunt; piger
Aſinus Leonis pelle qualis nobili
Indutus, eſt quod eſſe nunquam deſinit.
Aprica dum anguis Sole camporum incubat,
Quietus &, ſerpenſq; nec, nec ſe movens,
Eum putavit deſiiſſe vivere.
Corvus vorator: ingruit ſed dum, ſopor
Defecit angui: qui furens ſpira gravi
Pedeſque corvi & implicavit efferi,
Et vulneravit; corvus & vitæ ſuæ
Fini propinquus; Quem miſer, gemit, miſer.
Cibum putabam, cauſa mî fuit necis.
Perit pericla nulla qui Sortis putat,
Peritque qui quæcunque Sortis appetit.
Malo a viro cavere Sors mali viri eſt;
Boni cavere tantum ab haud bono ſibi eſt.
Sors ſola princeps, ſola princeps Principum,
Sunt ſceptra, regna & cujus in quævis manu,
Excelſa ſe cui & jubentur omnia
Nutum ad jubentis unicum ſubſternere.
Sibi haud favet qui, Sortis exſpectet ſibi
Nihil faventis. Haud favens ignaviæ eſt.
Labore rarò haud inquiete quærere,
Sibi & parare cura quod mortalium
Vexata multum cœpit, unico & die
Horâque & unâ, ſæpe Sors diſperdidit.
Fritinnientis audiit cantum puer
Sonum & cicadæ, avemque & eſſe maximam
Puer putavit. Blandientis ſic bona
Sortis videntur, vera nec dant ſe tibi.
Sors omnis errat & vagatur, omnibus
Incerta & anceps. Sola quæ conſtantia
Eſt mentis, illa omniſque virtutis tenax
Omniſque cultrix, deſerit nunquam virum,
Contempta rerum cura cui eſt inanium.
Eſt vita triſtis pluribus mortalium,
Et certa Sors. Eſt vivere hoc, tantũ mori.
Infida cum Sors, mille cum fallaciis
Armata fallat providentiam omnium,
Ponenda cura Sortis, ac inanium eſt,
Quæ datque & hæc, tollitq; pro libidine.
Tranquilla durum haud navigare eſt æquora;

Sed

Sed mota ventis, aſperi laboris eſt:
Sortem at ferentem ferre cum lege ac modo,
Ferre & nocentem, id eſt laboris maximi.
Quid Sors potiſſit, plurimorum & admonet
Probatque fracta everſaque & potentia.
Sortis faventis ſiſtere auſus qui fugam eſt,
Leporem ille tardo perſecurus eſt pede.
Tumulus juventæ cuilibet ſenium eſt ſuæ,
Extrema mors eſt & ſenectæ linea,
Sæpe & juventæ. Eſt iſta Sors viventium.
Sors compta quamvis Solis ipſo pectine
Eſt larva tantum & umbra, falſa quæ nitet,
Doloſa, quavis falſior fallacia:
Radiata, & ipſa luce Solis fulgida,
Et pulchra, pulchritudine ipsâ pulchior,
Ipsâ Diones lota quamvis dextera,
Mille & corollis pulchra, mille liliis.
Sortem faventem, ſæpe damna poſcere eſt;
Moderata ſemper vota ſint mortalium.
Sors quæ ſecunda, nemini manet diu;
Et incitato protinus fugit gradu.
Ex Sorte virtus ſæpe naſcitur malâ.
Amica Sors ſit; Sortis haud amicus eſt
Qui odiſſe plures hanc, quam amare
gnarus eſt.
Illectus is qui Sortis eſt verſutiis
Captuſque, nullo figit in loco pedem;
Sed ceſpitatque erratque ſtulte perpetim.
Ætate canus plurimâ nuper ſenex,
Rogo eſſe ſe cum proximum jam cerneret,
Occœpit altis pectore ex ſuſpiriis
Sortiſque fatique omnis inclementiam
Miro improbare & execrarier modo.
Senecta ſana haud, gnara quæ non Sortis eſt.
Iuveniſque flore nuper in vitæ vigens
Vegetuſq; nunc, athletico nunc corpore,
Fato valentem dexteram ſubmittere eſt
Coactus. Illud & juventæ Sortis eſt.
Sors tota boiæ, tota Sors eſt vinculum,
Et tota nîl quam compedes timentium
Sperantiumque. Tota nîl quam carcer eſt,
Hominumque triſte plurimis ergaſtulum.
Se ipſum tueri nemini datum fuit,
Dabiturque nulli. Sortis hæc injuria eſt.
Alios tueri vult, tueri non poteſt
Qui ſe ipſe. Inane Sortis hoc dilirium eſt.
Nuper legebam; pænitet legiſſe nec:
„ Cum damna felis multa muribus daret,
„ Illi Senatum convocare, ut ſciſcerent
„ Aſtutiam vitare quo poſſent modo.
„ Multique multa, legis adverſum ordinem,
„ Abſurda cum, quæ ſana non, inepta-que, in
„ Medium attuliſſent; ultimis ſuffragiis
„ Quidam ſenectâ canus & venerabilis,
„ Prudentiam muſſantibus dans alteris:
„ Nolam paratam, dixit; illam belluæ
„ Collo alligarent, unde felem & audiant,
„ Sonituque ſolo proditam fugiant procul;
„ Placuitque cunctis conſilI ratio boni:
„ Et jam tumebat auctor, ut ſapientiæ
„ Qui opinionem cæteris probaverat;
„ Tum de minorum gentium ſubſelliis
„ Quidam rogavit, Ecquis eſſet murium
„ Nolam alligare qui ſonantem felibus
Auderet. Eſt ſemper favens audentibus
Fortuna. Non audentibus nunquam favet.
Nox ut tenebris fulgidum fugat diem,
Adverſa ſic ſecunda Sortis efferunt.
Rogare Sortem copiam ut ſui ſibi
Faciat precanti, Sortis ignorantia eſt.
Fallacis eſt qui ignarus haud Sortis doli,
Dicendus eminere vir prudentia eſt.
Sorti qui iniquæ iraſcitur, bis eſt miſer.
Cum nube triſti obtecta Sortis gratia eſt
Pridem faventis, læta cumq; abſcondidit

Ridentis ora, Sortis apparet dolus.
Sors quidlibet facit, facit nulli & satis.
Livor faventis semper est Sortis comes.
Sperare & annos, sæcula & felicia, haud
Licet. Parata Sortis est injuria,
Semperque, cuivis ac, ubique & obvia.
Futura qualis crastini lux sit die
Dubiumque ut incertumque, sic & crastina
Sors sit futura qualis, haud est cognitum.
Veneranda canis esse vis quæ legibus,
Et sancta debet, & movenda nemini,
Se sæpe Sorti cogitur submittere;
Quæ semper exlex subtrahit se legibus,
Et sceptra legum vendicat, cumvult, sibi.
Diesque per noctesque perque plurimas
Tractos labores, una raro haud perditos
Hora aut dies videt; videre contigit
Et sæpe nobis. Tale Sortis robur est.
Nubesque scævæ Sortis & ventos super
Nemo est locatus. Adspice hic altissimos
Mortalium tot, totque rerum Principes,
Pessum datos, levique Sortis & manu:
Sunt hac minores maximorum maximi.
Qui perditis est, quique iniquis moribus,
Iniquitati Sortis esse obnoxius
Minus videtur, quam æquus est vir ac probus
Mirum hoc videtur plurimis, sed non mihi;
Odisse nam Sors improba improbum haud potest
Sunt læta Sortis, Sortis illa perfidæ,
Aranearum vana nil quam stamina.
Et parma, & hasta, & omne telorum genus,
Opposta Sortis casibus, sunt juncea.
Ructare rictu non trifauci Cerberum,
Stygiique quotquot monstra noscuntur lacus,
Præsentius majusve virus edere
Unquam est putandum hoc, Sors quod omni porrigit,
Locusta Sors, & promiconda toxici,
Quod mille celat, mille quod miscet modis;
A quo cavere cautio haud potest sibi.
Sortis forum Orbis, Sorsque nugivendula est.
Non simplice haud letalis ictu vulneris
Perire Sors vult, vult perire sæpius,
Non, ni cruoris plena, quæ mittit cutem.
Præstigiarum mille Sors est artifex
Dolosa, mille & phasmatum, abdito in studet
Nocere dum, nocere quo possit magis.
Sors fessa nunquam est, & fatigat omnia;
Et capta nunquam quidquid obvium capit;
Subjecta nulli & subiicit quidvis sibi;
Et orba visu est, prædo & est videntium;
Parensque &, & noverca nobis hostis est,
Negatque semper datque quidvis cuilibet;
Facit potentes, quos manere, & divites,
Manere quos & divites, haud diu sinit,
Volubilique versat in semper rota
Et parva, magna &, omnia & mortalium
Non desinente, perpeti sed impete.
Capita ut securi Augusta cæsa concidant,
(Nam concidisse nuper ipsi vidimus,
Decussa in horto ut concidunt papaverum)
Est Sortis, haud parcentis ipsi purpuræ, &
Supra efferentis Principes ipsos caput;
Caput superbum, mille pridem ut extulit
Raptis coronis; mille sceptris, milleque
Raptisque sceptris, dextra se jactat manus:
Adeo est superba Sortis insolentia,
Intemperans, immitis insolentia;
Læsæque majestatis uno haud crimine
Et fœda. Mille, mille Reges perdidit;
Cum Regibusque tantam Achivorum manum

Miseram

Miseram popelli ubique, solitudines,
Deserta sese ut sola regnorum offerant;
Supra esse stulte credita olim injurias,
Sortisq;;temporumq;,& hostiũ omnium.
Magis magisque Sortis iras excitat
Sortis senecta, anile jam & delirium.
Ætas parentum haud ulla quondam protulit
Tam multa dictu &, multa visu incognita.
Attonsa ferro cuilibet res principum est,
Sub cladibus fatiscit & potentiæ
Reliquum super si quid, super tantum & nihil,
Indignum & ipsa Sortis iracundia.
Quam sæva Sors sit,quam cruenta,quam effera,
Ignorat is qui, ignorat & Sortis manum,
Sortis bibentis largius nil sanguine.
Jactasse Cæsarem, suâ undecies manu
Centena, plura millia & castrensium
Mactata, scribunt, nota Sortis victima
Qui cæsus ipse debitas pænas dedit.
Magno rependit præmia hæc satelliti.
Non nostro in Orbe adversa Sors est gentibus,
Regnisq; tantum; perdit & florem Novi.
Cuba insularum maxima olim & Mexicæ
Pollens in oris, magna terræ tractibus
Et læta, nunc attrita, sicca nunc sitit,
Exusta tanquam tota Sortis ignibus,
Orbataque & fæcunditatis ubere est,
Mulctra & prioris. Sors ubique noxia est.
Felicis ille Sulla dictus nomine,
Romana cui res visa se submittere,
Pene universa, Sortis ausu est nobilis
Fugientis ac, & deserentis haud modo,
Sed funditus perdentis atque stirpitus,
Et claritudine exuentis qualibet.
Tantum illa nomen Sortis est felicitas,
Inane nomen, splendidum & mendacium.
Piscis minorem sæpe magnus devorat:
Sors talis infimi est loci mortalium,
Iniqua Sors, mansura Sors mortalium,
Ut præda sint majoribus prædonibus,
Hominesque quos non, sed Molossos dixeris.
Nil Orbis hic quã sparsa multo sanguine
Arena Sortis est; cruentus Sortis &
Quem nulla ludum nesciunt jam tempora.
Gangræna Sortis singulos non afficit;
Repit per omnes, illa letalis lues
Pecori haud modo, illi & qui magister est gregis. (fides;
Sorti haud nocenti habenda nunquam sit
Nocere nam non desinit, differt modo.
Sors ista non felicium nunc temporum est,
Plerique clavum ut publicum ad sedeant, regant
Et regna & urbes, gnarures haud imperI.
Popina multis aula nunc est Principum,
Potique semper officina Liberi:
Gravitas & inde nulla, nulla sanctitas
Aut ConsilI, æquitasque nulla, sed meri
Suadenda non suadentis eructatio,
Et profuturi semper ignorantia.
Sic Sors culullo sceptra raro haud porrigit, (ratis.
Clavumque mandat, quo datur pessum
Vertigo jam vinosa vertit omnia,
Miscetque gentes Principesque, mentis ut
Suæ minores, & madens vino facit
Multo madere regna passim sanguine.
Sunt ista Sortis quæ bibuntur pocula,
Nocitura quando est, mille pugnantis dolis,
Securitatem exscindat ut mortalium,
Pro pace tantum & offerat merum Chaos.
Grave id priorum nunc ab aulis exulat,
Gravique multis in viro haud patet locus.
Aut fallor, aut Sors pota sæpe est quæ imperat.
Ut hasta quondam vulneri, quod fecerat
Ipsa, ipsa opemque Pelias statim tulit;
Sic disciplina Sortis & nocentis est,

Adver-

Adversa quæ dat, tollat ut per prospera.
A Sorte sola pendulum cui pectus est,
Ferre haud quietem, ferre non somnum potest.
Mors certa Sors ut omnium est mortalium,
Splendore sic cum gloriâq; haud omnium
Mori est; ut & ferrum atterit rubiginis
Dens ater, & qui splendor usu nascitur.
Sors æqua non rependit se colentibus,
Credatur ipsa ut velle non unquam coli.
Ex Sorte nobis omnis est labos; struit
Pulchro illa quidquid arduum molimini.
Studium æqui Aristidi exilI tristissimi,
Sapientiæ & cultus veneni Socrati,
Demostheni defensa res & publica,
Fuere causæ supplicI solæ ultimi:
Namque optimis Sors semper adversaria est.
Sorti resistit qui imbecillis proditur.
Præcurrit is qui gloriæ fastigio,
Honoris ac, præcurrit & discriminis:
Periculosus Sortis est omnis favor.
Sors mente castâ numen est colentium,
Negantiumque debitum quod nemini,
Sceluisque detestantium ac artes malas,
Malos ferentium, & nocentium haud malis,
Malis premantur Sortis ut majoribus,
Quam gens malorum; at opprimuntur haud tamen
Dum parma pectori æris est septemplicis
Invicta, constans semper innocentia,
Invisa terris sæpe, grata at numini,
Amica cælo & semper innocentia.
Sors est bonorum, ut sint malorum plurimi,
Malique plutes. Tanta quippe raritas
Bonorum ubique est, calculum ut ponentibus
Haud imperitis temporum magnis viris,
Post regna, post moresque visa gentium
Et instituta plurium, vix diviti,
Quot ora Nilo (flumini septena sunt)
Thebisque portæ, deprehenderint bonos.
Rhetorque Consul, Rhetor ex & Consule
Fit indies, fit Sortis ex libidine;
Mutante cum quâ quilibet mutat locum,
Nolit velitve. Sortis hæc mutatio,
Hæc ira Sortis, Sortis indulgentia est.
Fortuna ridet plurimis nascentibus,
Ridetque Apollo, quos & ostrum purpuræ,
Majorum imago multa quos & excipit,
Domus paternæ & multiplex opulentia,
Omnisque mollis ulna cornucopiæ,
Felicitatis uber & cujuslibet,
Deest nihil queis, defuturum queis nihil,
Manente largâ Sortis indulgentiâ:
Irata contra est plurimis nascentibus,
Quos dura egestas, tecta vix satis domus,
Macieque siccum matris uber excipit,
Macieque & ipsa, & omnium penuria,
Fameque, & algor, & sitis, laborque qui
Mansurus & diurnus & nocturnus est
Superfuturis; saxa queis, fæni aut strues
Stramenque cunæ; mollius brutum quibus
Decumbit in bovilibus parvum pecus,
Lætæque & haurit plena matris ubera:
Non innocentis una Sors infantiæ est.
Diversa Sors & omnium est amantium,
Genialis & qui fulcra conscendunt tori.
Nam Nisa Mopso, pulchra Thersiti datur;
Et Socrati, quo sanctius nil nobiles
Coluere Athenæ, quo nihil sapientius
Mirata gens est Graia, Xantippes furor
Jam nupsit olim. Adversa Sors amoribus.
Fallit parentum & sæpe Sors vocabulo,
Et liberorum. Sæpe nam injustus pater,
Injusta mater sæpe, sæviens trucis
Instar novercæ: contumax, inobsequens
Et sæpe proles, pessima est & optimis,
Ut Cæsari, quo nullus aut laudatior,
Meliorve nullus, natus olim Commodus,

Vixit-

Vixitque rexitque omnibus qui incommodus.
Hæc sævientis Sortis & tormenta sunt.
Ex arbore ut matura, Sole coctaque
Quæ poma sponte decidunt; mortalibus,
Fulgetque Sors ridetque cum jam splendida,
Et lætiora creditur promittere,
Bona & priora auctura jam novis bonis,
Sic deficit mox, moxque tota disperit.
Pascitque Sors, depascit & Sors omnia.
Leguntque mella ut floridis è saltibus,
Et mella nobis dulcia offerunt apes,
Tamenque lædunt spiculis minoribus;
Sic Sortis omnis comparata est indoles,
Prodest nocetque, cum hoc vel, illud vel lubet.
Sors nulla læta, nulla tam cuiquam favens
Offertur, ut non & molesta sit malis.
Adversa Sortis spernere est quisquis potis,
Adversa nunquâ huic ulla Sors videbitur,
Adversa quamvis. Ista vis sapientiæ est.
Sors cæca judex. Cæca multis approbat
Quæ falsa. Posse & creditur tueri
Is falsa, vera qui tueri non potest:
Tam nulla multis, læva tam sententia est;
Templisque & inde tanta contumacia.
Sortem faventem qui petit semper sibi,
Immite adorat Numen, inscium obsequi,
Petitque & id, petendo quod negat sibi;
Petitque nam id, præstare quod Sors non potest,
Sors, cui favere nemini semper placet.
Circumvenire, fallere omnes Sortis est.
Speculi instar omnis ista Sors pellucidi est,
Deforme quo in, pulchrumque quo quis inspicit.
Non aureo ex fræno, aureo ex ephippio
Non æstimatur ut caballi nobilis
Generosa virtus; Sortis indulgentia
Sic liberalis haud virum magnum facit.
Cur nemo vivit Sorte contentus suâ,
Ratusve saltem? Ignarus est Sortis suæ,
Ignarus est & non suæ; votum pigri est
Plaustrum ut caballi, ephippium & votum bovis.
Aliena quæ sunt quilibet præfert suis,
Et præferenda sæpe non sanus putat,
Mirum ergo non, contentus haud quod sit suis.
Fit Sorte vates laureâ cinctus caput
Apollinari, somnia & Parnassia
Pindique cui sunt nulla; nulla Sicelis
Admovit uber Musa, quem Säis rudem
Coluitque nulla, bubsequa & stercus merum,
Et invenustas ipsa, & inficetiæ
Dictator omnis. Sortis hæc sunt præmia.
Spernenda semper præmium merentibus.
Antiquius nil Sorte se est in omnia
Vertente, & ista Sorte nîl recentius,
Mansurum & istâ nîl ubique diutius.
Sors dormit haud, quæ jam videtur stertere;
Et excitata semper est & pervigil,
Prompta hinc & inde inferre noxam cuilibet;
Fugienda nulli, sed timenda & omnibus,
Timenda semper anxie, & quovis loco,
Humilique & editoque. Nam periculis
Injuriisque mille non ullus caret.
Sortis vacantis est leve infortunium;
Cum majus infert, unicum hoc furens agit.
Cum Sorte jam nocente mascula est viri
Quę lucta magni, nobile est spectaculum;
Spectaculum omni pulchrius spectaculo.
Est palma, quæ, quo deprimis manu magis,
Magisque vexas, fortius renititur;
Vexata Sorte pectorum excellentium
Sic alta virtus semper exstat altior,
Minasque quasvis tuta Sortis despicit,
Minor videtur cum malis, nunquam minor.

Perdi senectæ ipsam & juventutem malis,
Ætatis & ver integrum quibus, manus
Justumque robur & vigor, crudum genu,
Genæque pictus purpurâ flos nobili,
Flos & juventæ, ætatis & spes longior,
Et sana mens, & corpus undans sanguine,
In vere tolli, flore & ipso cernimus.
Ætatis esse Sors nihil tutum sinit.
Quocunque quis, quicunqun sit, sedet loco,
Sedet movendus. Ista Sors sedentium est.
Res maxima est Sors semper, at non optima.
Immane præceps est timendum cuilibet,
Calcare Lunam, Sortis oblitus suæ,
Dextrâque Solem prendere, & vano impetu
Cælum occupare, inferre Diis ipsis manum,
Ausu Gigantis qui effero præsumserit.
Sortis bonis suave, utile est malis frui.
Plerumque curvum despicit qui loripes,
Niger nigroque non probatur Æthiops:
Suæ cuique Sortis ignorantia est.
Mixtura tantum Sors boni omnis & mali est.
Adversa Sors ferendo tantum vincitur.
Sorti furenti quisquis est qui obnititur,
Furentis hunc mox unda Sortis obruit.
Quod contumax Sors jam negat, negabit &,
Id voto inani &, irritique poscimus.
Sors victa nunquam, vincta nunquam sistitur;
Hostisq; Sors, victrixq; Sors est omnium.
Eadem esse summa injusta Sors imis jubet;
Ad summa & ima sæpe quæ sunt evehit.
Sors est malorum, qui nocent, semper timor;
Mali trementis est boni securitas.
Tuba est timenda maximi quæ judicis,
Et ultimi, Sors omnium mortalium est.
Sors fumus est, favillaq; igne quæ caret,
Contrariusque ventus &, secundus &;
Zephyrosq; spirat, spirat & truces notos,
Simulque spirat; antrum & idem est Æoli,
Idemque Sortis. Tuta Sortis nulla sunt.
Nunc mitis est Sors, nunc & orba tigris est;
Aloëq; melque, melle plus aloës habens.
Paterna bobus rura quæ exerces tuis
Sint læta, multa rura sint passim tibi;
Multis columnis fulta tecta, marmore
Superba multo &, aurea & laquearia,
Splendore lucens crusta quę Memphitica,
Veterique texta aulæa perpulchre manu,
Tota ac odores halet Assyrios domus,
Nihilque desit, ac abundent omnia,
Futura tandem Sortis illa præda sunt,
Spoliumque dives temporum rapacium.
Socii ac amici, hostesque, sint multi tibi,
Suâ illa quidvis Sors rotans vertigine
Vertensque ubique, mox negabit & tibi;
Proque hoste amicum, proque amico hostem offeret.
Auferre mox allata quæ sunt Sortis est;
Æstasque brumam ut, bruma ut æstatem rapit.
Morbique egestasque ac fuga, & bella impia
Clausêre tristi tempora hæc indagine,
Obsessa passim. Mille Sors nocet modis.
Glaciale quamvis consulas fugâ tibi
Ad æquor, injustæ haud fugis Sortis manus.
Inusitato nascitur qualis modo,
Rosoque matris ventre dirus Scorpio;
Sors læra talis plurimis progignitur
Jam dissipatis rebus ex felicium,
Versisque. Sors diversa nam semper parit;
Ridere & hos cum, flere tunc istos jubet.
Sortem dolenti pauperum desunt opes;
Opibusque præpollentibus deest dolor:
Et illa Sortis improbæ est iniquitas.
Sors mille votis se fatigari cupit,

Preci-

Precibusque mille, prona ut esse, esse ut favens
Velit indigenti. Mille post fastidia,
Post mille plus quam Sortis est faventia,
Nec diu faventis cuipiam, impetrabilis,
Et cautis instar sæpe inexorabilis.
Hoc Sortis est, miscere læta tristibus,
Offerre mixta & cuilibet mortalium.
Sapientis olim in Persîde hæc sententia est,
Qua dicta nulla certior sententia,
Tripode ex nec ulla prompta quæ sit verior:

ROSÆQUE SPINÆ ET, ET MERVM ET CAPITIS DOLOR,
THESAURUS IN TERRA ABDITUS, SERPENTIUM ET
SPELUNCA DIVES, UNIO ET PELLUCIDUS,
CROCODILUS ET, PARATA MORS QUÆRENTIBUS,
ET HERBA ODORA, TRUNCUS ET QUI EXARUIT,
INIMICUS AC, AMICUS ATQUE, CUILIBET
VNO AC EODEM SE OFFERVNT SEMPER LOCO.

Sors blanda fallit: fallere haud mirum est mihi;
Suam esse namq; quilibet blandam cupit.
Quod mille amicis est amatum non ames,
Vix obvenitque, nec manetque amantibus.
Sors perfidos facitque plurimos, ut &
Sors perfida est. Plerique Sortis ex faventia,
Ex commodisque deligunt charum sibi.
Non est amicus blanda quem dedit tibi;
Cum desinente blandus esse desinit.
Vendunt labori cuncta Dii mortalium;
Sorte haud favente at perditus perit labos.
Ferente Sorte vita cuivis suavis est;
Sed non ferente, vita ad instar mortis est.
Peritque Sors, cum Sorte & omni quidlibet.
Lucrum parare quisquis instituit dolo,
Sortis dolosæ non dolorum gnarus est.
A Sorte qui negata quæ sunt appetit,
Accepta perdit stultus, & negat sibi.
Inimica Sors est cum, quæ amicum jam premit,
Amantium gregem inter haud quisquam est qui amat:
Sani dolorem vulneris non sentiunt.
Quicunque abutitur bonis Sortis quæ habet,
Ridentis, is se pauperem brevi videt,
Desertum &, atque destitutum ab omnibus;
Procera qualis arbor, & pomi ferax,
Æstate postquam prodige fructus dedit,
Viduata fronde & nuda brumæ tempore est.
Ex Occidente Solis haud exortus est:
Ex Sortis attamen furentis casibus,
Ex vespera calamitatum & omnium,
Ipsaque nocte, nocte densâ, lurida,
Longâ &, malorum & undique ingruentium,
Efferre lætum vidimus plures caput.
Non mancipanda nostra mens ulli est rei;
Res Sortis omnis nostra non manentis est.
Virens in horto gramen ut solum placet,
Sic sola quæ secunda Sors mortalibus.
Sortis referre nullus est imaginem,
Qui possiet. Nam cum ora Sortis inspicis,
Penitusque totam ac intimeque perspicis,
Et vana imago Sors, vaga est & omnium.
Sors nulla quæ dat, nulla quæ accipit fidem.
Non terreat te Sortis inclementia;
Nam verberantis pugnus est juvans manus.
Arabum fides si habenda sit prudentibus;

AMANTIS UVA PASSA DULCIS VERBER EST.
IRASCITUR CUM SORS, MORARE PAULULUM;
REDITURA NAM PLACATA MOX SORS EST TIBI:
UVÆ RECENTIS QUALIS IMMITIS SAPOR
MULTI HAUD DIEI MITIOR FIT SOLIBUS.
SORS TOTIUS FAVENS FAVORE SÆCULI,
ET SÆCULORUM MILLE (MILLE SI FAVOR)
UNO NEGATQUE, TOLLIT ET RARO HAUD DIE.

Inimica Sors cui est, nullus huic amicus est,
Sed cui est amica, amantium plus est satis.
Adversa multis causa Sors est criminis,
Conjuncta cum est mens læva non ferentium.
Suæ esse Sortis bajulum quemvis decet,
Necesse & esse est. Excutit nullus jugum
Impostum ab illâ; nullus excussurus est.
Hac lege, in illa servitute nascimur,
Dominique servique, obsequentes Principi,
Et quos timendos Principes thronus facit.
His namque rerum sceptra queis mortalium
Commissa, Sortis illa quæ majora sunt.
Nil ore Sortis lætius, nil tristius;
Nil tristius sed quam imperanti subjici;
Rector supremus vult tamen nos subjici,
Ne unquam, æviterna quæ futura, gloriæ
Spes aut amorque Sorte falsos deserat.
Regem potentem cum omnium vides, vides
Solâ minorem Sortis iracundia.
Nil Sorte mortis durius mortalibus
Posse esse, & inde quilibet vel colligat,
Quod sit doloris maximi & dentem unicum
Evellere ori. Tu ergo & immensum puta,
Animæque corporisque, quæ conjuncta sunt,
Nexumque morte vinculumque abrumpere.
Effæta nondum annosa Sors mortalium est,
Æquæva & Orbi sit licet; partu novo
Die redit quæ, nocte quæque qualibet
Majora semper vanitatis concipit
Editque monstra, visa non prioribus.
Qui sæculorum plurium fuit labor,
Eversus horulæ unius Sorti est opus.
Sæpe ira Sortis plus favet favoribus.
Opes ruentis instar omnes sunt aquæ,
Sortisque quotquot offeruntur munera.
Bona quæ dedit cum augere Sorti non lubet,
Pereuntque raptim deseruntq; quæ dedit.
Montana ni rigaret indies mador
Jovis pluentis, Tigris & vastissimus
Rhenumque flumen alvei brevi forent
Ab omni aquarum destituti copia.
Felicitate Sortis omnes ebrii
Præsentis, ullo dum futurorum metu
Se angi malorũ & admoneri non sinunt,
Futura cum præsentibus negant sibi.
Miserum futurum se haud timet qui est jam miser.
Non Sortis ullo est dignus ille munere,
Avarus auro compedes is qui injicit.
Infraque Sortis vim omnium est industria,
Laborque quivis, cura & anxia omnium:
Iniqua cum Sors, arte nemo proficit.
Sortis manum nemo effugit; tentorium
Ubique figit, atque transfert cum lubet,
In monte, campoque, atque desertis locis,
Agrisque & urbe, & ambulat per omnia,
Peregrina nusquam, nota ubique & omnibus,

Crux

Crux nota & hostis carnifexque & omnium;
Et nota passim cladibus quibuslibet.
En Sortis improbam vicissitudinem,
Orientis ore proditam prudentium:
PEREGRINVM IN ORBEM CERDO SI DISCESSERIT
PATRIIS RELICTIS SEDIBVS, NON EST MISER.
EGENSVE VIVIT; SI EXVI FASTIGIO
PELLIQVE REGNO SORTE INIQVA PRINCIPEM
CONTINGAT, INSTAR PRINCIPIS NIMRUSII,
VTRIVSQVE SORTIS CASIBVS PASSIM INCLYTI,
AB OMNIBVS DESERTVS AC DEFECTVS EST.
Magnorum ea est Sors omnium & calamitas,
Habeant minora semper irata ut sibi,
Infesta semper. Nobilem ferocia
Culex pusillus pungit & Lucam bovem;
Lacerat leonis Massyli & mordet cutem.
Formica, robur esse cui nullum putes:
Haud magna parvi, ut parva magni haud spernere est.
Inopumque fortem sæpe Sors ligat manum,
Sed auro inertem sæpe & invictam facit.
Fortuna miros exhibet nobis jocos;
Vi consilî vir providus raro haud caret;
Scopum sagittâ sæpe contingit puër,
Rudisque nesciusque eorum quæ facit.
Iniquitate pressa cum sapientia est
Irâque Sortis, haud minus Sapientiæ
Nomenque vimque possidet, pro judice
Sedente, recte quisquis & vana haud sapit.
Amica nobis esse cum Sors creditur,
Specieque falsoque ore tantum talis est;
Serpente cum ista ludus haud securus est.
Aurora Sortis sæpe multis vespera est:
Vitrique ad instar splendidi est quod frangitur.
Ex Sorte multum commodi ac incommodi est,
Quæstusque multum, ut ex mari, & discriminis:
Spinæ & rosæque semper est consortium.
Turres solo æquari, alta sterni mænia
Vertique & ignium ictibus, ceu fulmine,
Urbes superbas, Sortis inclementiâ,
Ætas priorum vidit, & nostra hæc videt,
Videtque passim &, & videbunt posteri:
Erit futuris illa, quæ majoribus.
Maris momordit ut quæ arenas anchora,
Ne præda venti, fluctuum aut fiat ratis,
Ventoque & undis sæpe cedit, ac minor
Deprensâ nautæ est: fortis & constantia
Malo ingruenti sæpe non par est viri:
Virtutis & sunt impares Sorti manus.
Somno sepultus, & sepultus est mero,
Expersque sensûs omnis, expers mentis &,
Gnarusque rerum haud quæque quas mutat dies
Vertitque quæque, quisquis inconstantiam
Sortis perennem haud esse persuadet sibi.
Cereali aristâ qui beatus campus est,
Silvæque saltus omnis, & prata herbida,
Lasciva prata, fertiles vites meri,
Donum datoris læta quæ sunt Liberi,
Ulmique lætis illigatæ vitibus
Nuptæque, vis alta & superba quercuum,
Patulæque fagi, perviæ non fulmini
Lauri virentes, atque palmæ nobiles,
Ponduque quas onusque quas nullum opprimit,
Virides Napææ, gtata luci Numina,
Et dulce Floræ, dulce Pomonæ quod est,
Nemorumque quodvis, omne & hortorum decus,
Spolium fuere Sortis, & futura sunt:
Similique passim quidlibet perit modo.

Metuenda Sors quam, hinc colligas licet: suâ
Pugnatque Sors vincitque & immissâ manu.
Timet minorem major, & sic fit minor.
Promissa Sors haud servat, haud servat fidem.
Sors ista victi Martis irâ semper est,
Victoris ut sit in manu libidinis,
Manuque dura, immiti & implacabili;
Nam parcere hosti, credit esse hostis sibi,
Pium esse bello &, esse non clementiam,
Dignamque cæde est parca quæ cædis manum,
Sibi & nocere qui satis victo haud nocet.
Hinc quæ geruntur bella tã cruenta sunt.
Dubioque Cræsus falsus est Apolline,
Dubiâque & omnes Sorte stulti fallimur.
Iminica Sors est omnibus, placet quibus
Virtus, & hostis omnium est virtutibus.
Iniquitate Sortis est iniquius
Nil: Sors iniqua semper optimo est viro.
Jocosa passim Sortis humanæ patent,
Videsque cum infimos, videsque & maximos;
Nulli illa parcit, & pepercit nemini.
Nil esse Sorte pejus hinc intelligas,
Adversa quod sit optimis mortalium;
Plerumque amica, falsa sed, sit pessimis.
Fasceque sunt, sunt sceptra Sortis omnia.
Dare quod potest, auferre & idem Sors potest.
Armoque & armus, Sorsque Sorti opponitur.
Per tela sunt, ensesque quæ sunt invia,
Pereuntque Sortis occiduntque injuriâ.
Bellona multum posse nobis creditur;
Bellona nulla est: Sortis est potentia.
Servire Sorti servitus est omnium,
Dominusque rerum huic quilibet subjectus est.
Licetque quidquid, quidquid & nulli licet,
Omne id licere Sors putat semper sibi.
Quæ Sortis est, est omnium mutatio;
Cum Sorte versâ vertit ora quilibet.
Doloris omnis gaudiique est Sors parens,
Genitrixque mellis larga, larga fellis &,
Et sacchari diveque & est absinthii.
Nocensque Sors, favensque non servat modum;
Rapitque redditura Sors quidquid rapit,
Redditque Sors, raptura mox quod reddidit.
Sors sola egena, sola Sors & dives est;
Diteque sola, sola pauperes facit.
Nuper quadriga cuncta Sortem compita
Videre pervehi ipse sum visus mihi,
Pullâque partim veste, partim candidâ,
Et discolore se tegentem supparo,
Fastu superbam turgidamque plurimo;
Altâ quadriga, quam trahebant Gaudium,
Dolorque; desperantium ac ingens manus
Aderat satelles, & cohors ridentium,
Plorantiumque. Sortis hic paratus est;
Orbemque talis universum circuit,
Invisit &; terretque nunc, nunc & favet.
Videre Sortem navigantem & sum mihi
Visus; videre discolore nobilem
Velo carinam, candidus partim cui,
Nigerque vultus; tota proles Æoli,
Pugnaxque proles invicem, cui comes,
Sistensque nunc &, provehensque nunc ratem,
Jactansque aquarum fluctibus contrariis;
Sors tota talis navitis mortalibus.
Avara sic ut, larga Sortis dextera est.
Noctem minatur, luce dum noctem tegit.
Sorti omnis ille qui obstat, obstat & sibi;
Nam Sorte nil se porrigit potentius.
Sors tota monstrum semper est versatile;
Nunc isto & ore, istoque semper nobilis.
Audere Sors est omnia indigentiæ.
Res tota Sors, spes tota Sors mortalium est.
Mutatio omnis, omniumque, ferculum
Est Sortis; unicum illud offert cuilibet.

Mage

Mage immodestum Sortis immodestia
Se offert nihil. Sapit modeste is qui utitur.
Hoc Sorte quod favente quis capit sibi,
Perditque Sorte non favente, inter bona
Censere, magna &, plurium & dementia est;
Opesque magnas, nobilem & prosapiam
Famamque claram, regnaque ac amplissima.
Sors ista Sortis omnium fruentium est.
Favore, sese Sortis ut non eximi,
Ut excipique casibus contrariis
Non posse credant. Sortis est nam quidlibet,
Sortisque pandunt regna se per omnia.
Cebes tabellâ inclaruit quâ olim catus,
Hodieque claret, clarus omni & posterûm
Futurus ævo est, nil tabella quam aurea,
Tabella quæ cujuslibet prudentiæ
Præcepta pingit aureis coloribus,
Verisque scite pingit, haud mendacibus,
Et Sortis ipsam, qualis est, imaginem,
Faciemque pingit. Ore stat Sors lurido,
(Referre cuncta nam nimis longum foret)
Quid sit bonum, quid sit malum, quid non bonum,
Malumque quid non, ipsa gnara quamlibet,
Ore invidentis obtegens, tegens sui ut
Sors semper est. Vides sedentem, donaque
Quæ donat inter, inter obsessam & mala,
Numerare nulli quæ datur mortalium,
Suâ offerentem his, his negantem munera;
Pariterque mox & auferentem quæ dedit,
Spinisque floribusque vestitam caput;
Intemperantia ipsa, prodigalitas
Et ipsa, avari vana quæ sunt somnia,
Manusque & ipsa tota quæ fallaciæ,
Claudunt latus superbientis. & comes
Amicus adstat ore, corde perfidus;
Circumstat ingens turba gestientium,
Gementium sed major ac plorantium,
Dolentiumque Sortis incertas vices,
Vicesque mille, vertitur queis quidlibet,
Idemque eodem non manet fixum loco.
Depicta Sors est talis antiquo Sopho;
Tamen haud inepte Sortis os picturus est,
Sit cum nihil, picturus est quisquis nihil,
Oneraria ut jam sarcinis prioribus
Merce & vaciva navis, impletur novis;
Ad hunc iniquitate Sortis & modum,
Quodcunque depulsum est malum, novum excipit.
Accepta Sorti ferre quæ debes bona,
Bona esse vera hæc, & tua esse, non putes;
Mansura nam tibi illa Fortunæ haud manent.
Efferre sese accepta propter haud decet,
Animove frangi rapta Sortis ob bona.
Exercitus malorum &, & vis plurium,
Queis cuncta magnis perdomat victoriis,
Victusque totus queis triumsus orbis est,
Sorti, nocere accincta cum est, parata sunt.
Plorare vanum adversa quæ sunt Sortis est,
Sapientis haud at spernere est Sortis minas.
Plerumque Sortis quilibet faber suæ est,
Malamq; quisque dum, bonam aut struit sibi.
Regum aula quævis magna Sortis regna sunt,
Regum aula quævis, queis nihil potentius,
Obstare posse creditur queis & nihil.
Deestque nil et. Sors ubivis imperat.
Plerumque telum Sortis haud vitabile est.
Nulla his videtur Sortis innocentia,
Ipsi nocentes qui nocent soli sibi:
Opinione Sors rea est dementium;
Est nostra, nulla Sortis est dementia;

Et no-

Et noſtra, nulla Sortis inconſtantia eſt;
Et noſtra, nulla Sortis eſt injuria;
Iramque Sortis credit iratus ſibi.
Pœnæ illigatus ſæpe legis Juliæ,
Dum frena laxat perditæ libidini,
Meruit quod ipſe, id Sortis eſſe judicat;
Sors cauſa culpæ, cauſa pœnæ creditur;
Nullum ſed iſto majus eſt delirio,
Offerre majus ipſe quo haud poteſt Furor.
Seni puertia, error & puertiæ
Sors eſt: ſenectæ & omnis eſt puertia.
Jam victa Sors quę, victa non ſtatim redit.
Ventura Sortis omnis ætas neſcia eſt:
Vagina gentium, officina dives ac
Mavors virorum & ipſe quos genuit ſibi,
Sibique legit, nobilis Septentrio
Europæ, & ille nobilis victoriis,
To ille pridem dives & victoriis,
Ventura nulla quas loquetur haud dives,
Nulla haud ſtupebit, inclytis paſſim urbibus
Surgit ſuperbus, vique major temporum
Quavis putatur; præda quævis Sortis eſt
Futura ſed mox, invium cui eſt nihil,
Nîl haud domandum, nil manere quod lubet:
Manſura forte at vana ſunt ſpectacula,
Cinereſque poſt &, buſta poſt & urbium:
Imago rerum rebus eſt perennior.
Regnum potentis nobile illud Galliæ,
Opibuſque ſemper nobile & civis manu,
Europa nullum majus aut florentius
Quo tota jactat, ſævit in ſe jam domi
Jugulatque ſeſe Principum turbantium
Studiiſque fœde & partibus contrariis
Sciſſumque diviſumque. Pacem pellere,
Et motibus miſcere cuncta, Sortis eſt,
Nunquam quieta quæ quietis hoſtis eſt.
Oculiſque falli, & oris immodeſtia
Errore falli & aurium, Sors omnium eſt.
Plerique nobis fingimus præſentia,
Præſentia haud quæ, neminique quæ manent.
Errantium hæc Sors omnium & delirium eſt.
Tu Sortis arctis colla cur amplexibus
Et ſtringis, ori & ſuave figis baſium?
Meretricis inſtar falſa vultu decipit.
Ut naviganti ſemper eſt anceps mare,
Jactamur & ſic mille Sortis fluctibus.
Orbis colonus aſpera & ſaxa incolit,
Nudaſque cautes, inter & diſcrimina
Metuſque mille, omniſque inexplicabili
Et caſſe cinctus undique & clauſus mali.
Lege hac iniquâ quiſque Sortis naſcimur.
Rheni illa quondam ripa ſemibarbara,
Aut tota barbara, illa quæ Germaniam
Fœcunda potat, culta nunc eſt moribus
Et legibus, queis ſanctiores Græcia,
Queis caſtiores Roma nec Quiritibus
Antiqua fixit. Sortis hæc mutatio eſt,
Bonum malo mutantis & malum bono.
Amor Minervæ, Apollinis prætorium,
Scientiarum magna mater omnium,
Parenſque læta & omnis elegantiæ,
Gens Graia quondam, preſſa Turcarum jugo,
Scientiarum ignara nunc & omnium,
Prioris omnis neſcia elegantiæ,
Hebet ſiletque. Sortis hæc injuria eſt.
Adverſa quæ Sors, plurimis ſemper manet;
Semper ſecunda at, larga ſemper & favens,
Nigroque cygno, albâque rarior pice eſt.
Cum regna Sorti, ſceptra cum Sorti obſequi,
Sequi & moventem, ſæculis prioribus
Noſtriſque multum multaque & terrentia
Exempla ubique, ſemper & monſtraverint,
Et regna, ſceptra & Sortis inſanus negat.
Adverſa quæ, ſecunda quæ Sors, eſt levis;
Leviorque vento eſt & ruente fulmine.
Servire ſpectas qui jubere ſuetus eſt,
Regnatq; quem videre ſervum contigit:

A Sorte

A Sorte ea omnis imperatur servitus.
Cave tuum esse illud putes, Sors quod dedit,
Injusta iniquâ dividens quidvis manu.
Quod perdere haud vis, quod potes haud, hoc tuum est,
Tuumque solum; Sortis at sunt cætera;
Lex fixa nulla cujus est libidini,
Quæ tollit & dat cuique quod vult, quod lubet.
Superba Sors est; scoli, haud flecti sinit:
Sors cautis instar dura quæ Marpesiæ;
Sors tota saxum, Sors inexorabilis.
Tricosa Sors est, nil manere cui placet,
Amænitatis, suavitatis & nihil;
Fel tota, pasta felle solo potaque,
Et proma fellis, dulce quamvis rideat,
Labrisque fallax osculetur melleis;
Pungitque mordetque omne lætæ basium;
Amplexus omnis rete tantum & cassis est;
Porrecta dextra & uncus est & vinculum.
Comes eminentis Sortis invidentia est,
Sequiturq; semper maximos mortalium.
Sibi furorque est, error & gravissimus,
Mansura Sortis læta quæ promittere,
Levisque Divæ, Diva si, constantiam.
Est impedita veritas, alto in latet
Puteoque mersa, nullus est profundior,
Majore nullus quo obsitus caligine.
Sapere est laboris plena Sors volentium,
Animoque veri expellere ignorantiam.
Illa inclyta olim, turribusque & urbibus
Superba tellus plurimis Iberiæ,
Superba nunc & plurimis & inclyta,
Sed paucioribus, sed & novis, edax
Urbes vetustas dente dum rodit suo,
Molesque structas nobiles majoribus
Inimica vertit, Sortis haud nescit vices,
Heu! Sortis ipsarum helluonis urbium.
Fæcunda quondam & læta mater urbium,
Coloniarum læta mater Itala
Tellus vetustis claruit quæ sæculis,
Magnisque nunc & clara civitatibus
Multisque passim, jam perire quod vetus
Humique sterni, surgere ac id quod novum,
Inferre & astris ante non visum caput,
Dolet stupetque; principem sed maxime
Deamque quondam gentium urbem Romuli,
Totoque victo ab Orbe cultam supplice,
Cineres prioris bustum & esse gloriæ.
Fuit omnium Sors hæc, futura & urbium est,
Quæcunque sint, quacunque magnitudine.
Et Morbus & Mors certa Sors est omnium;
Immissa nos in mille morborum est phalanx,
Augetque quos, gignitque quos novos dies,
Nullis priorum cogniti qui sæculis.
Ferax malorum & mille Morbi Regia est,
Animique & hostis, hostis & nunc corporis,
Et farta rota spiculis letalibus.
Nunc sola prodit, vincta sed, sed victaque,
Tradux adustæ bilis ac succi nigri,
Gignensque alensque mentis ægritudinem,
Specieque terrens simplice haud imaginum;
Imaginem quæ pingit ex imagine,
Umbramque ab umbrâ ducit, umbrosum malum,
Melius tenebras esse quas tu dixeris,
Densamque tantum & luridam caliginem.
Animique & error, magnus & raro haud furor,
Alumna mille, mille phasmatum parens,
Alumna monstri haud unius, vera Africa,
Informe monstrum cui parit semper novum,

Formido tota, mille dux formidinum,
Terretque & ipsam dira quæ Formidinem,
Sub mole cujus plorat & gemit miser,
Gematque sed, ploretque cur, ignarus est.
Malo absq; & omni fingit & malum sibi,
Et pejus haud quo, quoq; non nocentius.
Quieta cum vi etur inquies quies,
Mentisque turbo tantum & insanus Typhon,
Spirante quo tranquillitas exspirat &,
Statu & movetur pectoris constantia,
Suum & tueri mota mens nequit locum.
Nunquamque sperat idem &, & negat sibi;
Mærore mæror nullus est quo mæstior,
Uber doloris semper exsuccum bibens,
Sitiensque semper, semper & leporis metus,
Metuenda solo in incidentis ex metu,
Metusque quæ sunt sola cui metuenda sunt.
Farrago rerum vasta quæ fuere, sunt
Quæ, quæ & futuræ, quæque nunquam forsitan
Et sunt futuræ: vera Crispis Ælia,
Quæ & esse quidvis, esse nil & dicitur.
Ænigma, fingit quod, nec explicat sibi,
Torquetque quo sese ille qui fingit sibi,
Sui ipse dictator qui & est delirii,
Delirii & morosus interpres sui.
Insana fingendi omnia immodestia,
Suique, rerum & omnium confusio,
Intemperansque tota perturbatio.
Nil plena quam umbrarum domus Plutonia,
Exilis haud quæ est, ampla sed multum domus,
Charontis atrâ picta tota quæ manu,
Spelunca quâ in trux Eumenis, parens metus,
Furiæque & omnes inferi quot sunt lacus,
Acherontis & Stygisq;, Phlegethontis &
Posuere sedem nuper haud fixam sibi,
Posuene & olim, monstra multo & pluria
Et monstra monstris quæ omnibus majora sunt,
Non vena secta, non & Helleborus cui
Possunt mederi; cui quietem debitam
Somnumque nulla porrigunt papavera,
Tota illa Proteus mille formarum capax,
Tenaxque mille, & ore plus quam centiceps,
Non visa quæ, non picta, quæ pingit sibi,
Fingitque semper, semper & struit malum,
Terretque semper, ægri inane somnium,
Deliriumque inane, sunt majora quo,
Fœcundiora nulla quo deliria, &
Infesta magnis mentibus deliria.
Pictura rerum cognitæ quæ nemini,
Visæque nunquam, somnium somno carens,
Et somnio quocunque semper vanius,
Châosque, territansque vultus omnium.
Speratque quæ vix, non timenda quæ timet,
Hostile quidvis esse dum putat sibi;
Ægrique & ægri haud morbus & molestia,
Febrisque, nec febrisque, quidlibet, nihil,
Morbusque, nec morbusque, tota fictio;
Motæque Lunam ad quæ timens arundinis
Legionis umbram & instar adversariæ
Putat; tremitque se modo ut tantum offerunt
Pigmæus & pullusque gallinaceus,
Passerque glisque musque &, & pulex levis.
Quæ tristia esse censet hæc quę læta sunt,
Et læta censet inter hæc quæ tristia,
Minorque mentis nullius gnarur rei est:
Animique vires corporisque destruit.
Vigilantis illa somnus, illa somnium
Non dormientis, somniis feracius
Quæ sola vulgus esse somnia autumat,

Et

Et offeruntur indies cuilibet.
Imago vanæ vana quæ est imaginis;
Stuporque tantum nescius discernere
Quod est, & esse quod putat, cum sit nihil;
Nimisque nunc quæ læta, nunc tristis nimis,
Nimio tenetur odio, aut amat nimis,
Et nunc abundat omnibus, nunc & caret,
Opinione dives ac egens suâ,
Speratque nunc & quidlibet, nunc & timet,
Spes magna sæpe, sæpe desperatio;
Confuta tota rebus ex contrariis,
Studiisq; & in se armata quæ contrariis.
Vaporis illa nata quæ & fuliginis,
Fuliginisque nulla quâ fumosior,
Nigriorque & illâ quâ nigrescit Æthiops,
Igneq; Nox jam quam minores deserunt.
Rationis arx invaditur quâ perpetim,
Intenta & uni mille res fingit sibi.
Centaurus hujus est, trifauxque Cerberus,
Impostus Ossæ Pelion, furens Gigas,
Pigmæo & agmen parvulo oppostum gruum,
Et quidquid est ejusmodi delirii:
Et Hercules, Orlandus ac Iberiæ,
Ventosa quem gens ausa fingere est sibi,
Haimonis & quot nobiles jam filii,
Auctæque tot queis sunt priorum fabulæ.
Mons parturit cui monstra, cui cœlum cadit,
Terræque & esse non videtur destina:
Frequentia in cui solitudo perplacet,
Omni illa multò ut tutior frequentia;
In solitudine esse cui frequentia
Metu videtur, nîlque tota quam metus,
Terrorque tota, immanis & vesania,
Mille officina, mille nugarum penus,
Augetque quas fovetque quelibet dies
Magis magisque, nescias consistere;
Mendaciorum &, multa quorum millia,
Et plura multò multa quam sunt millia,
Queis bilioſum tentat & vincit virum;
Portenta fingens mira, queis par est nihil,
Nihilque par Natura mater edidit.
Hoc Candidatus iste jam monstrum domat,
Et non domandâ, & Herculis qualis manu,
Ingensque monstrum, informe, vix domabile,
Vix quam medentis nobili Othfari manu,
Suisque totum id qui excutit cubilibus,
Sortis minorem & esse sic manum jubet.
Adversa quæ dat Sors secundis corrigit,
Et quæ secunda, adversa per mox subruit,
Noverca nunc, materque nunc & cuilibet;
Unumq; eidem semper haud os porrigit.
Illud quod est Sors esse nunquam desinit;
Sin esse, Sors est nulla jam mortalibus.
Sortem obsequentem habet, sibi ille qui imperat,
Non obsequentem, quisquis haud potens sui,
Suive rector, credidit Sorti omnia.
Iniquitate Sortis haud quodvis licet;
Licet quod optimum, & probandum quod, velis.
Non Sorte qui, virtute sed qui, dives est:
Istâque major ulla non opulentia est.
Ex hoste amicum, amico & hostem Sors facit.
Ruina Sors semper male ascendentis est.
Cosroïs, alti Regis olim Persiæ,
Late & potentis, aureis scriptum notis
Lectum hoc tiaræ in nobilis fastigio est:

MVLTI QVID ANNI, VITA QVID LONGÆVAQVE,
PER MILLE TRACTA CASVVM DISCRIMINA,
IRASQVE MILLE MILLE SORTIS FLVCTVVM?
CAPVT TIARA INSIGNE CALCABVNT PEDES
VILISSIMORVM FATA POST MORTALIVM.

REGNVMQVE NOBIS TRADITVM A MAJORIBVS
TRADEMVS IPSI POST FVTVRORVM IN MANVS.
NASCVNTVR ILLA LEGE SORTIS PRINCIPES;
NASCENTVR OMNES QVI FVTVRI PRINCIPES.

Oleas vagari extra, una Sors est omnium.
Gratum tibi est quod, Sortis est fastidium.
Sors est timenda illi, nihil qui jam timet.
Injuriâ ipsa vita Sortis displicet;
Melius mori multo est, male hic quam vivere.
In cribro aqua, omnis Sortis indulgentia est.
Sors est cavenda; cuncta Sortis diffluunt,
Plenusque rimæ est porrigit quem cantharus.
Immensa sunt largitur æquor quæ bona;
Non fida sed Sors ulla navigantibus;
In littore & portuque perdit quæ dedit.
Fingunt inanis consilI monstrum sibi,
Superare qui se Sortis & versutias
Dolosque posse artesque & omnes autumant.
Amicus est prehendit is qui dexteram
Deserti ab omni, Sors negat cui & omnia.
Non ulla lux est aviis mortalibus;
Caligo Sortis esse lucem non sinit.
Est navigantis quale per motum mare
Iter molestum, expersque non discriminum,
Carensve quæstus; littus in quod divitem
Salvumque, mersum & sæpe pellit navitam;
Per regna Sortis ambulantis & via est
Itusque talis; sæpe mollis & levis,
Gravisque scrupis sæpe & impeditus est,
Fessus viator & miser quo in deficit.
Libidini se Sortis, est permittere
Digitum gulæque faucibusque Scorpii.
Sors tympanum pulsat, tuba & taratantara
Ubique Sortis personat, Sors classicum
Canitque ubique. Sors movet bellum & gerit,
Trochusque miles & satelles Sortis est,
Campusque pugnæ magna Sortis area.
Ex Sorte & omnis, omniumque est servitus;
Pauperque nam qui est, dives & qui, servus est.
Est ille lapsus omnium gravissimus,
Cum Sors labantes impulit: nam injuriâ
Sortis labanti porrigit nullus manum.
Saxi unius turbatur haud jactu mare;
Unoque & alteroque Sortis & gravi
Ictu haud movetur, seque & ipsa non movet,
Sapientis est quæ pectoris constantia.
Quæcunque tandem oblata Sors est, displicet:
Opibus carentes omnibus, miseri sumus;
Virique ditis cura pectus exedit,
Noctu diuque cura semper anxia.
Adversa Sors, quamvis repulsa fortiter,
Tamen recurrit usque, more Parthico,
Fugiensque pugnat semper, & pugnans fugit.
Invicta Sortis nulla dantur casibus;
Cuncta hęc domantem sæpe virtutem domat.
Vt esse Solis lætius lumen solet
Iam jam cadentis, Sortis & blandæ favor
Plerumque nobis major occidentis est.
Virtus repulsæ nescia est quæ sordidæ,
Sortis repulsam sæpe passa injuriâ est;
Sorti illa, quamvis Sorte major, subdita est.
Livore vel, vel odio, ignorantia aut,
Fit optima ut plerisque sint & vilia,
Contemta &; est hæc læva Sors & omnium.
Vix id redit, pellente Sorte quod fugit.
Epulasque Sors cum porrigit lautissimas,
Gemmata pocula, atque Setinum merum,
Cum melque, melle quidquid est & dulcius;

Cum

Cum muſcus eſſe, cum Ambra & eſſe creditur,
Aconita ſe tunc offerunt bibentibus.
Diſcedit & Sors ſemper, & ſemper redit,
Amica ſive, ſive & adverſaria.
Quæcunque Sorti diſplicet virtus, ſcelus,
Vitiumque virtus dicitur Sorti placens.
Gratiſſimum virtutis eſt conſortium,
Comeſque virtus & ſodalis perplacet,
Et ſola virtus: Sorte cum negotii
Falſiſque Sortis eſſe nîl velim mihi;
Eſt quidquid illa nîl niſi eſt merum nihil:
Nil nos ſumus; ſunt Sortis & nîl omnia.
A Sorte victus, Sortis eſt injuriis
Solus ſolutus, ſolus haud obnoxius;
Molli ſed iſte blanda quem fovit ſinu,
Placetque cui ridetque & indulgentâ,
Multis furentis Sortis ictibus patet.
Hæc Feriduni Regis eſt ſententia,
Perſarum in aula Regis olim maximi,
Aulæque fronti inſcripta, ſi Sado fides;
Sado, magiſtro nobili prudentiæ;

INFIDARES EST QVÆLIBET MORTALIBVS,
INFIDA SORTIS PROPTER, ET DELIRIA:
RERVM COLENDVS CONDITOR QVI EST OMNIVM,
RECTORQVE. SOLVM LVMEN INTVETVR HVNC
TENETQVE POSSIDETQVE PROVIDENTIVM;
NAM SORTIS INNITI BONIS, ARVNDINI EST.
PERDITQVE SORS, ALITQVE SORS ET OMNIA.
SI CASTA MENS SIT, PVRA SI SIT CRIMINVM,
SOLIO IN SOLO VEL IN MORI, PARVM INTEREST.

Sors in receſſu ſaltuum haud raro latet,
Ut dira tigris, neſcientem quo opprimat
Et non caventem. Qualibet latro in via eſt.
Mors Sortis ipſa obtemperat libidini;
Ignavum ut evehat virum &, magnum rapit.
Sors cæca quamvis, quamlibet diem premit.
Sapienti amica eſt illa, quæ Sors hoſtis eſt.
Violaſque caltaſque, atque ſpinarum aſpera,
Pluviuſque gignit, promit ac ut Iuppiter,
Malique ſic, bonique ſic Sors eſt parens.
Bene ille qui malis, facit bonis male;
Tamen iſta, ſola Sortis iſta factio eſt.
Phœnixque cui, cuique & audax Armenus,
Syruſque cui Meduſque, Parthus, Cappadox,
Pluresque victi; cujus immodeſtiæ
Par Orbis haud, & unus haud ſuffecerat,
Pellæa proles, inclytum Macetûm decus,
Majorque jam ſpe, ſpe minorque jam ſuâ,
Dum concupiſcit plura, quam auſa ſpes ſibi
Eſt polliceri prima, ſpeque devorat
Speranda quæ ſunt nemini mortalium,
Et eſſe quidquid noſcit, hoc cupit ſuum,
Suum & manere nemini vult Principum,
Ætatis ipſo in flore raptus occidit,
Potus veneno, perditus domeſtico &
Dolo ſuorum. Iniqua Sors Magno fuit,
Infeſta ſi ſic, cur minor qui eſt non tremit,
Mage ſævientis Sortis impar ictibus?
Epota Medo cum ſtupemus flumina,
Tractamque ſigna ad militum inſanam manum,
Servire Medo ut Graïa tellus diſceret,
Et imperatum ferre victoris jugum,
Re ſpeque & omni perditâ exemplum dedit,
Sorti omnis impar quod eluat potentia,
Potentiumque, & queis potentius nihil.
Sors caſtra caſtris, & ducem opponit duci,
Et militantem militanti ſtrenue:

Adversa cuivis semper est Sortis manus,
Haud impigra illa, semper adversaria,
Haud una, fida haud, multiplex Sortis manus,
Ancepsq; quæ, jurata quæque nemini est.
Mansura non Sors; omnis est Sors lubrica;
Feritque Sors, servatque fœdus nemini.
A fronte, tergo à, Sortis est opponere
Sufflamen unum haud optimis conatibus.
Parare magna multus est labos sibi;
Evertere hæc sed, Sortis est brevis labos.
Amnesque nec, nec alta montium juga,
Rapidusque Phasis vel, vel asper Caucasus,
Lacusque nec, nec saxa, nec quæ esse invia
Nobis putantur, Sortis excludunt metum,
Manusve Sortis: pervium huic est quidlibet;
Obstare Sortem quidlibet videt sibi.
Nullam esse virtuti inviam magnæ viam
Dum creditur, Sors inviam raro haud facit.
Pacata cum videntur esse tempora,
Omni paratu armata Sors bellum movet,
Et clam palamque classicum passim canit.
Pacem esse noster dum putat Batavus sibi,
Ille inclytus qui pace nunc Iberiæ,
Post gesta sæcli bella pene totius,
Et bella multo quæ cruenta sanguine,
Amica quondam se movet Britannia,
Et pace nobis semper illa nobilis,
Mari in quieto & excitat fluctus novos.
Fit Sorte Princeps sæpe civis victima;
Civis cruenti victima & fit Principis.
In Sorte vanâ quisquis est fiduciam
Qui spemque ponit, ille desertor sui,
Et proditor, juratus hostis & sibi est.
Parere Sorti quisquis haud potest, perit;
Vis namque Sortis est inevitabilis.
Sorte haud favente prodigus laboris est,
Nullusq; frangit quem, fatigat aut labor.
Vis nosse Sortis ex Scythis imaginem,
Veramque Sorti haud discolorem imaginem?
Pede illa destituta est, penna sunt manus:
Prendenda & alis ergo, ne mox avolet,
Reditura nunquam, si favere jam velit,
Ridentis & præbere dulce suavium.
Legatione nobili quondam Scythæ
Juveni illa talis picta Pellæo fuit.
Nil quam ferarum lustra sunt Sortis specus.
Et læva cum Ortum, & dextra cum Occasum tenet,
Sors certa tanti Principis tandem mori est.
Adversa Sors est, vota cum excedunt modum.
Invita blanda Sors teneri non potest.
Secunda Sortis luditur non alea
Semper, diurna sive pernox alea.
Sors ebrii ista est, ut sepulchrum sit sibi.
Per Sortis inconstantiam nihil sibi
Promittere aut negare cupiam licet.
Ex melle Sors & felle mixta est quælibet.
Fit Sorte quivis ut viam ignotam terat.
Incerta Sortis cuncta sunt mortalibus.
Sors divitemq; pauperemque & impetit:
Qui dives auro est, perditisque moribus,
Non dives est; ast pauper est quisquis, licet
Ab omnibus jam destitutus, dives est,
Piusque si sit, more si probo integer;
Quasvis habetque, possidetque quaslibet
Opes. Sed hujus pulchritudo sordibus
Cænoque multo turpis & deformis est.
Adversa magnum Sortis haud frangunt virum,
Ut mersa cæno gemma se non polluit.
Illustris esse Sortis est prosapiæ,
Sortisque tantum. Splendidis majoribus
Inersque degenerque raro haud gignitur,
Splendente ut igne ex nascitur vilis cinis.
Vacui instar est secunda quæ Sors tympani,
Clangore solo tota commendabilis.
Sors plurimorum stulta arat, non seminat;
Iniqua multum seminat, metit nihil.

Cum

Cum Sorte luctari, manum inferre est sibi.
Rerum perito Sors iniqua semper est,
Nam est cum imperitis semper huic negotium.
Mens gnara rerum sit, perita casuum;
Semper futuræ Sortis ignorantia est.
Quicunque rebus utitur florentibus
Bene haud, faventi nescius Sorti obsequi,
Inobsequentem reddit, infestam & sibi.
Sors parca sit, sit larga, parcit nemini,
Et larga nulli est. Quod dedit statim rapit.
Sors scæva quæ, quæ adversa, tota non nocet;
Ipsis medullam constat esse & ossibus.
Cum Sorte fas haud se favente extollere;
Cum non favente qui sapit non concidit.
Incerta quævis, cæca Sortis omnia:
Præstare quisquis creditur prudentia,
Est cæcus amplam qui gerit facem manu.
Sors cum malis favet, bonis injuria est;
Et ista perpes Sortis est injuria,
Quâ major esse nulla, vel fingi potest;
Tamenque nulla se exhibet frequentior.
Amica Sors sit, non habenda sit fides;
Tibi esse amica cum videtur, hostis est.
Specie beatos Sors facit, re non facit.
Alii labore multo opes ut congerant,
Aliique nullo ut consequantur maximas,
Mortalium Sors omnium est & temporum.
Regens habenas nullus est Sortis suæ.
Sors sæpius plerisque quam virtus favet:
Ortu occidit subinde in, Occidentis in
Et surgit oris. Sortis exlex ortus est,
Occasus exlex. Nulla sit Sorti fides.
Loca omnia is qui circuit, qui flumina,
Montesq; & urbes, porrigensque se nemus
Ubique, qui marique clausas insulas,
Terrasque multa ferre, multa & æquora,
Terræque multum dêsse, multum & æquori
Quivis videbit. Sortis hæc injuria est.
Remotus est quicunque natali à solo,
Sortem prementem sentit, ut sentit domi,
Gravius prementem & sentit, ac sentit domi.
Sors sæpe victi est illa quæ victoris est.
Sors obstat ausis plurimorum ingentibus,
Modicisque & ausis. Nullus est Sorti modus.
Algere, sudare &, patique quidlibet,
Brumamque & æstum, Sortis est mortalium.
Superbus ille pessimo longe est loco,
Qui Sorte pressos sæviente despicit;
Nam presso eâdem nullus huic amicus est.
Incerta Sorte cuncta sunt præsentia;
Ventura quæ & sunt cuncta in incerto jacent.
Nil Sorte vivendi datum est iniquius;
Nam vita mortem longa nullius fugit.
Hujus diei, crastini an sint tempora
Addenda summæ, Sorte in obscuro latet.
Est tempus omne Sortis; effluit cito,
Ruit, fugitque. Qui sapis, statim utere.
Injuriam Sortis manere per potest
Nihil. Nam edax Sors est. Vetustas tabida
Saxumque ferrumque omne perdit temporum.
Homines ut ipsi, sic caducæ Sortis &
Humana quæ sunt. Occidunt & desinunt.
Sortem faventem ne colas. Falsa hæc nihil
Tandem relinquit, quo fuisse se probet:
Pretio in viris mansura sunt prudentibus.
Sortis reluctans optimo est semper manus,
Favensque pravis. Sortis hæc tyrannis est.
In Sorte tu repone nil fiduciæ;
Sub vultu eodem læta, non læta & latet.
Non una Sortis omnis inclementia est.
Nucem esse cassam prodit ut pondus leve,
Sic falsum amicum Sortis inconstantia.
Sapientis est docere quosvis quidlibet;
Sapientis at Sors, quod doceri non velint.

Magnum

Magnum ille se qui, Sortis haud videt vices.
Bello à cavendum est. Sorti & armatam manum,
Pugnumque ferto inferre, non prudentis est.
Sorti haud secundæ quisquis est qui irascitur,
Nocentiorem sic facit Sortem sibi;
Hostis sibi est, hostem suum ille qui adjuvat.
Potentiori ut, subjicit Sorti manum,
Qui cautus. Est vis Sortis haud domabilis.
Sorte haud ferente nulla vis est consilI,
Ut nulla, vento non ferente, navitæ.
Vexatque despicitque Sors & maximos:
Et nulla major Sortis est superbiâ.
Movenda sunt quæcunque sunt mortalium;
Sortem movet nîl, sed movet Sors omnia.
Cautosque & incautosque Sors falsos habet.
Fraus tota Sors est, tota Sors dementia,
Et impotens potentia, & delirium,
Recreansque nunc, nunc territansque somnium,
Et vanior fallaciorque somnio.
Sors arma porrigit cui, hujus hostis est;
Opibusque, liberalis offert quas, nocet.
Sit cæca quamvis Sors videntes decipit,
Seroque falsum Sorte se falsus videt.
Fit Sorte fera ut sit Phrygum sapientia.
Nimium in reponit Sorte qui fiduciæ,
Severinensis hoc Roberti perlegat
Tumulo in legendum &, & legendum posteris:

ROBERTVS HAC SVB MOLE BELLATOR CVBO,
ROBERTVS, ILLE MARTIVS DVX ITALVM:
GERENTE ME REM FORTIS ADRIA ET STETIT;
PEREMPTVS OMNEM ET ADRIÆ SPEM SVSTVLI.
GERMANVS INSOLENTER AVSVM ME DEDIT
EXEMPLVM VT ESSEM POSTERIS. NEPOS CAVE.

Sors omnium invadit bona, ut vacantia.
Dolos carere posse, vim & successibus,
Claret patetque Sortis ex injuria.
Excisa quondam militantis Græciæ
Armis superba & Ilios, Roma & manu
Eversa pridem Barbararum gentium,
In ædibus vix nota Roma jam suis,
Sibique vix jam nota, nota vix suis,
Semi & sepulta ferro aratri pervia
Ingentium ossa & Marte clarorum ducum,
Prætoria & regum ruinosæ domus,
Quæ pulvis infelixque nunc herba occulit,
Sepelitque surrectura vix unquam è situ,
Sortis, struendi & destruendi quæ artifex,
Perdentis omnes, omnia ac, ut perdidit,
Et perdituræ quidlibet, monumenta sunt,
Majora sunt majoris haud quibus metus.
Meminisse nunquam Sortis, obliti sui est.
Ex Sorte pandit lata passim se area
Patetque curæ, dum timentur omnia
Timenda quæ, ventura quæ sint nescIis.
Telluris & quotcunque sunt, & æquoris,
Nobisque plura & imminent pericula,
Sunt cuncta Sortis: omnium Sors est penus.
Est rara vires temperat quæ Sors suas.
Adultera est Sors; Sortis insanit procus.
Prohibente nullo &, & jubente nemine,
Prohibetque Sors quidquid modo est visum, aut jubet.
Est pacta Sortis littore in nullo anchora.
Pelagoque cæloque & faventes cum vides
Spirare ventos, ingruit vis protinus
Trux turbinum ut, procellarum & furor;
Sic Sors & ipsa, læta cum ridet viro,
Bonumq; plenâ quodlibet spargit manu,

Mox

Mox promit iras, dona damnans & sua
Damnata perdit hostis implacabilis.
Non sponsor ullus, obses aut ullus datur,
Potest nec esse, pro bonâ Sortis fide.
Plerisque telis vulnus infertur suis;
Perire quos vult, sic jubet Sors plurimos,
Ipsumq; & armatum sibi opponit virum,
Sua sævientem in, sauciantem & viscera:
Indigniore nemo quo perit modo.
Jubentur ire cuncta quo Sorte, huc eunt;
Cunctorum habena in unius Sortis manu est.
Cui multa Sortis sunt data indulgentia,
A Sorte parte non potest unâ capi.
Domitæque Thebæ queis, bimembres queis viri
Victique fusique &, nigrique regia
Pulsata Ditis, queisque non ausum nihil,
Illustre sanguen, inclytum Heröum genus,
Dedere victas vinculis Sortis manus;
Dabuntque primi semper & mortalium,
Sicut priores. Sortis hæc constantia est.
Longus favor Sortis, brevis pœnæ est mora.
Medicina Sortem noscere est suam mali.
Nocitura furto ut plurimum rem Sors gerit:
Fraude est latente Sortis omnes fallere.
Sors justa magni causa semper est metus.
Sors est quietem quæ esse & alternam haud sinit.
Quæ strata Sorti, murice obsessa est via.
Orientis omnes undique acceptæ quæ opes,
Arabum & labores, quidquid Indo & gignitur,
Gignitque Ganges, magna Sortis præda sunt.
Servire magnis sueta non Sors mentibus.
Quæcunque tandem, sit rubori nemini:
Quæcunque cuivis, semper &, Sors imminet.
Sit rara quod clementia & pauciſſimis,
Nil quam futuræ Sortis ignorantia est.
Spe majus est offerre Sortis & minus,
Metuque majus semper & metu minus.
Miserique nos, servique, clausique hic sumus
Sortis catena; Vita tantum carcer est.
Damnis levare damna sæpe Sors jubet.
Quibuslibet tentanda Fortuna est modis.
Quas Sors opes dat aureæ sunt compedes,
Boiæque tantum queis ligantur divites.
Est Sortis, haud est Principis princeps locus.
Est præda major sepe quam prædantium,
Captique quam vincentis est major manus.
Non certa spes ex Sorte, non certus metus:
Stare & cadentem, sidere & stantem jubet.
Furente Sorte tuta nec timentibus
Fuga ulla, nec constantia est audacibus.
Ventrem nepotis cum vorare prædia,
Agrosque opesque avorum & jam gulæ
Prædam esse cum vides (& esse perpetim
Vides ubique) & esse prædatrix manus
Non una Sortis, uno & haud rapax modo
Esse, haud videri providenti non potest.
Delere cuncta quæ vetustas dicitur,
Dicenda non est. Sors nova, & semper nova, &
Hoc ore nunquam visa, quo nunc cernitur,
Vetusta cum novisque mutat omnia,
Semper futura & omnium mutatio.
Non imperitis casuum humanæ rei,
Sortisque magna quæ impetentis omnia,
Quæ tuta factis se probant pro insignibus.
Vibrata Sortis quæ lacerto lancea est,
Fodit potentis transit & latus viri;
Cui comparata nobilis quæ Pelias
Celebratur hasta, cuspide ut defecta hebet,

Leviſque tantum ad inſtar eſt arundinis,
Stramenq; niſu haud quod fere ullo frangitur.
Sub Sorte victa quælibet cujuſlibet
Et fracta virtus viſque jam pridem jacet;
Imbellis ipſa & inclyti Alcidæ manus,
Qua tot domante monſtra, terrente omnia &
Terrere nata, ſola Sors major fuit.
Dextra rubente qualis infeſti Iovis
Seſe ira prodit, editaſque maxime
Iaculatur arces, turriumque culmina,
Nubeſque quæ inter extulere jam caput;
Talis furentis magna tempeſtatibus
Fortuna Sortis maxime eſt obnoxia,
Patetque ſemper ſævientis ictibus.
Sors huic favet, latere quem tutum ſinit.
Vibrare non & haſtam acutæ cuſpidis,
Clypeo tueri & pectus haud ſeptemplice,
Galeamque preſſâ ſuſtinere non comâ,
Armiſque telo aut indui non perviis,
Prodeſt juvatve, Sortis iratæ impetus
Perire cum vult, perdere & cupit virum.
Quæ læta Sortis eſſe vulgo judicant,
Permixta nîl quam morſibus ſunt baſia.
Immitis eſt, undiſque ſævior maris,
Ferociorque turbine inſano Noti,
Turbare cum Sors incipit, cumq, omnibus
Accincta ventis denegat portum rati.
Adverſa Sortis fortiter ferenda ſunt;
Abeunte non colore, non & corpore,
Lacrymis furentem & nemo comminuit ſuis.
Eſt nulla Sortis blandulæ conſtantia,
Amorque mox in tædium convertitur.
Eſt vana Sorti objecta contumacia;
Victaſque tandem & ferreus præbet manus.
Uterum gerentis illa ſæpe Sors fuit,
Enixa ſit crimenque ut, ac onus ſibi.
Vidi vetuſtæ gentis ultimos mori,
Unumque gentis funus eſſe totius.
Eſt Sortis illud; plurium quæ imaginum
Ingentibuſque & inclytas pridem domos
Meritiſque fultas eruit radicitus,
Nullis relictis poſterûm veſtigiis.
Fæcunda contra ſtirps ſuorum copia
Et feſſa ſæpe, exhauſta multitudine &,
Impar fatiſcit. Sortis hic quoque eſt jocus.
Amore nîl eſt dulcius, præſentia &
Amantium nîl; Sortis aſt injuriâ
Locorum amantes dividunt divortia,
Quamviſque amantes ſic amare non ſinunt,
Volunt amare ut. Goeſii teſtor fidem,
(Meminiſſe nam omnium hic amantium
haud lubet)
Fidoſque amores; Goeſii, quem publicæ
Rei vacantem Rhenus & nunc Amſtela
Laudat probatque; quique quidquid otii
Negotiis diſpungit & pulcherrimis,
Et profuturis poſtero laboribus:
Abſente quo jam, abeſſe jam videor mihi.
Animoſque & iram, Sortem & ipſam
vincere eſt;
Qui haud victor illorum eſt, miſer victus
perit,
Servitque Sorti ſervitutem perpetem.
Hilaritatis cauſa Sors eſt & modus,
Mæroris eſt & cauſa cuivis ac modus;
Modimperatrix rebus in mortalium
Suprema, quemvis cui neceſſe eſt obſequi,
Cræſumque & Irum; cujus extra limites,
Metaſque nulli eſt integrum procedere,
Menſura ſola quæ geruntur omnium.
Non nota non eſt Sortis ulli injuria,
Hac finienti vivere hoc, ut inchoat;
Et vivere illud triſte, triſte illud mori &;
Morique poſſe haud, cum velis tamen
mori,
Finire vitam &, cum tamen nolis mori,
Moriq; quo tu vis modo, aut etiam loco,
Aut tempore, omne Sortis illud arbitrI
eſt.
Omnis rigentis illa contumacia
Faſtuſque mentis, preſſus adverſariæ

Sortis

Sortis furore sæpe quâ superbus est,
Nil quam prementis majus est onus mali.
Quo serius, plerumque Sors gravius ferit,
Morosa longi ob temporis fastidia.
Sunt cæca sæpe Sors facit quæ vulnera;
Curanda nullâ prodeunt cum jam manu.
A gente tota subditâ mortalium,
(Ut tota subdita est) tributum Sors sibi
Non æqua poscit, & negandum nemini.
Infesta rebus scæva Sors ut omnibus,
Infesta rebus maxime est majoribus.
Clavâ trinodi sternit & Sors omnia,
Cum vult eâdem hac & tuetur omnia.
Referata Sorti janua est omnis domus,
Custos fidelis quamlibet custodiat;
Custode pro se sæpe Sors & utitur.
Aperta Sortis oscula, haud sunt odia.
Nunc sævit &, parcitque nunc Sors & viro,
Ventosa vento quolibet ventosior.
Fastus superbum haud, alta verba nec juvant,
Sententiam cum adversa Sors pronunciat.
Sorti omnium sese & sua est summittere;
Regale & ipsum tenditur Sorti genu.
Sortis nocentis mille dantur spicula;
Nocere cum tibi haud potest, nocet tuis,
Tuis nocere cum haud potest, nocet tibi.
Amanda non Sors, quæ potest te spernere.
Patiare Sorte quidquid evenit tibi,
Nam dura Sortis sunt ferenda leniter.
Sunt apta Sortis quælibet venatibus,
Hoc orbe nostro in, totus is qui Regia
Regnumque totus Sortis; est per fluctuum
Eundum & æquor, & natandum immanium;
Quos inter & perire plures contigit;
Quibusque luctari ex datum est pauciſſimis.
Magistra rerum longa queis ætas fuit,
Solis peritia est vicissitudinum.
Exacta Sortis, casuumque & omnium.
Spatiosa longa vita Sortis area est.
Sortem fidelem nemo promittat sibi,
Cito illa, inexspectata & illa quæ sauet;
Abitura nam est cito illa, quæ venit cito.
Amore Sortis sæpe amatus læsus est;
Præstatque amori sæpe Sortis odium.
Infesta semper blanda Sors est credulis;
Non blanda semper, blanda cum videtur, est.
Foliis & ipsis vana Sors magis levis
Est, cum illa succi destituta pondere
Levibusque ventis sicca facta concidunt;
Minusque Sorti pondus est quam vertici
Aristæ, adusta solibus quæ jam riget.
Mandant arenæ sæpe stulti semina,
Qui Sortis haud dum parta jam partis bonis
Sibi comparare nescii Sortis student.
Subito parantur tela Sortis & nocent.
Ab arte prudens artis & defectus est,
Sors cum faventem dura non præbet manum.
A Sorte læsi haud, Sorte qui non saucii,
Vixere nulli. Huic omnium patet latus,
Omne & patebit post futuris sæculis.
Expertus annis ipse sum puerilibus
Infansque pene Sortis & delira, &
Magnos furores, Breda cum flos urbium,
Dives bonorum cornucopia omnium,
Cereriſque Pomonæque nobile horreum,
Dryadumque sedes, nulla quâ vel pulchior
Amæniorve in nobilis Brabantiæ
Laudatur oris, clara Martis area,
Fossisque castelliſque cincta plurimis,
Sola hostium quæ non domanda tunc manu,
Ab hoste, ab & fame atque pestilentia
Obsessa passim, Spinolæ victas manus
Dedit fatiscens, instar & cadaveris.
Sors vincit &, triumfat & Sors omnia.
Jason auratæ ille dives vellere
Ovis, esse magnas Sortis ostendit vices,
Passæ haud manere quem beatum fecerat.

Sunt Sortis hæc quæ dona pacta nemini ;
Dolosa Sors est omnis & venefica.
Incerta Sortis propter alternant fidem
Spes & timorque, resque quævis fluctuat.
Fidesque pacta, sancta jura & conjugi,
Quibusque Juno pronuba adfuere, queis
Hymenque sertis læta vinctus tempora,
Pietatis & sunt quæ jubentur legibus,
Parentque Sortis atque cedunt jussui.
Qui dives & rerumque non peritus est,
Miser faventis Sortis est & pusio,
Setaque porcus aurea spectabilis.
Sorti reniti non licet ; Sors quemlibet
Vult quando, quovis pellit ac trahit modo.
Cum multa & æstas, cum cucurrit ac hyems,
Hora una vitæ finis est mortalium,
Momentum & unum est. Ista Sors est omnium.
Vix Sors recurrit læta quæ fuit viro.
Celatus alvo in matris est qui, vinctus &,
Omnique fœtus luce cassus jurgia
Sortis nocentis experitur & manus,
Uteroque sæpe matris exsectus suæ
Effertur illætabilem ad Ditis domum.
Numerosa non si concidat Sorti hostia,
Irata sese, infesta, placari haud sinit.
A Sorte, quæ exspectata non, vulnus tulit
Sæpe ille, Sortis qui rudis fallaciæ est.
Mutare velle Sortis incertæ vices,
Cursumque, Lunam est velle cælo educere, &
Equos tenebris velle Solis abdere.
Quorum superbis summa sceptris tradita,
Quorumque ab alto jussa se promunt toro,
Coguntque gentes, Sortis esse legibus
Regnoq; & omnes cum videmus subditos
Obnoxiosque, Sortis indomabilis
Sit quanta in Orbe hoc constat hinc potentia.

Cajumque nam Cajamque, Sejumque, & manum
Vilem nepotum Romuli, imbellem manum,
Evertere ac prosternere est facillimum.
Melioris ille qui anxia cupidine
Sortis tenetur semper, & semet miser
Votis fatigat opprimitque inanibus,
Facienda poscit, quæque facta sunt fugit.
Vix Sors habendum, sed videndum porrigit
Quidquid suorum falsa promit munerum ;
Tantum & videndum, quodque mox visum haud vides.
Non nota Sors est ; nota Sors quæ est omnibus,
Fallaxque nota, ignota sed fallaciis.
Fidem dedit Sors cum & fefellit credulum, ut
Iterumque fallat, alteram dabit fidem.
Sors altâ ab arce quidlibet spectat sua,
Mutatque ridetque & regitque quidlibet.
Ridenda Sorte in omnis est fiducia.
Sors excitare destinat cum incendium,
Oblata ad instar sulfuris sunt omnia,
Tedæq; ceratæ, læta tantum & ignium.
Carere Sortis stultus haud faventia
Potest ; faventis nulla cujus est fides.
Sortem qui amavit, pejus indies amat ;
Amare Sortem nil nisi est se fallere :
Amare Sortis nam nihil quam fallere est
A more Sors est dissidens nunquam suo,
Mutanda nulli quæ omnium est mutatio.
Lapisve vel, montesve, nata in rupibus
Altisve robora, aut feroces quæ feræ,
Genuêre Sortem duram, inexorabilem,
Prece illa nullâ flectier quæ se finit.
Meus ille pridem, Belga qui tot inclytus
Terrâ & marique & inclytis victoriis,
Thule ultima & quem, quemque Calpe, & aureus
Timuere Ganges nuper admodum, Herculis

Timuere

Timuere metæ &, dexterâ cum Heemskerckii,
Semper canenda posteris quæ dextera,
Optanda semper &, superbæ Iberiæ
Clausitque terruitque portus nobiles;
Belga ille, Sortis invidæ inclementiâ,
Testata quamvis Orbi & innocentia,
Sociorum & omnis odium certaminis,
Bello illigatus, læsus ac, quod præferox
Gens Angla movit, insolens jam cladibus
Domi suorum, Sortis incertas vices
Varioque casus experitur in mari,
Marique, natam quo esse Sortem dixeris,
Motu nec uno quæ movetur indies.
Ferente Sorte haud, Æolo contrario,
Obstantibusque est navigare fluctibus.
Sors Diva vulgo est. Nullius nam gratia
Prodesse Sortis absque gratia solet.
Ventusque & unda Sorte certiora sunt.
Ignarus omnis ille Sortis perfidæ est,
A Sorte pœnas exigit qui perfida.
Cum ramo olivæ oblata Sors insignis est,
Præfertque pacem, sæpe clam bellum movet,
Quod Pace tectum quolibet magis nocet,
Agnoscere haud, cavere dum hostem non licet.
Crux vita sæpe est: perdit & crudelius
Vitâ manente sæpe Sors, quam funere.
Aperta tantum haud, tecta Sortis tela sunt
Dolisque fraudibusque, queis frequentius
Nihil, nihilque queis datur nocentius.
Pessumdat & Sors maximos & infimos.
Regina quondam nobilis Carthaginis,
Phrygiâque Dido fraude compulsa est mori;
Dolisque mille perdidit Sors principes
Regesque mille, Marte non domabiles.
Dolosa raro haud duplicis Sortis facit,
Ferrata quod non ipsa Bellonæ manus.
Cæloque terrâque & marique fulmina
Emittit, est cum irata jam Sors gentibus,
Titulo illa cladis nobilis Sors omnium.
Ætate non sexuque non imbellibus
Dura illa parcit. Versa Troja testis est,
Terrensque testis, traditis si sit fides;
Fessi nec annis languor Anchisæ senis,
Priamusq; nec senex, nec Ascanius puer,
Priamive conjux illa quondam nobilis,
Nec Dii penates, legerat quos Tros sibi,
Potuere declinare perdentis manum,
Cohibetque nemo, nemo quam vincit suâ.
Servasse Sors cum visa, servavit malis
Aliis &, & majoribus malis, virum:
Charybdis haud cum, sæpe Scylla navitam,
Erepta flammis sæpe & unda perdidit.
Sors isdem oberrat casibus quovis loco.
Tori & lacerti queis nihil valentius,
Valentiores nec fuerunt Herculis,
Non ferre possunt Sortis indulgentiam;
Magnum illa frangit, illa & enervat virum.
Septentrionis inclyta illa natio
Lateque pollens nobilis Poloniæ,
Terrore Portæ & illa quæ Othomannicæ
Spoliisque raptis Bosphoro de Turcico
Insignis Orbi est, jam rebellis perfido
Ausu Cosaci pace damnatâ domi,
(Adversa semper prosperis ut objicit
Miscetque Sortis inquies mutatio)
Fædo suorum ambusta nunc incendio est.
Est versipelli subditus Sorti minus,
Avita bobus rura qui exercet suis,
Pacata semper rura, solitudines
Mens queis sibi in corpusque cum volunt vacant,
Quantum voluntque, eoque quo volunt modo.
Hugeniani prædii titulus monet,
Cupido quietis ipsa quod struxit Quies,
In prædio Aulam nobilem esse AULÆ FUGAM,
Hagana cui ipsa cum superbis molibus,

Cum turribusque, mille cum discursibus
Ineptientiumque passim & supplicum,
Falsorum & omnium, omnium & fallentium,
Omni & paratu nobilis vesaniæ
Pupaque & omni, tota se non præferat.
Rara illa dictat, magna dictat quælibet
In otio non otiosis mentibus.
Brumâque terras per, per æquor septimâ
Tractusque fessusque inclyti Æneę labos,
Aras focosque dum suorum deserit,
Patriasque sedes cogitur relinquere,
Aliena & exul regna passim quærere;
Humusque duro pressa Teucro Punica;
Duroque Juli ab nobilis mater viro
Relicta quondam; adulteri vestigia
Lucretiæque fœda nobili in toro;
Sibique se quæ victimam Lucretia
Suo & pudori, læsa jam libidine
Et vi superbâ, nec ferendâ TarquinI
Mactavit olim; Romulique mœnia
Madefacta Remi prima fratris sanguine;
Romæque fata Albæque fata & inclytæ,
Quæ bis trium permissa jam certamini
Favere Romæ; & ille clangor anseris
Servator Arcis, quæ fuit rerum caput
Regina & Orbis; nobiles Fabii, dies
Objecit hosti & una quos omnes dies
Cecidit una &, & trecentos perdidit;
Victorque Pœnus, victus & Pœnus manu,
Carthago summi & æmula illa quæ imperI,
Carthago Romæ lenta visa cedere,
Vincenda ferro, & pluriũ annorum labor,
Excisa ferro &, funditusque subruta,
Ingente Roma quidquid & farragine
Rerum legendum posteris quondam dedit,
Dedit stupendum &, clade seu, victoria
Insigne seu sit nobili; simillima
Aliisque quondam oblata quæ sunt gentibus,
Nuperque quæ sunt, versipellis omnia
Monumenta Sortis, & vicissitudinum.
Documenta Sortis omnibus sunt posteris.
Bene vix, favere quæ videtur, Sors facit,
Quin magnum iniqua ab jam paratum sit malum.
Sepulta fama plurimorum, nomina
Scripsisse in Albo debuit quorum suo
Et tradidisse posteris Æternitas,
Exempla ut essent exprimenda posteris,
Æterna Sortis invidæ est injuria.
Sors signa fatis edidit mortalium
Diversa semper, plurimi quæ negligunt,
Nec negligenda signa quæ prudentibus.
Adversa quæ, quæ blanda Sors, vel murmure
Superbiâ vel læsa, pœnas exigit.
Gravis imperata à Sorte multis farcina est,
Quam ferre qui haud vult, alteram imponit sibi:
Culpâ ipse factus bajulus major suâ,
Magis magisque semper & gravis sibi.
Extremum in &, vitæque & in noviſſima
Mansitque cuivis, & manebit omnibus
Sortis rebellis nota quæ protervia est.
Patriam relinquere, exilI errorem ac agi,
Duras sequente & hoste compelli in vias
Tandemque terris applicari incognitis,
Omnis diei triste nunc spectaculum est,
Adversa dum Sors vendicat quidvis sibi,
Suisque quemvis nobilem facit malis.
Urbesque lateque & patentium urbium
Fixisse mœnia haud juvat, Sors cum ingruit
Reserata sunt cui clausa quæ sunt omnia.
Pacata Sors non; bella dum passim tument
Terrâ marique; bella Sorti perplacent;
Regnum furenti & bella sunt amplissimum.
Sorti placet quæ, mille amatur à procis;
Sorti placet quæ haud, mille non procis placet;
Placere Sorti nunc placere est omnibus.

Sunt

Sunt parva semper blanda Sortis tempora:
Obstantis at plerumque longiora sunt,
Vix illa sero lueta quæ mitescere.
Justos pioque vinculis gravioribus
Contra piumque jusque Sors clausos tenet,
Clausamque & ipsam ergastulo Innocentiam;
Viamque latam pessumi sternit viri
Aperitque planam perditæ libidini.
Sinuosa mille vela, mille non rates,
Jam persequentis Sortis effugiunt manum.
Ex Sorte nemo quod lubet legit sibi;
Sors cuncta dat, non datque pro lubidine.
Obesse quisquis sidus adversum sibi
Queritur doletque, nescius causæ mali
Sorti, imputanda quæ mala, astris imputat.
Nocitura cum Sors, ignis ad torrem venit.
Plures cothurnis Herculis Sors induit,
Pedibusque lapsum destinat minoribus.
Crassosque Pompejosque, & illum qui sua ad
Duxit Quirites flagra, fæde perdidit
Summus petitus arte non ullâ locus.
Series laborum immensa quem haud fregit virum,
Momento in uno Sortis irâ concidit;
Exempla magni est inter Alcidæ metus:
Pace ille terras, ille pace cum æquora,
Meritisque utramque Solis implesset domum,
Et cuncta vi jam terruisset vindex,
Fessoque Atlante & ipse fulcisset polum,
Cumque ipsa Juno, cumque Stheneleïus
Fregisset hostis haud, amore perditus
Sorti nocenti jussus est succumbere.
Obscura Sortis cuncta sunt molimina;
Timorque spe ut, spes timore disperit.
Qualis Tonantis uxor & germanaque
Mutatur ore semper, haud similis sibi
Sibive constans; talis & Sors omnium
Novisque promit condit & se vultibus.
Dives malorum, cladis & Sors dives est;
Cumulat priora semper & malis novis.
Bene incipit Sors quæ, male illa desinit
Plerumque; cedunt ultima & prioribus.
Temerata quæ Auge est abditis in vallibus,
Formosa quondam turbaque & Teuthantidum;
Æqualis haud est jurgium quod conjugI,
Majore pressa nupta conjuge & minor,
Caiâ maritus pressus & minor suâ,
Et triste semper conjugum divortium,
Veneriseque spreta præmia, & pulsi toro
Dii conjugales, quosque juravit Deos
Fides amantum, nota Sortis ausa sunt,
Et nota pridem, & sæculis prioribus.
Culpare Sortis expeditum injuriam est,
Non expeditum injuriam est avertere.
Ventis iniquis actus esse cum putat
Se sospitem salvumque tandem & in sinu
Gremioque portus, sæpe securum opprimit,
Nihil timentem &, mobilis Sortis furor,
Intuta quo sunt illa quæ tutissima.
Sceleratus est qui & integrum vitæ virum
Sceleriseque purum sæpe vincit, & sibi
Substernit unâ Sortis adiutus manu,
Libenter illa militat quæ crimini,
Pænaque præfert optimis digniissimos,
Impensiusque iram merentes diligit.
Plerumque Sorti est ira non furor brevis.
Pari in pares haud ulla vis est imperI:
Sunt qui imperant, quique obsequuntur dispares;
Turbare quidvis, ordinem hunc confundere est;
Turbare rarum at Sortis haud molimen est.
Sors umbra tantum est, quæ volentem prendere
Fugitque deseritque, & umbrâ vanior.

Inopi-

Inopſque & exſpes Sorte ſit ditiſſimus,
Inops bonorum dives & peeuniæ:
Variare ſemper duplicis nam hæc Sortis eſt.
Quæſitum amicum ſæpe diu, non invenis;
Inventum amicum ſæpe diu non poſſides;
Amicus hoſtem ſæpe ſe opponit tibi,
Tuorum amicus & ſatelles hoſtium:
Accepta Sortis hæc ferenda ſunt jocis.
Favens cum amatur Sors, amatur & nimis:
Amica Sors ſit, ſed tu amicam non putes;
Non eſt amica hæc, eſſe quæ mox deſinit.
Ætatis & laſcivientis impetus,
Laborque adultæ, deſinentis & tremor
Inerſque torpor, vita Sorſq; eſt omnium.
Rugoſa frons, albenſque jam canis caput,
Friguſque circum ſanguinis præcordia,
Et craſſa temporum priorum oblivio,
Fugienſque vox &, fugit ut Mærin ſenem
Vox ipſa quondam, truncus hauſti corporis,
Vivum & cadaver, Sors ſenectæ eſt cuilibet.
Diſcrimina &, caſuſque rerum &, & vices,
Quæ Sortis excitantur inſolentiâ,
Numerare quævis ipſa Sors non quivit.
Vale ergo Sors, & res tuas habe tibi,
Tuaſque, nulli quas manere tu, finis;
Sors dura, iniqua Sors, & illætabilis,
Hominum noverca præferox proſapiæ,
Tantum veneni plena, tantum toxicum,
Et larva tantum, totaque & fallacia,
Et tanta fallat omnium ut fallaciam,
Cujuſque præda quilibet fit caſſibus,
Et nata fraudis, fraudis & tantum parens,
Inimica Sors & omnium, & mutatio,
Magiſtra falſi ſemper & mendacii,
Scelerumque larga & omnium nutricula,
Aliiſque tigris perfida ac ipſi tibi,
Infame monſtrum, totius quæ circulum
Perambulaſque & Orbis, atque territas,
Voraxq; Scylla &, & Charybdis omnium,
Inimica ſemper: cum dediſti quidlibet,
Nihil dediſti, ſplendidum præter nihil,
Nihil ipſa ſemper, tota nîl præter nihil.

BOXHORNIUS

FINIS.